

REFOCUS HERITAGE

มองเก่า ให้ใหม่
architect'21



สถาปนิก'64

มองเก่า
ให้ใหม่

REFOCUS HERITAGE

สารบัญ

06

สารจากนายกสมาคมสถาปนิกสยาม
ในพระบรมราชูปถัมภ์

LETTER FROM PRESIDENT OF ASSOCIATION
OF SIAMESE ARCHITECTS UNDER ROYAL
PATRONAGE

14

เฉลิมราชสุดา สถาปัตยกรรมรักษ์

HRH PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN'S
WORKS IN ARCHITECTURE CONVERSATION

08

สารจากประธานจัดงานสถาปนิก'๖๔

LETTER FROM PRESIDENT OF ARCHITECT
EXPO '21 ORGANIZING COMMITTEE

38

“มองเก่าให้ใหม่” รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม
และออกแบบ ๒๕๖๓-๒๕๖๔

REFOCUS HERITAGE 2020-2021 AWARDS

12

REFOCUS HERITAGE: มองเก่า ให้ใหม่

REFOCUS HERITAGE

70

วิกฤตมรดกบนโลกออนไลน์

HERITAGE CRISES IN ONLINE WORLD

Content

124

ฟื้นชีวิตมรดก

REVIVING HERITAGE

276

กึ่งศตวรรษของอาสาสมัคร
(พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๖๓)

50 YEARS OF THE ASA FINE ARTS
COMMISSION (1968 – 2020)

206

มรดกเมืองสู่มรดกโลก

FROM TOWN HERITAGE TO WORLD HERITAGE

292

หลากหลายอดีต ปัจจุบัน อนาคต
มรดกสถาปัตยกรรมในประเทศไทย

PAST, PRESENT, FUTURE: ARCHITECTURAL
HERITAGE PLACES IN THAILAND

234

มรดกในงานวิชาการ

HERITAGE FROM ACADEMIC STUDIES

348

คณะกรรมการจัดงานสถาปนิก'๖๔

ASA '21 ORGANIZING COMMITTEE

สารจากนายก สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

สมาคมสถาปนิกสยามฯ เราพยายามจุดประเด็นสร้างความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ทั้งในส่วนของการใช้งาน และการทำให้อาคารเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ สังคมใหม่ ด้วยกระบวนการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เพราะการอนุรักษ์ไม่ใช่การสร้างใหม่ แต่เป็นการรักษาจิตวิญญาณ และศักยภาพของการออกแบบ การก่อสร้างในยุคนี้ๆ เพื่อให้กลายเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับคนรุ่นต่อไป ซึ่งปัญหาของวิธีการและแนวทางในการรักษาอาคารที่เกิดขึ้นในอดีตส่วนใหญ่มาจากกระบวนการที่ไม่ครบถ้วน เช่น การอนุรักษ์นั้นถูกส่งต่อไปยังผู้รับเหมาโดยตรง ไม่มีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้อาคารเกิดความเสียหาย

ดังนั้น การอนุรักษ์โบราณสถาน หรืออาคารที่มีคุณค่าต่างๆ นั้น อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วย สถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ วิศวกร และชุมชน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มักจะครบถ้วนและประสบผลสำเร็จในด้านสถาปัตยกรรม ในเชิงสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะหากอาคารไม่ได้รับการอนุรักษ์ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง สุดท้ายอาคารก็จะไม่มีใครเหลียวแล เพราะอาคารก็ไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง

สำหรับแนวคิด ในสูจิบัตรเล่มนี้คือ “มองเก่า ใฝ่ใหม่ : Refocus Heritage” เราหวังว่าจะทำให้ท่านได้เห็นคุณค่าของมรดกที่อยู่ใกล้ตัว ทั้งในส่วนของสถาปัตยกรรมเองและมรดกอื่นๆ ที่เราจะร่วมกันชื่นชมและอนุรักษ์ต่อไปด้วยครับ



ชนะ สัมพลัง

นายกสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ประจำปี ๒๕๖๓-๒๕๖๕

Letter from President of Association of Siamese Architects under Royal Patronage

The Association of Siamese Architects under Royal Patronage has continually worked on awareness raising for architecture conservation by making the architectural heritage serves practical functions and continue to exist within the new environment and society. Conservation is, in fact, the preservation of spirit of the place and potential of the design and construction technology in the past which have become the source of knowledge for the present and future generations. However, problems in the method and means of architecture conservation have occurred due to incomplete or incorrect conservation procedure, for instance, when conservation work was directly entrusted to contractor without having conservation experts to supervise, resulting in the damage to architectural heritage.

Conservation of architecture and heritage places, therefore, must involves, at least, architects, conservation experts, engineers, and community people to ensure success in all aspects, that is, architecture, social, and public participation, all of which are essential elements for the sustainability of the heritage places because buildings cannot survive on their own.

The “Refocus Heritage” concept presented in this book, I hope, should shed a new light on heritage places around you, both the architecture and other forms of heritage, so that we may appreciate and conserve them together.



Chana Sumpalung

President of Association of Siamese Architects
under Royal Patronage 2020 - 2022

สารจากประธานจัดงาน สถาปนิก'๖๕

จากการที่สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้นอบหมายให้ผมทำหน้าที่เป็นประธานจัดงานสถาปนิก'๖๓ ซึ่งต่อมาด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ จึงได้เลื่อนมาเป็นงานสถาปนิก'๖๕ ซึ่งที่สุดแล้วเพื่อเป็นการปรับตัวเข้าสู่ New Normal ก็ทำให้เราได้ตัดสินใจจัดกิจกรรมในส่วนของการสัมมนาทางวิชาการนานาชาติทางด้านสถาปัตยกรรม หรือ อาชีพอาร์ม และ นิทรรศการกลางตามหัวข้อที่ตั้งขึ้นตามกระแสแนวคิดทางสถาปัตยกรรมในแต่ละปีแยกออกมาในแบบออนไลน์ก่อน ทางสมาคมก็ได้มอบนโยบายให้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์สำคัญของงานสถาปนิก คือการชี้ให้เห็นว่างานสถาปัตยกรรมนั้นไม่ใช่เรื่องไกลตัวของทุกคนในสังคม จากงานสถาปนิกในครั้งที่แล้วเราได้พูดถึงเรื่องสถาปัตยกรรมเพื่อความยั่งยืนผ่านแนวคิด 'กรีน อยู่ ดี' สำหรับในครั้งนี้จึงเป็นความต่อเนื่องที่เราจะนำเรื่องที่ใกล้ตัวเรามาก นั่นคือ 'มรดก' หรือ 'heritage' ในแนวคิด 'มองเก่า ให้ใหม่: Refocus Heritage' เพื่อต้องการนำเสนอเรื่องราวของมรดกสถาปัตยกรรมจากอดีต การอนุรักษ์อาคาร และการรักษาคุณค่าเพื่อส่งต่อจากคนรุ่นเราสู่รุ่นต่อไป ที่อยากใหลองมาปรับมุมมอง ปรับความเชื่อที่มีกันมาอยู่เดิมดูเสียใหม่ แม้ว่างานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมจะเป็นภารกิจที่สมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้ดำเนินการมาโดยตลอดตั้งแต่การก่อตั้ง แต่ก็ได้นำมาเป็นแนวคิดหลักของการจัดงานสถาปนิกในครั้งนี้เป็นครั้งแรก

แนวคิด 'มองเก่า ให้ใหม่' นั้นยังสอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ที่ส่งผลให้เราใช้ชีวิตที่บ้านมากขึ้น ทำงานที่บ้านมากขึ้น หลายคนหันมาปรับปรุงที่อยู่อาศัยเดิม หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจให้เข้ากับวิถีชีวิตแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพื้นที่เมืองเก่า ที่มีการประกาศขอบเขตอย่างเป็นทางการในจังหวัดต่างๆ กระจายอยู่ในทุกภูมิภาค หากนับแต่จะคิดว่าเป็นโบราณสถานแล้วเป็นเรื่องเฉพาะของกรมศิลปากร ก็คงจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของชีวิตในสังคมที่จะต้องใช้งานอาคารเหล่านี้ต่อไป การออกแบบเพื่อการปรับใช้อาคารในฐานะที่เป็นมรดก จึงต้องมากำความเข้าใจกันใหม่ว่าเป็นบทบาทของสถาปนิกทุกคนที่สามารถทำได้ เพื่อให้เพียงพอและทันการณ์

แม้แต่ในการมอบรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมของสมาคมสถาปนิกสยามฯ ที่เคยดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ก็มีการปรับทัศน มองให้ใหม่เช่นเดียวกัน มีการเพิ่มรางวัลให้กับสถาปนิกผู้ออกแบบอนุรักษ์ จากเดิมที่เคยให้เฉพาะกับเจ้าของผู้ครอบครองอาคารเท่านั้น และยังมีรางวัลประเภทงานออกแบบใหม่ในบริบทของการอนุรักษ์ที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยมีมาก่อน อีกทั้งยังมีการจัดระดับของรางวัลให้เห็นถึงระดับความดีเด่นที่แตกต่างกันของงานออกแบบอนุรักษ์ที่ได้ถูกรางวัลแต่ละงาน สร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาในการทำงานในด้านนี้ให้ดียิ่งขึ้นไป ในวาระที่เป็นปฐมฤกษ์นี้ทางสมาคมจึงได้กุลเกตุลุลุกรหม่อมถวายรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ในระดับดีเยี่ยม ซึ่งเป็นระดับสูงสุด สำหรับโครงการอนุรักษ์พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม แต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อให้เป็นแบบอย่างและทำสิ่งใจแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมกันต่อไป

แม้ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนจากนิทรรศการแบบปกติที่มีการก่อสร้างจริงมาสู่การเป็นนิทรรศการอาชอนไลน์ ๖๕ คณะทำงานของเราที่ได้พยายามอย่างเต็มที่ในการนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดที่วางแผนตั้งไว้แต่เดิม รวมถึงงานออกแบบแลนด์มาร์คและ

พาวีลเสี้ยนต่างๆ ให้อธิบายคร่าวๆ ประกอบด้วย ส่วนแลนด์มาร์คที่ใช้อธิบายถึงความหมายและที่มาของแนวคิด “มองเก่า ใฝ่ใหม่” นิทรรศการพิเศษ “เฉลิมราชสุดา สทาศิตยานุรักษ์” นิทรรศการวิกฤตมรดกบนโลกออนไลน์ นิทรรศการฟื้นชีวิตมรดก มีโรงหนังไม้ไฟ ที่สามารถดูหนังสั้นชุด มรดก'๖๕ ที่ถ่ายทอดมรดกใกล้ตัวในมิติต่างๆ นิทรรศการเรื่องการซ่อมแปลงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และมีนิทรรศการภาพถ่ายรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ประจำปี ๒๕๖๓-๒๕๖๕ เป็นการนำเสนอข้อมูลของรางวัลผ่านมุมมองของช่างภาพสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ยังมีนิทรรศการรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่นประจำปี ๒๕๖๓ นิทรรศการผลการประกวดแบบในหัวข้อ Everyday Heritage และการประกวดแบบในระดับนิสิตนักศึกษาในหัวข้อ กุฏิชมรดกสถาปัตยกรรม แน่นนอนว่าผู้ที่เข้ามาชมนิทรรศการออนไลน์ยังสามารถเปิดชมการบรรยายทางวิชาการจากนักออกแบบนานาชาติย้อนหลังได้ในอาษาฟอรัม ๒๐๒๑ ได้อีกด้วย รวมทั้งสามารถเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกที่ออกแบบและจัดทำขึ้นเป็นพิเศษสำหรับงานสถาปนิก'๖๕ นี้ที่ ASA Shop ได้อย่างเคย

สุดท้ายนี้ผมขอขอบคุณ สมาคมสถาปนิกสยามฯ บริษัท หน่วยงาน ภาคส่วนต่างๆ และคณะทำงานทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานสถาปนิก'๖๕ อาษาฟอรัม ๒๐๒๑ และมีนิทรรศการอาษาออนไลน์ ๖๕ ใฝ่ใหม่เร่จุล่งมาด้วยดี ในสภาวะปัญหาจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ที่เราได้เผชิญมาด้วยกัน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลต่างๆ ที่ได้บันทึกไว้ในสูจิบัตรฉบับนี้ด้วยความตั้งใจ จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่มีความสนใจทางด้านสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี รวมทั้งขอให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ คลี่คลายไปในทางที่ดี มีความปลอดภัยเพียงพอที่เราจะได้กลับมาจัดกิจกรรมร่วมกันตามปกติได้อีกครั้ง



ดร. วสุ ปิยะนันท์
ประธานจัดงานสถาปนิก'๖๕

Letter from President
of Architect Expo'21
Organizing Committee

At the beginning, I was entrusted by the Association of Siamese Architects under Royal Patronage as President of the Organizing Committee for Architect Expo'20, however, due to the COVID-19 pandemic, the event has been postponed to Architect Expo'21. Moreover, the 'new normal' scheme has been applied to the event by holding the ASA International Forum and the main exhibition in online platform. Nevertheless, the main objective remains the same, that is, to emphasize that architecture is the issue concerning everyone in society, therefore, from the previous event of "Living Green", we proceed by looking at 'heritage' by "Refocus Heritage" concept which aims to present architectural heritage that we have inherited from the past to be conserved and passed on to our future generation in new focus, new perspectives. This is the first time that heritage is the main theme of Architect Expo since the founding of the Association.

The 'Refocus Heritage' concept also conforms to the change resulted from COVID-19 that has made us spend most of our time at home both in working and living. Many people have their homes renovated, or their businesses adapted to new normal way of life. The reuse of heritage buildings, especially in the designated Old Towns in all regions, therefore, are not the responsibility of the Fine Arts Department any longer but of owners, users, as well as architects who have to play important roles in the process, efficiently and timely.

The ASA Architecture Conservation Award has also been changed to include the award-giving for conservation project architects apart from owners as in former times. Awards for new design in conservation context are given for the first time. As for conservation award, ranking has been added to classify the level of achievement and to encourage the development in conservation work. For this auspicious event, the Award of Excellence is humbly presented to HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn for the Principal Residence, Sra Pathum Palace Conservation Project, as a distinguished example of architecture conservation to inspire future conservation works.

ASA virtual exhibition 2021 presents all the contents that were firstly planned for the normal exhibition, comprising the Landmark, introduction to the 'Refocus Heritage' concept; special exhibition "HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn and Architecture Conservation"; Heritage Crises in Online World; Heritage Reviving Heritage; Bamboo Theatre, showing the "Heritage 2021" short film; Chakri Maha Prasat Throne Hall Conservation; ASA Architecture Conservation Awards 2020 photographs exhibition; Architectural Design Awards; Everyday Heritage Competition Awards; and Heritage in Danger Student Competition Awards. Furthermore, the ASA Forum 2021 is now open for all visitors in online platform, and the ASA Shop is ready for shoppers who would love to collect the Architect Expo'21 souvenirs.

Finally, I would like to thank the Association of Siamese Architects under Royal Patronage, companies, organizations, all sectors, the Organizing Committee and team members who have helped made the Architect Expo'21 possible and successful in spite of the COVID-19 crisis. I do hope that all information in this booklet will be useful for all who are interested in architecture. I hope that the pandemic situation will soon improve and the environment will be safe enough for us to meet as before in the future events.



Dr. Vasu Poshyanandana
President, Architect Expo'21 Organizing Committee

REFOCUS HERITAGE : มองเก่า ให้ใหม่



HERITAGE หรือ usdt คือสิ่งที่มีคุณค่าที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของคนรุ่นก่อนที่ส่งมอบมาให้เราในปัจจุบัน และสมควรที่จะรักษาไว้เพื่อส่งต่อไปให้กับคนในรุ่นต่อไปได้ด้วยความภาคภูมิใจ แต่ตามความเข้าใจของคนส่วนมาก มักจะนึกถึงเฉพาะแต่โบราณสถานที่คิดว่าห้ามแตะต้อง เป็นเรื่องที่อยู่ไกลตัว จนกลายเป็นความกลัวที่จะเข้ามาจัดการ และสิ้นไปว่ามรดกก็คือสมบัติของทุกคนที่ควรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพในรูปแบบวิธีการที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมด้วยศาสตร์ของการออกแบบ และนี่คือบทบาทที่สำคัญของสถาปนิกทุกคน ไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มสถาปนิกอนุรักษ์เท่านั้น... จึงถึงเวลาของการมา refocus heritage และมองเก่า ให้ใหม่ ที่ใช้เป็นหัวข้อหลักของนิทรรศการในงานสถาปนิก'๖๕ ในวันนี้

นิทรรศการนี้มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความเข้าใจใหม่ที่ถูกต้อง กับสิ่งที่เราเคยมองว่าเป็นของเก่า ๆ แล้วขีดเส้นให้อยู่แต่ในกรอบเดิม ๆ เพื่อปรับมุมมองการรับรู้ไปตามประสบการณ์ของแต่ละคน ทั้งปรับความคมชัด (focus) ให้เข้าใจอย่างถูกต้องและชัดเจน ทั้งเจาะลึกในรายละเอียด (zoom) ในเรื่องที่น่าสนใจ รวมทั้งขยายขอบเขตมุมมองที่กว้างขึ้น (wide angle) ให้ค้นพบมรดกสถาปัตยกรรม ที่ถูกลืมไว้ในชีวิตประจำวัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน มีทั้ง “ของเก่า” ที่เราอาจจะเคยมองข้าม และ “ของใหม่” ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการคุณค่าของมรดก การออกแบบเพื่อประโยชน์สูงสุดของการใช้งานในปัจจุบันและอนาคต ด้วยความสมดุลระหว่างความเก่าของอาคารเก่า และความเก๋ของอาคารใหม่ให้อยู่คู่กันไปได้อย่างยั่งยืน

REFOCUS HERITAGE

01



HERITAGE is the valuable legacy that people of former generations had created and handed down to us to be conserved and given to our following generations with pride. It is regrettable, however, that general people think of heritage, especially the built heritage, as ancient monuments which are untouchable, being separated from the present way of life. Such perception has resulted in the negligence of heritage places, leaving them in lack of maintenance, unused, or inappropriately treated state. For many people, it has been forgotten that heritage belongs to everyone who should help maintain and use it to the highest possible potential, which can be made in a great variety of ways, especially with the ingenuity of creative design. This is, therefore, the most important role that architects and designers can play in heritage conservation that has led us to the “Refocus Heritage”, ASA Exposition of 2021.

This event aims to build a new understanding and perception on heritage places. The idea is to bring out heritage places from the old and limited perception framework into a new light, to ‘refocus’ our views towards heritage places, to ‘zoom in’ on the points of interest which may vary by individual persons, and to look in a broad ‘wide angle’ perspective to integrate the architectural heritage into our everyday life harmoniously. Both the “old things” that we might have neglected and the “new things” that are added in the management of values and the design for the functions that serve the present and future uses can be balanced and combined to create a sustainable architectural future.

เฉลิมราชสุดา
สถาปัตยกรรมรักษ์

HRH Princess Maha
Chakri Sirindhorn's
Works in Architecture
Conservation



**สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
กับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม**

พระปรีชาญาณประการหนึ่งในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีคือการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ด้วยความสนพระราชหฤทัยในศิลปสถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑสถานวิทยา ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย กอปรกับพระวิริยะอุตสาหะ พระราชดำริ พระราชวินิจฉัย และพระปรีชาญาณในการบริหารจัดการ การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ อันเป็นที่ประจักษ์ชัดมาช้านาน

ดังปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้วางพระราชหฤทัย โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงดำรงตำแหน่ง “แม่กอง” ในการดำเนินการสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ณ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทรงดำรงตำแหน่ง “แม่กองบูรณะปฏิสังขรณ์” คือประธานคณะกรรมการอำนวยการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง อันเป็นงานสำคัญยิ่งในระดับชาติ ซึ่งต้องแล้วเสร็จสมบูรณ์ให้ทันการฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ และสืบเนื่องต่อมาเป็นโครงการบูรณะเขตพระราชฐานชั้นใน พระบรมมหาราชวัง เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ ตลอดจนการบูรณะพระตำหนักสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ วังสระปทุม เพื่อใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เฉลิมพระเกียรติขัตติยาภิรมย์พระองค์นั้น ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันพุธที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นอาทิ

อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ใน พ.ศ. ๒๕๒๐ เมื่อสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรับเป็นองค์ประธานกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น มูลนิธิฯ มีพันธกิจสำคัญ

ผศ.ดร. พีรศรี ใจวาทอง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประการหนึ่ง คือการดำเนินการสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ณ ตำบลซึ่งเป็นที่พระบรมราชสมภพของรัชกาลที่ ๒ ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นแหล่งวิทยาการศูนย์กลาง ศึกษาศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน อำเภอประโยชน์แก่ประชาชนชาวสมุทรสงครามและท้องถิ่นใกล้เคียง และเพื่อเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ ๒ ให้แผ่ไพศาลยั่งยืนอยู่ตลอดไป โดยพระราชสมุทรมะริ อธิบดีเจ้าอาวาสวัดอัมพวันเจติยาราม ได้กรุณาอนุญาตให้ใช้ที่ดินของวัดประมาณ ๑๑ ไร่ ทางทิศตะวันตกของบริเวณพระอาราม เพื่อดำเนินการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ขึ้น

ตามพระราชดำริในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ประกอบด้วยอาคารทรงไทยหมู่ใหญ่อย่างเรือนคคหัตถ์ จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่พระพุทธรูปและหอสมุด ประกอบด้วยเรือนไทยเครื่องลับ ๕ หลัง ออกแบบโดยรองศาสตราจารย์ฤกษ์ใจจงรัก อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะสถาปัตยกรรม วาดผังบริเวณโดยร้อยเอกกฤษฏา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับกรรมการมูลนิธิฯ ท่านอื่นๆ เช่น นายธนิต อยู่โพธิ์ นายเดโช สอนานนท์ และคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เป็นต้น

เรือนไทย ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ รัชกาลที่ ๒ สะท้อนถึงพระราชนิยมในการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ชีวิตชีวา และการอนุรักษ์ศาสตร์แห่งสถาปัตยกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติควบคู่กันไปด้วย เป็นตัวอย่างของสถาปัตยกรรมที่พิถีพิถันซึ่งได้ปรับประยุกต์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตไทยสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยแบ่งการจัดแสดงออกเป็น (๑) เรือนชาย จัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของเด็กผู้ชายไทยในอดีต (๒) เรือนกลาง (เรือนประธาน) จัดแสดงเป็นห้องต่างๆ แสดงวิถีชีวิตคคหัตถ์ ศิลปวัตถุสมัยต้นกรุง เช่น เครื่องถ้วยเบญจรงค์ ตลอดจนส่วนจัดแสดงเกี่ยวกับสำรับกับข้าวคาวหวาน ตามบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ และ (๓) เรือนหญิง จัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของเด็กหญิง



ในอดีตที่จะศึกษาเล่าเรียนวิชาการบ้านการเรือนและวิชาช่างฝีมืออยู่กับบ้าน นอกจากนี้ยังมีหอสมุดพระพุทธรเลศหล้านภาลัย ทำเป็นเรือนกลางน้ำเพื่อกันปลวกจนตกทำลายหนังสือ ตามอย่างหอสมุด หอไตรสมัยโบราณ

การก่อสร้างพิพิธภัณฑที่พระพุทธรเลศหล้านภาลัย และหอสมุด ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์เริ่มขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๑ แล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๒๘ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานโครงการ ตลอดจนการหาทุนเพื่อสนับสนุนการก่อสร้างอุทยานมาโดยตลอด จนกระทั่งการก่อสร้างแล้วเสร็จ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๘ และเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมได้ ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นต้นมา

ถึง พ.ศ. ๒๕๓๕ เกิดอุบัติเหตุเพลิงไหม้หอสมุดพระพุทธรเลศหล้านภาลัยลงทั้งหลัง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระราชบัญชาให้ก่อสร้างอาคารหลังใหม่ขึ้นแทน เพื่อใช้เป็นทั้งห้องโถง และเก็บเครื่องดนตรีไทย ต่อมาภายหลังจึงโปรดให้สร้างอาคารเก็บเครื่องดนตรีและเครื่องโขนละครแยกออกมาต่างหาก ส่วนอาคารหอสมุดนั้นสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โปรดเกล้าฯ ให้คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกแบบปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑที่มรดกทางวัฒนธรรมอันมั่งคั่ง มีเนื้อหาจัดแสดง ๗ เรื่อง คือ วิถีชีวิต วัด บ้าน ชุมชนนริบ้ำ ดนตรี อาหารและขนม และวัฒนธรรมประเพณี

นอกจากนี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ยังโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการก่อสร้างอาคารทรงไทยหมู่ ๙ หลัง ตั้งอยู่ที่ตมทางด่านแม่ฉี่แม่ทอง ใช้เป็นที่ประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธรเลศหล้านภาลัย และจัดแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และพระอัจฉริยภาพในทางศิลปกรรม วรรณศิลป์ และดนตรีไทยแล้วเสร็จและสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารในวันเสาร์ที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

การบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมหาราชวัง พ.ศ. ๒๕๒๓ - พ.ศ. ๒๕๒๔

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นพระอารามหลวงที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระปฐมบรมมหากษัตริย์ราชเจ้าแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นพร้อมกับทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีในปีพุทธศักราช ๒๓๒๕ นับเป็นพระอารามที่มีความสำคัญสูงสุด ทั้งในทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของชาติตั้งปรากฏว่าพระมหากษัตริย์ราชเจ้าแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์ได้ทรงเป็นพระราชธุระในการบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซม สร้างเสริมวัดพระศรีรัตนศาสดารามสืบต่อมาโดยลำดับ และมีการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามลำดับ นับช่วงเวลาได้ประมาณทุกๆ ๕๐ ปี

ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ รัฐบาลในสมัยนั้นได้ตระหนักว่ากรุงรัตนโกสินทร์จะมีอายุครบสองร้อยปีใน พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงได้ร่วมกับภาคเอกชนดำเนินการเตรียมการเฉลิมฉลองสมโภชพระนครนับแต่นั้นมา ทั้งนี้ทางรัฐบาลได้คำนึงถึงโบราณราชประเพณีว่าการจัดการฉลองกรุงรัตนโกสินทร์แต่ละคราวนั้น ย่อมมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามให้ดังงามบริบูรณ์ ความเป็นศาสนบูชาแด่พระพุทธรหมามณีรัตนปฏิมากรเป็นคราวใหญ่ทุกครั้ง จึงเห็นควรว่าในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ก็ควรดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามตามโบราณราชประเพณีที่มีมา อันจักเป็นโอกาสในการที่จะอนุรักษ์ศิลปสมบัติในด้านพุทธสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และประณีตศิลป์ต่างๆ อันเป็นแบบแผนทางการช่างศิลปะไทยชั้นสูงซึ่งตกทอดมาแต่อดีต ให้ดำรงอยู่เป็นที่ควรเชิดชูสำหรับบ้านเมืองสืบไป

ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้น ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านศิลปกรรมไทยสาขาต่างๆ เริ่มดำเนินงานใน พ.ศ. ๒๕๒๐ จึงมีเวลาทำการบูรณปฏิสังขรณ์ให้สำเร็จเสร็จทันงานฉลองสมโภชพระนครครบ ๕ ปี จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๓ เมื่อโครงการบูรณปฏิสังขรณ์ในครั้งนั้นขยายวงกว้างขวาง ครอบคลุมถึงพระบรมมหาราชวังและ

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยที่มีเวลาดำเนินการจำกัด

รัฐบาลในสมัยนั้นจึงนำความกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง หรือเรียกตามอย่างโบราณว่า แม่กองบูรณปฏิสังขรณ์ นับเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรกแห่ง พระบรมราชจักรีวงศ์ที่ทรงดำรงตำแหน่งอันสำคัญยิ่งนี้ นับว่าเป็นพระราชภาระอันใหญ่ยิ่ง ด้วยเป็นกิจที่ต้องดำเนินการให้ลุส่งไปให้ทันการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ก็ได้ทรงปฏิบัติงานเป็นองค์ประธานด้วย พระวิริยะ ทรงร่วมกำหนดแผนการบูรณะ การจัดหางบประมาณเพิ่มเติม พระราชทานพระราชวินิจฉัยแก้ปัญหาในการบูรณปฏิสังขรณ์ การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ โดยได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกำกับตรวจตราการทำงาน ของช่างทั้งหลายด้วยพระองค์เอง ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมทั้งสิ้น ๒๘ ครั้ง ราชงานการเสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจการปฏิสังขรณ์แต่ละ ครั้งต่างสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพในศาสตร์แห่งการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมไทย ตลอดจนพิพิธภัณฑสถาน วิทยาและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเน้นการศึกษาคุณค่าและวิสัย ให้ผู้บูรณะ เข้าใจวัตถุประสงค์สร้าง ลักษณะทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ของโบราณสถานให้ลึกซึ้งที่ถ้วน ก่อนจะตัดสินใจเลือกใช้วัสดุใหม่ทดแทน โดยเฉพาะวัสดุสำคัญ เช่น กระจกเกรียบ ปูนปั้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังทรงย้ำถึงความสำคัญของการบันทึกสภาพโบราณสถาน ในคราววัดฤ ก่อนการซ่อมแซมบูรณะใดๆ โดยการบันทึก ภาพเก็บรายละเอียดและการจัดทำบัญชี เพื่อให้สามารถตรวจสอบมาตราส่วน เทียบสี รูปแบบ ลวดลาย ฯลฯ ได้เมื่อต้องการ

สำหรับหลักการซ่อมบูรณะนั้น ในวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีรับสั่งว่า การซ่อมบูรณะสำหรับโครงการนี้มีสองวิธี วิธีแรกสำหรับอาคารที่ยังใช้ประกอบพระราชพิธี เช่น พระอุโบสถ ปราสาทพระเทพมิตร ฯลฯ ให้ซ่อมให้ถึงจุดงาม และมีความมั่นคงถาวร วิธีที่สอง สำหรับอาคารอื่นๆ ที่มีได้ใช้ประกอบพระราชพิธี ให้ซ่อมให้อยู่ในลักษณะพิพิธภัณฑฯ ให้รักษา

แบบอย่างของเก่าให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ สำหรับเรื่องลวดลายนั้น หากมีการซ่อมโดยเขียนใหม่ ก็มีพระราชดำริให้รักษาของเก่าไว้ส่วนเล็กๆ ส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบลวดลายและสีในภายหลัง

ด้วยพระวิริยะและพระอัจฉริยภาพ ตลอดจนความสามารถในการบริหารงานก่อสร้างและงานบุคคลในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ คณะกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง จึงสามารถดำเนินงานตามโครงการฯ ไปจนแล้วเสร็จกับการสมโภชฉลองพระนครครบ ๒๐๐ ปี ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินทรงยกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามตามอุดมมงคลฤกษ์ ในวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕

การบูรณะพระราชฐานชั้นใน พระบรมมหาราชวัง พ.ศ. ๒๕๒๘ - พ.ศ. ๒๕๓๑

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๘ รัฐบาลในสมัยนั้นมีดำริจัดเตรียมงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ ทางสำนักพระราชวังจึงเสนอโครงการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ในเขตพระราชฐานชั้นใน เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติในวาระมงคลสมัยดังกล่าว โดยที่อาคารจำนวนมากอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมและไม่ได้มีการใช้งานมายาวนาน นับเป็นโครงการต่อเนื่องจากการบูรณปฏิสังขรณ์ในคราวฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

ตลอดการบูรณะเขตพระราชฐานชั้นในในครั้งนั้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงปฏิบัติหน้าที่แม่กองด้วยพระวิริยะอุตสาหะ เสด็จฯ มาทรงตรวจงานการซ่อมแซมตามคำกราบบังคมทูล เป็นการส่วนพระองค์อยู่โดยสม่ำเสมอ เอาจพระทัยใส่ในการกำกับดูแลพระราชทานข้อพระราชวินิจฉัยและแนวพระราชดำริ ด้วยความสนพระทัยในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และประสบการณ์จากการทรงงาน “แม่กอง” ในคราวฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ดังกล่าวมาแล้วนั้น โดยโปรดเกล้าฯ ให้ยึดหลักการอนุรักษ์เพื่อคงสภาพเดิมเท่าที่จะทำได้ ให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ก่อนการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ วัสดุโครงสร้างทุกๆ ส่วน ตลอดจนการปรับหน้าที่

ใช้สอยอาคาร ให้อาคารที่บูรณะแล้วนั้นมีหน้าที่ใช้สอยสืบไปใน ภายภาคหน้า เพื่อเป็นการรักษาสภาพอาคารในระยะยาว รวม อาคารที่ได้บูรณะทั้งสิ้น ๓๒ หลัง เป็นพระตำหนัก ตำหนัก และ เรือนเจ้าจอมรวม ๒๗ หลัง ตลอดจนเตียง ห้องเครื่อง ห้องคลัง และอาคารเบ็ดเตล็ดอื่นๆ อีกมาก โดยโปรดเกล้าฯ ให้ปรับหน้าที่ ใช้สอยใหม่สำหรับโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ วิทยาลัยใน วังหญิง คลังเก็บของ เป็นอากี การบูรณะส่วนใหญ่แล้วเสร็จ ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ ทันวาระมหามงกุฎเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๖๐ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปีนั้น

พระตำหนักสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า วังสระปทุม พ.ศ. ๒๕๔๘ - พ.ศ. ๒๕๕๑

วังสระปทุมเป็นวังที่ประทับในสมเด็จพระ มหิตลาธิเบศร์ อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมเด็จพระศรี สวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระบาทสมเด็จพระ บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตลอดจนสมาชิก ในราชสกุลมหิดลอีกหลายพระองค์ นับเนื่องตั้งแต่แรกสร้างใน รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จวบจนรัชกาล ปัจจุบัน นับเป็นภูมิสถานอันสำคัญยิ่งทางประวัติศาสตร์ ทั้ง สำหรับพระมหากษัตริย์บรมราชวงศ์และสำหรับชาติ

เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จ สวรรคตในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ แล้ว พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า วังสระปทุมเป็น สถานที่อันสำคัญยิ่ง ด้วยเป็นพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระ ศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ トラบจนเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ และได้เป็นที่ประทับสมเด็จพระศรีนครินทราบ รบรมราชชนนีในเวลาต่อมา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานวังสระปทุมให้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระกนิษฐา ธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สืบต่อมา โดยใน พ.ศ. ๒๕๕๓ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตน ราชสุดาฯ เสด็จประทับ ณ พระตำหนักเอก อันเป็นพระตำหนัก ที่ประทับของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์ อดุลยเดชวิกรม พระบรม ราชชนกและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมาตั้งแต่แรก สร้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๖๙ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว โดยมีหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร เป็นสถาปนิก ส่วนพระตำหนักใหญ่ อันเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระพันวัส สาอัยยิกานั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้

จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติ เป็น ศูนย์การเรียนรู้ซึ่งแสดงพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระพันวัส สาอัยยิกาเจ้า อันเป็นแบบอย่างอันดีงามแห่งการดำรงชีวิตที่ อำนวยประโยชน์สุขแก่คนรุ่นมา

เมื่อสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จประทับ ณ วัง สระปทุมใน พ.ศ. ๒๕๕๓ แล้ว ทรงระลึกถึงพระราชปราชญ์แห่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการอนุรักษ์และ ปรับปรุงอาคารพระตำหนักใหญ่ และจัดตั้ง**พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระ พันวัสสาอัยยิกาเจ้า**ขึ้น ณ พระตำหนักแห่งนี้ โดยโปรดเกล้าฯ ให้ ตั้งมูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าขึ้น เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว และจัด กิจกรรมต่างๆ สืบสานแนวพระราชดำริสืบมาจนถึงปัจจุบัน ส่วน อาคารพระตำหนักที่จัดเป็นพิพิธภัณฑ์นั้นแล้วเสร็จและเปิดใช้ งานในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษาพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

สำหรับโครงการพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระพันวัสสา อัยยิกาเจ้านี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ โปรดเกล้าฯ พระราชทานแนวความคิดแก่คณะ ทำงานให้ดำเนินการอนุรักษ์ ซ่อมแซม และออกแบบการจัดแสดง ให้พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าเป็น**พิพิธภัณฑ์ ที่มีชีวิต (Living Museum)** ที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาราชประวัติ พระราชกรณียกิจในสมเด็จพระพันวัส สาอัยยิกาเจ้า ที่มีความงดงาม มีเนื้อหาการจัดแสดงที่ถูกต้อง ก้นสมัย โดยจัดบรรยากาศการตกแต่งและสภาพภายใน พระตำหนัก ให้ย้อนกาลเวลาไปยังช่วงเวลาประมาณรัชกาล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชกาลพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นช่วงที่พระตำหนักใหญ่ วัง สระปทุม มีบทบาทสำคัญในพระราชประวัติของทั้งสมเด็จพระ พันวัสสาอัยยิกาเจ้า และสมเด็จพระบรมราชชนก

แนวความคิดเรื่องพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ ที่ มุ่งสร้างสรรค์ให้เกิดบรรยากาศย้อนคืนไปสู่ช่วงเวลาใดช่วง เวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์ ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ ผู้ชมได้รับ ผ่านแบบแผนความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต หรือการ จำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ณ ที่นั้น นิยม ใช้ในการออกแบบการจัดแสดงในอาคารประวัติศาสตร์ ทำให้ อาคารมีคุณค่ามากกว่าที่จะเป็นเพียงโบราณสถาน และทำให้

สิ่งของจัดแสดงมีความหมายมากกว่าวัตถุพิพิธภัณฑ์ธรรมดาๆ โครงการพิพิธภัณฑ์ที่สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าจึงเป็นการปรับเปลี่ยนอาคารพิพิธภัณฑสถานที่เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้ ที่อาศัยการค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์จำนวนมากถึงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ ตลอดจนพระราชนิยมในสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายใน ประวัติศาสตร์สังคมไทย และบทบาทของสตรีในกระบวนการเข้าสู่สมัยใหม่ของสยาม โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โปรดเกล้าฯ พระราชทานแนวพระราชดำริให้มูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าตั้งคณะทำงานด้านต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ข้อมูลจากคนเก่าแก่ในวังสระปทุม การสำรวจสภาพพระตำหนักใหญ่อย่างละเอียด การค้นคว้ารวบรวมเอกสารจดหมายเหตุและภาพถ่ายโบราณจากแหล่งเอกสารต่างๆ เป็นต้น

สำหรับงานด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมนั้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุงอาคารให้มั่นคงแข็งแรง มีงานระบบสมัยใหม่เท่าที่จำเป็นแก่การใช้งานเป็นพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ การวางระบบปรับอากาศ การต่อเติมห้องน้ำใหม่ ลิฟต์โดยสารขนาดเล็ก และระบบรักษาความปลอดภัย โดยทั้งหมดนี้ออกแบบให้กลมกลืนไปกับรูปแบบการตกแต่งของเดิมมากที่สุด ส่วนงานด้านการจัดแสดงนั้น ประกอบด้วยการวางผังห้องและการจัดออกแบบปรับปรุงเครื่องเรือนให้ถูกต้องตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยคำนึงถึงเนื้อหาการจัดแสดงควบคู่ไปด้วย ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าอย่างมากประเด็นต่างๆ เช่น ฝาบุผนัง (wall stretching) ดวงโคม ฝาบาน ฝาทอแบบแทเปสตรี (tapestry) ที่ใช้พระเก้าอี้ เป็นต้น ทั้งนี้แนวทางในการอนุรักษ์ว่า ไม่ได้ซ่อมเพื่อให้เป็นของใหม่ แต่เป็นการซ่อมแซมเพื่อให้คืนสภาพ ใช้งานได้ดั้งเดิม แต่ยังคงความเก่าตามกาลเวลาเหมือนเมื่อครั้งที่สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้ายังคงเสด็จประทับ ณ พระตำหนักแห่งนี้อยู่ ตามแนวพระราชดำริเรื่องพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้พระราชนิพนธ์ไว้ตั้งแต่แรกนั้น

ด้วยแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์และความสนพระทัยในประวัติศาสตร์และโบราณคดีในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ที่สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม จึงแล้วเสร็จสมบูรณ์ เปิดใช้งานได้ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา

๘๐ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ นับเป็นตัวอย่างของการผสมผสานศาสตร์แห่งการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายใน ควบคู่ไปกับแนวความคิดเรื่องพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ สำหรับประชาชนและผู้สนใจ ที่จักได้เรียนรู้ถึงพระราชประวัติพระราชกรณียกิจ ตลอดจนพระราชนิยมในสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายใน และประวัติศาสตร์สังคมไทยในช่วงเวลาที่น่าทึ่งกว่าร้อยปีที่ล่วงมา

ด้วยเหตุนี้ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต กุลเกล้าฯ ถวายรางวัลงานอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชนระดับดีเยี่ยม ประจำปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ สำหรับงานอนุรักษ์พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม แต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อประกาศพระเกียรติคุณสืบไป

One of the highly distinguished expertise of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn is architecture conservation. The Princess's interest in art, architecture, museology, and Thai culture conservation combined with her perseverance, innovative ideas, ingenuity in decision-making and management competence have made her being entrusted with several important conservation projects by King Bhumibol the Great. These projects are, for instance, the construction of King Rama II Memorial Park, Samut Songkhram province (1977), Wat Phra Si Rattanasatsadaram and the Grand Palace Restoration Project for Bangkok Bicentennial Celebration (1982), followed by the conservation of the Inner Royal Court for King Bhumibol the Great 60th Anniversary Celebration (1987), and the conservation of Principal Residence of Queen Savang Vadhana, the Queen Grandmother, in Sra Pathum Palace to be established as Sra Pathum Palace Museum to commemorate the Queen Grandmother on the 80th Anniversary of King Bhumibol the Great in December, 2008.

King Rama II Memorial Park

In 1977, when HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn graciously accepted the post of the President of the King Rama II Phraboromrachanusorn Foundation under Royal Patronage, she had undertaken an important mission of the foundation, that is, the construction of King Rama II Memorial Park in Samut Songkhram province. The Park was intended to be a learning centre on Thai art and culture, a public place for relaxation and

a place to commemorate the virtue of King Rama II, located to the west of Wat Amphawan Chetiayaram temple in the birthplace district of King Rama II, on an approximately 11 rais (1.76 hectares) land given by Ven. Phra Ratchasamutmethi, the Abbot of the temple.

The King Rama II Memorial Park comprises a large Thai traditional house complex, which houses King Rama II Museum and library. The house was designed by Assoc. Prof. Ruethai Chaichongrak, Faculty of Architecture, Silpakorn University, National Artist in Architecture and the site planning was designed by Capt. Krisada Arunwong Na Ayudhya, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University, in collaboration with the Foundation committee members namely, Mr. Thanit Yupho, Mr. Dejo Savananonda, Khunying Kulasap Ketmaenkit, and others.

According to HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn's concept, the Thai traditional house is a living example of Thai architecture as well as being an active learning centre. The exhibition shows the way of life of Thai people in early Rattanakosin period in each house of the complex, that is, 1) the Boy's House, exhibits the life of Thai boys in olden days, 2) the Main House, exhibits life of wealthy person and early Rattanakosin antiques, 3) the Girl's House exhibits the life of girls and their training in household management and crafts. Another building is the Library, which is located inside a pond to prevent ants and termites following the tradition of Buddhist Scriptures Hall.

The construction began in 1978 and completed in 1985. The Princess played important role in project management and fund raising throughout the construction process. On 24th February, 1985, the Princess presided over the official opening of King Rama II Memorial Park and on the 1st March, 1985, the Park was opened to the public.

In 1992, the Library Hall was entirely destroyed by fire, therefore, the Princess had another hall built instead, which was firstly used for Khon (mask dance) recital and keeping Thai musical instruments. Later, she had a building made specifically for keeping the musical instruments and Khon costumes. As for the library, she had architecture professors from Faculty of Architecture, Chulalongkorn University design a new building which was founded as Amphawa Cultural Heritage Museum.

The latest construction in the Park area was the Thai traditional style 9-house complex situated toward the side of the Mae Klong river. This complex houses King Rama II statue and the exhibition of his life and work, which excelled in art, literature, and Thai music. The house was completed and officially opened on 4th February, 2006, presided over by HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn.

Wat Phra Si Rattanasatsadaram and the Grand Palace Restoration, 1980 - 1982

Wat Phra Si Rattanasatsadaram (Temple of the Emerald Buddha) is a royal temple built by King Rama I along with the founding of Rattanakosin, the capital, in 1782. This temple is considered the country's most important temple in terms of history, architecture, and art, therefore, Kings of Chakri

Dynasty have continually taken care on the maintenance and restoration of the temple, with major restorations carried out in the reigns of King Rama III, King Rama V, and King Rama VII, approximately at 50 years interval.

In the reign of King Bhumibol the Great, the preparation for Bangkok Bicentennial Anniversary Celebration began in 1976, with the restoration and reconstruction of Wat Phra Si Rattanasatsadaram as one of the most important missions for the event. Thus, in 1976, the Thai Government organized a Working Committee for the Restoration and Reconstruction of Wat Phra Si Rattanasatsadaram comprising experts in various fields of Thai art and architecture. The project implementation was carried out between 1977 and 1980, and the scope expanded to cover both the temple and the Grand Palace, therefore, the Government requested the favour of the King to assigned HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn as President of the Board of Directors for the Restoration and Reconstruction of the Grand Palace and Wat Phra Si Rattanasatsadaram. The Princess, therefore, became the first

Princess of Chakri Dynasty who worked as director of restoration and reconstruction project.

Consequently, HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn actively involved the work in all aspects, from construction planning, fund raising, problem-solving, multi-disciplinary coordinating, to supervising the actual work on site. The Princess's total site visits were 28 times during February 1981 and April 1982. Her comments have been recorded, which reflect her knowledge and ingenuity in art and architecture conservation as well as museology and related sciences.

HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn emphasized on study and research on materials, art and architectural style of the original structures as knowledge base for material use and replacement in conservation work, especially the important traditional materials such as coloured glass and stuccos. Furthermore, she paid high attention on documentation and recording of the buildings and elements before restoration which were used for checking up the scale, style, and designs of elements whenever required.

Regarding the conservation concept, HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn gave a remark on 21st June, 1981 that, for the restoration project, there were 2 methods, that is, buildings which still serve active functions e.g. the Ubosatha (Ordination Hall), Prasat Phra Thepbidon, should be restored to their original splendour and to be fully consolidated; buildings which are not actively used should be conserved by preserving the original elements as much as possible, like living museums. As for the designs, if conservation required new replacement, part of the original designs must be preserved as evidence for future study.

With the perseverance, ingenuity, and management competence of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, the Restoration and Reconstruction of Wat Phra Si Rattanasatsadaram and the Grand Palace was completed in time for the Bangkok Bicentennial Anniversary Celebration in April 1982. On 6th April, 1982, King Bhumibol the Great and Queen Sirikit the Queen Mother presided over the Final Installment Ceremony of the Ubosatha of Wat Phra Si Rattanasatsadaram which marked the official completion of the restoration project.

Restoration of the Inner Royal Court, the Grand Palace, 1985 – 1988

In 1985, the Government began the preparation for King Bhumibol the Great 60th Anniversary Celebration in 1987, therefore, the Bureau of the Royal Household initiated the project for restoration of buildings and elements in the Inner Royal Court which were mostly in deteriorated state due to lack of use.

HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn graciously took the position of project director. She continuously visited the site and worked attentively on the project. Her main concept was to conserve the buildings and elements to their original style as much as possible while enabling the buildings to serve suitable functions that would make them useful and sustainable into the future. Total number of restored buildings is 32, comprising 27 residences of Royal Wives and other complementary buildings, for instance, the shop houses, the kitchen, storage, etc. The project was completed in time for the celebration of King Bhumibol the Great 60th Anniversary in 1987.

Conservation of the Principal Residence, Sra Pathum Palace 2005 – 2008

Sra Pathum Palace has been the residence of Prince Mahitala Dhibesra Adulyadej Vikrom, the Prince Grandfather, Queen Savang Vadhana, the Queen Grandmother, King Bhumibol the Great, Princess Srinagarindra the Princess Grandmother, and several other members of the Mahidol royal family from its founding day in the reign of King Rama VI until the present day. The Palace, therefore, is a historic place which is important to the Chakri Dynasty and the Thai nation.

When Princess Srinagarindra passed away on 18th July, 1995, King Bhumibol the Great considered that the Sra Pathum Palace was an important place where his Grandmother and Mother resided, therefore, he granted the Palace to HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn and initiated that Principal Residence which was the residence of Queen Savang Vadhana, the Queen Grandmother, should be established as a museum, a memorial place to commemorate the Queen Grandmother and exhibit her life and work in public welfare. Another important building in the palace complex is the Grey Hall where Prince Mahidol and Princess Srinagarindra resided, built in 1926, designed by MC. Itthithepsan Kridakorn, the present residential hall of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn.

When HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn came to reside in the Sra Pathum Palace in 2000, she began to carry out the museum project by conservation and renovation of Principal Residence to be established as Queen Savang Vadhana Museum. Accordingly, she founded the Queen Savang Vadhana Foundation on 27th October, 2005 as an organization to take care of the establishment

of the museum and its management, which has continued until today. Queen Savang Vadhana Museum was completed and officially opened on Wednesday, 17th December, 2008 on the occasion of the 80th Anniversary of King Bhumibol the Great.

The main concept for the museum laid out by HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn was to make the place a "Living Museum" by reviving the style and atmosphere of the house in the time of Queen Savang Vadhana. The museum, therefore, is a learning centre where visitors can perceive and understand the life, work, personal taste of the Queen, as well as history of architecture and interior decoration, Thai society, and the roles of women in the modernization of Siam. The exhibition was based on a thorough study on all relevant history and information, including information obtained by interviewing original staff and residents of Sra Pathum Palace.

Concerning architectural conservation, HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn had the building consolidated and additional elements installed only as necessary for the museum function, for instance, air-conditioning system, new restrooms, small elevators, and security system. The exhibition and renovation of the interior to revive the atmosphere of the period was carefully studied and implemented so that the original design and elements could be preserved or retrieved as much as possible, for example, the wall stretching, the tapestry, etc. the Princess also emphasized that the work should aim to revitalize the function but retain the oldness to achieve the genuine atmosphere of the time when the Queen Grandmother was living in the house.

The conservation of the Principal Residence, Sra Pathum Palace and the establishment of Queen Savang Vadhana Museum is one of the best examples in the integration of architecture conservation, interior decoration and the living museum concept. The success of the project greatly benefits public learning as well as cultural heritage conservation circle.

The Association of Siamese Architects under Royal Patronage, therefore, requested the permission to present the ASA Conservation of Architectural Heritage and Community Award of Excellence 2020 - 2021 for the Conservation of the Principal Residence, Sra Pathum Palace, to HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn as a token of appreciation and commendation for Her Royal Highness's outstanding work and contribution to the conservation of cultural heritage of the Thai nation.





สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรวจงานบูรณะพระราชฐานชั้นใน พระบรมมหาราชวัง

HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn during site visit to supervise the restoration of the Inner Royal Court, the Grand Palace.





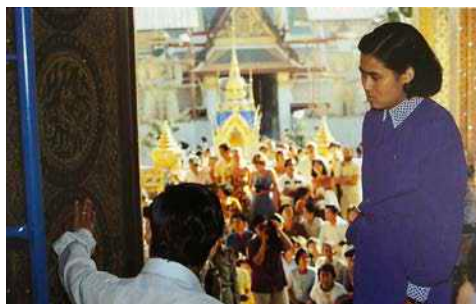
วัดอัมพวันเจติยารามวรวิหาร
Wat Amphawanchetiyaram Worawihan



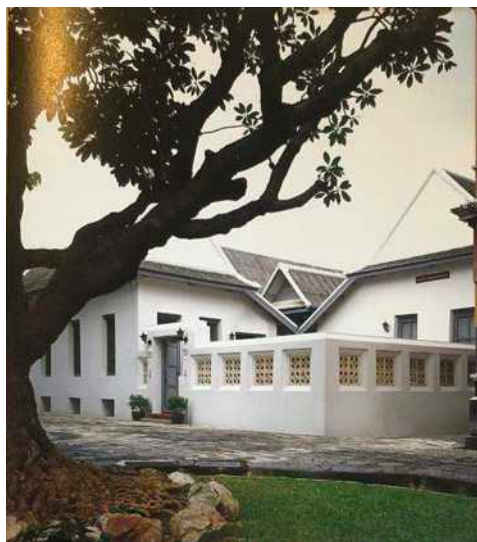
หมู่บ้านไทย อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
Thai traditional house complex, King Rama II Memorial Park



สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรวจงานบูรณะ พระบรมมหาราชวัง HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn during site visit to supervise the restoration of the Grand Palace.



การบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๕
The restoration of Wat Phra Si Rattanasatsadaram and the Grand Palace 1980-1982.



การบูรณะพระราชวังชั้นใน พระบรมมหาราชวัง พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๑
The restoration of the Inner Royal Court, the Grand Palace, 1985-1988.





พระตำหนักใหญ่ วัดระฆัง กรุงเทพมหานคร ก่อนบูรณะ
The Principal Residence, Sra Pathum Palace, before restoration.



พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม หลังการบูรณะ
The Principal Residence, Sra Pathum Palace, after restoration.



สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวาย
รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ระดับดีเยี่ยม

ปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔

ประเภทงานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน

การอนุรักษ์พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม

แต่

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

THE ASSOCIATION OF SIAMESE ARCHITECTS UNDER ROYAL PATRONAGE
HUMBLY PRESENTED
ASA CONSERVATION AWARD OF EXCELLENCE

FOR THE YEARS 2020 - 2021
ARCHITECTURE AND COMMUNITY CONSERVATION CATEGORY

THE CONSERVATION OF THE PRINCIPAL RESIDENCE, SRA PATHUM PALACE

TO

HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร.

**จดหมายเหตุการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง
ในการฉลองพระนครครบ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๔๒๕.**

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๕.

กรมศิลปากร.

จดหมายเหตุงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี.

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๕.

ทองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร,

**รายงานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจการปฏิสังขรณ์วัดพระ
ศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พระพุทธศักราช ๒๕๒๕.**

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๓๔.

มูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า,

ศรีสวัสดิ์ทิราณุสรณีย์ น้อมรำลึกถึงสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า, ๒๕๔๙.

สำนักพระราชวัง.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับวังหลวง.

กรุงเทพฯ : งานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักพระราชวัง, ๒๕๓๔.

สุทธสิริกษณ์ อ้าพินวงศ์.

พระเกียรติคุณพระบรมราชจักรีวงศ์.

กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๓๒.

สุระชัย ชลประเสริฐ.

เรื่องเล่าคนทำวัง.

กรุงเทพฯ : ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

“มองเก่าให้ใหม่”

รางวัลอนุรักษ์ ศิลปสถาปัตยกรรม และออกแบบ ๒๕๖๓-๒๕๖๔

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้จัดให้มีการมอบรางวัลสำหรับงานอนุรักษ์และงานออกแบบที่โดดเด่น ควบคู่ค่าแก่การเชิดชูเกียรติและเผยแพร่ เป็นประจำทุกปี โดยจะมีการประกาศรางวัลในช่วงงานอาษา สำหรับงานอาษาในครั้งนี้มีความแตกต่าง ด้วยเหตุที่การจัดงานมีความคืบหน้าเกี่ยวกับระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔ ด้วยสถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ ทำให้งานในปี ๒๕๖๓ เลื่อนมาจนกลายเป็นนิทรรศการออนไลน์ในที่สุด

อย่างไรก็ดี การประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลยังคงมีอยู่ และมีความพิเศษสำหรับ**รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม** ซึ่งมีการจัดระดับและจำแนกประเภทใหม่ที่สำคัญสูงสุดคือ ในครั้งนี้ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ทูลเกล้าถวายรางวัลงานอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชนระดับดีเยี่ยม ประจำปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ สำหรับงานอนุรักษ์พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม แต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเพื่อประกาศพระเกียรติคุณของพระองค์ท่าน อันมีคุณูปการต่อวงการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม

นอกจากรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ยังมี**รางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น ๒๕๖๓** สำหรับโครงการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เสร็จสมบูรณ์และเปิดใช้งานแล้ว และรางวัล **ASA Experimental Design Competition 2020** ในหัวข้อ **THE EVERYDAY HERITAGE** ซึ่งมอบให้กับผลงานออกแบบอนุรักษ์สถาปัตยกรรมระดับชุมชน และรางวัลกลุ่มสุดท้าย คือ **รางวัลโครงการประกวดแบบ กุฏิพระมรดกสถาปัตยกรรม** ที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาสถาปัตยกรรมได้นำเสนอความคิดในการออกแบบเพื่อฟื้นฟูมรดกสถาปัตยกรรม โดยใช้จินตนาการสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

ทั้งหมดนี้คือผลงานที่ทรงคุณค่า เป็นตัวแทนของยุคสมัย และเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการอนุรักษ์และการออกแบบสถาปัตยกรรมที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

REFOCUS HERITAGE 2020–2021 AWARDS



03

The Association of Siamese Architects under Royal Patronage has given awards to commendable architecture conservation and design projects, which are announced in the ASA Expo each year. As for this period, however, the COVID-19 pandemic has caused the event to be rescheduled to cover 2020 – 2021, two-year period and the Expo has been changed to online exhibition.

Nevertheless, the award giving still continues and, especially, the **ASA Conservation Award** is revised with new ranking and categorization systems. Most importantly this year, the Association of Siamese Architects under Royal Patronage had requested the royal permission to present the ASA Conservation of Architectural Heritage and Community Award of Excellence 2020 - 2021 for the Conservation of the Principal Residence, Sra Pathum Palace, to HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn as a token of appreciation and commendation for Her Royal Highness's outstanding work and contribution to the architecture conservation circle.

Furthermore, there are **2020 ASA Architectural Design Awards** given to the outstanding architectural design projects which are completed and functioning; and **ASA Experimental Design Competition 2020** in the topic of “**THE EVERYDAY HERITAGE**”, given to architectural conservation designs for local cultural heritage places; and last but not least, the “**Heritage in Danger**” awards given to creative conservation designs to revitalize or rescue heritage places submitted by architecture students.

These are the commendable works that represent the value and trend of the date, which are examples for other present and future works in architecture conservation and design.

มองเก่า ใฝ่ใหม่ ในรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ประจำปี ๒๕๖๓-๒๕๖๔

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดให้มีการมอบรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ข้อมูลอาคารอันทรงคุณค่าใฝ่เป็นที่รู้จักและได้รับการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ของสังคมโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้ครอบครองดูแลรักษาอาคาร จากการที่ได้รับพระราชทานรางวัลจากองค์อุปถัมภ์สมาคมสถาปนิกสยามมาอย่างต่อเนื่องจนถึงในปัจจุบัน ที่ผ่านมากว่า ๓๗ ปี ประเภทของรางวัล หลักเกณฑ์ในการพิจารณา และวิธีการดำเนินการคัดเลือกอาคารรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น อาจมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างด้วยเหตุผลความจำเป็นตามสถานการณ์ด้านการอนุรักษ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ จากการพิจารณาของคณะกรรมการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมที่ผลิตเปลี่ยนกันมากำหนดที่ตามวาระ

จากการที่ชื่อของรางวัลคือ “รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น” ซึ่งมีนัยว่าอาคารที่ได้รับรางวัลนี้คืออาคารที่มีการอนุรักษ์มาเป็นอย่างดี จึงเท่ากับเป็นการสื่อให้เห็นว่าในบรรดาอาคารที่ได้รับรางวัลนี้มาทั้งหมดล้วนแต่มีความดีเด่นในเรื่องของการอนุรักษ์อาคารอย่างเท่าเทียมกันทั้งสิ้น หากแต่ในทางปฏิบัตินั้นนอกจากการมอบรางวัลแก่อาคารที่มีการอนุรักษ์อย่างดี ก็ยังได้มอบรางวัลให้แก่อาคารที่มีคุณค่าแต่มีความเสี่ยงที่จะถูกรื้อทำลายไปด้วยความไม่ระหนักถึงคุณค่าของผู้ที่ครอบครองดูแลอยู่ หรือเป็นการให้รางวัลแก่อาคารที่ยังมิได้มีการอนุรักษ์อย่างเต็มรูปแบบแต่มุ่งหวังว่าเมื่อได้รับรางวัลแล้วจะนำไปสู่กระบวนการในการอนุรักษ์ต่อไป จึงปรากฏว่ามีโครงการอนุรักษ์ที่ดีหลายโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสถาปนิกผู้อยู่เบื้องหลังการดำเนินการอนุรักษ์อาคารนั้นจะไม่มีโอกาสได้รับกำลังใจจากรางวัลนี้เนื่องจากเป็นอาคารที่เคยได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมมาแล้ว

นอกจากนี้ยังมีงานออกแบบที่เกี่ยวข้องกับการรักษาคุณค่าของมรดกทางศิลปสถาปัตยกรรมแต่ยังไม่เข้าข่ายการพิจารณาให้รางวัลมาก่อน เช่น การประยุกต์การใช้สอยที่มีการต่อเติมอาคาร หรือการก่อสร้างอาคารใหม่ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกันกับอาคารอนุรักษ์

ด้วยข้อมูลความเป็นมาข้างต้น ในวาระของปี ๒๕๖๓-๒๕๖๔ ทางสมาคมฯ จึงได้มีการ “มองเก่า ใฝ่ใหม่” ปรับปรุงเกณฑ์การพิจารณาการมอบรางวัลใฝ่เข้ากับความต้องการในปัจจุบันอีกครั้งโดยได้กำหนดให้มีการแบ่งรางวัลออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

ประเภท ก. งานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน

ประเภท ข. งานออกแบบใหม่ในบริบทการอนุรักษ์

ประเภท ค. บุคคลและองค์กรอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น

เกณฑ์การให้รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ประจำปี ๒๕๖๓ ได้รับการปรับจากเกณฑ์การให้รางวัลอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดีเด่นเดิม และเกณฑ์การให้รางวัล 2019 UNESCO Asia-Pacific Awards for Cultural Heritage Conservation โดยมีการแบ่งรางวัลออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับดีเยี่ยม ระดับดีมาก ระดับดี และระดับสมควรได้รับการเผยแพร่ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่การมอบรางวัลสำหรับมรดกสถาปัตยกรรมและชุมชนเป็นรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นระดับเดียวเท่าทั้งหมด และได้มีการเพิ่มประเภทรางวัลประเภท ข. สำหรับงานออกแบบใหม่ในบริบทการอนุรักษ์เป็นรางวัลใหม่ในครั้งนี้ด้วย

ข้อกำหนดการให้รางวัล

ประเภท ก. งานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน

รางวัลประเภท ก. งานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน เป็นรางวัลที่ให้กับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง เป็นตัวอย่างอันดี สมควรได้รับการยกย่องและเผยแพร่สู่สาธารณะ โดยรางวัลแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

- รางวัลงานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน ระดับดีเยี่ยม

เป็นรางวัลที่ให้กับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่ประสบ

ผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยมตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ทุกด้าน ส่งผลต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนส่งผลดีต่อการพัฒนาแนวทางการทำงานและนโยบายการอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

- รางวัลงานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน ระดับดีมาก

เป็นรางวัลที่ให้กับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่ประสบผลสำเร็จอย่างดีตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ทุกด้าน รวมถึงส่งผลดีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

- รางวัลงานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน ระดับดี

เป็นรางวัลที่ให้กับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่ประสบผลสำเร็จดีตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ทุกด้าน

- รางวัลงานอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชน ระดับสมควรได้รับการเผยแพร่

เป็นรางวัลที่ให้กับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่ประสบผลสำเร็จดีตามเกณฑ์ที่ระบุไว้สมควรแก่การเผยแพร่

คุณสมบัติของงานที่เข้ารับการพิจารณารางวัล

- คุณสมบัตินองานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่สามารถเข้ารับการพิจารณารางวัลมีดังนี้
- สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่เข้ารับการพิจารณารางวัลควรเป็นสถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ควรมีอายุไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี และมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าในด้านที่ต้องการนำเสนอ
- สถาปัตยกรรม: สถาปัตยกรรมที่เข้ารับการพิจารณารางวัล ไม่จำกัดการใช้สอย และไม่จำกัดขนาดของอาคาร
- ชุมชน: ย่านชุมชนเก่าที่เข้ารับการพิจารณารางวัล อาจตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือพื้นที่ชนบทก็ได้ และไม่จำกัดขนาดของชุมชน
- งานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่เข้ารับการพิจารณารางวัลเป็นงานที่มีเจ้าของหรือผู้ดำเนินงานในรูปของบุคคล องค์กร หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน หรือกลุ่มองค์กรที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ
- งานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่เข้ารับการพิจารณารางวัลควรเป็นงานที่มีการดำเนินงานเสร็จสมบูรณ์ภายใน ๑๐ ปี ก่อนการประกาศผลรางวัล และควรมีการเปิดใช้งานมาแล้วอย่างน้อย ๑ ปี

หลักเกณฑ์ในการพิจารณารางวัล
งานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือชุมชนที่เข้ารับการพิจารณารางวัลควรมีคุณสมบัติไม่น้อยกว่าเกณฑ์ต่อไปนี้

- เป็นงานอนุรักษ์ที่มีความเข้าใจในคุณค่าของแหล่งมรดกอย่างดียิ่ง โดยมีลักษณะดังนี้

- เป็นงานที่สามารถถ่ายทอดคุณค่าความสำคัญ รวมถึงภูมิปัญญาและจิตวิญญาณของแหล่งมรดกได้เป็นอย่างดี
- เป็นงานที่สามารถสื่อความหมายและนำเสนอแหล่งมรดกในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งความหมายทางด้านวัฒนธรรม สังคม ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และวิทยาการต่างๆ ตลอดจนความหมายเชิงนามธรรมของแหล่งมรดก
- เป็นงานที่มีการใช้งานอาคารและพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ช่วยส่งเสริมคุณค่าและมูลค่าของแหล่งมรดกที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

- เป็นงานอนุรักษ์ที่มีการใช้เทคนิควิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม โดยมีลักษณะดังนี้

- เป็นงานที่มีการเลือกใช้เทคนิควิธีการอนุรักษ์ที่ช่วยสะท้อนคุณค่าความสำคัญของแหล่งมรดกได้เป็นอย่างดี
- เป็นงานที่มีการเลือกใช้วัสดุ วิธีการอนุรักษ์ และมีช่างที่มีความเหมาะสม
- หากเป็นงานที่มีการต่อเติมหรือใส่องค์ประกอบใหม่ลงในอาคารหรือพื้นที่แหล่งมรดกจะต้องมีการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเคารพต่อคุณลักษณะสำคัญของอาคารหรือพื้นที่

- เป็นงานอนุรักษ์ที่ส่งผลต่อสังคม หรือส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย โดยมีลักษณะดังนี้

- เป็นงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์
- เป็นงานที่ให้ความสำคัญกับการพิจารณาประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างรอบด้าน และมีวาระระยะยาว โดยเฉพาะประเด็นที่มีความซับซ้อนและอ่อนไหวต่อความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ
- เป็นงานที่มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ดำรงอยู่ได้เป็นอย่างดี และนำไปสู่การรักษาและการใช้งานแหล่งมรดกในอนาคต
- กระบวนการอนุรักษ์และผลที่ได้จากการอนุรักษ์ช่วยให้สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง
- เป็นงานที่เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการอนุรักษ์ และอาจส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

ประเภท ข. งานออกแบบใหม่ในบริบทการอนุรักษ์

รางวัลประเภท ข. งานออกแบบใหม่ในบริบทการอนุรักษ์ เป็นรางวัลที่ให้กับงานออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยซึ่งแสดงให้เห็นถึงการออกแบบที่สามารถผสมผสานให้เข้ากับบริบททางประวัติศาสตร์ได้อย่างดียิ่ง สมควรได้รับการยกย่องและเผยแพร่สู่สาธารณะ

คุณสมบัติของงานที่เข้ารับการพิจารณารางวัล

คุณสมบัติของงานออกแบบสถาปัตยกรรมใหม่ที่สามารถเข้ารับการพิจารณารางวัลมีดังนี้

- งานออกแบบใหม่ที่สามารถเข้ารับการพิจารณารางวัลจะต้องเป็นงานที่มีแนวคิดการออกแบบในบริบทการอนุรักษ์หรือเป็นงานออกแบบที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีบริบททางประวัติศาสตร์
- งานออกแบบใหม่ที่สามารถเข้ารับการพิจารณารางวัลจะต้องเป็นงานที่มีการออกแบบอาคาร ส่วนต่อเติม พื้นที่ หรือโครงสร้างที่ได้รับการสร้างขึ้นใหม่เข้าไปในอาคารหรือพื้นที่ที่มีบริบททางประวัติศาสตร์
- งานออกแบบควรเป็นงานที่มีการดำเนินงานเสร็จสมบูรณ์ภายใน ๑๐ ปี ก่อนการประกาศผลรางวัล และควรมีการเปิดใช้งานมาแล้วอย่างน้อย ๑ ปี
- งานออกแบบใหม่จะต้องไม่มีการดำเนินการใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้าง หรือองค์ประกอบที่มีคุณค่าของอาคารเดิมหรือพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่งานออกแบบนั้นตั้งอยู่

- งานออกแบบใหม่ที่ทำขึ้นเพื่อลอกเลียนแบบองค์ประกอบเดิมโดยมิได้มีเนื้อหาสาระสำคัญเชิงอนุรักษ์ หรือเป็นการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงที่อิงบริบททางประวัติศาสตร์ (theme park) ไม่สามารถรับการพิจารณารางวัลนี้ได้

หลักเกณฑ์ในการพิจารณารางวัล

งานออกแบบสถาปัตยกรรมใหม่ที่ใช้การพิจารณารางวัล ควรที่มีคุณสมบัตินับไม่น้อยกว่าเกณฑ์ต่อไปนี้

- เป็นงานออกแบบใหม่ที่มีแนวคิดในการออกแบบที่โดดเด่น แสดงถึงการออกแบบใหม่ให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่มีบริบททางประวัติศาสตร์ ด้วยความริเริ่มสร้างสรรค์และเกิดการพัฒนาลงใหม่
- เป็นงานออกแบบใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่มีคุณค่าของพื้นที่ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และสังคม
- โปรแกรมการใช้สอยของงานออกแบบใหม่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทแวดล้อม
- เป็นงานออกแบบใหม่ที่มีความกลมกลืนกับสิ่งก่อสร้างประวัติศาสตร์ หรือองค์ประกอบทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม
- เป็นงานออกแบบใหม่ที่มีการเลือกใช้ และการควบคุมคุณภาพของวัสดุ และเทคนิคการสร้างอาคาร โดยอาจจะปรับใช้วัสดุและเทคนิควิธีแบบร่วมสมัย หรือแบบพื้นถิ่น
- กระบวนการและผลที่ได้รับจากงานออกแบบมีส่วนช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมและสังคมในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่
- เป็นงานออกแบบใหม่ที่ส่งผลต่อแนวทางการออกแบบและการสร้างงานสถาปัตยกรรม หรืออาจส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

ประเภท ค. บุคคลและองค์กรอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น

รางวัลบุคคลและองค์กรอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ยังคงเดิมดังเช่นที่เคยมอบรางวัลมาในอดีตไม่มีการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ เป็นรางวัลที่ให้กับบุคคลหรือองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมอย่างดียิ่ง เป็นแบบอย่างอันสมควรแก่การยกย่องเชิดชูเป็นเกียรติประวัติต่อไป

คุณสมบัติของบุคคล/ องค์กรที่เข้ารับการพิจารณารางวัล

คุณสมบัติของบุคคล/ องค์กรที่สมควรเข้ารับการพิจารณารางวัลมีดังนี้

- บุคคลหรือองค์กรผู้ได้ประสพการณ์ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน ได้แก่ ผู้ออกแบบ ผู้ดำเนินการ หรือช่างฝีมือ

- บุคคลหรือองค์กรผู้ริเริ่มผลักดันให้มีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- บุคคลหรือองค์กรผู้ให้การสนับสนุนโครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และชุมชนอย่างต่อเนื่อง



Refocus Heritage

ASA Conservation Award 2020-2021

The Association of Siamese Architects under Royal Patronage has granted the ASA Conservation Award since 1982, aiming to disseminate the information on valuable architectural heritage, promote public participation in conservation, and, most importantly, encourage and express appreciation to the owner of heritage places on their effort and success.

Formerly, even though the name of the award emphasizes on "conservation", practically, valuable buildings which are at risk of demolition due to several reasons and factors have also been given the award, as well as buildings which are not really well-conserved since it is expected that the award would encourage future conservation. As for the latter case, some of which have encountered problem such as, when the conservation was completed, the architects and conservators were not recognized for their works because the building has already been awarded. Furthermore, architects and conservators have never been awarded since the awards have been given only to buildings owners. Consequently, the ASA Conservation Award 2020-2021 has improved its consideration system by categorizing the award into 3 types as follows:

Type A: Conservation of Architectural Heritage and Community

The award is given to architecture conservation or community conservation works which are successfully completed, being outstanding examples worth promoting and being recognized by the public.

The Type A awards are ranked in 4 levels:

- Award of Excellence
- Award of Distinction
- Award of Merit
- Honourable Mention

The award ranking is an unprecedented system. Heritage buildings which have not been conserved may be given the award in Honourable Mention rank as an encouragement for conservation, which, when the conservation is completed, the building can be resubmitted for reevaluation in the future.

Type B: New Design in Conservation Context

The award is given to new architectural design works which are successful and outstanding examples of integration into historical context worth promoting and being recognized by the public.

Type C: Outstanding Person and Organization in Architectural Conservation

The award is given to persons or organizations in architectural heritage conservation whose works are outstanding and commendable, worth being recognized and appreciated by the public.

It should be noted that, for Type A and Type B, the awards are also given to architects and conservators apart from owners as in former time.



รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ประจำปี ๒๕๖๓-๒๕๖๔
Architecture Conservation Awards 2020 - 2021

ระดับดีเยี่ยม
Award of Excellence



พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม กรุงเทพมหานคร
The Principal Residence, Sra Pathum Palace, Bangkok

ระดับดีมาก
Awards of Distinction



๑๓๐๕ เฮอร์เทจ คอร์เนอร์ กรุงเทพมหานคร
1905 Heritage Corner, Bangkok



บ้านขุนพิทักษ์ธำมา จังหวัดปัตตานี
Ban Khun Pitak Raya, Pattani

ระดับ
Awards of Merit



พิพิธภัณฑ์ศิริราชพิมุขสถาน กรุงเทพมหานคร
Siriraj Bimuksthan Museum, Bangkok



บ้านหลวงสาทรราชยุท กรุงเทพมหานคร
The House of Sathorn, Bangkok



บ้านพิทักษ์วิเชียรพานิช และนางร้าย ประจวบเหมาะะ จังหวัดเพชรบุรี
(วิลล่าประวัติศาสตร์ขุนวิเชียรพานิช)
Khun Vichien Panich Villa, Phetchaburi



หม่อเส็งมิวเซียม (The old town Phuket)
จังหวัดภูเก็ต
Moh Seng Historic House Museum, Phuket

ระดับสมควรเผยแพร่
Honourable Mentions



บ้านหลวงประเทืองคดี จังหวัดพิจิตร
Ban Luang Pratheang Khadi Museum, Phichit



โรงแรมไมอานี่ กรุงเทพมหานคร
Miami Hotel, Bangkok



อาคารมาร์ติน เดอ ทัวร์ส์ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร
Martin De Tours Building, St. Gabriel's College, Bangkok

ประเภท ข. งานออกแบบใหม่ในบริบทการอนุรักษ์
New Designs in Conservation Contexts



เก้าไม้ เอสเตท ๑๙๕๕ จังหวัดเชียงใหม่
Kaomai Estate 1955, Chiang Mai



ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) กรุงเทพมหานคร
Thailand Creative & Design Center (TCDC), Bangkok

ประเภท ค. บุคคลและองค์กรอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม
Persons and Organizations in Architecture Conservation



ดร. วีระพันธ์ ชินวัตร
Dr. Weeraphan Shinawatra

สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดให้มีการประกวดการออกแบบสถาปัตยกรรมประจำปี ๒๕๖๓ โดยโครงการที่ส่งเข้าประกวดจะต้องเป็นโครงการที่เสร็จสมบูรณ์และเปิดใช้งานแล้ว ออกแบบโดยสถาปนิก หรือสำนักงานสถาปนิกที่จดทะเบียนในประเทศไทย ที่ตั้งโครงการอาจจะอยู่ในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็ได้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานสถาปัตยกรรมที่ยอดเยี่ยม ทรงคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สิ่งแวดล้อม และสังคม
๒. เพื่อประกาศเกียรติคุณของสำนักงานสถาปนิก สถาปนิกอิสระ หรือผู้ที่มีได้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกแต่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ตามกฎหมาย สถาปนิกที่ทำงานกับโครงการหรือที่ปรึกษาด้านการออกแบบที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์โครงการทั้งหมด
๓. เพื่อเผยแพร่ผลงานสถาปัตยกรรมที่ยอดเยี่ยมทรงคุณค่าต่อสาธารณชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชื่นชมในคุณค่าและประโยชน์ของงานสร้างสรรค์ดังกล่าวที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

ASA Architectural Design Awards is organized by The Association of Siamese Architects under Royal Patronage. The Association of Siamese Architects under Royal Patronage invites all eligible architects and people to participate in ASA Architectural Design Awards 2020. The project must be completed and fully in operation, designed and submitted by registered architects or registered architectural firms in Thailand. Location of the project can be in Thailand or abroad.

Objectives

1. To promote and encourage the creation of excellent architecture that is valuable and beneficial to people, environment, and society.

2. To honor and recognize any architecture firm, any freelance architect, anyone who is not a registered architect but allowed to do the work by the regulation, all the substantial architects who worked on the project, and all other design consultants involving in creating the project.

3. To publicize the creation of excellent architecture to the public in order to enhance their knowledge, understanding, and appreciation in the value and benefit of that creation which impacts the quality of life.

รางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น ๒๕๖๓
2020 ASA Architectural Design Awards

ระดับทอง
Gold Level



Inter Carp Group Building



อาคารระพีพร อัครศิลป์
Rabinhorn: Arsomsilp Community and Environment
Architect

ระดับเงิน
Silver Level



Raya Heritage



Ratchaphruek Hospital

ระดับบรอนซ์
Bronze Level



Little Shelter Hotel



V House



Faculty of Learning Sciences and Education,
Thammasat University

ระดับชมเชย
Commended Level



ป่าพรุ
Pa Prank



Ahsa Farmstay



ลานย่านมิตรทาวน์
Samyan Mitrtown



JB House

บอกเหนือไปจากมรดกสถาปัตยกรรมกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอันเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป และเป็นที่ยอมรับอยู่แล้วว่าเป็นสิ่งที่สมควรอนุรักษ์โดยมิได้ต้องมีการทำความเข้าใจกันมากมายนัก อย่างเช่น โบราณสถานที่ยื่นทะเยอียดระดับชาติ เป็นต้น ก็ยังมีมรดกสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่ากลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น ‘THE EVERYDAY HERITAGE’ ซึ่งบางครั้งสังคมอาจมองข้ามไปโดยมิได้ตระหนักถึงคุณค่าที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเพราะความใกล้ชิดคุ้นเคยมากจนมองผ่านมันไป ไม่ว่าจะเป็นด้วยสถาปัตยกรรมนั้นแม้ว่าคุณค่าอันละเอียดแต่อาจเป็นสิ่งเรียบง่ายไม่ใหญ่โต ไม่ได้มีสถานะที่สำคัญที่มีความเป็นพิธีการ ไม่ว่าจะเป็นด้วยสถานที่นั้นอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมหรือกรุงรัตนงายกที่จะมองออกถึงคุณค่าที่ซุกซ่อนอยู่ ไม่ว่าจะเป็นด้วยสถานที่นั้นเป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ระดับชาวบ้าน เป็นวิถีชีวิตจริงของผู้คนที่บางครั้งถูกมองว่าไม่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้วยสถาปัตยกรรมนั้นมีอายุไม่มากนัก ไม่รู้สึกเก่าแก่พอที่จะถูกอธิบายได้โดยง่ายว่าเป็นมรดกที่สำคัญ ทั้งที่มันมีคุณค่าอย่างยิ่งในฐานะตัวแทนอดีตที่เพิ่งผ่านไปไม่นานนัก หรือจะด้วยสาเหตุอื่นใดก็แล้วแต่ อันทำให้ผู้คนอาจไม่ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรมเหล่านี้มากเท่ากับคุณค่าของมันมี และเป็นที่น่าเสียดายที่ ‘THE EVERYDAY HERITAGE’ รอบๆ ตัวเราเหล่านี้หลายแห่งก็ถูกรื้อทำลายไป บันทึกล้างค่อๆ เลือนหายไปเรื่อยๆ อย่างน่าเสียดาย

แต่การอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมก็มิได้จำเป็นเสมอไปที่จะเป็นเพียงการซ่อมแซมให้กลับมามีสภาพเดิม หรือกลับมาใช้สอยแบบดั้งเดิมแต่เพียงเท่านั้น อาจจะเป็นโอกาสอันดีเสียอีกสำหรับ ‘THE EVERYDAY HERITAGE’ ที่อาจจะเปิดกว้างยอมรับอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ที่จะเกิดการสร้างสรรค์ใหม่ๆ เข้าไปในพื้นที่ได้ง่ายกว่าเมื่อเทียบกับมรดกสถาปัตยกรรมแบบทางการที่ทุกคนจับตามอง หรือถูกกฎหมายควบคุมไว้แล้วอย่างเข้มขัน

Heritage, apart from the nationally recognized and protected places, also includes those which exist around us as part of our daily life that may be called 'THE EVERYDAY HERITAGE'. These are valuable heritage places which may have been neglected due to familiarity, small size, or badly deteriorated or messy condition, which may be local historic places that seem unimportant, or the not-too-old ones. As a result, many of them have been demolished, thus they are, regrettably, decreasing day by day.

On the other hand, conservation is not limited to the restoration or reconstruction of heritage places to their original or traditional style but is open for creativity which is most suitably applicable to the 'EVERYDAY HERITAGE' since they are not so restricted by laws or social focus as the designated national heritage places.

The competition, therefore, calls for all participants to search for their 'EVERYDAY HERITAGE' and propose ideas for architectural intervention that is suitable for the heritage place based on appropriate objectives for the enhancement of the heritage values and the expression of new values and meaning in creative manifestation.

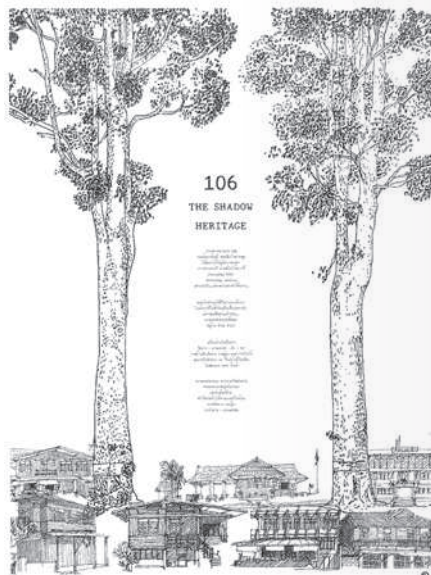
ASA Experimental Design Competition 2020
THE EVERYDAY HERITAGE

ประเภทสถาปนิก นักศึกษา บุคคลทั่วไป
รางวัลที่ ๒

Architects, students, general participants
2nd Awards



The Lam Mueang of Bangkok



"The Lam Mueang of Bangkok"

โดย นางสาวนงนภา แสวรักษ์ และ นางสาวกานต์ธิดา วีระสัย

"106 The Shadow Heritage"

โดย นายอิศรพงศ์ อัญพันธ์พงศ์

ประเภทสถาปนิก นักศึกษา บุคคลทั่วไป
รางวัลที่ ๓

Architects, students, general participants
3rd Award



“Long Lasting Home (No) Land”
โดย นายวิศิษฐ์ บุญล้อม

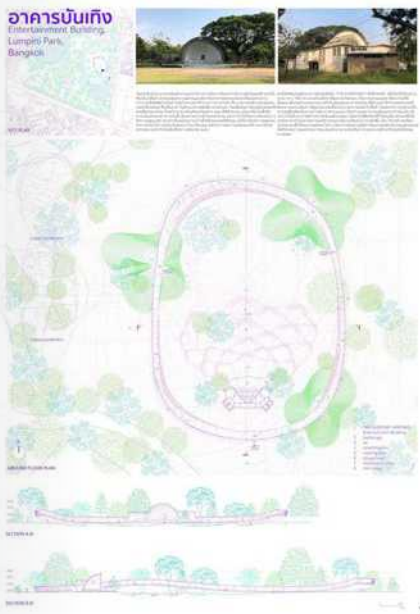
ประเภทสถาปนิก นักศึกษา บุคคลทั่วไป
รางวัลชมเชย

Architects, students, general participants
Honorable Mentions



“Parasite Corridor”
โดย นายทัตย์ดณีย์ รัตตะวิท

“พระ(ใบ)กระโดดกำแพง”
โดย
นายณัฐที่ พจน์สุข
นายปกรณั จันทรตรี
นางสาววรกานต์ ก้อนนาค
นายกรินทร์ ปราพจน์
นายราเชนทร์ จันทรเจือศิริ
นายธนทีชุต ทองมา



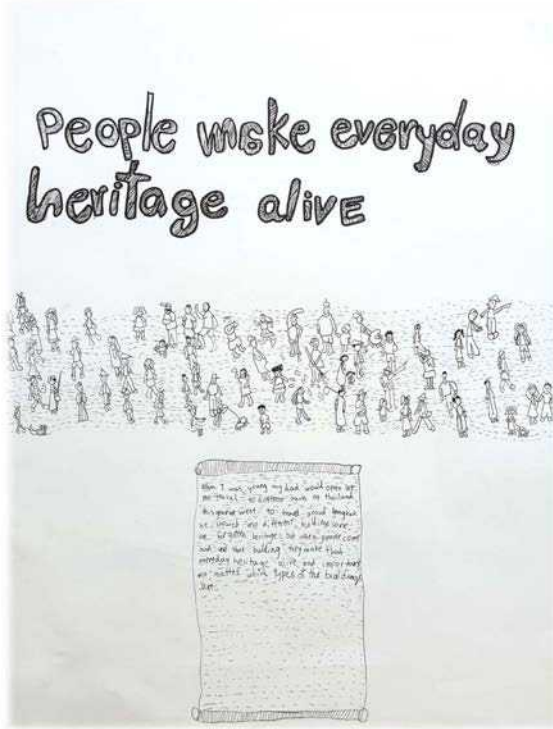
“อาคารบันเทิง ลุมพินี”
โดย นายวิธินันท์ วัฒนศัพท์



“Green Up Rooftop 2030”
โดย นายรติ จิราบุตร

ประเภทที่เรียน
รางวัลที่ ๑

Students
1st Award



"People Make Everyday Heritage Alive"

โดย ด.ญ.พิมพ์นิตา จุฬระบงก์ และ ด.ญ.พินโพระ จุฬระบงก์

ประเภทนักเรียน
รางวัลที่ ๒

Students
2nd Awards



“ชีวิตยาว คาเฟ่ แอนต์ แกลลอรี่”
โดย นางสาวจริชชา เฟิงชัย



“Micro Commune”
โดย นายกฤตธี มีมงคล

ประเภทนักเรียน
รางวัลชมเชย

Students
Honorable Mention



“The Hanging Garden”
โดย นายกฤตณัฐ บุตระ และ นางสาวอิสรีย์ ตรีทพพานิชย์

โครงการประกวดแบบกู๊ชัพมรดกสถาปัตยกรรม Heritage in Danger

โครงการประกวดแบบ “กู๊ชัพมรดกสถาปัตยกรรม” เป็นโครงการที่จัดขึ้นสำหรับนิสิตนักศึกษาสถาปัตยกรรมศาสตร์ซึ่งเป็นตัวแทนของนิกอกแบบรุ่นใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้นำเสนอแนวคิดในการดูแล ปรับปรุง บูรณะ สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าในอดีตของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป โดยผู้ที่ส่งผลงานเข้าร่วมประกวด จะต้องเป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ส่งผลงานเป็นทีม โดยในทีมจะต้องประกอบด้วยนิสิต-นักศึกษา ๓-๕ คน และอาจารย์ที่ปรึกษา ๑ คน และแต่ละสถาบันการศึกษาสามารถส่งผลงานเข้าร่วมได้มากกว่า ๑ ทีม

นิยามของการกู๊ชัพมรดกสถาปัตยกรรมสำหรับการประกวดแบบ

มรดกสถาปัตยกรรม หมายถึง สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่และทรงคุณค่า ที่อาจถูกปล่อยทิ้งร้างหรือละเลยจนเสื่อมสภาพเมื่อเวลาผ่านไป โดยการระบุดูคุณค่าของสถาปัตยกรรมดังกล่าว อาจเป็นในเชิงศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรม

การกู๊ชัพ หมายถึง การเสนอแนวคิดในการออกแบบเพื่อฟื้นฟูมรดกสถาปัตยกรรมดังกล่าวให้คืนกลับมาเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นต่อไป โดยคณะกรรมการเปิดกว้างให้ใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ได้เต็มที่ แต่สิ่งสำคัญคือต้องรักษาคุณค่าของมรดกนั้นๆไว้ด้วย นอกจากนี้ แนวทางในการกู๊ชัพควรอยู่บนหลักพื้นฐานของความเป็นไปได้และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยทีมที่เข้าร่วมประกวดสามารถนำเสนอแนวทางในการบูรณะได้อย่างละเอียด ตั้งแต่ขั้นตอนการก่อสร้าง ไปจนถึงการใช้ประโยชน์หลังจากการก่อสร้างแล้วเสร็จ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในหมู่นักศึกษาต้นสถาปัตยกรรม ในการฟื้นฟูมรดกสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าในท้องถิ่นของตน ที่กำลังประสบปัญหาเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจากการขาดการบำรุงรักษาหรือการใช้สอยที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อดำรงไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของชาติต่อไปในอนาคต

Heritage in Danger Conservation Design Competition

“Heritage in Danger” Design Competition is a competition project for architecture students who are representatives of new generation of designers. The event opens opportunity for participants to propose their ideas in maintenance, improvement, and restoration to “rescue” local architectural heritage places. Participants must be undergraduate architecture students of academic institutions. Each submitted work must be done by a team of 3-5 students and 1 advisor. Each institution can submit works of more than 1 team.

Definitions

Architectural heritage: works of architecture which are old and valuable but have been deserted or neglected until reaching the state of deterioration or damaged. The heritage values can be identified in terms of art, history, or culture.

Rescue: is to propose design ideas for conservation and revitalization of the architectural heritage as mentioned for the present and future generations. The competition opens for all creative ideas, however, the most important point of consideration is to conserve the value of the heritage place. It is advisable that the means of rescue should be based on possibility and should not be the cause of conflicts. Each team may propose his/her ideas to detail, for instance, from construction procedure to the use after completion.

Objective

To promote participation of architecture students in heritage conservation, from selection of heritage places in the locality which are in danger of decay or damage by lack of maintenance or inappropriate uses to be conserved and revitalized to become part of the valuable heritage of our nation in the future.

โครงการประกวดแบบภูมิสถาปัตยกรรม
Heritage in Danger

รางวัลชนะเลิศ

1st Award



ตลาดขวัญ นนทบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
Nonthaburi Market, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

รางวัลรองชนะเลิศ

2nd Awards



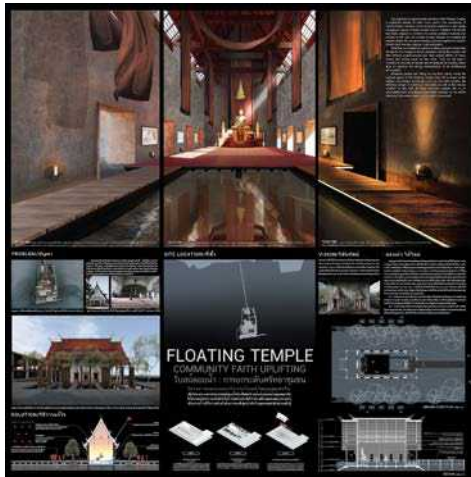
บโสรภาพยณตร: พินชวิตใหม่ให้อาคารเกา ๑ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Yasothon Theater, Khon Kaen University



เจตยงหายไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
The Lost Diamention, Rajamangala University of Technology
Lanna



อาคารที่ทำการกรมสรรพากร ถนนสีพระยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือมหาวิทยาลัย
ขอนแก่น
The Insertion Si Pharya Gallery & Café, King Mongkut's
University Of Technology North Bangkok



การออกแบบปรับปรุงโบสถ์วัดขุนสมุทรจีน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
Floating Temple Community Faith Uplifting, Thammasat University



การพัฒนาปรับปรุงสถานีบริการน้ำขึ้นเท่า
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
Timesportation, Thammasat University



การออกแบบปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
 บ้านขุนสุนทรจีน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
 Local Bridge Museum Linkage Between Outside World
 and Community, Thammasat University

วิกฤตมรดก บนโลกออนไลน์

ในช่วงก่อนหน้าสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ เมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๖๓ มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกซึ่งเป็นที่สนใจในสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นหลายเหตุการณ์ อันนำมาซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงปฏิบัติการเคลื่อนไหวเรียกร้องคัดค้าน บ้างก็ประสบความสำเร็จ บ้างก็ไม่ประสบความสำเร็จ บ้างก็ยังคงดำเนินต่อไปจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๔ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ได้ลุกลามจนกลายเป็นการระลอกใหญ่ทั่วโลก และกลายเป็นหัวข้อหลักสำคัญในชีวิต จนทำให้ประเด็นอื่นๆ รวมถึงเรื่องมรดกวัฒนธรรม ลดทอนความเป็นที่สนใจลงไปอย่างมาก การดำเนินการเกี่ยวกับมรดกที่ยังไม่ได้ข้อสรุปจึงชะงักงันไปด้วย เรื่องราวที่ได้รวบรวมไว้นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อมูลอ้างอิงที่สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการติดตามข่าวสารหรือดำเนินการในอนาคต เมื่อสถานการณ์โรคระบาดคลี่คลายลง

เรื่องราวมรดกบนโลกออนไลน์ที่โดดเด่นเป็นความสนใจอย่างกว้างขวางดังกล่าว ได้แก่

๑. การก่อสร้างทางเสียบแม่น้ำเจ้าพระยาและถนนริมน้ำในภูมิภาค
๒. เวิ้งนครเขมมและชุมชนเลื่อนตุ๊กตี
๓. กรณีรื้อถอนสถานทูตอังกฤษ และโรงแรมดุสิตธานี
๔. เทคนิคการบูรณะโบราณสถาน (กรณีศึกษา พระปรางค์วัดอรุณ พระซังวัดพระยาทำ เพนียดคลองช้าง วัดหมื่นล้าน วัดชัยมงคล จังหวัดเชียงใหม่ และกรณีวัดทาสีทอง)
๕. โรงหนังศาลาและศาลเจ้าสะพานเหลือง ความยั่งยืนของคุณค่าอาคารประวัติศาสตร์
๖. การรื้อบ้านเขียว กรมป่าไม้ จังหวัดแพร่
๗. การรื้อตึกแถว ถ.วังเดิม หน้ากองทัพเรือ
๘. โครงการก่อสร้างที่กระทบโบราณสถาน (อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ สถาปัตยกรรมไฟอยุธยา)
๙. “ต้น-ตอ-มรดก ?” (กรณีตัดต้นไม้ที่กระทบต่อเมือง)



HERITAGE CRISES IN ONLINE WORLD

Before the Covid-19 pandemic in early 2020, there were several issues concerning the cultural heritage conservation which became topics of fervent debates in social media. These issues have resulted in campaigns and movements, some of which were successful, some were not, and some have been suspended until today. These issues are:

1. Construction of riverfront roads, Chao Phraya for All Project and other projects in the provinces.
2. Woeng Nakhon Kasem and Luean Rit Community.
3. Demolition of the British Embassy and Dusit Thani Hotel.
4. Monument restoration techniques (case studies: Phra Prang Wat Arun, Bell Tower at Wat Phraya Tham, Elephant Corral, Wat Muen Lan and Wat Chai Mongkhon, Chiang Mai, and temples which were painted in gold colour.
5. Scala Theatre and Saphan Lueang Shrine.
6. Demolition of the Green House, Royal Forest Department, Phrae.
7. Demolition of shop houses on Wang Doem road in front of the Royal Thai Navy.
8. Construction projects which affect cultural heritage places (Phithak Rattathammanun Monument, Ayutthaya Railway Station).
9. Tree cutting which affects urban heritage.

04



เรื่องที่ ๑ การก่อสร้างทางเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา และถนนริมน้ำในภูมิภาค

โครงการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำเจ้าพระยาของรัฐก่อให้เกิดกระแสความคิดเห็นของประชาชนแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย ระหว่างฝ่ายที่เห็นด้วยกับการได้ใช้พื้นที่ริมน้ำอย่างเท่าเทียม และสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับเมือง กับฝ่ายที่เห็นว่าโครงการนี้ส่งผลกระทบต่อมากมายทั้งด้านสิ่งแวดล้อม และประวัติศาสตร์ของแม่น้ำเจ้าพระยา เกิดคดีฟ้องร้องต่อรัฐ ถึงความไม่ชอบธรรมในกระบวนการมีส่วนร่วม และสิทธิในข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพึงมีพึงได้

แม้ปัจจุบันทางเลียบริมน้ำเจ้าพระยาจะได้รับ ความคุ้มครองชั่วคราว โดยศาลปกครองกลาง ห้ามดำเนินการก่อสร้าง แต่แนวคิดการสร้างทางเลียบริมน้ำกลับลุกลามไปยัง ภูมิภาคอื่นๆ ทำให้ลำน้ำตามธรรมชาติและชายหาดมีแนวโน้มที่จะถูกรบกวนด้วยสิ่งปลูกสร้างที่อาจส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ และระบบนิเวศในชั้นวิกฤต

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

การนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆ และความเคลื่อนไหวขององค์กร เกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลของโครงการก่อสร้างทางเลียบริมน้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่แต่ขาดการสื่อสารกับประชาชนทั้งข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีประชาชนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยเนื่องจากเป็นการทำลายทัศนียภาพริมน้ำ แต่รัฐฯ ยังเดินหน้าวางแผนก่อสร้างต่อ

๒. ความคิดเห็น

เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ของกลุ่มคนออกเป็น ๒ แนวความคิดใหญ่ๆ คือ

๒.๑ เห็นด้วยกับโครงการ: ให้เหตุผลว่า แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นของส่วนรวม ทุกคนควรมีสิทธิใช้พื้นที่ริมน้ำและทัศนียภาพในปัจจุบัน บางแห่งเป็นเรือนไม้ผุพังริมน้ำ เสื่อมโทรมไม่สวยงาม ควรมีการปรับปรุงให้เป็นระเบียบมากขึ้นโดยยกกรณีศึกษาการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำของต่างประเทศต่างๆ มาชี้แจง รวมถึงต้องการจัดกลุ่มคนที่รุกล้ำลำน้ำ

หน่วยงาน/องค์กร: รัฐบาล/ กรุงเทพมหานคร/ กรมศิลปากร

๒.๒ ไม่เห็นด้วยกับโครงการ: ให้เหตุผลว่า เป็นการทำลายทัศนียภาพ ความเป็นอยู่ และประวัติศาสตร์ของเมืองริมน้ำเจ้าพระยา ซึ่งให้สิ่งดีผลเสียหลังจากก่อสร้างจะเกิดการใช้พื้นที่แบบควบคุมกลุ่มผู้ใช้งานไม่ได้ เช่น แก็งเด็กแว้น กลุ่มดื่มสุรา พื้นที่บ้านพักส่วนบุคคลได้รับการรบกวน ปัญหาขยะมูลฝอยที่ติดได้ทางเลียบบริมน้ำ ระดับน้ำที่ขึ้นลงและทัศนียภาพของเขื่อนริมน้ำที่ชายฝั่งถูกรุกล้ำไปตลอดแนว

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ โครงการนี้เป็น ๑ ใน ๑๒ โครงการพัฒนาริมน้ำเจ้าพระยา หรือ Chao Phraya for All เดิมเป็นโครงการสร้างถนนสำหรับรถวิ่ง แต่ต่อมาเปลี่ยน TOR เป็นทางเลียบบริมน้ำ (จากทศลักษณ์คุณากรนี้ ในช่วงประชาไท ระบุว่า รัฐอ้างว่าเพื่อให้ประชาชน ชุมชน มีสิทธิเข้าถึงแม่น้ำได้ทั่วถึง ชมวิว และไม่ต้องเสียเงินให้ร้านอาหารแพงๆ รวมถึงเป็นการพัฒนาความเจริญเข้าสู่ชุมชน จำเป็นต้องสร้างย่นลงน้ำ เพราะถ้าไม่ย่นจะต้องเวนคืนที่ประชาชน และมีปัญหาขัดแย้งยาวนาน)

๓.๒ คดีฟ้องร้อง เรื่องความไม่ชอบธรรมในกระบวนการมีส่วนร่วม และสิทธิในข้อมูลข่าวสารที่ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพึงมีพึงได้

๓.๓ กรมศิลปากรและคณะอนุกรรมการวิชาการเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานไม่เห็นด้วยกับโครงการ แต่สำนักการโยธาผังเมืองยังคงยืนยันว่า ทคม. ได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทยให้ดำเนินโครงการพัฒนาริมน้ำเจ้าพระยาตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งสำนักการโยธาชี้แจงว่า ชุมชน บ้านเรือน และผู้ประกอบการริมน้ำจะยังสามารถใช้ชีวิตประกอบอาชีพ ทักการได้ตั้งเดิม ส่วนที่เกี่ยวกับพื้นที่โบราณสถาน การก่อสร้างจะสร้างผ่านพื้นที่โบราณสถานที่ไม่ขึ้นทะเบียนเท่านั้น

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

สำหรับโครงการขนาดใหญ่ของรัฐเช่นโครงการนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนตรวจสอบความโปร่งใส ขั้นตอน วิธีการดำเนินงานต่างๆ ได้ยาก ส่วนฝ่ายรัฐก็ขาดการประชาสัมพันธ์

ที่ชัดเจน ภาครัฐมีนโยบายและตั้งเป้าหมายไว้อยู่แล้ว โดยมีเสียงของประชาชนบางกลุ่มประกอบความชอบธรรมในการสร้าง ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมถึงประชาชนส่วนใหญ่ที่ยังขาดการรับรู้ และความเข้าใจที่ชัดเจนต่อโครงการภาคประชาชน หากไม่แสดงออกถึงการคัดค้าน ภาครัฐก็สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้เรื่อยๆ ซึ่งนำคิดว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลังจากสร้างเสร็จจะเป็นอย่างไร จะเป็นประโยชน์กับสาธารณชนตามที่ได้ประชาสัมพันธุ์ไว้หรือไม่

๕. ความคืบหน้าล่าสุด

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ศาลปกครองได้สั่งระงับโครงการทางเลียบบนแม่น้ำเจ้าพระยาของ ททท. จนกว่ามีคำพิพากษา สืบเนื่องจากเครือข่ายวางแผนและผังเมืองเพื่อสังคมและพวกได้ฟ้องศาลปกครองเพื่อขอให้มีคำสั่งยกเลิกโครงการและขอให้มีการชั่วคราวระงับการดำเนินการ เนื่องจากขัดต่อกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายเดินเรื่อน่านน้ำไทยที่ไม่อนุญาตให้ปลูกสิ่งปลูกสร้างที่รุกล้ำลำน้ำ โครงการไม่จำเป็นเป็นสิ่งก่อสร้างเพื่อประโยชน์ทางราชการที่กรมเจ้าท่าอนุญาต และกฎหมายผังเมืองรวมของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่องการกำหนดพื้นที่โล่งบริเวณแม่น้ำเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การสร้างทางเลียบบนแม่น้ำอาจส่งผลให้เกิดการจราจรทางน้ำที่แออัด ซึ่งอาจจะทำอันตรายกับเรือเล็กหรือชุมชนริมน้ำ และไม่ปรากฏว่ากรุงเทพมหานครได้มีการขออนุญาตแบบแปลน จึงน่าจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ยังสำรวจพบแหล่งโบราณสถานหลายแห่งที่อยู่ติดริมแม่น้ำ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนเก่าแก่อันถือเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางคมนาคมสายสำคัญมาตั้งแต่อดีต

ศาลจึงมีคำสั่งห้ามมิให้กรุงเทพมหานครดำเนินโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เฉพาะในส่วนของแผนที่ 1 คือทางเดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น สำหรับถนนเลียบบนน้ำในภูมิภาคยังไม่มีความคืบหน้าที่เป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ในช่วงนี้ (พ.ศ. ๒๕๖๔)



**Issue 1: Construction of riverfront roads,
Chao Phraya for All Project and other projects in the provinces**



ภาพทางเลียบสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา
โครงการ Chaophraya for All Image of riverfront roads “Chaophraya for All”.

Riverfront roads are parts of public development projects, the first issue is the Chao Phraya for All the construction of riverfront roads running parallel to both banks of the Chao Phraya river. Although the government promoted the project as means for equal accessibility to the river and enhancing good urban atmosphere, the design of roads which extend into the river area could have critical negative results on the river ecological system and the historic landscape of the river.

The case was brought to court on the disputability of public participation and human rights in receiving correct information on public project.

At present, the project is suspended by temporary protection of the Central Administrative Court. However, the idea on riverfront development has spread to other provinces, resulting in similar projects proposed by some other regional administrative organizations, which are the issues that require further actions and public involvement.



รูปด้านของทางเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยาบนภาพหมู่บ้านริมน้ำในปัจจุบัน
The riverfront road in elevation on the actual riverfront village at present.



ทางเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยากับขบวนเรือพระราชพิธี
Riverfront road and the Royal Barge Procession.



คัดค้านการถมลำน้ำกว้างทำถนน! #SAVE ลำน้ำกว้าง
#นี่คืองบประมาณรวม 42 ล้านบาท!

งบ 42 ล้านบาท!

เราได้แต่ถนนยาวพารากว้าง 7 ม. ติดขนาน 2ฝั่งน้ำ

เราจะได้ถนนยาวพารากว้าง 7 ม. ยาว 5 กม. เท่านั้น!!

โครงการก่อสร้างทางเลียบบแม่น้ำ จังหวัดแพร่
Proposal of riverfront roads along the Yom river, Phrae province.

เรื่องที่ ๒ เวิร์นการเกษมและชุมชนเลื่อนฤกษ์

โครงการพัฒนาเวิร์นการเกษมและชุมชนเลื่อนฤกษ์ เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่ในย่านเมืองเก่า ผลที่เกิดขึ้นกับสองชุมชนมีความแตกต่าง กล่าวคือ ด้านชุมชนเวิร์นการเกษมชาวบ้านในชุมชนต้องหากที่อยู่ใหม่ เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้อาศัยและนายทุน รวมถึงการโยนประเด็นการฆ่าตัวตายของคนในชุมชนและอีกหลายๆ ชาว ปัจจุบันชุมชนยังคงถูกปิดร้างไว้เป็นเวลาหลายปีโดยไม่มีผู้อยู่อาศัย และแผนการพัฒนาที่ยังคงไม่ทราบข้อสรุป

ในขณะที่ชุมชนเลื่อนฤกษ์ที่ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้าม ชุมชนได้หารือกันและรวมตัวจัดตั้งเป็นบริษัท ชุมชนเลื่อนฤกษ์ จำกัด และเข้าทำสัญญาเข้ากับสำนักทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ในแนวทางของงานอนุรักษ์ โดยยังคงรักษาคุณค่าความเป็นโบราณสถานและย่านประวัติศาสตร์ ขณะที่ชาวชุมชนสามารถอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์กับการพัฒนาได้ในรูปแบบวิถีใหม่

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

- ชาวบ้านในชุมชนเวิร์นการเกษมต้องหากที่อยู่ใหม่ เนื่องจากความต้องการพัฒนาพื้นที่ของเอกชน โดยมีการยื่นข้อเสนอประเมินประเมินกันต่างๆ สุดท้ายยังคงไม่ทราบข้อสรุป และมีการปิดชุมชนไว้เป็นเวลาหลายปีโดยไม่มีผู้อยู่อาศัย ทำให้เกิดคราบน้ำความเสียหายวิถีชีวิตย่านการค้าเก่าแก่ของ กทม.

- ผู้อยู่อาศัยในชุมชนเลื่อนฤกษ์บางส่วนไม่เห็นด้วยกับเงื่อนไขของโครงการ ไม่ยอมย้ายออก และพยายามฟ้องร้องทำให้เกิดคดีความระหว่างผู้อาศัยกับคณะทำงานบูรณะอาคาร

๒. ความคิดเห็น

๒.๑ กรณีเวิร์นการเกษม ความคิดเห็นส่วนใหญ่ต่อพื้นที่คือรู้สึกเสียดายชุมชนที่เป็นย่านการค้าสำคัญในประวัติศาสตร์ของ กทม. เพราะมีสินค้าหลากหลายชนิด เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ทำขนม เครื่องดนตรี ของเก่า หนังสือ และยังไม่แน่ใจว่าทิศทางของการพัฒนาพื้นที่เป็นอย่างไร ส่วนใหญ่มีความรู้สึกอาลัยอาวรณ์ บางส่วนโกรธเคือง และเชื่อมโยงกรณีการตายของเฮียโต เจ้าของร้านขายเครื่องดนตรีว่าเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างผู้อาศัยและนายทุน

หน่วยงาน/องค์กร: สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์

๒.๒ กรณีชุมชนเลื่อนฤกษ์ มีความคิดเห็นไปใน ๒ ทิศทาง คือเห็นชอบกับการพัฒนาพื้นที่ โดยให้เหตุผลเกี่ยวกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว การฟื้นชีวิตอาคารเก่า ไม่พอใจเกี่ยวกับการจัดการในบริษัทชุมชนฯ และให้เหตุผลว่ามีการบูรณะผิดแบบ การรื้อโครงสร้างโบราณสถาน ความโปร่งใสเกี่ยวกับโบราณวัตถุที่พบในระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ ที่ดินในเวิร์นการเกษม ใต้รับโอนกรรมสิทธิ์จากสำนักงานทรัพย์สินฯ สุ่มบริษัท ซีซี เวิร์นการเกษม จำกัด คือกลุ่มของคุณเจริญ สิริวัฒนภักดี ด้วยมูลค่า ๔.๕ พันล้านบาท เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาเวิร์นการเกษมเป็นโรงแรม และฮิลล์บิงมอลล์ (อยู่ระหว่างการศึกษาข้อมูลได้จากนางวิมลภา ไตรโสรัส ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท แอสเสท เวิร์ด คอร์ป จำกัด (มหาชน) ผู้บริหารธุรกิจ)

๓.๒ สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของพื้นที่ชุมชนเลื่อนฤกษ์ ซึ่งครบกำหนดสัญญาเช่า ดังนั้นผู้เช่าเดิมได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นบริษัท ชุมชนเลื่อนฤกษ์ จำกัด และเข้าทำสัญญาเข้ากับสำนักทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ในแนวทางของงานอนุรักษ์ ปัจจุบัน บริษัท ชุมชนเลื่อนฤกษ์ฯ อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารตามแนวทางการอนุรักษ์

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

ในพื้นที่เมืองเก่าซึ่งผู้อยู่อาศัยเคยเข้าพื้นที่มาในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งส่งผลกระทบต่อผู้เช่าอย่างมาก ดังนั้นการสื่อสารระหว่างเจ้าของ ผู้พัฒนารายใหม่กับผู้เช่าเดิม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการคลี่คลายความขัดแย้งและข้อสงสัย ซึ่งความคลุมเครือจะนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์และตีความผิดพลาด ทำให้ปัญหาหลุกหลวมบานปลายเกินกว่าที่ควรจะเป็น

๕. ความคืบหน้าล่าสุด

เว็จนครเกษม (พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕)

บริษัท แอสเสท เวิร์ด คอร์ป จำกัด (มหาชน) หรือ AWC ในเครือเจ้าสัวเจริญ เบียร์ช้าง ผู้ลงทุนในโครงการนี้ เปิดเผย ข้อมูลโครงการพัฒนาเว็จนครเกษม (เว็จนครเกษม) นำเสนอต่อผู้ถือหุ้นและนักลงทุน ด้วยภาพแบบจำลองโครงการขนาด ๑๕ ไร่เศษ ที่ยังคงสภาพชุมชนการค้าโบราณ ผ่านรูปโฉมสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล ที่จะมาช่วยพลิกโฉมพื้นที่ให้เป็นแลนด์มาร์กใจกลาง เมืองที่ทันสมัยมากขึ้น ภายในโครงการมีทั้งโรงแรมหรู พื้นที่ร้านค้าขนาดใหญ่ทั้งบนดิน และใต้ดินที่จะมีขนาดใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ ด้วยงบลงทุนรวมกว่า ๑๖ ล้านบาท

ชุมชนเลื่อนตุ๊ก (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

ปัจจุบันโครงการปรับปรุงและฟื้นฟูชุมชนเลื่อนตุ๊กเกือบจะแล้วเสร็จครบ 100% ด้วยวิธีการอนุรักษ์ที่เรียกว่า การฟื้นฟู (Rehabilitation) ที่ยังคงรักษาองค์ประกอบของอาคารเดิมไว้ให้มากที่สุด เช่น รูปแบบสถาปัตยกรรม โครงสร้างดั้งเดิม และวัสดุ อันเป็นร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไว้ให้ผู้มาเยือนได้เห็น ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม คาดว่าจะสามารถให้ผู้เช่าเต็มย้ายเข้าอยู่ได้ภายในปีนี้ และเตรียมพัฒนาพื้นที่ให้เป็นย่านวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ยังคงมีชีวิต และเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในอนาคต



ชุมชนเลื่อนตุ๊กก่อนการอนุรักษ์
Luean Rit community before conservation.

Issue 2: Woeng Nakhon Kasem and Luean Rit Community



ภาพโครงการพัฒนาเวียงนาครเกษม
Woeng Nakhon Kasem development project image.

Woeng Nakhon Kasem and Luean Rit Community are historic commercial areas in Bangkok old town. The problem occurred when Woeng Nakhon Kasem was bought by a private company which planned to develop the area into a modern commercial zone, causing some of the original tenants to move out. The conflicts expanded until the project is stalled. Satisfactory conclusion has not been achieved at present (2021).

On the other hand, the Luean Rit Community, which belongs to the Crown Property Bureau, had come to the end of rental contract and, initially, the Bureau wanted to develop the area. The original tenants, therefore, grouped together to form a company and rented the property from the Bureau. Then the community has been developed in conservation-based concept, which is completed satisfactorily. Consequently, the Luean Rit Community Development project has become a good example and case study of historic urban development.

These 2 cases were popular issues in social media for a period of time, especially on the solution-finding means for old town development. The success of Luean Rit can be learned from, however, the future of Woeng Nakhon Kasem is still unpredictable although, hopefully, there should be a win-win solution for all stakeholders.



อาคารในชุมชนเลื่อนฤทธิ์ก่อนการบูรณะ
Buildings in Luean Rit community before restoration.



ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ในปัจจุบัน เมื่อโครงการอนุรักษ์เสร็จสมบูรณ์
Luean Rit community at present, after conservation.



ตึกแถวชุมชนเลื่อนฤทธิ์ระหว่างการบูรณะ
A shop house in Luean Rit community during restoration.



โครงการอนุรักษ์ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ ระหว่างดำเนินการ
Luean Rit community conservation project in progress.

เรื่องที่ ๓ กรณีรื้อถอนสถานทูตอังกฤษ และโรงแรมดุสิตธานี

การรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างอันเป็นมรดกความทรงจำใจกลางเมือง กรณีสถานทูตอังกฤษและโรงแรมดุสิตธานี กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์เมื่อเพจขององค์กรหนึ่งโพสต์ข้อความในสื่อสังคมออนไลน์ ตามตั้งความรับผิดชอบของกรมศิลปากร กรณีมีการรื้อถอนสถานทูตอังกฤษ แต่ตามข้อเท็จจริงนั้น กฎหมายไทยไม่มีอำนาจควบคุม เนื่องจากถือว่าสถานเอกอัครราชทูตเป็นเขตการปกครองของประเทศเจ้าของสถานทีนั้นๆ ซึ่งในกรณีนี้คืออังกฤษ หรือสหราชอาณาจักร

อีกกรณีหนึ่งที่มาในแนวเดียวกันคือการปิดกิจการและรื้อถอนโรงแรมดุสิตธานี ของกลุ่มบริษัทดุสิตธานี เพื่อก่อสร้างโครงการใหม่ ซึ่งโรงแรมนี้เป็นทรัพย์สินเอกชนที่ยังไม่ถือว่าเป็นโบราณสถาน พร้อมกับการตั้งคำถามของประชาชนกลุ่มหนึ่งว่า การออกแบบสิ่งปลูกสร้างใหม่สามารถรักษามรดกทางสถาปัตยกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการได้หรือไม่?

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

เป็นที่ตื่นใจกลางเมือง มีบุคลากรหลาย ประชาชนให้ความสนใจและบางส่วนเป็นบุคคลที่มีความทรงจำร่วมกับอาคารเหล่านั้น, เพจ ICOMOS THAILAND นำเสนอโพสต์ ตามตั้งความรับผิดชอบของกรมศิลปากร กรณีมีการรื้อถอนสถานทูตอังกฤษ

๒. ความคิดเห็น

๒.๑ ประชาชนกลุ่มหนึ่งเข้าใจต่อเหตุการณ์และสามารถแยกแยะได้ว่าเป็นกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมของผู้ลงทุน

๒.๒ ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอาศัยอาวรณ์กับสถานที่แห่งความทรงจำ และเสนอแนวคิดหรือยกกรณีเปรียบเทียบในการเก็บรักษาอาคาร

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษได้ขายสถานทูตในกรุงเทพฯ ให้กับกลุ่มเซ็นทรัล และ Hong Kong Land (บริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ของฮ่องกง)

หน่วยงาน/องค์กร:

สถานเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักร บริษัทเอกชน

เป็นเงิน ๔๒๐ ล้านปอนด์ เพื่อนำเงินไปใช้ปรับปรุงสถานทูตอังกฤษทั่วโลก โดยที่ต้น ๒๓ ไร่ เป็นกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมของสถานทูตสหราชอาณาจักรตั้งแต่แรก ซึ่งในกรณีนี้กฎหมายไทยไม่มีอำนาจควบคุม เพราะถือเป็นเขตในการปกครองของสหราชอาณาจักร

๓.๒ กลุ่มบริษัทดุสิตธานีตัดสินใจประกาศปิดกิจการและรื้อถอนโรงแรมดุสิตธานี เพื่อก่อสร้างโครงการใหม่เพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาให้ทันกับโลกปัจจุบัน โดยที่ห้องพักของดุสิตธานีมีขนาดเล็กกว่าโรงแรมหรูหลายแห่งในกทม. แม้จะรวมห้องแล้วก็ไม่จ่ายต่อการจัดการ ทางบริษัทจึงตัดสินใจรื้อโรงแรมเดิมเพื่อสร้างใหม่

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

กรณีของแหล่งมรดกทั้งสองแหล่งนี้ ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์และส่งเสริมความเข้าใจต่อประชาชนในเรื่องกรรมสิทธิ์อาคาร คำจำกัดความของโบราณสถาน ขอบเขต หรือมีแผนสำหรับแนวทางการอนุรักษ์อาคารที่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์และความทรงจำของสาธารณชน แม้จะไม่ได้เป็นโบราณสถานก็ตาม

๕. ความคืบหน้าล่าสุด

- กรณีรื้อถอนสถานทูตอังกฤษ บมจ.เซ็นทรัลพัฒนา (CPN) ได้จัดตั้งบริษัท ซีพีเอ็น แอนด์ เอชเคแอล จำกัด ซึ่งร่วมทุนระหว่างบริษัทฯ และ HKL (Thai Development) เพื่อพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์รูปแบบผสมผสานบนที่ดินของสถานทูตเดิม ในโครงการประกอบด้วยศูนย์การค้า ๑ อาคาร อาคารสำนักงาน ๒ อาคาร คาดว่าจะใช้เวลาในการพัฒนาประมาณ ๕ ปี และคาดว่าจะแล้วเสร็จภายใน พ.ศ. ๒๕๖๙
- กรณีโรงแรมดุสิตธานี กำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง



ສາທາລະນະສຳນັກງານກ່ອນຖືກຮົ່ວຄອນ
The British Embassy before demolition.



ສາທາລະນະສຳນັກງານຮ່ວງການຮົ່ວຄອນ
The British Embassy during demolition.

Issue 3: Demolition of the British Embassy and Dusit Thani Hotel



โรงแรมดุสิตธานีก่อนการรื้อถอน
Dusit Thani Hotel before demolition.

The British Embassy and Dusit Thani Hotel are iconic places in the heart of Bangkok. Both were demolished by the owners. The land of the British Embassy was sold to a private company, which will be developed into a commercial property. In the case of the Embassy, although many people voiced their disagreement on social media, the decision made by the British Embassy could not be interfere since the land is considered a British territory.

Dusit Thani Hotel is another case that the historic place was demolished by owner's decision. Although the image of Dusit Thani has become one of the memories of Bangkok, it is now completely demolished. The place has not been considered national monument, thus there was no legal protection and the Fine Arts Department could not interfere. In the near future, the land will be occupied by a new hotel, which is under construction at present.

For the cases such as the British Embassy and Dusit Thani Hotel, the best means for preserving the memory is by record and documentation so that these heritage places can be known and learned from even though the physical buildings have been lost.



ภาพโครงการโรงแรมดุสิตธานีใหม่
Image of new Dusit Thani Hotel complex



โรงแรมดุสิตธานีระหว่างการรื้อถอน
Dusit Thani Hotel during demolition.

เรื่องที่ ๔ เทคนิคการบูรณะโบราณสถาน
กรณีศึกษา พระปราสาทวัดอรุณ หอระฆังวัดพระยาท่า เหนือคลองช้าง
วัดเขื่อนลำน วัดชัยมงคล จ.เชียงใหม่ และกรณีวัดกาสิกอง

หน่วยงาน/องค์กร: กรมศิลปากร/ วัด

กระแสวิพากษ์วิจารณ์ต่อการบูรณะโบราณสถาน หลากหลาย แห่งในประเทศไทยเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์อย่าง ร้อนแรงในโลกออนไลน์ และเกิดกรณีใหม่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา เช่น การบูรณะพระปราสาทวัดอรุณ ราชวราราม ถูกวิจารณ์ว่าฝีมือช่างหยาบ บูรณะผิด หอระฆัง วัดพระยาท่ากลมกับคนงานเสียชีวิตระหว่างบูรณะ เสาเหนียด คลองช้างที่ถูกตัดหัวเสาออกจนกลายเป็นท่อนซุงหัวตัด ธรรมดา วัดโบราณหลายวัดถูกทาสีทึบกับวัสดุดั้งเดิมด้วย ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของญาติโยม ฯลฯ ประกอบกับหลัก ขานภาพถ่ายจากแหล่งต่างๆ ในในสังคมออนไลน์ บางกรณี ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติโบราณ สถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทำให้กรมศิลปากรซึ่งเป็นผู้ดูแลโดยตรงตกเป็นจำเลยที่ต้องให้ ความกระจ่างกับสังคมเกี่ยวกับเทคนิคและประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้รับจ้าง รวมถึงไม่บันทึกสรุปที่ ชัดเจนของการเอาผิด หรือบทลงโทษต่อผู้กระทำความเสียหาย

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

๑.๑ กรณีพระปราสาทวัดอรุณราชวราราม มีผู้สังเกต ว่าสีเปลี่ยนไป ดูขาวและใหม่ขึ้น ฝีมือช่างหยาบ กระเบื้องหลุด หาย ฯลฯ ทำให้เกิดการหาภาพเปรียบเทียบ และส่งต่อกันจนเป็น ประเด็นใหญ่ในโลกออนไลน์ ทำให้กรมศิลปากรต้องออกมาชี้แจง

๑.๒ กรณีวัดพระยาท่า เนื่องจากเกิดการล่มของ หอระฆังกับคนงานเสียชีวิตระหว่างบูรณะ ทำให้สังคมตั้งคำถาม และเกิดความสงสัยต่อเทคนิควิธีในการซ่อมหรือเคลื่อนย้าย

๑.๓ กรณีเหนียดคลองช้าง มีการออกมาร้องเรียน และฟ้องด้วยภาพว่าเสาเหนียดคลองช้าง ซึ่งเดิมเป็นเสาตะลุง หัวเบ็ด กรมศิลปากรบูรณะและตัดหัวเสาออก จนมีลักษณะเป็น เสาท่อนซุงหัวตัดธรรมดา ทำให้สังคมเกิดความสงสัยถึงความ ถูกต้องของการบูรณะ

๑.๔ ในสื่อสังคมออนไลน์ ปรากฏภาพสถาปัตยกรรม ในวัดโบราณถูกทาสีทึบ ซึ่งประชาชนบางส่วนเห็นว่าเป็นการ ทำลายโบราณสถาน และบางส่วนเห็นว่าเป็นการทำนุญด้วย เจตนาดี อีกทั้งมีบริษัทชื่อตั้งนำภาพอาหารตั้งกล่าวไปโพสต์ ลงเพจเฟซบุ๊ก เพื่อโฆษณา “สีทองแห่งศรีครา” และโยนภาพ (tag) ไปที่สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี กรมศิลปากร ซึ่งทาง

สำนักศิลปากรที่ ๒ ได้แจ้งให้ผลการเชื่อมโยงออกเพราะไม่มีส่วน เกี่ยวข้อง ทำให้มีการพาดพิงกรมศิลปากรในประเด็นของ การ ละเลยการปฏิบัติหน้าที่

๒. ความคิดเห็น

๒.๑ กรณีพระปราสาทวัดอรุณราชวราราม เกิดการ ตกเถียงกันอย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่กระแสเป็นไปในด้านลบ สามารถแบ่งเป็น ๒ ส่วนหลักๆ ได้แก่

- ยอมรับไม่ได้กับพระปราสาทองค์ใหม่ที่บูรณะ ให้ เหตุผลว่า ฝีมือช่างหยาบ สีของพระปราสาทใหม่ ไม่มีความขลัง และสวยงามเหมือนของเดิม เศษกระเบื้องเดิมหลุดหายไป เนื้อปูน ที่ซ่อมแซมทำได้หยาบ พอจนสันไม่เห็นกลับกระเบื้อง

- ยอมรับได้ เข้าใจเทคนิควิธีการบูรณะที่ทำให้พระ ปราสาทดูใหม่ขึ้น แต่ไม่เห็นด้วยในส่วนที่ช่างทำงานหยาบ ไม่ เรียบร้อย

๒.๒ กรณีวัดพระยาท่าวรวิหาร สังคมตั้งคำถามต่อ กรมศิลปากร ถึงการรับผิดชอบในความเสียหายครั้งนี้ เนื่องจาก เป็นโบราณสถานที่มีเอกลักษณ์ ไม่ปรากฏที่อื่นและมีคุณค่ามาก รวมทั้งยังมีความตั้งใจและเชื่อมโยงไปกรณีพระปราสาท วัด อรุณ ทำให้ภาพลักษณ์ของกรมศิลปากรถูกวิพากษ์วิจารณ์หนัก ขึ้น มีบางส่วนที่ตั้งคำถามถึงระบบการประเมินงานการรับเหมา และควบคุมงาน ความประมาทของช่างที่กระทำ เหตุใดจึงต้องตัดยก หอระฆังแทนการขุดดินโดยรอบออก และยังทำงานในช่วงฤดูฝน

๒.๓ กรณีเหนียดคลองช้าง สังคมออนไลน์โจมตี กรมศิลปากรอย่างหนัก จากภาพถ่ายที่เปรียบเทียบระหว่าง เสาตะลุงหัวเบ็ดของเดิมและเสาหัวตัด และพยายามเชื่อมโยง ไปถึงระบบการทำงาน ความรอบคอบ หรือการตัดสินใจของ กรมศิลปากร

๒.๔ กรณีวัดสิกอง

- ผู้วิจารณ์ส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับสิ่งที่ กลุ่มผู้ศรัทธาได้กระทำไป เพราะต้องการบูรณะวัด ทำให้ สวยงามตลอดเวลา เป็นบุญ อีกทั้งตำหนิกรมศิลปากรว่า ในเวลาปกติแม้วัดจะชำรุดทรุดโทรมก็ไม่เคยมาดูแล

- ผู้วิจารณ์อีกกลุ่มหนึ่งไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการ กระทำโดยพลการ ทางวัดควรทราบโดยสามัญสำนึกว่าวัดเป็น โบราณสถาน ไม่มีสิทธิดำเนินการโดยไม่แจ้งกรมศิลปากร

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ ภาพที่เห็นพระปรางค์เป็นสีขาวไม่ใช่เกิดจากการทาสี แต่เกิดจากการขัดล้างทำความสะอาดตะไคร่น้ำ และการทาสีน้ำปูน หรือ ‘การขัดปูนดำ’ ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้บูรณะโบราณสถานทุกวัด ซึ่งสีผิวปูนที่ขัดปูนดำเสร็จใหม่ๆ ก็จะมีสีขาวสว่าง และมีเงาเงาแวววาวแวววาวบ้างก็จะมีสีนวลๆบ้าง แต่เมื่อเวลาผ่านไป พื้นผิวโดนฝน โดนลมแล้วก็จะกลับมาเป็นสีหม่นลงเหมือนเดิม ประเด็นฝีมือช่างบูรณะพระปรางค์บูรณะโดยบริษัทรับเหมาที่เคยทำงานบูรณะโบราณสถาน อย่างไรก็ดี การทำงานที่ต้องใช้แรงงานฝีมืออาจมีความบกพร่อง ซึ่งกรมศิลปากรได้สั่งการให้แก้ไขแล้ว

๓.๒ งบประมาณบูรณะพระวิหาร วัดพระยาทำ บริษัทผู้รับจ้างรวมถึงกรมศิลปากรรับผิดชอบ โดยเฉพาะผู้คำนวณการตัดปรับระดับหรือเคลื่อนย้าย ควรมีความรับผิดชอบหรือมีโทษในการทำให้โบราณสถานเสียหาย

๓.๓ เสาคอนกรีตในภาพถ่ายที่ถูกตัดหัวเป็นเสาขอบนอก ซึ่งอาจอิงการบูรณะจากภาพถ่ายสมัย ร.๕ ส่วนเสาคอนกรีตเสาสูงหัวเม็ดอยู่ด้านใน และได้รับการบูรณะตามรูปแบบเดิม การวิพากษ์วิจารณ์เกิดจากความเข้าใจผิดดังกล่าว อีกทั้งอาจมีเบื้องหลังจากความขัดแย้งระหว่างภาคเอกชนซึ่งบุกรุกที่ดินสร้างสิ่งปลูกสร้างถาวรเป็นฝ่ายสร้างประเด็นให้ชาวบ้านต่อต้านกรมศิลปากร

๓.๔ การทาสีทองเป็นการละเมิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๓๒ ความว่า

- มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถาน หรือส่วนต่างๆ ของโบราณสถาน หรือขุดค้นสิ่งใดๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถาน เว้นแต่จะกระทำตามคำสั่งของอธิบดีหรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

- มาตรา ๓๒ ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน เจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

- มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถาน หรือส่วนต่างๆ ของโบราณสถาน หรือขุดค้นสิ่งใดๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถาน เว้นแต่จะกระทำตาม

คำสั่งของอธิบดีหรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

- มาตรา ๓๒ ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ เนื่องจากบริษัทซื้อที่ดินใช้ประกอบการค้าทองใบเซียงโยชนา “สีแห่งศรัทธา” เพื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการส่งต่อเนื้อหาอย่างต่อเนื่องในสื่อสังคมออนไลน์ ข้อเท็จจริงคือ กลุ่มคนร่วมวงที่ต้องการบูรณะศาสนสถานได้เดินทางเข้ามาที่วัดโพธาราม อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ และบูรณะโดยหารื้อกับเจ้าอาวาสและชาวบ้านโดยไม่ผ่านกรมศิลปากร จนแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๙ ใช้เงินสำหรับการบูรณะจำนวน ๕.๕ ล้านบาท เมื่อเรื่องผิดหลักการอนุรักษ์ สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี แจ้งว่าไม่เกี่ยวข้องใดๆ และเก็บหลักฐานเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย ทางวัดและชาวบ้านคัดค้านการบูรณะกลับเป็นสีเดิมเนื่องจากไม่มีงบประมาณ และอ้างว่าเป็นภาระของกรมศิลปากรที่ต้องแก้ไข

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

๔.๑ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นควรพิจารณาผู้รับผิดชอบ ความเสียหาย และจะต้องแก้ไขเพื่อให้การบูรณะโบราณสถานเหล่านี้ และงานอื่นๆในอนาคตเป็นงานที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ และถูกต้องตามหลักสากล

- กรมศิลปากรควรทบทวนระบบและเกณฑ์การคัดเลือกผู้รับเหมา ตลอดจนวิธีการสื่อสารองค์กร เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อประชาชน

- กรณีวัดโพธารามที่ทาสีทอง กรมศิลปากรจะเข้าดำเนินการอนุรักษ์เปลี่ยนสีซุ้มเสมา และซุ้มทางเข้าอภิวาราทอง ทั้งหน้าและหลังของวิหารทองวัดโพธาราม ใช้เวลา ๖๐ วัน โดยตัวอาคารจะยังไม่บูรณะจนกว่าจะได้รับงบประมาณอย่างไรก็ดี กรณีความผิดพลาดที่ไม่ได้เกิดจากกรมศิลปากร ผู้รับผิดชอบการแก้ไขและงบประมาณควรเป็นกรมศิลปากรหรือไม่ ในเรื่องนี้ควรมีการพิจารณาดำเนินการอย่างถูกต้องและเป็นธรรม



พระปรางค์วัดอรุณราชวรารามก่อนการบูรณะ: สนิมบนเกาะด้วยการเสื่อมสภาพตามกาลเวลา และการเกิดคราบตะไคร่ ราดำ
The Grand Stupa, Wat Arunratchawararam before restoration. The colour was darkened by weathering and microorganism.



พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม หลังการบูรณะ: สีดูขาวผ่องด้วยการทำความสะอาดและซ่อมแซมผิวปูน
The Grand Stupa, Wat Arunratchawararam after restoration. The colour is white and clear by cleaning and surface repair.



ภาพเปรียบเทียบระหว่างประติมากรรมและลวดบัวที่ฐานพระปรางค์วัดอรุณ ก่อนและหลังการบูรณะ
Comparison between the old ceramic-decorated sculpture and surface before and after restoration, Wat Arunratchawaram.



หอรฆงฆวฒพระยาทำ ก่อนบูรณะและหลงจากที่ไฒหฬกฟงลงมา
The Bell Tower of Wat Phraya Tham before restoration and after the collapse during restoration.



หอรฆงฆวฒพระยาทำ ก่อนบูรณะและหลงจากที่ไฒหฬกฟงลงมา
The Bell Tower of Wat Phraya Tham before restoration and after the collapse during restoration.

**Issue 4: Monument restoration techniques
(case studies: Phra Prang Wat Arun, Bell Tower at Wat Phraya Tham,
Elephant Corral, Wat Muen Lan and Wat Chai Mongkhon, Chiang Mai, and
temples which were painted in gold colour)**

This issue, especially the cause of disputes in social media, concerns the 'image' of the cultural heritage places and monuments before and after restoration. The most widely discussed case was the restoration of Phra Prang (the Grand Stupa) of Wat Arunratchawararam (Temple of Dawn) of which the bad craftsmanship and change of colour were the most fervently debated issue. Consequently, the contractor and the Fine Arts Department have explained that the white colour of the lime plaster was the result of cleaning, not the removing of original 'colour' which actually was the darkened surface caused by microorganism. The unsatisfactory work of restoration caused by craftsmanship has been corrected, however, this issue should be prevented by careful selection of restoration company for future projects, especially those which are implemented on National Monuments such as Wat Arun.

The case of Wat Phraya Tham Bell Tower was a tragic incident that the tower collapsed during restoration, causing death of 1 worker. The public, therefore, questioned the preparedness and competency of the company, engineer, and the Fine Arts Department as the responsible organization in monument conservation.

The restoration of Elephant Corral, Ayutthaya, was the case of misunderstanding caused by lack of public information. The outer log fence, although correctly restored to the original flat-topped design, was argued by the public who were attached to the image of pointed-topped logs resulted from incorrect restoration in former time. Social media seriously criticized the Fine Arts Department on damaging the historic place until the correct information was revealed, however, such mistake could have been prevented by giving information to the public before carrying out restoration work.

The gold paint applied to several temples was supplied by famous paint company. In spite of the company's intention, the image of the historic places has been negatively affected by inappropriate newness caused by the over-vivid colouring. However, these cases were carried out without permission from the Fine Arts Department. The public, especially, local people can help prevent similar problem by informing the Fine Arts Department, whereas the Fine Arts Department should be more active in tracking the activities of temple restoration, especially local temples where unnoticed incident could occur as seen in these cases.



เพนียดคล้องช้างก่อนการบูรณะ แสดงวิธีเพนียดหัว
เบ็ดที่เป็นผลจากการบูรณะผิดในยุکت่อน
Elephant corral before restoration, showing
the lotus-bud topped log fence resulted
from incorrect restoration in former time.



การบูรณะ-ครึ่งปีปัจจุบัน แสดงรั้วด้านนอกเป็นเสาขงหัวตัด
The present restoration of the outer ring of fence with flat-topped log fence.



รั้วด้านใน เสาหัวเม็ด
The inner ring of fence with lotus-bud topped logs.



ภาพถ่ายเก่า แสดงรูปแบบดั้งเดิมของเพียตคลองช้าง รอบนอกเป็นรั้วเสาหัวตัด ด้านในเป็นรั้วเสาหัวเม็ด
Old photograph showing the original design of the fences, the outer fence with flat-topped logs and the inner fence with lotus-bud topped logs.

**เรื่องที่ ๕ โรงภาพยนตร์สกาลาและ
ศาลเจ้าสะพานเหลือง ความย้อนแย้งของ
คุณค่าอาคารประวัติศาสตร์**

กระแสข่าวการพัฒนาที่ดินบริเวณสยามสแควร์-สะพานเหลือง โดยมีข่าวลือของการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง เพื่อสร้างพื้นที่เป็นศูนย์การค้า และให้ศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลืองย้ายออกจากพื้นที่ โดยพื้นที่ดังกล่าวจะถูกนำไปสร้างที่พักนักศึกษาและบุคลากร เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนและสังคมออนไลน์วิพากษ์วิจารณ์กันเป็นวงกว้าง มีการจัดกิจกรรมอาสาสกาลาและการชุมนุมของกลุ่มผู้คัดค้าน ขอให้รับฟังเสียงสะท้อนในการอยู่ร่วมกันของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาที่กำลังจะมาถึง

จากความเห็นของประชาชนจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่จะรื้อถอนอาคาร สมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้ทำหนังสือต่อกรมศิลปากร โดยชี้ให้เห็นว่าโรงหนังสกาลาเป็นอาคารที่มีคุณค่าโดยเฉพาะด้านศิลปสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์การภาพยนตร์ของไทย รวมถึงเป็นอาคารที่เคยได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นของสมาคมสถาปนิกสยามฯ แต่ในที่สุดกรมศิลปากรไม่รับว่าเป็นโบราณสถาน เพราะพิจารณาว่าโดยอายุของอาคารยังมีอายุไม่ยาวนานพอ แม้ว่าจะมีคุณค่าในด้านอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้วก็ตาม

ขณะเดียวกัน กรณีศาลเจ้าสะพานเหลือง หน่วยงานบริหารที่เป็นเจ้าของพื้นที่ได้ชี้แจงว่า การดำเนินการเป็นไปเพื่อต้องการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ทำให้เกิดคำถามในสังคมถึงความย้อนแย้งของการประเมินคุณค่าสถานที่ทั้ง ๒ แห่ง

๑. สาเหตุเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

๑.๑ กระแสข่าวการพัฒนาที่ดินบริเวณสยามสแควร์ในเชิงธุรกิจ โดยมีข่าวลือของการรื้อโรงหนังสกาลาและสกาลา เพื่อสร้างพื้นที่เป็นศูนย์การค้า และนำมาสู่การยุติกิจการโรงหนังสกาลาในเวลาต่อมา (๒๕๖๓)

๑.๒ สำนักงานจัดการทรัพย์สิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำหนังสือศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลืองย้ายออกจากพื้นที่ โดยพื้นที่ดังกล่าวจะถูกนำไปเป็นสถานที่ก่อสร้างหอพัก ๕๗๒ ห้องสำหรับนิสิตและบุคลากร

หน่วยงาน/องค์กร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. ความคิดเห็น

๒.๑ ความคิดเห็นส่วนใหญ่ในสื่อสังคมออนไลน์คัดค้านการรื้อโรงหนังสกาลา เพราะเห็นว่าเป็นอาคารที่มีคุณค่าในด้านสถาปัตยกรรมและเป็นสถานที่บันทึกความทรงจำของผู้คน จนเกิดกระแส #savecala

๒.๒ ความคิดเห็นส่วนใหญ่ในสื่อสังคมออนไลน์คัดค้านการรื้อศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลือง กลุ่มผู้คัดค้านได้แก่ นักการเมือง นิสิต และชาวบ้าน อายากขอให้รับฟังเสียงสะท้อนในการอยู่ร่วมกันของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาที่กำลังจะมาถึง

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ เนื่องจากโรงหนังสกาลากำลังจะหมดสัญญาเช่าพื้นที่กับทางสำนักงานจัดการทรัพย์สิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบกับสถานการณ์โควิด เจ้าของจึงตัดสินใจปิดกิจการและยกเลิกสัญญาเช่าก่อนกำหนด สมาคมสถาปนิกสยามฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ส่งหนังสือต่อกระทรวงวัฒนธรรมและกรมศิลปากร เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้การคุ้มครองอาคารโรงภาพยนตร์สกาลาในฐานะ “โบราณสถาน” โดยมีความกังวลว่าอาจถูกสั่งรื้อถอนอาคารได้ แต่กรมศิลปากรพิจารณาแล้วเห็นว่าโรงภาพยนตร์สกาลายังไม่จัดว่าเป็นโบราณสถาน เพราะประเด็นสำคัญทางด้านอายุ แม้ว่าจะมีคุณค่าทางรูปแบบศิลปสถาปัตยกรรม และด้านอื่นๆ ก็ตาม

๓.๒ สำนักงานจัดการทรัพย์สิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชี้แจงกรณีการรื้อถอนศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลือง (ม.ย. ๒๕๖๓) ว่า ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้องการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มศรีครุสร้างเสริมคุณค่าให้แก่ “เจ้าแม่ทับทิม” ด้วยการสร้างศาลเจ้าแม่ทับทิมแห่งใหม่อย่างสมเกียรติ เพื่อความเป็นสิริมงคลสู่ชุมชนสืบต่อไป โดยจัดให้อยู่ในพื้นที่อุทยาน ๑๐๐ ปีจุฬาฯ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๖๔ ศาลเจ้าแม่ทับทิมยังไม่ถูกรื้อ แต่มีการเตรียมพื้นที่ชั่วคราวเพื่อรองรับการย้ายศาล ทั้งนี้ทางเพจเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลือง ได้ออกมาชี้แจงว่า ที่ประทับชั่วคราวและศาลเจ้าแม่ทับทิมที่กำลังก่อสร้างบริเวณอุทยาน ๑๐๐ ปี จุฬาฯ นั้น “ไม่มีความเกี่ยวข้องใดๆ”

กับศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลือง เป็นการจัดการโดยสำนักงานจัดการทรัพย์สินฯ แต่เพียงฝ่ายเดียว โดยได้จัดหางค์เจ้าแม่ทับทิมองค์ใหม่ และกระถางรูปมาประกอบพิธีเอง

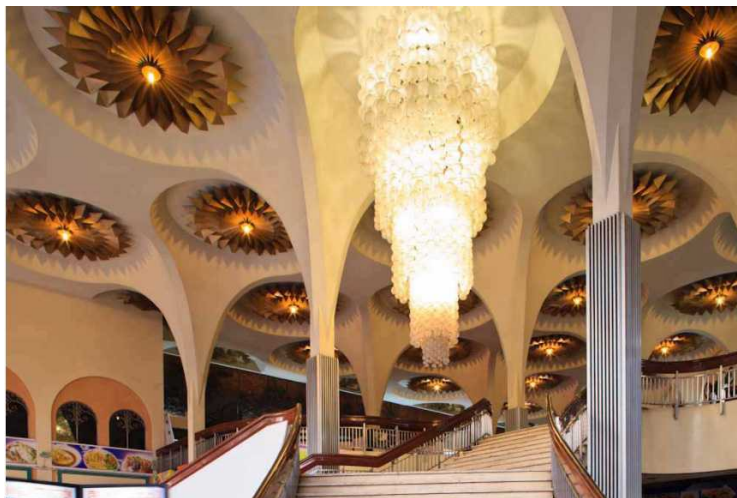
๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

- กรณีของแหล่งมรดกที่เป็นสถานที่ความทรงจำที่มีร่วมกันของคนในสังคม อำนาจในการชี้ขาดถึงคุณค่าของอาคารประวัติศาสตร์และความเป็นโบราณสถานซึ่งมีลักษณะเป็นมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรให้สาธารณชนที่เป็นเจ้าของแหล่งมรดกร่วมพิจารณา มากกว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐฝ่ายเดียว

- มาตรฐานในการตัดสินด้านคุณค่าของอาคารและแนวทางการดำเนินการควรมีการพิจารณาให้รอบด้าน รวมถึงมิติทางสังคม แนวคิดการออกแบบอาคารสมัยใหม่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพพื้นที่/อาคารประวัติศาสตร์ และแนวทางการอยู่ร่วมกันกับสังคม



ประชาชนรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้ Save Scala
People gathering in front of the theatre for Save Scala campaign.



โคมไฟช่อ และเพดานประดับดาว สัญลักษณ์และภาพจำของสกาลา
The iconic chandelier and ceiling of Scala movie theatre.

The Property Management of Chulalongkorn University wanted to develop the Siam Square – Saphan Lueang area, which caused the demolition of Scala movie theatre and Saphan Lueang Shrine. Scala, one of the most-loved theatres of Bangkok which has played important roles in the history of films in Thailand. It is also an important Modern architectural heritage which has received the Architecture Conservation Award of the Association of Siamese Architects under Royal Patronage. Social media groups have been working hard to protest against the demolition of the theatre by campaigning the hashtag #savescala. Regrettably, legal protection could not be obtained because the Fine Arts Department, on responding the ASA's request, stated that the theatre is not considered a 'monument' by its age, even though the place is valuable in other respects.

The Saphan Lueang Shrine, which was relocated to be replaced by a new accommodation building for students and university staff, is another issue which the public questioned the appropriateness and necessity of the project. Could there be other solutions apart from demolishing the historic shrine?

These 2 cases of local heritage and places of memory should provide lessons for future projects that should consider intangible values and meaning of the place, especially when involving public care and concern.



โถงต้อนรับของโรงภาพยนตร์สกาลา บูรยายตั้งและทางเข้าโรงหนัง
Scala, lobby with ticket booths and main entrance to the theatre.



ศาลเจ้าสะพานเหลือง กั้นการรณรงค์เพื่อคัดค้านการรื้อย้าย
Saphan Leuang Shrine and the campaign against shrine relocation.

เรื่องที่ ๖ การรื้อบ้านเขียว (อาคารที่ทำการป่าไม้เขตแพร่) กรมป่าไม้ จังหวัดแพร่

หน่วยงาน/องค์กร: จังหวัดแพร่/ กรมศิลปากร

เกิดการรื้อถอนอาคารไม้ที่เรียกกันว่า “บ้านเขียว” ซึ่งเป็นทรัพย์สินของกรมป่าไม้ จังหวัดแพร่ เพื่อก่อสร้างอาคารใหม่ โดยเหลือเพียงกองไม้ และเศษไม้จุกสายกระจัดกระจาย มีเสียงสะท้อนจากสังคมออนไลน์สายอนุรักษ์ส่วนใหญ่ว่ามีความรู้สึกเสียดายและสะเทือนใจอย่างรุนแรง เนื่องจากประเมินว่าเป็นอาคารที่มีคุณค่าในด้านความสวยงามและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเมืองแพร่ (โดยในช่วงแรกที่มีข่าวเชื่อว่าอาคารนี้เป็นอาคารบอมเบย์เบอร์มา แต่ในความเป็นจริงคืออาคารที่ทำการป่าไม้เขตแพร่) มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงระบบการทำงานของหน่วยงานราชการที่ยังขาดกระบวนการศึกษาทางวิชาการในทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะปรากฏหลักฐานว่าไม่ใช่อาคารที่ทำการสำนักงานบริษัทบอมเบย์เบอร์มา เทรดดิ้ง แต่ก็เป็นอาคารไม้ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่) ร่วมกับสำนักศิลปากรที่ ๗ เชียงใหม่ กรมศิลปากร ได้บูรณะฟื้นฟูเพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งคุณค่าของอาคารได้อย่างเต็ม แต่ยังคงเกิดคำถามในสังคมว่า ผู้ที่กระทำการรื้อถอนอาคารจะได้รับบทลงโทษอย่างไร?

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

การส่งต่อภาพการรื้อถอนอาคารไม้ที่จังหวัดแพร่จนเหลือแต่ซาก และลวดลายจุกกระจัดกระจาย เพื่อก่อสร้างอาคารใหม่ เชื่อกันว่าอาคารหลังนี้เป็นอาคารที่ทำการของบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา เทรดดิ้ง ซึ่งเป็นบริษัทต่างชาติที่เข้ามาทำกิจการอุตสาหกรรมป่าไม้ในเมืองแพร่ ช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ แต่ในความเป็นจริงคืออาคารที่ทำการป่าไม้เขตแพร่

๒. ความคิดเห็น

คนในสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่รู้สึกเสียดายและสะเทือนใจอย่างรุนแรง เนื่องจากประเมินว่าเป็นอาคารที่มีคุณค่าในด้านความสวยงามและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเมืองแพร่ เกิดการนำเสนอข่าวในสื่ออย่างต่อเนื่อง และอยู่ในความสนใจของประชาชนในช่วงเวลาหนึ่ง รวมถึงมีความพยายามเปิดเผยข้อมูลชื่อผู้มีอำนาจและมีส่วนเกี่ยวข้องในการออกคำสั่งรื้อถอนอาคาร

๓. ข้อเท็จจริง

- ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่) ได้มีโครงการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารดังกล่าว ซึ่งในขณะนั้นได้ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้การป่าไม้ สอนรุกขชาติ เขตวัน จังหวัดแพร่ โดยในการดำเนินงานได้เกิดกรณีข้อวิพากษ์จากภาคประชาสังคมในกระบวนการดำเนินงานที่ยังขาดกระบวนการศึกษาทางวิชาการในทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์

- เรือนไม้ที่ถูกรื้อ เดิมเป็นอาคารที่ทำการป่าไม้เขตแพร่ กรมป่าไม้สยาม ซึ่งน่าจะสร้างใน พ.ศ. ๒๔๕๔ เพื่อเป็นสำนักงานควบคุมกิจการการป่าไม้ของบริษัต่างชาตินในพื้นที่เมืองแพร่ จากข้อมูลภาพถ่ายเก่าพบว่า อาคารเป็นเรือนไม้ประยุกต์ มีลักษณะแบบอาคารทางราชการที่มีเวลานั้นนิยมสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่มีบริษัทต่างชาติได้รับสัมปทานเข้ามาทำอุตสาหกรรมป่าไม้ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่อาคารที่ทำการสำนักงานบริษัท บอมเบย์ เบอร์มา เทรดดิ้ง แต่ก็มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์เช่นเดียวกัน

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

- การจัดการอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของหน่วยงานในพื้นที่ยังขาดการพิจารณาและประเมินคุณค่าอาคารก่อนดำเนินการ

- ผู้ที่กระทำการรื้อถอน และผู้เกี่ยวข้องในการออกคำสั่งนั้น ควรมีความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากความไม่รอบคอบในการดำเนินการ

- หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เมื่อสะเทือนใจกับเหตุการณ์นี้แล้ว ควรได้ข้อคิดหรือมีกระบวนการที่จะพัฒนา/ปรับปรุงวิธีการจัดการอาคารประวัติศาสตร์อื่นๆ ที่เหลืออยู่ เพื่อที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ซ้ำอีก

๕. ความคืบหน้าล่าสุด

- ธันวาคม ๒๕๖๓
สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่) ได้บูรณาการ

ร่วมกับสำนักศิลปากรที่ ๗ เชียงใหม่ กรมศิลปากร จัดทำกิจกรรมการศึกษา ทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อให้การดำเนินงานปรับปรุงอาคารศูนย์การเรียนรู้การป่าไม้ สวนรุกชชาติเขตรวัน มีขั้นตอนดำเนินงานที่เป็นวิชาการเพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งคุณค่าของอาคารหลังนี้อย่างครบถ้วน

กรมศิลปากรได้ดำเนินการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบอาคาร และพัฒนาการของอาคารที่ถูกรื้อถอนไป เพื่อค้นหารูปแบบอาคารที่จะบูรณะฟื้นคืน โดยยึดหลักความเป็นของแท้ดั้งเดิมในด้านสถานที่ รูปแบบ วัสดุ ฝีมือเชิงช่าง การใช้งาน และจิตวิญญาณของพื้นที่ การดำเนินงานเริ่มต้นจากการฟื้นคืนอาคารโดยการคัดแยกและจัดประเภทขององค์ประกอบอาคาร และทำทะเบียนไม้ รวมถึงประเมินข้อมูลไม้ในรูปแบบอาคารที่จัดทำเป็นแบบสามมิติ พบว่ามีไม้ ๘๐ เพอร์เซ็นต์น่าจะนำกลับไปประกอบยังส่วนเดิมของอาคารได้ ส่วนไม้ที่เหลือต้องประเมินความแข็งแรงและความสมบูรณ์ ได้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีเพื่อตรวจสอบฐานรากอาคารเพื่อตรวจสอบรูปแบบและความเปลี่ยนแปลงอาคาร พบว่าตัวอาคารมีพัฒนาการทั้งหมด ๕ ระยะ โดยระยะที่ ๔ ซึ่งปรากฏภาพถ่ายเก่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ และหลักฐานรูปแบบที่ชัดเจนที่สุด ซึ่งระบุว่าอาคารนี้เดิมเป็น “อาคารที่ทำการป่าไม้เขตแพร่” มีใช้ “อาคารที่ทำการบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา”

จากนั้น กรมศิลปากรจึงได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบอาคาร เพื่อหาแนวทางในการรื้อฟื้นอาคารที่เหมาะสมต่อทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ และได้ข้อสรุปว่าแนวทางบูรณะฟื้นฟูปูจะนำเอาองค์ประกอบเดิมของอาคารกลับมาใช้ตามรูปแบบสันนิษฐานที่ได้รับความเห็นชอบโดยนำกลับสู่รูปแบบของการต่อเติมใน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ระยะพัฒนาการที่ ๔ ดังกล่าวข้างต้น) ที่ได้มีการกลับมาใช้อาคารอีกครั้งเป็นสำนักงานป่าไม้เขตแพร่ เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีหลักฐานชัดเจนที่สุด นอกจากนี้ยังมีการจัดทำข้อมูลการบูรณปฏิสังขรณ์อย่างครบถ้วน เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปต่อยอดเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนต่อไป

Issue 6: Demolition of the Green House, Royal Forest Department, Phrae



อาคารที่ทำการป่าไม้เขตแพร่ หรือ “บ้านเขียว” ซึ่งถูกรื้อถอนไปจนหมด และภาพก่อนการรื้อถอน
Phrae Regional Forest Office House “Green House” which was completely demolished and its image before demolition.

The photographs of demolished wooden house in Phrae province, which was a colonial style architectural heritage called “Ban Khiao” (Green House), a property of the Phrae Forest Office, had shocked the social media and led to fervent voicing of disagreement and the calling out for correction of the matter.

The wooden house was originally the Office of Phrae Regional Forest Office, built in early 20th century. It had undergone some alteration during the course of time. After the incident, the Phrae Forest Office cooperated with the Fine Arts Department in reconstruction of the house. By thorough study on the development of the house, the Fine Arts Department conservation design team decided to reconstruct the house to the design during 1955s, which was the period when the house was in its most complete form, with clear evidence on the design and details.

The reconstruction of the Green House is being implemented along with the making of a complete record and documentation of history and reconstruction process, which will be useful as a record of historic wood architecture and reconstruction process. Nevertheless, this case should be seen as a lesson on lack of awareness and care for historic places, which should not be allowed to happen again in the future.



ภาพถ่ายเก่ายุค พ.ศ. ๒๔๙๘
Old photograph showing the house in 1955.



ฐานรากอาคาร
Foundation of the house.



การประกอบชิ้นส่วนตกแต่งหน้าจั่วขึ้นจากเศษไม้เดิมที่ตุกรื้อถอน
Reassembling the broken pieces of gable decoration.



ภาพของอาคารในยุคที่ ๔
The image of the house in its 4th period of renovation.



แบบปฏิสังขรณ์ ตามรูปแบบอาคารที่ยุคที่ ๔
Reconstruction design based on the 4th period of renovation.

เรื่องที่ ๗ การรื้อตึกแถว ถ.วังเดิม หน้ากองทัพเรือ

หน่วยงาน/องค์กร: กองทัพเรือ/ กรมศิลปากร

การรื้อตึกแถวเก่าแก่ย่านฝั่งธนบุรีบริเวณหัวมุมถนนวังเดิมติดกับถนนอรุณอมรินทร์ ขยายช่องจราจรปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบในปัจจุบัน โดยมีการรื้อตึกแถวโบราณของฝั่งธนบุรี (เจ้าของคือ พระยานรฤทธิ์ราชหัตถ์พานทอง (ต่วน ตาตะนันท์)) เพื่อเปิดมุมมองให้กับชุมชนประตูที่สร้างใหม่ และในบางกระแสข่าวอ้างว่าเกิดจากเจ้าของพื้นที่ดำเนินการตามคำแนะนำของหมอบู ประชาชนส่วนใหญ่ในโลกออนไลน์เสียชีวิตและไม่เห็นด้วยกับการทำลายอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และในความรู้สึก ความทรงจำของบุคคลที่เคยผ่านไปมาและใช้ชีวิตในฝั่งธนบุรี เกิดคำถามถึงความเหมาะสมในการเสียสละสิ่งที่มีคุณค่า เพื่อเปิดทางให้กับสิ่งก่อสร้างที่ใหม่

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

การรื้อตึกแถวเก่าแก่ย่านฝั่งธนบุรี บริเวณหัวมุมถนนวังเดิมติดกับถนนอรุณอมรินทร์ เพื่อปรับปรุงทัศนียภาพของกองทัพเรือ

๒. ความคิดเห็น

เสียชีวิตและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการทำลายอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และในด้านความรู้สึก ความทรงจำของบุคคลที่เคยผ่านไปมาและใช้ชีวิตในฝั่งธนบุรี

๓. ข้อเท็จจริง

กองทัพเรือมีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบางโครงการกระทบต่อโบราณสถานและอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่การรื้อแนวกำแพง (เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๗) และการขยายช่องจราจรปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบในปัจจุบัน (๒๕๖๓) โดยมีการรื้อตึกแถวโบราณของฝั่งธนบุรี (เจ้าของคือ พระยานรฤทธิ์ราชหัตถ์พานทอง (ต่วน ตาตะนันท์)) เพื่อเปิดมุมมองให้กับชุมชนประตูที่สร้างใหม่

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

- กรมศิลปากรควรพิจารณาป้องกันการรื้อถอนทำลายอาคารประวัติศาสตร์ ซึ่งถือเป็นโบราณสถานที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน
- ในการพัฒนาเมือง ควรพิจารณาความเหมาะสมในการเสียสละสิ่งที่มีคุณค่า เป็นมรดกของย่านชุมชน เพื่อเปิดทางให้กับสิ่งก่อสร้างที่ใหม่
- ควรมีการบันทึกข้อมูลแหล่งมรดกชุมชน และเก็บรักษาไว้อย่างเป็นระบบเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต เนื่องจากมรดกเหล่านี้มีความเสี่ยงต่อการถูกรื้อทิ้งและทำลายมากกว่ามรดกกลุ่มอื่น



ภาพถ่ายเก่า สึกแถวถนนวังเดิม
Shop houses on Wang Doem road, old photograph.

**Issue 7: Demolition of shop houses
on Wang Doem road in front of the Royal Thai Navy**



กองทัพอเรือ และภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ถนนวังเดิม
The Royal Thai Navy and location of Wang Doem road.

Shop houses along Wang Doem road, at junction of Wang Doem and Arun Amarin, were demolished due to the expansion of the road by the Royal Thai Navy, the landowner. These buildings, however, had been part of the memory of Wang Doem area, therefore, many people regretted the loss and voiced their disagreement in social media. Nevertheless, since the shop houses were not highly valued, they are gone.

Local heritage places have suffered losses as seen in this case and several others. The historic and intangible meaning has not been regarded much comparing to new development. There should be means for protection of this group of heritage, or at least, systematic record and documentation should be made and knowledge base should be set up for future study and references.



ตึกแถวถนนวังเดิมก่อนรื้อถอน และที่ว่างซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของตึกแถวดังกล่าว
The Wang Doem road shop houses before demolition and the empty land where the building was located.

เรื่องที่ ๘ โครงการก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน (อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ และ สถานีรถไฟอยุธยา)

หน่วยงาน/องค์กร: รัฐ/ กระทรวงคมนาคม/ การรถไฟแห่งประเทศไทย/ กรมศิลปากร

การพัฒนาโครงการขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ที่ทำให้โบราณสถานหายไปและบางแห่งถูกบดบัง เช่น อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ หรืออนุสาวรีย์ปราบกบฏ ซึ่งมีความสำคัญต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย ปัจจุบันไม่ปรากฏร่องรอยของอนุสาวรีย์ฯ ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีเขียว (เหนือ) ช่วงหมอชิต-สะพานใหม่-คูคต บริเวณวงเวียนหลักสี่ ในพื้นที่แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ขณะเดียวกันโครงการขนส่งมวลชนระบบรางที่นำเสนอแบบก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่คร่อมลงบนสถานีรถไฟอยุธยา ถึงแม้จะไม่ได้อีกก่อนทำลาย แต่ประชาชนบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่าทำให้แหล่งมรดกโลกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเสื่อมคุณค่าลง ปัจจุบันสถานีรถไฟความเร็วสูงอยุธยาไม่ผ่าน EIA เตรียมทำประชาพิจารณ์ใหม่อีกครั้ง

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

๑.๑ กระแสการเมืองทำให้ผู้คนสนใจเกี่ยวกับการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับคณะราษฎร เช่น หุ่นทองเหลือง อาคารต่างๆ ทำให้เกิดการสืบค้นและพุดถึงอนุสาวรีย์ปราบกบฏ ซึ่งอยู่ในพื้นที่การก่อสร้างโครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียว (เหนือ) ช่วงหมอชิต-สะพานใหม่ แต่ปัจจุบันได้หายไป

๑.๒ โครงการขนส่งมวลชนระบบรางที่นำเสนอแบบก่อสร้างอาคารสถานีรถไฟอยุธยา ซึ่งเป็นภาพอาคารขนาดใหญ่ ๓ ชั้น โดยสถานีใหม่นี้จะสร้างขึ้นบริเวณที่เป็นสถานีเดิม และคร่อมลงบนสถานีรถไฟอยุธยาเดิม ซึ่งเป็นสถานีรอมกั้นระหว่างรถไฟ ๒ ระบบ เหมือนกับสถานีรถไฟบางซื่อ และนครราชสีมา แต่เพิ่มจุดจอดสถานีรถไฟฟ้ามหานครสายสีแดง ซึ่งจะส่งผลให้ต้องมีการรื้อย้ายบ้านในบริเวณรอบสถานีรถไฟเดิมออกอีกด้วย

๒. ความคิดเห็น

๒.๑ ประชาชนกลุ่มหนึ่งตั้งคำถามถึงการหายไปของอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ และสันนิษฐานว่าเป็นการกวาดล้างสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับคณะ

ราษฎร และเหตุการณ์ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อดึงใจลงหลักฐานความทรงจำเหล่านี้ออกจากประวัติศาสตร์

๒.๒ กรณีสถานีรถไฟความเร็วสูงอยุธยา ถึงแม้จะไม่ได้อีกก่อนทำลาย แต่ประชาชนบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่าทำให้แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเกาะเมืองอยุธยาซึ่งเป็นโบราณสถานขึ้นทะเบียนถึงเกาะเมืองเสื่อมคุณค่า

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีการย้ายอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งรพ. ไม่ได้แจ้งสื่อมวลชนแต่อย่างใด และใช้วิธีทำพิธีสักการะอย่างเงียบๆ ก่อนจะส่งภาพให้สื่อมวลชน เพราะไม่ต้องการให้เป็นประเด็นทางสังคม โดยได้เคลื่อนย้ายจากตำแหน่งเดิมไปทางทิศเหนือ ๔๕ องศา ฝั่งถนนพหลโยธินขาออก มุ่งหน้าสะพานใหม่ เพื่อไม่ให้กระทบกับโครงสร้างสถานีวัดพระศรีมหาธาตุวรวิหาร บางเขน วันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการย้ายอนุสาวรีย์ปราบกบฏ จากวงเวียนหลักสี่ ฝั่งทิศตะวันตก ไปยังสถานที่ไม่สามารถระบุได้ แต่ไม่ปรากฏภาพและคลิปการย้ายอนุสาวรีย์ กรมศิลปากรเคยทำหนังสือขอเสนอรูปแบบการก่อสร้างของอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญไปยังโครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียว (เหนือ) ช่วงหมอชิต-สะพานใหม่ โดยเสนอให้พิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการก่อสร้างอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ พร้อมจัดส่งแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ของอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ก่อนอนุญาตให้ดำเนินการก่อสร้างที่ตั้งของอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ บริเวณโครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียว (เหนือ) ช่วงหมอชิต-สะพานใหม่ แต่ไม่ปรากฏร่องรอยของอนุสาวรีย์ฯ หลังการก่อสร้างเสร็จ

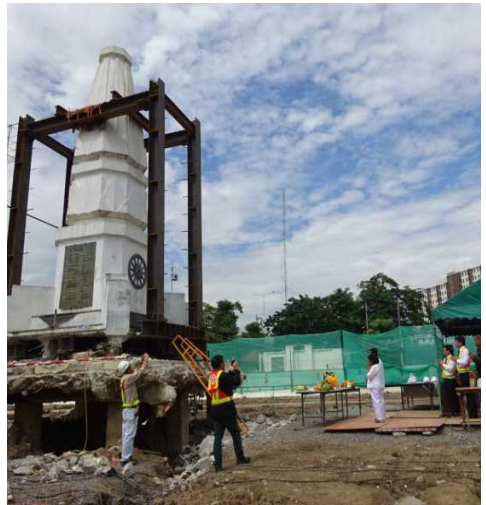
๓.๒ โครงการรถไฟความเร็วสูงในประเทศไทย (Thailand High-speed Rail Project) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เชื่อมโยงการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวในภูมิภาค เส้นทางระหว่างกรุงเทพมหานครไปหนองคาย การดำเนินการแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ ระยะที่ ๑ กรุงเทพฯ-โคราช และ ระยะที่ ๒ นครราชสีมา-หนองคาย สร้างเสร็จเปิดใช้ได้ปลาย พ.ศ. ๒๕๖๔

งานก่อสร้างเส้นทางช่วง บ้านโพ-พระแก้ว ซึ่งมี สถานีอยุธยาอยู่ในช่วงนี้ ได้มีการเผยแพร่แบบสถานีอยุธยาซึ่ง จะเป็นสถานีที่ใช้รองรับรถไฟความเร็วสูง รถไฟปกติ และรถไฟ สายชานเมือง เป็นทั้งอาคารสถานีและพื้นที่พัฒนาเชิงพาณิชย์ ที่มีขนาดใหญ่ และอาคารสูงกว่าสถานีเดิมหลายเท่า และห่าง จากแหล่งมรดกโลกเพียง ๑.๕ กิโลเมตร จึงกลายเป็นประเด็น ร้อนของสังคม ถึงข้อกังวลขนาดของอาคารสถานีที่ใหญ่เกิน ความจำเป็น รวมทั้งมีสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เชื่อมต่อการเดินทางเข้าสู่ เกาะเมือง อาจส่งผลกระทบต่อโบราณสถานในแหล่งมรดกโลก พระนครหรืออยุธยาได้

กรมศิลปากรได้ออกมาชี้แจงข้อเท็จจริงว่า การ ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านโครงการก่อสร้างพื้นฐานทางบกและอากาศ ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งกรมศิลปากรไม่มีตัวแทนอยู่ใน องค์ประกอบของคณะกรรมการดังกล่าว คณะกรรมการจึงมีมติ ให้กระทรวงคมนาคมจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบต่อแหล่ง มรดกโลก (HIA) โดยมอบให้กรมศิลปากรเป็นกรรมการและผู้ ช่วยเลขานุการ เนื่องจากมีข้อกังวลผลกระทบต่อแหล่ง มรดกโลกจากการ ก่อสร้าง และขอให้พิจารณาแนวทางการออกแบบสถานีที่เหมาะสม ร่วมกัน รวมทั้งจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่โดยรอบตามความ จำเป็น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องบประมาณที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม และระยะเวลาก่อสร้างที่ต้องล่าช้าออกไปอีก

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

- กรมศิลปากรดำเนินการอย่างไร้กับการรื้อถอน โบราณสถาน โดยสาธารณชนไม่ทราบสถานะและความเป็นมา เป็นไปที่ชัดเจน
- แนวทางการออกแบบเส้นทางคมนาคมในการพัฒนาประเทศ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพ พื้นที่ประวัติศาสตร์ และการคำนึงถึงผลกระทบต่อมรดกทาง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่



อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระหว่างการรื้อย้าย
Phithak Ratthathammanun Monument during relocation.

**Issue 8: Construction projects which affect cultural heritage places
(Phithak Rattathammanun Monument, Ayutthaya Railway Station)**

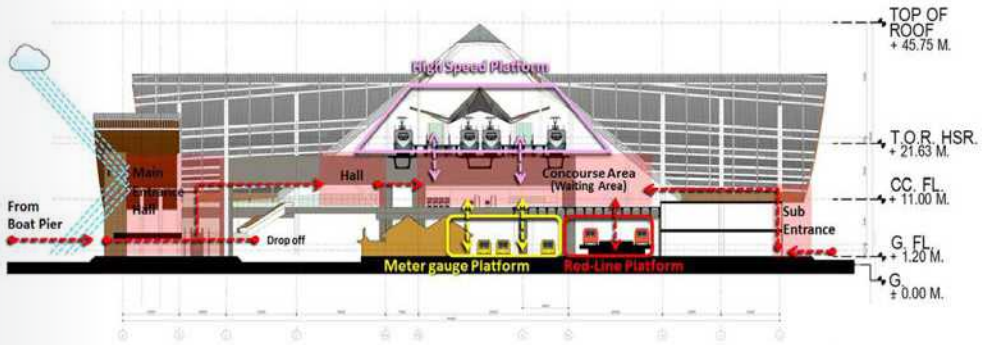


สถานีรถไฟอยุธยาในสภาพดั้งเดิม
The original Ayutthaya Railway Station.

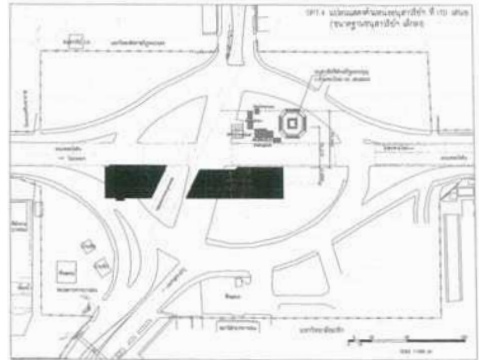
The cases of Phithak Rattathammanun Monument (Monument of Constitution Protection) and Ayutthaya Railway Station present the lack of public information. The first case, Phithak Rattathammanun Monument, was raised by people who noticed the disappearance of the monument and thought it was demolished based on political reason to wipe out the evidence of the 1932 democratization. In fact, the monument was relocated to a new location toward the northeast of the original location to make way for the construction of Wat Phra Sri Mahathat BTS Station. Nevertheless, the responsible organization did not inform the public about the incident.

The other case is the new Ayutthaya Railway Station, which is part of Thailand High-speed Rail Project, to be built near the Ayutthaya City Island, a registered National Monument and location of Ayutthaya World Heritage Site. The problem is the design of the station, which is a large 3-storey building, critically contradicting the atmosphere of Ayutthaya historic city. For this case, the Fine Arts Department has full responsibility in consideration on the appropriate design (which has already passed the EIA) and the effect that the new building will have on the historic city. The consideration process is still going on at present (2021).

These two cases should raise awareness of public organization on information dissemination, especially for public projects. This has been a weak point in the public administration and management systems for a long time, which should be improved to suit the information-based society of the present.



Ayutthaya Station



ภาพแสดงรูปแบบการพัฒนาสถานีรถไฟอยุธยา
 Images of the new development of Ayutthaya Railway Station.

เรื่องที่ ๔ “ดิน-ตอ-มรดก ?” (กรณีตัดต้นไม้ที่ถนนต่อเมือง)

ในสื่อสังคมออนไลน์มักจะมีปรากฏภาพต้นไม้ใหญ่ริมถนนในสภาพที่ถูกตัดเหลือแต่ลำต้น หรือในบางพื้นที่ถูกโค่นเหลือแต่ตอไม้หลายต่อหลายครั้ง เช่น ต้นยางสี่แยกสารภีถนนเชียงใหม่-ลำพูน ต้นยางริมถนน จังหวัดพังงา ต้นไม้ใหญ่ริมถนนสาธารณะ จังหวัดอุบลราชธานี การตัดต้นไม้หลังวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) รวมทั้งโครงการขยายถนนในหลายๆ จังหวัด ซึ่งในบางกรณีเกิดจากความเข้าใจผิดของผู้พบเห็น ขาดการประชาสัมพันธ์ หรือมีเหตุสุดวิสัยที่จำเป็น เช่น สภาพของต้นไม้กลายเป็นโพรง อยู่ในพื้นที่ลมกระโชกแรงเสี่ยงต่อการสัญจร และในขณะที่เดียวกันก็มีเหตุการณ์ที่ประชาชนต่างตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์ทุกครั้งที่มีกระแสข่าวเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อในการตัดต้นไม้ผิดชนิด ขาดความเข้าใจวิธีการดูแลรักษาต้นไม้ที่ถูกต้อง หรือปัญหาจากการขยายช่องจราจรที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ที่กำลังทำให้ต้นไม้ที่เป็นมรดกทางธรรมชาติและบางแห่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ กำลังกลายเป็นแพะรับบาป

๑. สาเหตุที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

ในสื่อสังคมออนไลน์ หลายต่อหลายครั้งปรากฏภาพถนนที่ถูกตัดต้นไม้ในสภาพเหลือแต่ตอ หรือในบางพื้นที่ถูกโค่นอยู่หลายต่อหลายครั้ง เช่น กรณีตัดต้นไม้ยางสี่แยกสารภี ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ต้นยางริมถนน จังหวัดพังงา ต้นยางนาริมถนนสาธารณะ จังหวัดอุบลราชธานี การตัดต้นไม้หลังวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาสังคมทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและแง่มรดกธรรมชาติ มรดกเมือง

๒. ความคิดเห็น

๒.๑ การตัดต้นยางสี่แยกสารภี ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ประชาชนและสังคมออนไลน์วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมในการจัดการต้นยางนา ที่มีอายุเก่าแก่ของเมืองเชียงใหม่ รวมถึงนายศรีสุวรรณ จรรยา นายกสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน ได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองเชียงใหม่ เพื่อฟ้องนายกองคการบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ขานใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมายใน

หน่วยงาน/องค์กร: รัฐบาล/ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไปทำการตัดฟัน ทำลายต้นยางนา ๒ ต้น

๒.๒ กรณีต้นยาง จังหวัดพังงา สังคมออนไลน์มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือไม่เห็นด้วยกับการตัดต้นไม้ริมถนน โดยให้เหตุผลเกี่ยวกับความน่าเสียดายต้นไม้ใหญ่อายุเก่าแก่ ร่มเงา เอกลักษณ์ ฯลฯ แต่ก็มีข่าวอีกด้านหนึ่งที่อ้างถึงเหตุผลในการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับผู้ใช้ถนน ต่อมาปรากฏข่าวใหม่ว่ามีการตัดผิดต้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอ้างว่านำเสนอข้อต้นไม้ผิด ทำให้ประชาชนในสังคมออนไลน์รุมตำหนิตั้งความไม่รอบคอบและวิพากษ์วิจารณ์ถึงประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งตั้งข้อสังเกตว่าอาจจะเป็นการจงใจตัดตามใบสั่ง

๒.๓ กรณีการขยายถนน จังหวัดอุบลราชธานี ทำให้ต้องตัดต้นยางนา ทำให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นผ่านหน้าเพจของเทศบาลนครอุบลราชธานี โดยมีความเห็น ๒ แนวทางคือ เห็นด้วยที่ต้องตัด โดยอ้างว่าผู้ที่ใช้ถนนทุกวันทราบถึงปัญหาและความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้น และมีความคิดเห็นที่แย้งว่า ไม่เคยเกิดอุบัติเหตุที่มีสาเหตุมาจากต้นไม้ตัดเสียหายส่วนใหญ่อุบัติเหตุที่เกิดจากความประมาทระวังของผู้ใช้ถนน และรู้สึกเสียดายเนื่องจากว่าต้นยางนาจะสูงและมีขนาดใหญ่อายุหลายปี อาจจะหลายชั่วอายุคน ซึ่งการขยายถนนหรือสิ่งก่อสร้างที่มาทีหลังควรพิจารณาหาทางแก้ไขหรือยกถนนยกระดับการ พร้อมทั้งยกตัวอย่างกรณีศึกษาการอนุรักษ์ต้นไม้โบราณในต่างประเทศ

๒.๔ เกิดการตั้งคำถามถึงความเหมาะสม กรณีการตัดต้นไม้หลังวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) ส่วนใหญ่มีความเสียดายและตำหนิไปในทางที่เชื่อมโยงถึงวิธีการคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่ปลูกในตอนแรก และระบบการทำงานของผู้อยู่เกี่ยวข้อง

๓. ข้อเท็จจริง

๓.๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ชี้แจงว่าเป็นต้องตัดต้นยางนาอายุร้อยปี บนถนนเชียงใหม่-ลำพูน เพราะลำต้นด้านบนถูกแมลงเจาะเสียหาย บริเวณโคนต้นยังคงมีชีวิตอยู่ เมื่อขึ้นไปตรวจสอบบริเวณแกนกลางของลำต้น พบว่ามีโพรงที่เกิดจากแมลงเข้าไปกัดกินจนทำให้ลำต้นเริ่มผุ หากไม่

ดำเนินการตัดย้อมมีโอกาสที่เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งสาเหตุที่ต้นไม้ เนื่องจากสาเหตุที่ต้นไม้นั้นกับกรของต้นไม้ ปัจจุบัน (ม.ค. ๒๕๖๕) กรม.เห็นชอบร่างกฎหมาย (กฎกระทรวง) ฉบับใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือขยายเขตพื้นที่สิ่งแวดล้อมเพื่อคุ้มครองต้นยางนาและต้นซีเหล็กถนนเชียงใหม่-ลำพูน โดยมีหน่วยงานต่างๆ และยังมีผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาต้นไม้ (รุกขกร) เข้ามาสำรวจและดูแลต้นยางนาอื่นๆ ด้วย

๓.๒ กรณีจังหวัดพังงา เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ชี้แจงว่า ได้มีการทำหนังสือจากแขวงทางหลวงเกิดตั้งสำนักงานป่าไม้ในการขออนุญาตตัดต้นยางนาจำนวน ๑๑ ต้น เนื่องจากต้นไม้มีสภาพเน่าเสีย ไล่ในคลองเป็นโพรง กิ่งผุ หวั่นเกิดอันตรายกับผู้ใช้รถผ่านเส้นทาง โดยเฉพาะช่วงที่ฝนตกจะมีลมกระโชกแรงบ่อยครั้ง ทำให้กิ่งผุหัก ทำหกลงมาใส่รถประชาชน หลังจากได้รับอนุญาต เจ้าหน้าที่ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ได้ดำเนินการตัดต้นไม้ทั้งหมดทันที ไม้ที่ตัดนั้นทางองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะนำไปเก็บไว้เพื่อดำเนินการตามระเบียบราชการต่อไป ต่อมาหลังจากวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้มีกระแสข่าวขึ้นอีกครั้ง เจ้าหน้าที่ออกมายอมรับว่ามีการตัดต้นไม้ผิดพลาดเกิดขึ้น ภายหลังมีการอ้างว่านำเสนอข้อต้นไม้ผิดพลาด

๓.๓ เนื่องจากบริเวณซอยสุขาสงเคราะห์ ๑๑ มีต้นไม้ใหญ่ริมทางสาธารณะ บดบังวิสัยทัศน์การจราจร ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง เพื่อเป็นการแก้ปัญหา เทศบาลนครอุบลราชธานีมีความจำเป็นต้องดำเนินการตัดต้นไม้เพื่อขยายผิวจราจร (ข้อมูลโดย วัชรภรณ์ บุญชิต - ทีมฝ่ายบริการและเผยแพร่วิชาการ อ่างอิงจากหน้าเพจ เทศบาลนครอุบลราชธานี ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔)

๓.๔ กรณีตัดต้นไม้หลังวัดโพธิ์ ทางคณะทำงานที่เกี่ยวข้องได้ตัดต้นไม้ที่มีปัญหาสุขภาพและความเสี่ยงออกทั้งหมด ๕๒ ต้น และปลูกต้นไม้ใหม่ ๗๐ ต้น โดยได้มีการศึกษาเก็บข้อมูลของต้นไม้ทั้งหมดตั้งแต่กลาง พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยได้ประเมินสุขภาพและความเสี่ยงของต้นไม้แต่ละต้นด้วยแบบฟอร์มที่ปรับปรุงจาก International Society of Arboriculture (ISA) และโรงเรียนต้นไม้อุบลราชธานีมหาวิทยาลัย ได้มีการลงพื้นที่สำรวจและประชุมร่วมกับสำนักงานเขตพระนคร กรมโยธาธิการและผังเมือง สฟม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง TOT การประสานคลอง การไฟฟ้านครหลวง กรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร ภูมิสถาปนิก ผู้รับเหมางานภูมิทัศน์ และกลุ่ม BIG Trees เพื่อประเมินความเสี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นและอาจเกิดจากต้นไม้ถนน และความเป็นไปได้ในการปลูกต้นไม้เพิ่ม และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณทางเท้าโดยรอบ โดยทางวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ร่วมกับสำนักงานเขต และทีมวิจัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากการสำรวจพบว่าต้นพญาสัตบรรณ จำนวน ๔๘ ต้น มีปัญหาคอหูล รากรัดรอบลำต้น ทรงพุ่มไม่สมดุล มีบาดแผล ลำต้นเอียงและอยู่ในตำแหน่งที่มีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายและความเสียหายต่อทรัพย์สินสาธารณะ จึงเสนอให้เปลี่ยนชนิดต้นไม้ใหม่ที่มีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่

๔. บทเรียนจากเหตุการณ์

- การดูแลรักษาต้นไม้ในพื้นที่ต่างๆ ควรมีการแบ่งหน้าที่ ขอบเขต ว่าอยู่ในความรับผิดชอบของใคร และหน่วยงานใดบ้าง อีกทั้งประชาชนและท้องถิ่นควรได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือตัดสินใจ
- หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลควรมีผู้เชี่ยวชาญและผู้ตรวจสอบเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่แก้ไขไม่ได้
- การตัดถนนในครั้งต่อไป ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าถึงระยะรุ่น และแนวต้นไม้ที่เติบโตในหลายสิบปี เพื่อให้อากาศจะได้ไม่ต้องมีเหตุการณ์ตัดต้นไม้เพราะไม่สามารถใช้ถนนได้ หรือล้มพลาดเสาไฟฟ้าเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก
- การดำเนินการตัดต้นไม้หลังวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) มีการประชุมร่วมกับหลายฝ่ายและทำการศึกษาวางแผนมาก่อนแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการตัดป้ายชี้แจง แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ในภาพใหญ่ เพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจผิด ซึ่งควรระวังป้องกันในกรณีคล้ายกันที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

Issue 9: Tree cutting which affects urban heritage



การตัดต้นไม้ริมถนนเชียงใหม่-ลำพูน
Tree cutting on Chiang Mai-Lamphun road.

In social media, we see images of roadside trees which were cut until only the trunks remain, or completely cut to the base, for instance, the trees on Chiang Mai – Lamphun road; along the roads in Phang Nga and Ubon Ratchathani provinces; behind Wat Phra Chetuphon (Wat Pho) temple; as well as those which were cut down to make way for road expansion in several provinces. Although some of these cases were carried out by necessity e.g. the trees were hollowed due to old age and insect damage, or the location is at risk of strong wind that could cause the trees to fall, etc., some cases were actually done by carelessness and inappropriate decision.

Concerns for large trees, which, in many cases, are historic heritage or iconic image of the road, have led to the voicing and protesting in online world. Lack of information dissemination is one of the causes of problem, however, it can be seen that tree cutting has been carried out by careless and unprofessional hands up to the present day. This should be the time to reconsider the significance of trees as living historic evidence which deserve proper treatment and concern by all involving parties, the same as built cultural heritage.



การตัดต้นไม้เพื่อขยายถนนในจังหวัดเชียงใหม่ อุบลราชธานี และพังงา
Tree cutting for road expansion in Chiang Mai,
Ubon Ratchathani, and Phang Nga provinces.

ต้นไม้หนึ่งในจำนวน ๕๒ ต้นบนฟุตพารรอบวัดโพธิ์ที่ถูกตัด ด้วยเหตุผล
ว่าต้นไม้มีความเสื่อมสภาพ
One of the 52 trees on the footpath around Wat Pho,
Bangkok, which was cut based on the reason of physical
deterioration of the trees.

เอกสารอ้างอิง

เรื่องที่ ๑ การก่อสร้างทางเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา และถนนริมน้ำในภูมิภาค

กรุงเทพธุรกิจ (๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

ศาลปกครองสั่งเบรค โครงการทางเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา ของ กทม.จนกว่ามีคำพิพากษา

(ออนไลน์) <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/865260>

ผู้จัดการออนไลน์ (๓ ธ.ค.๒๕๖๒)

สมัชชาแม่น้ำรวมตัวค้าน “ทางเลียบบเจ้าพระยา” หยุดทำถนนลงน้ำ จีรัฐเปิดพื้นที่สาธารณะริมน้ำเป็นตัวอย่างก่อน.

(ออนไลน์) <https://mgronline.com/qol/detail/9620000115711>

เพื่อนสำนักกว้าง จ.ยโสธร ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

คัดค้านการก่อสร้างทางเลียบบน้ำกว้าง (ลำน้ำสาขาลำน้ำทวน และแม่น้ำชี)

Facebook <https://www.facebook.com/108605720506925/posts/263882874979208/>

สำนักงานศาลปกครอง ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ศาลปกครองกลางมีคำสั่งห้ามกรุงเทพมหานครดำเนินโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เฉพาะในส่วนของแผนงานที่ ๑

Facebook https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=2517532885172769&id=1975963709329692

Friends of the River (๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๓)

อีกหนึ่งการพัฒนาทางเลียบบน้ำที่กำลังจะทำลายแม่น้ำยม

Facebook <https://www.facebook.com/691780620950241/posts/2895531617241786/>

Friends of the River (๒๕ พฤศจิกายน ๒๐๑๙)

ทางเลียบบในแม่น้ำเจ้าพระยามาแล้ว

Facebook <https://www.facebook.com/691780620950241/posts/2434912459970373/>

Realist (๙ มีนาคม ๒๕๖๓)

รวมไทยใจ และความเห็นต่อโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

Facebook https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=2585849558190569&id=329012580540956&sfnsn=mo

เรื่องที่ ๒ เว็บบาคารเซียมและชุมชนเลื่อนฤทธิ์

คมชัดลึก (๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑)

บันทึกความ “เว็บบาคาร” ที่ “เว็บบาคารเซียม

(ออนไลน์) <http://www.komchadluek.net/news/lifestyle/265392>

ฐานเศรษฐกิจ (๑๖ ก.พ. ๒๕๖๔)

ส่องบิกโปรเจกต์ พลิกตำนาน เว็บบาคารเซียม สู่แลนด์มาร์คแห่งใหม่ ภายใต้การพัฒนาของอาณาจักรอสังหาใหญ่ AWC ของเจ้าสัวเจริญ

(ออนไลน์) <https://www.thansettakij.com/property/468883>

ประชาชาติธุรกิจ (๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒)

‘ลูกสาวเจ้าสัว’ ลงทุน 4 หมื่นล้าน ผุดบิกซีมูสพักยา-เว็บบาคารเซียม

(ออนไลน์) <https://www.prachachat.net/property/news-363164>

ประชาชาติธุรกิจ (๖ ธันวาคม ๒๕๖๑)

ซินิเกอร์ โทกวนิก กุบ “ตุลิตราณี” โดนด่ามากที่สุดในชีวิต มองด้านดี...มีคนมากมายรักโรงแรมนี้

(ออนไลน์) <https://www.prachachat.net/d-life/news-261454>

ผู้จัดการออนไลน์ (๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

บุกย่านเมืองเก่า “เว็บบาคารเซียม” ตามรอย “เฮียโต” ตายเช่นเจ้าสัว?

(ออนไลน์) <https://mgronline.com/live/detail/9570000053591>

ร้านรับซ่อมลำโพง เสรี (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓)

เว็บบาคารเซียม กลายเป็นตำนาน

Facebook <https://www.facebook.com/sare.soundservice/posts/3081241511963930>

Peter Sow (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓)

บรรยากาศวินสุดท้ายของเว็บบาคาร

Facebook <https://www.facebook.com/PeterSowOfficial/posts/3316660711787840>

Propholic (๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

**ASSET WORLD บริษัทมหาชนในเครือเจ้าสัวเจริญ เบียร์ช้าง ทุ่มเงินประมาณ ๘,๒๖๕ ล้านบาท
ซื้อโครงการพัฒนา เว็บบาคารเซียม**

Facebook <https://www.facebook.com/propholic2014/posts/3369244306508683>

Reporter Journey (๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ การพัฒนาย่านเก่าด้วยตนเองของชุมชน

Facebook <https://www.facebook.com/reporterjourney/posts/1673785839460401>

REPORTER JOURNEY TEAM (๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕๗)

ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ การพัฒนาย่านเก่าด้วยตนเองของชุมชน

(ออนไลน์) <https://reporter-journey.com/2021/02/11/lueanlit-self-development-of-the-old-community-of-the-community/>

เรื่องที่ ๓ กรณีรื้อถอนสถานทูตอังกฤษ และโรงแรมดุสิตธานี

ผู้จัดการออนไลน์ (๓๑ ม.ค. ๒๕๖๑)

อี้อา! อังกฤษขายสถานทูตในกรุงเทพฯ โดยเงิน ๑.๘ หมื่นล้าน แพงสุดในประวัติศาสตร์

<https://mgronline.com/around/detail/9610000010376>

ทรงกลด บางยี่ขัน

The Memory of the Embassy ชมมทำเนียบเอกอัครราชทูตยุคปี 1920 รุปปั้นควีนวิกตอเรีย อนุสรณ์สงคราม ล້สวนสวยกลางเมือง

(ออนไลน์) <https://readthecloud.co/embassy-4-2/page/4/>

มติชนออนไลน์ (๖ ธันวาคม ๒๕๖๑)

เปิดใจ ‘ชนินทร์ โทณวนิก’ กัดฟันทุบ ‘ดุสิตธานี

(ออนไลน์) https://www.matichon.co.th/lifestyle/social-women/news_1260177

วีระพล สิงห์น้อย (๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

จนกว่าจะพบกับใหม่

(ออนไลน์) <https://readthecloud.co/dusit-thani/>

ICOMOSThailand Association (๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๒)

สถานทูตอังกฤษ ถูกทุบได้ใจ

Facebook <https://www.facebook.com/ICOMOSTHAILAND/posts/2211731668925534>

Paisarn Piamattawat (๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓)

อดีตสถานทูตอังกฤษประเทศไทย เพลินจิต เหลือแต่ซากรื้อถอน และ รอยอดีตที่ไม่มีวันหวนคืน

Facebook <https://www.facebook.com/groups/429224380754014/permalink/1213299792346465>

Propholic (๕ สิงหาคม ๒๕๖๓)

“ดุสิต เข็นกริล พาร์ค” เพิ่มพื้นที่ปอดแห่งใหม่ให้กรุงเทพฯ

Facebook <https://www.facebook.com/propholic2014/posts/2852702541496198>

RYT9

CPN สรุปร่วมทุน ๑.๓๙ หมื่นลบ. ช่องกงแลนด์ พัฒนา Mixed Use บนที่ดินสถานทูตอังกฤษ

(ออนไลน์) <https://www.ryt9.com/s/iq05/3224135>

Silpa-mag.com (๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๒)

อาคาร (อดีต) สถานทูตอังกฤษ ถูกทุบไถ่?

(ออนไลน์) https://www.silpa-mag.com/news/article_37093

เรื่องที่ ๔ เทคนิคการบูรณะโบราณสถาน (กรณีศึกษา พระปราสาทวัดอรุณ พระราชวังพระยาทำ เพนียดคล้องช้าง วัดหมื่นล้าน วัดชัยมงคล จังหวัดเชียงใหม่ และกรณีวัดทาสีทอง)

กลุ่มเผยแพร่ฯ กรมศิลปากร (๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑)

กรมศิลปากรขอให้ยุติการก่อสร้างโบราณสถานทุกแห่งชี้ผิดกฎหมาย

Facebook <https://www.facebook.com/prfinearts/photos/a.1961809243886510/1961809363886498>

คิดอย่าง (๒ กันยายน ๒๕๖๒)

“ไอ...พระเจดีย์ วัดชัยมงคล เชียงใหม่ ภายหลังการบูรณะ”

Facebook <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=Arch.kidyang&set=a.4294244093950434>

บ้านน้ำเรียนมา (๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐)

ดราม่าพระปราสาทวัดอรุณ

Facebook <https://www.facebook.com/iknowilearn/posts/556029908062080>, <https://www.facebook.com/iknowilearn/posts/556052831393121>, <https://www.facebook.com/iknowilearn/posts/556588254672912>

มติชนออนไลน์ (๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐)

วัดอรุณฯ เจงแล้ว! ปมบูรณะ ที่แท้เป็นภาพจากปราสาทคนละองค์

(ออนไลน์) https://www.matichon.co.th/social/news_629540

มติชนออนไลน์ (๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐)

๑๐ เรื่องน่ารู้ที่คุณอาจยังไม่รู้เกี่ยวกับวัดอรุณ

(ออนไลน์) <https://today.line.me/th/v2/article/LOMOMa>

มติชนออนไลน์ (๒๕ กันยายน ๒๕๖๑)

เจดีย์วัดพระยาทำฯ สมัย ร.๓ ถูกรดล่มทับคนงานเจ็บ ๑๑ ราย

(ออนไลน์) https://www.matichon.co.th/local/crime/news_1147401

ล้านนาประเทศ (๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓)

อธิบดีกรมศิลปากรสั่งผู้เชี่ยวชาญเร่งฟื้นคืนสภาพลายบานประตูลีลา วัดหมื่นล้าน จังหวัดเชียงใหม่

Facebook https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1789736869449016&id=105618760947061

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยา Ayutthaya Historical Park (๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒)

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยา ขอสรุปประวัติการอนุรักษ์เพนียดคล้องช้าง

Facebook <https://www.facebook.com/AY.HI.PARK/posts/849936332021873>,
<https://www.facebook.com/AY.HI.PARK/posts/875925619422944>,
<https://www.facebook.com/AY.HI.PARK/posts/875927002756139>

Amarit Muenseetha. (๓ กันยายน ๒๕๖๐)

ภาพพระปรางค์วัดอรุณ ระหว่างบูรณะ

Facebook <https://www.facebook.com/jump.muenseetha/posts/1946537138696525>, <https://www.facebook.com/noomrattana/posts/1275528545922389>

Pongsakorn Jayskung Ravipiansub (๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๐)

พระปรางค์วัดอรุณ สวยใสใหม่จริง

Facebook <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=Jayskung&set=a.10155774187057859>

PPTV HD 36 (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑)

ขังใจ? ทาวด์ “สีทอง” – เป็นเรื่องเป็นข่าว

Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=UdxX2CuRyKM>, <https://www.youtube.com/watch?v=93yIEL-9npPQ>

Sakchai Limonado Phanawat. (๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐)

ตราว่า “พระปรางค์วัดอรุณ” บอกได้คำเดียวว่า “โพลน”

Facebook <https://www.facebook.com/limonado.sp/posts/10211158659577161>

Thai PBS ข่าวไทยพีบีเอส (๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒)

จ่อฟ้อง “กรมศิลป” ตัดหัวเสาดะลุงเพนียดข้างอยุธยา

<https://news.thaipbs.or.th/content/280447?fbclid=IwAR1RggYnxEiVh6EDqSJEtpIIcQAmw5MOPA-PyyBtGyehxXN1RMzXR-e2Dk1s>

Thai PBS (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑)

“วัด-คนร่วมทาง” ชี้แจงทาบอสต์สีทองถูกต้อง

(ออนไลน์) <https://news.thaipbs.or.th/content/275322?fbclid=IwAR2BbP-kuDI6J-Zr-Vh457D4PoKo30he7W-ZpAZM6CUXwnZN3ozxuXJP2UN8>

THE STANDARD. (๒๕ กันยายน ๒๕๖๑)

หอรบะยัง วัดพระยาทำ ถล่มระหว่างบูรณะ ช่วยคนงานติดใต้ฐาน ๓ คนปลอดภัย

Facebook <https://www.facebook.com/thestandardth/posts/1974061192886763>

TOA Paint (๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑)

โพสต์ขอมทอเรื่องสีที่ใช้ในการบูรณะโบราณสถาน

Facebook <https://www.facebook.com/photo?fbid=10157494975945348&set=a.10151711717345348>, <https://www.facebook.com/toapaint/photos/a.236171633337/10157037422023338/>

เรื่องที่ ๕ โรงภาพยนตร์สภาล่าและศาลเจ้าสะพานเหลือง ความย้อนแย้งของคุณค่าอาคารประวัติศาสตร์

เจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลือง (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลืองยังตั้งอยู่ในพื้นที่เดิมและเปิดให้สักการะตามปกติ

Facebook https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=190941509329728&id=103951608028719

ไทยโพสต์ (๔ มิถุนายน ๒๕๖๓)

วิจารณ์ชม! จุฬาทริมิตรหรือ ‘ศาลเจ้าแม่ทับทิม สะพานเหลือง’

(ออนไลน์) <https://www.thaipost.net/main/detail/67834?fbclid=IwAR3l0q3QUheyHzFHMPV8U07ZldNStPu-WuMSWhL2V-C5SCBtRcqk1Syp2lc>

นฤสร์ณี จรัสศรีธนีสวาท (๗ มิถุนายน ๒๕๖๒)

ศาลเจ้าแม่ทับทิม สะพานเหลือง (อิงเทียบเคียงโหวเซี่ยบ้อเก็ง 黃 橋天后聖母宮) กำลังจะถูกรื้อถอน และย้ายไปสร้างในพื้นที่ใกล้เคียง (...)

Facebook <https://www.facebook.com/groups/1499612546920005/permalink/2620901811457734/>

Chanchana Khan (๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓)

ประเทศนี้เนี่ยมีปัญหาเรื่องจัดการศิลปวัฒนธรรมมวลชน

Facebook https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=4702070373152216&id=100000479003495

Drama-addict (๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๓)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โรงหนังสภาล่า

Facebook <https://www.facebook.com/DramaAdd/posts/10158983440123291>

Foto_momo (๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

Stand-Alone Cinema

Facebook <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.2491370384475912&type=3>

Kanok Ratwongsakul Fan Page (๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓)

วันนี้จะไป “ ลา สกาลา “ ไปขอบคุณที่จ่ายหนังให้เราดูมา ๕๒ ปี

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=4344532745564391&id=130660513618323

PMCU-Property Management of Chulalongkorn University (31 ธันวาคม 2017)

ชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีการพัฒนาพื้นที่โรงภาพยนตร์สภาล่า

<https://www.facebook.com/PMCUPropertyManagement/posts/1824485780897502>,

SaveScala Facebook <https://www.facebook.com/groups/2690688644549125/>

The Southeast Asia Movie Theater Project (๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๓)

การตีความของกรมศิลปากร “ไม่ถือว่าสภาล่าเป็นโบราณสถาน”

Facebook https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=3507449195966830&id=211378735573909

Timeout

‘ศาลเจ้าแม่ทับทิม’ หนุดสุดท้ายของชุมชนสะพานเหลืองที่กำลังจะถูกรื้อย้าย

(ออนไลน์) <https://www.timeout.com/bangkok/th/attractions/save> -ศาลเจ้าแม่ทับทิม-สะพานเหลือง

เรื่องที่ ๖ การรื้อบ้านเขียว กรมป่าไม้ จังหวัดแพร่

กลุ่มเผยแพร่ฯ กรมศิลปากร. (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑)

กรมศิลปากรขอให้ยุติการก่อสร้างโบราณสถานทุกแห่งซีพีดีทกทมาย

Facebook <https://www.facebook.com/prfinearts/photos/a.1961809243886510/1961809363886498>

คิดอย่าง (๒ กันยายน ๒๕๖๒)

“ไอ้...พระเจดีย์ วัดชัยมงคล เชียงใหม่ ภายหลังการบูรณะ”

Facebook <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=Arch.kidyang&set=a.4294244093950434>

เชษฐา สุวรรณสา (๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๓)

หายไปหนึ่งมหาอำนาจ ...เมืองเก่าแพร่ไร้ความหมายจริงๆ

Facebook <https://www.facebook.com/chestha.suwannasa/posts/3319095874767750>

ไทยรัฐออนไลน์ (๒๖ ธ.ค. ๒๕๖๓)

อาคารเก่าถูกทุบ ไม่ใช่ “บอมเบย์เมอร์มา” แต่เป็นสำนักงานป่าไม้ อายุ 120 ปี

(ออนไลน์) https://www.thairath.co.th/news/local/north/2002187?fbclid=IwAR008nrQKcvq0foercAMRoSvaV-4jcgUjQcfKN_ZFRuMAg3imgsFWvp90Z8

บ้านนาเรียนมา (๑๕ สิงหาคม ๒๐๑๗)

ตราฆ่าพระปรางค์วัดอรุณ: เสียชีวิตเดียวขาว

Facebook <https://www.facebook.com/iknowilearn/posts/556029908062080>, <https://www.facebook.com/iknowilearn/posts/556052831393121>, <https://www.facebook.com/iknowilearn/posts/556588254672912>

มติชนออนไลน์ (๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐)

วัดอรุณฯแจจแล้ว! ปมบูรณะ ที่แท้เป็นภาพจากปรางค์คนละองค์

https://www.matichon.co.th/social/news_629540

ล้านนาประเทศ (๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

อธิบดีกรมศิลปากรส่งผู้เชี่ยวชาญเร่งฟื้นคืนสภาพลายบานประตู่วิหาร วัดหมื่นล้าน จังหวัดเชียงใหม่

Facebook https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=178973686944901&id=105618760947061

สำนักศิลปากรที่ ๗ เชียงใหม่ (๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๓)

ความคืบหน้าการบูรณะ

Facebook <https://www.facebook.com/finearts7chiangmai/posts/2890375924547003>

หุ่นรัตนะพิมพ์ ฌล (๒๖ กันยายน ๒๕๖๐)

ภาพพระซังวัดพระยาทำเมื่อปี ๒๕๒๕ ก่อนบูรณะครั้งใหญ่ปี ๒๕๓๓ จนมาถล่มปี ๒๕๖๑

Facebook <https://www.facebook.com/noomrattana/posts/1275528545922389>

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยา Ayutthaya Historical Park (๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒)

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยา ขอสรุปประวัติการอนุรักษ์เพนียดคล้องช้าง

Facebook <https://www.facebook.com/AY.HI.PARK/posts/849936332021873>, <https://www.facebook.com/AY.HI.PARK/posts/875925619422944>, <https://www.facebook.com/AY.HI.PARK/posts/875927002756139>

Amarit Muenseetha (๓ กันยายน ๒๕๕๙)

ภาพพระปรางค์วัดอรุณ ระหว่างบูรณะ

Facebook <https://www.facebook.com/jump.muenseetha/posts/1946537138696525>, <https://www.facebook.com/groups/asa.member.group/permalink/3144482912257154>

Jed Phromyothi (๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓)

สรุปการชี้แจงหรือถอนอาคารเก่าแก่เมืองแพร่อายุ 127 ปีชาวบ้าน - กรมศิลปฯ จัดหนักกรมผู้ว่าฯ - จนท. แทบใช้กิน

Facebook <https://www.facebook.com/groups/asa.member.group/permalink/3144482912257154/>

Plat Jampathong (๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๓)

ใครสั่งกรมป่าไม้ทุบอาคารประวัติศาสตร์ อายุ 120 ปี

Facebook https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2741087942826355&id=100007755287894

Pongsakorn Jayskung Ravipiansub. (๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๙)

พระปรางค์วัดอรุณ สวยใสใหม่จัง

Facebook <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=Jayskung&set=a.10155774187057859>

Sakchai Limonado Phanawat (๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๗๗)

ตราว่า “พระปรางค์วัดอรุณ” บอกได้คำเดียวว่า “โพลน”

Facebook <https://www.facebook.com/limonado.sp/posts/10211158659577161>

Thai PBS ข่าวไทยพีบีเอส. (๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒)

จ้อฟ้อง “กรมศิลปฯ” ตัดหัวเสาดงเพนียดช้างอยุธยา

(ออนไลน์) <https://news.thaipbs.or.th/content/280447?fbclid=IwAR1RggYnxEiVh6EDqSJETpIicQAmw5MOPAPyyBtGyehxN1RMzxR-e2Dk1s>

Thai PBS (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑)

“วัด-คนร่วมทาง” ชี้แจงกาโบสถ์สีทองถูกตัดง

(ออนไลน์) <https://news.thaipbs.or.th/content/275322?fbclid=IwAR2BbP-kuDI6J-Zr-Vh457D4PoKo30he7W-ZpAZM6CUXwnZN3ozxuXJP2UN8>

THE STANDARD (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐)

เทียบยักษ์แต่ละตัว วัดอรุณเจงา บูรณะถูกต้อง-กระเบื้องพระปรางค์ไม่มีหาย

Facebook <https://www.facebook.com/thestandardth/posts/1758258774467007>

Thaipbs (๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๓)

ใครรับผิดชอบ? ปมเรือบ้านเชียง 127 ปี จ.แพร่

(ออนไลน์) https://news.thaipbs.or.th/content/293814?fbclid=IwAR2Vni5QfrFu4ErfAnlDfAr8pUZnxw_mTDVX-GveBeANMle-mctCfba88oK4

THE STANDARD (๒๕ กันยายน ๒๕๖๐)

หอรบขัง วัดพระยาท่า ถล่มระหว่างบูรณะ ช่วยคนงานติดใต้ฐาน 3 คนปลอดภัย

Facebook <https://www.facebook.com/thestandardth/posts/1974061192886763>

TOA Paint (๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑)

โพสต์ขอโทษเรื่องสีที่ใช้ในการบูรณะโบราณสถาน

Facebook <https://www.facebook.com/photo?fbid=10157494975945348&set=a.10151711717345348,https://www.facebook.com/toapaint/photos/a.236171633337/10157037422023338/>, <https://www.youtube.com/watch?v=UdxX2CuRyKM>, <https://www.youtube.com/watch?v=93yEL9npPQ>

เรื่องที่ ๗ การรื้อตึกแถว ถ.วังเดิม หน้ากองทัพเรือ

กองประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขานุการกองทัพเรือ (๒๐ กันยายน ๒๕๖๓)

กองทัพเรือ และ กรุงเทพมหานคร ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์

Facebook <https://www.facebook.com/prthainavy/posts/3593588930692437>

สยามรัฐ (๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๓)

ไปอีกหลัง อาคารเก่า 100 ปีกนวังเดิม รื้อเรียบทั้งบ้าน-ต้นไม้

(ออนไลน์) <https://siamrath.co.th/n/164239>

Pongkwan Lassus. (๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๓)

ในขณะที่ชาว กทม.ตื่นตื่นไปกับการรื้อโบราณสถาน ๑๐๐ กว่าปีที่ยังไม่ขึ้นทะเบียน โบราณสถานที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน ๑๐๐ กว่าปีเหมือนที่อยู๋ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ด้านฝั่งธนหายไป ไม่มีใครสนใจ

Facebook <https://www.facebook.com/pongkwan.lassus/posts/10219799787239739>

Tanadej Suntornchote (๒๓ กรกฎาคม ๒๐๒๐)

เหลือแต่ตำนานเล่าขานให้ลูกหลานได้รับรู้ว่า “ที่ตรงนี้เคยมีตึกแถวเก่าแก่แห่งแรกของถนนวังเดิม”

Facebook <https://www.facebook.com/groups/429224380754014/permalink/1266359837040460>

Wan-Ake Gitsomjai (๕ เมษายน ๒๕๖๓)

#ตึกแถววังเดิมสิ้นใจแล้ว

Facebook <https://www.facebook.com/groups/429224380754014/permalink/1178829749126803>

เรื่องที่ ๘ โครงการก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน (อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ และ สถานีรถไฟ

เกริกพล พลภาค (๓๐ พฤษภาคม ๒๐๒๐)

อธิบดีกรมวางผัง สถานีรถไฟความเร็วสูงอยุธยา ไม่ผ่าน EIA เตรียมทำประชาพิจารณ์ใหม่!!

Facebook <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2595709184022397&set=gm.537526853595491>

ข่าวสด (๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓)

อนุสาวรีย์ปราบกบฏฯหายไปไหน เผยตามแบบต้องอยู่ข้างสถานีรถไฟสายสีเขียว

(ออนไลน์) https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_5247280

โครงสร้างพื้นฐาน ประเทศไทย Thailand Infrastructure (๑๒ มีนาคม ๒๕๖๒)

วันนีอแซร์ สถานีรถไฟความเร็วสูง และสถานีรถไฟทางไกล สถานีอยุธยา (มีความคิดเห็นประชาชน)

Facebook <https://www.facebook.com/Thailand.Infra/posts/629629310808885/>

เดลินิวส์ (๑ มิถุนายน ๒๕๖๔)

เผยศูนย์มรดกโลกให้ประเมิน HIA สร้างสถานีรถไฟเร็วสูงอยุธยา

(ออนไลน์) <https://www.dailynews.co.th/education/847169/>
<https://www.dailynews.co.th/education/847169/>

มติชนออนไลน์ (๑ มิถุนายน ๒๕๖๔)

ไขปมปัญหา 'ไอเอสดีสถานีอยุธยา' เสียงเตือนจาก 'ยูเนสโก' ถึงผลกระทบต่อ HIA. มรดกโลกกับการพัฒนา ในวันที่ไทยต้องเลือก?

(ออนไลน์) https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_2775539

Sa-nguan Khumrungrroj (๒๑ กันยายน ๒๐๒๐)

#บันทึกความทรงจำ กรมศิลปากรอ้างว่า “อนุสาวรีย์ปราบกบฏ” ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน แล้วทำไมปล่อยให้มันหายไปทั้งหมดได้จี่ยพระ??

Facebook <https://www.facebook.com/sanguan.khumrungrroj/posts/3312348498850576>, <https://www.facebook.com/groups/280946712327847/permalink/605849476504234/>

Sarunyou Thep (๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

รูปภาพเอกสารและแบบการย้ายอนุสาวรีย์

Facebook <https://www.facebook.com/sarunyouku/photos>

Sarunyou Thep (๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙)

เอกสารเสนอแบบฯ ของ บ.อีตาเลียนไทย

Facebook <https://www.facebook.com/photo/?fbid=3454216368005000&set=a.1135889979837662>

เรื่องที่ ๙ “ต้น-ตอ-มรดก ?” (กรณีตัดต้นไม้ที่กระทบต่อเมือง)

เทศบาลนคร อุบลราชธานี (๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔)

ต้นไม้ใหญ่ริมทางสาธารณะ บดบังวิสัยทัศนัการจราจร

Facebook <https://www.facebook.com/cityubon/posts/3881483095298134>

ไทยโพสต์ (๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

‘ศรีสุวรรณ’ ฟ้องศาลปกครอง อจว.เชียงใหม่ ตัดต้นยางนาอายุ ๑๐๐ ปี

(ออนไลน์) https://www.thaipost.net/main/detail/29610?fbclid=IwAR0TLx-XwSMTV5_-fZWuGLE82k-CIM17izWfSyhnmLG78tTAs5R4rluo68Y0

สำนักงานเขตพระนคร (๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

จากกรณีที่มีการนำเสนอภาพตัดต้นไม้ในสื่อสังคมออนไลน์ สำนักงานเขตพระนคร ขอเรียนให้ทราบว่า...

Facebook <https://www.facebook.com/groups/156355142519538/permalink/179979433490442/>

สืบจากข่าว (๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

“ตายชะ” ต้นยาง 100 ปี “ลำพูน” “ผิด” ที่เกิดตรง “สี่แยก”

Facebook <https://www.facebook.com/Khaosueb/posts/2500604190013575>

หฤษฏ ทวารกิจ (๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

ต้นไม้รอบวัดโพธิ์กำลังโดนโค่น

Facebook <https://www.facebook.com/sumalee.suta.7/posts/3097417283873386>

BIG Trees (๙ มีนาคม ๒๕๖๔)

**เวลาจะโดนอีกแล้วเหรอ ต้นไม้ริมทางหลวง คราวนี้ต้นเสลา อินทนิล เส้น ๓๐๕ สายจะเชิงเทรา เพื่อ EEC
เฮ้อ! จำเป็นมั๊ยนะ**

Facebook <https://www.facebook.com/108170775918663/posts/3671604732908565/>

City Cracker (๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

สรุปประเด็นกรณีตัดต้นไม้รอบวัดโพธิ์ ความจำเป็นต้องตัดและข้อสังเกตบางประการ

Facebook <https://www.facebook.com/CityCracker/posts/797340027796809>

www.cm108.com (๒๑ มกราคม ๒๕๖๔)

กรม. เห็นชอบร่างกฎกระทรวงใหม่ ห้ามโค่นต้นยางนา

(ออนไลน์) https://www.cm108.com/w/43259/?fbclid=IwAR3p5yGrEmd3zZG4uxk0xZHMMBBLtrlgcl-POKziHBdN-hdJWDYEdk_XD-k0

ฟื้นชีวิตมรดก



มรดกวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า การสืบสานฝีมือช่าง รวมถึงการถ่ายทอดสื่อความหมายให้คนทั่วไปได้เกิดความรู้ความเข้าใจในแหล่งมรดก เหล่านี้คือตัวอย่างของการฟื้นชีวิตมรดกที่เกิดขึ้น หรือริเริ่มขึ้นด้วยเหตุผลต่างๆ กัน ผ่านแนวคิดและกระบวนการอนุรักษ์จนสำเร็จเป็นคุณค่าที่จับต้องได้ ซึ่งเราสามารถศึกษาเรียนรู้ เพื่อเปิดมุมมอง หรือเป็นแรงบันดาลใจให้กับงานอนุรักษ์ของเราเองในปัจจุบันและอนาคต



REVIVING HERITAGE

05



Cultural heritage in various forms: architecture, building crafts, and interpretations, are presented as examples of cultural heritage revival works. These works were conceived by different reasons and inspirations, implemented by conservation concepts and procedures to completion, and resulted in the tangible values that we can learn from to broaden our vision or to inspire our own conservation works at present and in the future.

บ้านโรงน้ำปลาทั้งวันอะ

“ผมไม่ได้ทำอะไรมากมาย แค่อยากซ่อมบ้านอากงที่ไกลห่างให้คงอยู่ต่อไป ให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้เห็น” คือแนวความคิดของคุณพูนศักดิ์ ทั้งสมบัติ กรรมการผู้จัดการ บริษัททั้งวันอะ จำกัด ในการอนุรักษ์บ้านของ “อากง” ใต้ซึ่ง แซ่ตั้ง ชาวจีนจากมณฑลแต้จิ๋ว ประเทศจีน ผู้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากและดำเนินธุรกิจผลิตและจำหน่ายน้ำปลาตามสูตรดั้งเดิมของชาวจีนตอนใต้ โดยเข้าบ้านหลังเล็กๆ ที่ย่านตลาดพลู ฝั่งธนบุรี เพื่อใช้เป็นสถานที่หมักและจำหน่ายน้ำปลา

โรงน้ำปลาทั้งวันอะ ตั้งอยู่สุดซอยสมเด็จเจ้าพระยา ๓ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา เขตคลองสาน ไม่ไกลจากอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ติดกับศาลเจ้ากวนอู เป็นบ้านคณบดีจีนโบราณที่มีอายุประมาณ ๒๐๐ กว่าปี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในช่วงปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ หรือต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระจักรพรรดิซวงจงของประเทศจีน เป็นสถาปัตยกรรมของจีนทางตอนใต้ โดยสกุลช่างชาวฮกเกี้ยน ลักษณะบ้านเป็น ‘บ้านล้อมลาน’ (四合院) ซึ่งเมื่อหันหน้าเข้าอาคารบ้านจะมีอาคารหลักตั้งเด่นอยู่ตรงกลางสูง ๒ ชั้น และมีอาคารชั้นเดียวขนาดเล็กด้านซ้ายและขวา โดยมีลานโล่งอยู่ตรงกลาง

กิจการโรงงานน้ำปลาเริ่มขึ้นที่อาคารนี้ใน พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยอากงใต้ซึ่งได้ย้ายมาจากตลาดพลู มาเข้าบ้านหลังนี้เพราะมีทำเลดี อยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา สะดวกต่อการขนส่ง และมีพื้นที่ใหญ่กว่าเดิม ต่อมาท่านได้ตัดสินใจซื้อบ้านไว้ใน พ.ศ. ๒๕๙๙ รวมทั้งซื้อเรือนไม้ทรงปั้นหยาที่อยู่ติดกับมาในเวลาต่อมา ซึ่งเรือนปั้นหยาในปัจจุบันคือร้านค้าแพ้อ บ้านอากงอาม่า

ต่อมาโรงงานน้ำปลาย้ายออกจากพื้นที่นี้ไปยังแม่งลวง บ้านหลังนี้จึงกลายมาเป็นโกดังเก็บน้ำปลาสำหรับกระจายสินค้าขายในเขตกรุงเทพมหานครแทน รวมทั้งเป็นที่เก็บเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ไม่มีคนอยู่อาศัยถาวร เพราะคุณพ่อของคุณพูนศักดิ์ไปอาศัยที่เรือนปั้นหยาเรือนนี้ แวะเวียนมาบ้านหลังนี้บ้างเป็น

คุณพูนศักดิ์ ทั้งสมบัติ
ซอยสมเด็จเจ้าพระยา ๓ เขตคลองสาน
กรุงเทพมหานคร
โทร. ๐๙๙-๐๙๙-๕๕๖๙

ครั้งคราว ดังนั้น การบำรุงรักษาและดูแลก็ลดลงไปด้วย ทำให้บ้านทรุดโทรมอย่างมาก จนโครงสร้างถึงขั้นเกือบวิกฤต คุณพูนศักดิ์จึงได้ตัดสินใจซ่อม หรือบูรณะบ้านครั้งใหญ่ใน พ.ศ. ๒๕๖๐

ความท้าทายของการซ่อมบ้านมรดกหลังนี้คือการรักษาวัสดุและรูปทรงอาคารไว้ให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะหลังคาอันมีสันโค้งตามลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมจีน โดยคุณพูนศักดิ์ได้รับความร่วมมือและให้คำปรึกษาจากรองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ บุญฤทธิกิจ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และดำเนินการซ่อมโดยนายช่าง มานิตย์ โต้ปานวงศ์ ผู้มีประสบการณ์ในการสร้างและซ่อมศาลเจ้าจีนมากกว่า ๓๖ ปี รวมทั้งเป็นผู้บูรณะศาลเจ้ากวนอูที่อยู่ติดกับบ้านอากง รวมทั้งสร้างศาลเจ้ากวนอูหลังใหม่ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลกัน

นอกจากหลังคา ส่วนที่ทรุดโทรมมากที่สุดคือซุ้มประตูทางเข้าด้านหน้าที่ทรุดเอียง ซึ่งคุณพูนศักดิ์ออกปากว่า **“หนักที่สุด”** ด้วยความที่ **“ทั้งทรุด ถ່อน เอียง จนเอนเข้าสู่อำบ้าน เรียกว่าเข้าไอซียู สาเหตุการเอียงคือเสาหมาก คานที่หุทำให้ให้น้ำหนักกระจายไม่ทั่วถึง ซุ้มประตูเคยตั้งตรงคงรูปเดิมไม่ได้”** การปรับตั้งซุ้มประตูจนกลับมาตั้งตรงอีกครั้งจึงถือเป็นความสำเร็จที่โดดเด่นของงานนี้

การซ่อมบูรณะดำเนินไปด้วยความใส่ใจของเจ้าของบ้าน ผนวกกับความสามารถของสถาปนิกและช่าง ทำให้บ้านอากงได้กลับฟื้นคืนสภาพด้วยความมั่นคงแข็งแรง ทั้งโครงสร้างองค์ประกอบสถาปัตยกรรม รายละเอียดต่างๆ รวมถึงเครื่องมืออุปกรณ์ดั้งเดิม เช่น ไม้หน้าปลา ไม้คานหามของ ฯลฯ ต่างได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างดี กล่าวได้ว่า กว่า ๒ ปีครึ่งที่ใช้ในการซ่อมแซม วันนี้ “บ้านอากง” ที่เคยเป็นอดีตโรงน้ำปลาทั้งวันอะได้รับการต่อชีวิต กลายเป็นมรดกวัฒนธรรมที่น่าชื่นชมอีกแห่ง เป็นบันทึกประวัติศาสตร์การสร้างตัวสร้างครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีน ที่ยังคงปรากฏหลักฐานให้พวกเราและอนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ด้วยความประทับใจสืบไป



Thang Nguan Hah Heritage House

Mr. Phunsak Thangsombat
Soi Somdet Chao Phraya 3,
Khet Khlong San, Bangkok
Tel. 099-049-5569

“I didn’t do much, only trying to repair my grandfather’s house which was really in a bad shape so that it would last for our following generations to see.”

From this simple statement, Mr. Phunsak Thangsombat, the owner/manager of Thang Nguan Hah Co.,Ltd. who is a grandchild of the founder of the house and the company, had conducted a remarkable conservation project of a heritage house, giving a new life to the long neglected place.

The house was originally a home and fish sauce factory named “Thang Nguan Hah”, founded by his grandfather, Mr. Deng Daishing, who was a Chinese from Chaozhou, China. The location of this Siheyuan (四合院) style Chinese house is on the bank of Chao Phraya River, suitable for transportation. The factory opened here in 1917 and continued to thrive until later, the factory moved to Mae Klong area, then the former factory was left unused thus it fell into a severely deteriorated state.

Eventually, Mr. Phunsak decided to carry out a major restoration of the house. The project started in 2017 and finished around 2 years later. The most challenging parts of the restoration were the roofs and the entrance gateway which **“...was sunken, decayed, slanted toward the house caused by severely deteriorated columns and lintel. I say it was like a patient that must be put in the ICU.”**

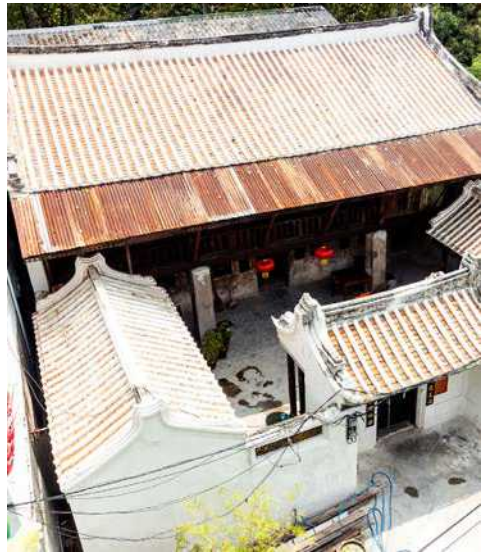


In spite of all challenges, determination of the owner with help from competent architect and restoration builder has made the conservation work successfully completed. Nowadays, the Thang Nguan Hah heritage house is a well-conserved heritage place, proudly presenting the history of a Thai-Chinese family to the present and future generations as Mr. Phunsak has intended.





บ้านโรงน้ำปลาที่ง่วนอะก่อนการบูรณะ
Thang Nguan Hah heritage house before restoration.



ภาพถ่ายของบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งโรงน้ำปลาที่ง่วนอะ และองค์ประกอบของบ้านหลังการบูรณะ
Photograph of the founders and elements after restoration.



คุณพูนศักดิ์ ทั้งสมมิตี กับบ้านโรงน้ำปลาทั้ง่วนอะ-ไ้ในปัจจุบัน หลังการบูรณะ
Mr. Phunsak Thangsombat and his heritage house, completely restored.



บ้านร้อยเสา

137 Pillars House คือโรงแรมย่านวัดเกตการาม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความพิเศษหลายประการ ประการสำคัญคือ การบูรณะบ้านบอร์เนียวที่ก่อสร้างด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียลล้านนา ซึ่งเคยใช้เป็นอาคารสำนักงานเมื่อกว่า ๑๓๐ ปีก่อน

จุดเริ่มต้นของ 137 Pillars House มาจากความสนใจในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เชียงใหม่ของคุณนิพันธ์ วงศ์พันธ์ เจ้าของกังวาลโฮลดิ้งส์ อุตสาหกรรมด้านอันดับ ๑ ของไทย ทำให้ต้องการหาเรือนแถวเรียบง่ายไว้พักอาศัยเป็นบ้านตากอากาศที่เมืองเหนือ จนได้มาพบกับที่ดินรกร้างไปด้วยต้นไม้ในซอยวัดเกตผืนนี้ สิ่งที่น่าสนใจที่ติดมากับที่ดินคือบ้านไม้สักเก่า สี่ต่าซึ่งซ่อนตัวอยู่ในหมู่ต้นไม้ เมื่อสืบค้นอย่างละเอียดปรากฏว่าบ้านหลังนี้ชื่อบ้านบอร์เนียว มีประวัติศาสตร์คู่เมืองเชียงใหม่มายาวนานนับร้อยปี

บ้านหลังนี้สันนิษฐานว่าจะสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๓ ในสมัยต้นแดนล้านนาหรือจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน ยังเป็นหัวเมืองประเทศราชของสยาม เพื่อเป็นสำนักงานทำการของบริษัทบอร์เนียว บริษัทฝรั่งแห่งแรกซึ่งมาทำกิจการสัมปทานไม้สักที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีนายหลุยส์ กิ. ลีโอโนเวนส์ ลูกชายของแอนนา ลีโอโนเวนส์ หรือแม่แบบแอนนา พระอาจารย์สอนภาษาอังกฤษของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นผู้จัดการคนแรก กิจการของบริษัทบอร์เนียวดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๘ บ้านบอร์เนียวหลังนี้ถูกกองทัพญี่ปุ่นใช้เป็นสำนักงานช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนสงครามสิ้นสุดใน พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงกลับมาใช้เป็นสำนักงานต่อจนกระทั่งบริษัทบอร์เนียวเลิกกิจการใน พ.ศ. ๒๔๙๘ เมื่อเป็นเช่นนั้น นายวิลเลียม เบนส์ ผู้จัดการคนสุดท้ายของบริษัทบอร์เนียว จึงซื้อที่ดินรวมถึงบ้านหลังนี้เอาไว้ และตกทอดผ่านทายากรุ่นแล้วรุ่นเล่า จนมาถึงคุณลุงแจ็ก จรินทร์ เบนส์ ผู้เติบโตและใช้ชีวิตที่เชียงใหม่มาทั้งชีวิต คุณลุงแจ็กเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์รวบรวมของเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ที่วัดเกตการาม วัดเก่าแก่สมัยอยุธยาที่เชียงใหม่

คุณนิพันธ์ วงศ์พันธ์ เลิศ
บริษัท กังวาลโฮลดิ้ง จำกัด
๒ ซอย ๑ ถนนหน้าวัดเกต
ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง เชียงใหม่
โทร. ๐๕๓-๒๕๗-๗๘๘

ซึ่งทุกวันนี้พิพิธภัณฑ์ยังเปิดให้นักท่องเที่ยวและคนทั่วไปเยี่ยมชมได้

เมื่อคุณนิพันธ์ซื้อที่ดินมาจากคุณลุงแจ็ก บ้านบอร์เนียวมีสภาพทรุดโทรมยากที่จะบูรณะ อย่างไรก็ตามด้วยความสามารถของทีมงานอนุรักษ์ อันประกอบด้วยอาจารย์จุลพร นันทพานิช แห่ง North Forest Studio คุณพิสิษฐ สายิมพล สถาปนิกและผู้ก่อตั้ง Habita Architects คุณวิภาวดี พัฒนพงษ์พิบูล มัทนทานกรแห่ง P49 Design & Associates และทีมภูมิสถาปนิกจาก P Landscape นำโดย คุณวรรณพร พรประภา ทำให้อาคารและพื้นที่ได้ฟื้นชีวิตอย่างสง่างามอีกครั้ง

โครงการออกแบบบอร์เนียวบ้านบอร์เนียวเริ่มต้นจากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาคารละเอียด อันนำไปสู่การวางแนวความคิดในการออกแบบและวางผังให้เป็น **“โรงแรมร่วมสมัยแบบบ้านคุณหมอดี”** มีเรือนประธานเป็นบ้านบอร์เนียว เปรียบเหมือนเรือนคุณหมอดี ทยอยล้อมไปด้วยเรือนลูกหลานบริวารในอาณาบริเวณเดียวกัน โดยพยายามตัดต้นไม้เดิมให้น้อยที่สุด ทำให้เลยเอาตึกห้องพักในอาคารที่สร้างขึ้นใหม่แต่หลังนั้นไม่เหมือนกันเลยแม้แต่ห้องเดียว

อาจารย์จุลพรกล่าวถึงช่วงแรกของโครงการว่า **“แรกเริ่ม ผู้รับเหมาที่สร้างบอกว่าโครงสร้างหลังคาข้างบนพังหมดแล้ว อย่าปีนเลยอาจารย์ บ้านเก่าตึกแกะอะ พอผมปีนขึ้นไปดูเอง ก็ปรากฏว่าข้างบนยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์มาก”**

“การอนุรักษ์คือการคุ้มครองสถาปัตยกรรมพวกนี้ คือมรดกทางภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน ถ้าไม่อนุรักษ์ไว้ก็น่าเสียดายมาก เพราะลูกหลานเราไม่ทราบเหง้า ไม่มีวิถีศรัทธาทางประวัติศาสตร์ที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และที่สำคัญของพวกนี้มีนัยประเพณีค่าไม่ได้”

ลักษณะเด่นของอาคารคือเสาที่มีจำนวนมากถึง ๑๓๗ ต้น อันเป็นที่มาของชื่อ **“บ้านร้อยเสา”** หรือ 137 Pillars การวางเสานี้ น่าจะมาจากความต้องการให้บ้านมีความมั่นคง

แข็งแรง อีกทั้งยังมีเสียงถึงความบึ้งคั่งของเจ้าของบ้าน กล่าวคือบ้านในสมัยโบราณ ยิ่งเจ้าของมีฐานะเท่าไร บ้านยิ่งต้องมีเสามากเท่านั้น ลักษณะสถาปัตยกรรมบ้านบอร์เนียวเป็นแบบโคโลเนียลลันนา และจากหลักฐานงานช่างไม้ที่ปรากฏสันนิษฐานว่าก่อสร้างโดยช่างชาวจีน

ความท้าทายแรกในการออกแบบและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหลังนี้คือการเป็นพื้นที่น้ำท่วมถึง แม้ตัวบ้านจะเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูงประมาณ ๑.๘ เมตรอยู่แล้ว แต่ก็ไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องยกตัวเรือนให้สูงขึ้นจากเดิมเพื่อให้พระระดับน้ำท่วม และเสริมความแข็งแรงให้ฐานของบ้านที่จะต้องรองรับคนจำนวนมากในอนาคต ในที่สุดได้ข้อสรุปว่าจะทำการยกเรือนให้ความสูงเพิ่มขึ้นเป็น ๔.๘ เมตร ทำให้ความยาวเสาพื้นตามไปด้วย สัดส่วนของสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียลลันนาจะผิดเพี้ยนจากรูปแบบดั้งเดิม ทีมออกแบบจึงตัดสินใจสร้างคันทันรอบตัวบ้าน เพื่อปิดความยาวเสาที่เพิ่มขึ้นมา ให้ทัศนียภาพของตัวบ้านคงสัดส่วนเดิมที่ความสูง ๑.๘ เมตร มองเผินๆ เหมือนบ้านชั้นเดียว แต่ที่จริงแล้วบ้านบอร์เนียวซึ่งได้รับการบูรณะอย่างประณีต มีพื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้นเป็น ๒ ชั้น

“ดังนั้น ภาพของบ้านเมื่อแรกสร้างร้อยสามสิบปีที่แล้วกับภาพของบ้าน ณ ปัจจุบันจึงเป็นภาพเดียวกัน แม้บ้านจะผ่านการบูรณะ ซ่อมแซม และปรับปรุงแล้วก็ตาม”
คุณพิสิษฐกล่าว

นอกจากการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแล้ว การตกแต่งภายใน ทั้งเครื่องเรือนและอุปกรณ์อาคาร ได้พยายามที่จะทำให้เหมือนของเดิมมากที่สุด อีกทั้งการออกแบบภูมิทัศน์ เน้นให้ส่งเสริมบรรยากาศความเป็นบ้านคนดี รวมถึงอนุรักษ์ธรรมชาติไว้อย่างน่าชื่นชม ซึ่งสถาปนิกได้อธิบายว่า **“ต้นไม้เก่าแก่บางต้นเรือนยอดใหญ่โตปกคลุมพื้นที่หลายสิบเมตร ทั้งก้านทะลุระเบียบเรือนวิจิตรเท่า เราที่เก็บเอาไว้หมด เพราะถือเป็นสมบัติของพื้นที่ไม่ต่างจากบ้านบอร์เนียว โดยงานออกแบบภายในมีความร่วมสมัยในกลิ่นอายสถาปัตยกรรมยุคโบราณ ตอบโจทย์**

กิ่งกลุ่มลูกค้าวัยผู้ใหญ่ที่มองหาที่พักในพื้นที่ประวัติศาสตร์ และคนหนุ่มสาวที่ชื่นชอบสเปซเก่า”

งานซ่อมแซมบูรณะและออกแบบก่อสร้างโรงแรมบนที่ดินขนาด ๑ ไร่เศษใช้เวลายาวนานกว่า ๔ ปี ปัจจุบันบ้านบอร์เนียวมีฟังก์ชันเป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงประวัติศาสตร์ของบ้านและพื้นที่ มีการจัดแสดงข้าวของโบราณที่ค้นพบในพื้นที่ เพื่อให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมรับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน

รวมถึงยังเป็นลานจ้ ฟิตเนส และห้องอาหารระดับหรูของโรงแรมอีกด้วย การออกแบบอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ที่ยังคงเก็บคุณค่าและร่องรอยทางประวัติศาสตร์เอาไว้อย่างครบถ้วน ทำให้โครงการบ้านร้อยเสา 137 Pillars House ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใน พ.ศ. ๒๕๕๖



137 Pillars House

Mr. Niphan Waongphanloet
Kangwal Holding Co.,Ltd.
2 Soi 1, Na Wat Ket Road, Tambon Wat Ket,
Amphoe Muang, Chiang Mai
Tel. 053-247-788

137 Pillars House is a hotel in Wat Ketkaram area, Chiang Mai. The hotel was originally the Borneo House, the office of Borneo Company, the first foreign company which was granted a concession for teak lumbering in northern Thailand. The house was built around 1889 and was used by the company until 1941 when the Japanese troop came to Chiang Mai and used the house as their office. In 1945, the war ended, the house was returned to its original function as Borneo Company office until the company dissolved in 1955. Mr. William Bens, the last manager decided to buy the house and land, which were inherited to his heirs until it was bought by Mr. Niphan Wongphanlert, the present owner.

The house, a colonial style architecture, was in a severely dilapidated state when Mr. Niphan bought it. However, Niphan and a team of architect, interior decorator, and landscape architect, who are experts with great concern for cultural heritage have successfully revived the house and transformed the place into a beautiful and impressive hotel based on the concept of “**a contemporary hotel in the estate style**”.

The most distinguished features of the house are the pillars, which numbered as many as 137 hence the name “**137 Pillars House**”. These pillars were not only intended for structural stability but also for implication of wealth according to the northern beliefs.

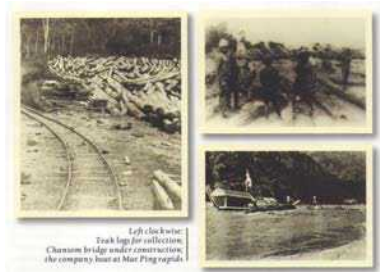


A greatly challenging factor was that the location of the house had suffered annual flood because of environmental change, therefore, solution was made by raising the floor level from the original 1.8 metres to 4.8 metres. Consequently, a new landscape with additional levees built around the house, resulting in the preserved image of the house with 1.8 metres high floor level as the original whereas the interior space has been increased from 1 storey to 2 storeys. This design scheme has been a great achievement as the architect expressed:

“The image of the original house built 130 years ago and the present image are the same, even though the house underwent a considerable intervention”.

Apart from the building, old trees have been preserved, which are essential to the overall atmosphere of a historical estate. Furnitures, antiques, etc. which belong to the original house have been conserved and exhibited in the hotel museum. Visitors can enjoy staying in this historical place while appreciating the beautiful landscape and learning the past at the same time.

137 Pillars House received Architectural Conservation Award from the Association of Siamese Architects under Royal Patronage in 2013, as a successful example of conservation and renovation project.



Anna Laimonova |
(circa 1902)



Louis Laimonov |



ภาพเดิมของบ้านบอร์เนียว
The original Borneo House.



โรงแรม 137 Pillars House ในปัจจุบัน
The 137 Pillars House hotel at present.





หวู แกลเลอรี แอนด์ บูติกโฮเทล

สถาปัตยกรรมแนวซีโน-ยูโรเปียนที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างดี ในการใช้สอยที่เป็นทั้งโรงแรม (Boutique Hotel) และพิพิธภัณฑ์ (Gallery) ที่อยู่ร่วมกัน

อาคารแคบยาวราวๆ ๑๐๖ เมตรของหูนิน เปรียบเสมือนเส้นทแยงที่เชื่อมถนน ๒ สายไว้ด้วยกัน โดยด้านที่เป็นโรงแรมมีทางเข้าออกสู่ถนนพังงา ส่วนด้านที่เป็นพิพิธภัณฑ์มีทางเข้าออกสู่ถนนกลาง

คุณเผด็จ วุฒิชชาญ เจ้าของบ้าน บอกเล่าถึงที่มาของชื่ออาคารว่า **“หวูเป็นชื่อตระกูลของผม เป็นภาษาจีนแมนดาริน ความจริงที่อ่านออกเสียงให้เป็นภาษาจีนออกเทียบคำว่าจะเท่ากับคำว่าหงอ”**

ตระกูลหงอเป็นตระกูลใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เอ้เหมินหรือเอ้เหมิง มณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) ช่วงปลายราชวงศ์ชิง รัชสมัยของพระนางซูสีไทเฮา ราว ค.ศ. ๑๙๐๐ ความระส่ำระสายเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้าบนแผ่นดินจีน พี่น้องชาวจีนออกเทียบจำนวนมากเลือกเดินทางออกไปแสวงหาชีวิตใหม่ยังดินแดนใหม่ และเมืองไทยก็เป็นหนึ่งในปลายทางที่หลายคนเลือกมาฝากชีวิตไว้ รวมทั้งนายหงอเสียดจ่าน ผู้ที่เป็นคุณปู่ของคุณเผด็จด้วย

นายหงอเสียดจ่านเป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในศาสตร์ของนาฬิกา ไม่ว่าจะเป็นการเสาะหาและคัดเลือกนาฬิกาคุณภาพ ตลอดจนการรักษาระยะซ่อมแซม โดยมีวิชาที่ติดตัวมาตั้งแต่อาศัยอยู่ที่เซี่ยเหมิน ความที่เซี่ยเหมินเป็นหนึ่งในเมืองท่าสำคัญของจีน จึงเป็นเมืองที่เจริญและรับเอากระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามากมาย

เมื่อคุณปู่มาตั้งรกรากที่ภูเก็ตก็ได้แต่งงานกับคุณย่าของคุณเผด็จซึ่งเป็นคนเซตัน ชื่อว่าตันสิ้วฮ้อง จากนั้นทั้งคู่ได้ร่วมกันสร้างธุรกิจด้วยกัน นั่นคือร้านหม้อเส็งแอนดโก เป็นร้านจัดจำหน่ายนาฬิกาประเภทต่างๆ รวมทั้งซ่อมนาฬิกา เปิดบริการโดยมีหน้าร้านอยู่บนฝั่งถนนกลาง ส่วนบ้านที่อยู่อาศัยนั้น

คุณเผด็จ วุฒิชชาญ
๔๓/๑ ถนนพังงา ตำบลตลาดใหญ่
อำเภอเมือง ภูเก็ต
โทร. ๐๘๑-๖๖๖-๖๐๐๐

ก็ตั้งอยู่บนพื้นที่เดียวกัน มีหน้าบ้านอยู่บนฝั่งถนนพังงา พื้นที่เดิมจึงเป็นร้านและบ้านที่อยู่ร่วมกันและเชื่อมถนน ๒ สายไว้ด้วยกัน คั่นพื้นที่โดยจุกีว หรือลานระบายน้ำ และลานโส่ง (Back Lane) ร้านหม้อเส็งแอนดโกไม่ได้จำหน่ายแค่ นาฬิกาเท่านั้น แต่ยังมีจำหน่ายสินค้าอื่นๆ อีกหลายชนิด ทั้งเครื่องนอน เติงนอน เฟอร์นิเจอร์ และเครื่องใช้ในบ้านหลากหลายชนิด ที่ล้วนเป็นสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ หลายต่อหลายชิ้นมาจากยุโรปเลยทีเดียว และทั้งหมดนำเข้าตรงจากป็นัง ซึ่งเป็นเมืองท่าที่กำลังรุ่งเรืองที่สุดของภูมิภาคในขณะนั้น

คนภูเก็ตมีกำลังซื้อ เพราะภูเก็ตเป็นเมืองเศรษฐกิจสำคัญจากสินค้าอย่างแร่ดีบุก ทิศทางการหม้อเส็งก็เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ภูเก็ตยังเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อย่างที่ว่าวัฒนธรรมนาบ้าหรือวัฒนธรรมเปอรานากัน ซึ่งโดยศัพท์แล้ว คำว่า ‘เปอรานากัน’ มีความหมายว่า ‘เกิดที่นี่’ เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวกัน ความที่ชาวจีนออกเดินทางไปอาศัยยังดินแดนต่างๆ ทั่วแหลมมลายู และได้ไปตั้งรกรากแต่งงานกับชาวกันที่อาศัยในดินแดนนั้นๆ เมื่อสุรคราบครอบครัวและมีลูกหลานที่ ‘เกิดที่นี่’ แล้ว ลูกหลานเหล่านั้นจึงเติบโตมาพร้อมกับวัฒนธรรมผสมผสานดังกล่าว ทำให้มีภาษาอาหารการกิน เสื้อผ้า จารีต ฯลฯ ที่แตกต่างไปจากของเดิม

ร้านหม้อเส็งแอนดโก ดำเนินกิจการควบคู่มากับความรุ่งเรืองของดินแดนพหุวัฒนธรรมอย่างภูเก็ต จนเกิดสงครามโลกครั้งที่สองในราว พ.ศ. ๒๔๘๒ จากนั้นก็เริ่มประสบปัญหา บ้านหลังนี้จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้สอยต่อมา จนกระทั่งรุ่นคุณพ่อของคุณเผด็จ ผู้ซึ่งมีความผูกพันและรักบ้านหลังนี้มากที่สุด และได้สั่งเสียกับคุณเผด็จว่าให้ช่วยดูแลร้านหม้อเส็งแอนดโกต่อไปด้วย เพราะท่านถือว่าที่นี่คือบ้านอันแท้จริงของท่าน และนั่นคือจุดเริ่มต้นที่คุณเผด็จตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะอนุรักษ์บ้านหลังนี้ไว้ โดยมีภรรยา คุณนพพร วุฒิชชาญ เข้ามาร่วมคิดหาหนทางด้วยกัน จนนำมาสู่การสร้างสรรคหวู แกลเลอรี แอนด์ บูติกโฮเทล



ด้านหน้าของพิพิธภัณฑ์หม่อเส็ง ถนนกลาง จ.ภูเก็ต
The façade of Moh Seng Historic House Museum on Thalang road, Phuket.

ก่อนดำเนินการอนุรักษ์ บ้านหลังนี้ถูกรื้อถอนมาก แต่คุณเผด็จและคุณนพพรไม่ยอมแพ้ พยายามศึกษาหาความรู้ หาข้อสรุปจนได้แนวทางที่จะรักษาบ้านหลังนี้ไว้ในแนว Restoration และ Rehabilitation คือการฟื้นฟูสภาพให้กลับมามีความแข็งแรง มีชีวิต และนำกลับมาต่อ ยอดให้เกิดประโยชน์ได้

“เพื่อให้มีรายได้เข้ามาสำหรับรักษาอาคารนี้ต่อไป ผมจึงตัดสินใจว่าจะปรับปรุงให้กลายเป็นโรงแรมขนาดสิบสองห้อง ด้านหนึ่ง และเป็นพิพิธภัณฑ์อีกด้านหนึ่ง โดยฝั่งพิพิธภัณฑ์คือร้านหม่อเส็งเดิม ส่วนโรงแรมคือด้านที่เคยเป็นครัวและห้องอาหารของบ้าน”

โจทย์ของโครงการคืออาคารใหม่และเก่าจะต้องเข้ากันได้แบบไร้รอยต่อ เข้ามาแล้วรู้สึกว่ายู่ในยุคเดียวกัน และทำให้ได้โรงแรมที่มีเพียงสิบสองห้องเท่านั้น แต่ลงตัวกับแนวความคิดของคุณเผด็จและคุณนพพร

กว่าเจ็ดปีตั้งแต่เริ่มวางแนวความคิด คัดเลือกวัสดุทั้งของเดิมและของใหม่ จนถึงลงมือซ่อม สร้างปรับแต่งพื้นที่ทั้งหมดวันนี้ หวู เกลเลอร์ แอนด์ บุติกโฮเทล กลายเป็นต้นแบบหนึ่งของการอนุรักษ์แบบปรับการใช้สอย (adaptive reuse) ที่นำมาซึ่งความสุขและความภูมิใจ ซึ่งคุณเผด็จได้ถ่ายทอดความรู้สึกไว้อย่างน่าฟัง

“การอนุรักษ์เป็นการเชื่อมเราสู่บรรพบุรุษ ทำให้รู้สึกเหมือนว่าเรายังอยู่ใกล้กัน ไม่ได้ไปไหน มีชาวจีนแซ่หงหรือแซ่หวูหลายคนที่มาพักที่นี่ และเขาก็ดีใจมากกว่าเขาได้รู้สึกใกล้ชิดกับปู่ย่าตายายอีกครั้ง ผมกับภรรยาพยายามทำหิวให้เป็นโฮวีเคสให้คนที่สนใจได้ศึกษา ผมยินดีทุกครั้งที่ได้เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ที่ผมได้รับมาทั้งหมด และเมื่อหิวเดินมาถึงวันนี้ ผมก็ดีใจมาก ๆ ที่มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา มาแวะเวียนเยี่ยมชม ทายาทหรือเจ้าของบ้านต่างๆ บนถนนกลาง ถนนพังงา และในเมืองภูเก็ตที่มาปรึกษาพูดคุยกับผมว่าจะไปดูแลบ้านตัวเองอย่างไร ผมดีใจมาก ๆ”

WOO Gallery & Boutique Hotel

Woo Gallery and Boutique Hotel is a success story of an adaptive reuse project of a Sino-European house in the heart of Phuket old town. The house is narrow and long, connected the Thalang and Phang Nga roads, the same as other contemporary shophouses in Phuket. It was originally a clock shop “Moh Seng & Co” founded by Mr. Woo Liat Chan, a Chinese immigrant from Xiamen, Fujian, China, who came to settle in Phuket, Thailand circa 1900s, late Qing Dynasty period.

Moh Seng & Co continued to thrive along with the growth of Phuket until WWII, around 1939, then the business declined. Afterwards, the house and business underwent several changes until Mr. Padet, the present owner decided to carry out a major conservation of the house, especially since his late father loved and considered this house a “real family home”.

“To preserve the house along with generating funds for maintaining the place, I decided to convert it into a 12-room hotel and a museum. The museum is on the Moh Seng & Co side, and the hotel is on the side of the kitchen and dining room”, Mr. Padet explained.

The severely dilapidated state of the house was a challenge, which was overcome by the perseverance of Mr. Padet and Mrs. Nawaphon, his wife, who tried to find the best means for restoration and rehabilitation of the place, searching and acquiring the most suitable materials, conducting the repair works, etc. until completion which took longer than

Mr. Padet Wuttichan
43/1 Phang Nga Road, Tambon Talat Yai,
Amphoe Mueang, Phuket
Tel. 081-666-6000

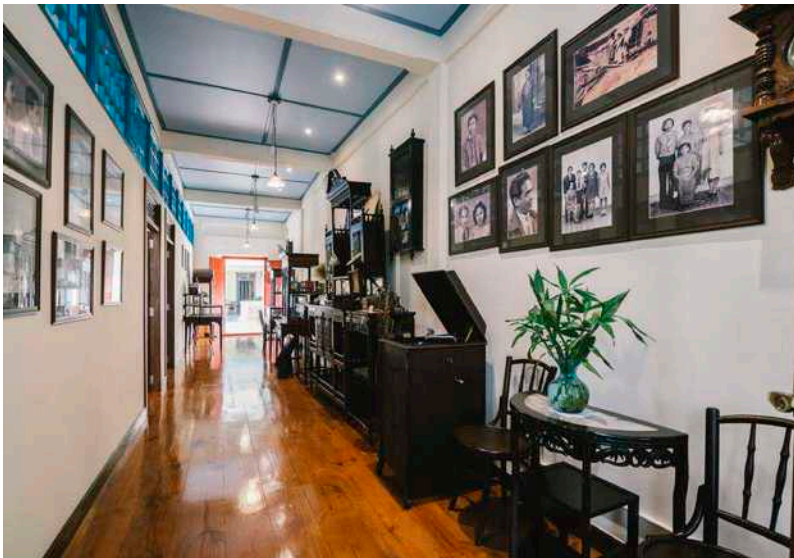
7 years. Nowadays, Woo Gallery and Hotel has become a beautiful example of a revitalized cultural heritage place that attracts both students and tourists. Mr. Padet related with happiness and pride that:

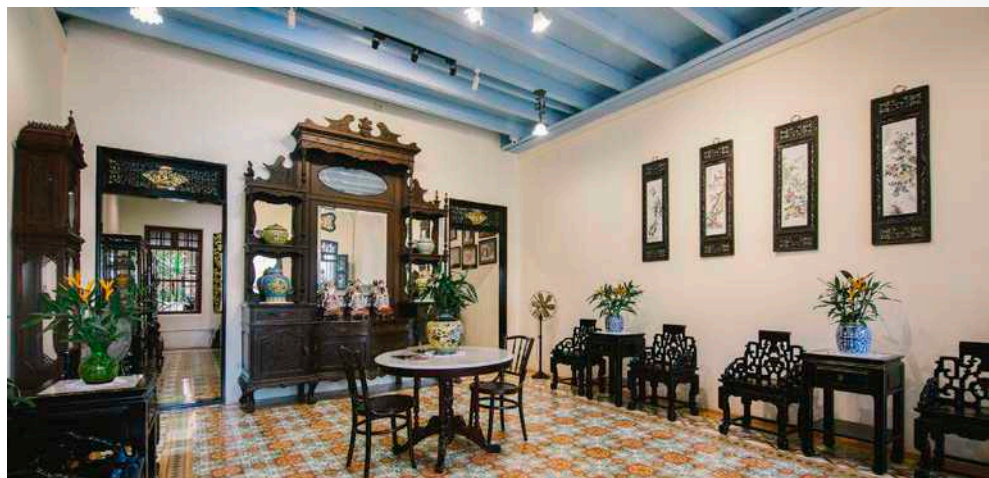
“Conservation is a means to link us with our forefathers. There have been Chinese of the Woo clan who came to stay here. They said that this place made them feel like they were at home with their grandpas, grandmas. My wife and I have tried to make this house a place of learning, and we are happy to see students come to visit, and descendants of old families here come to consult how they could conserve their family homes. I’m so happy”.

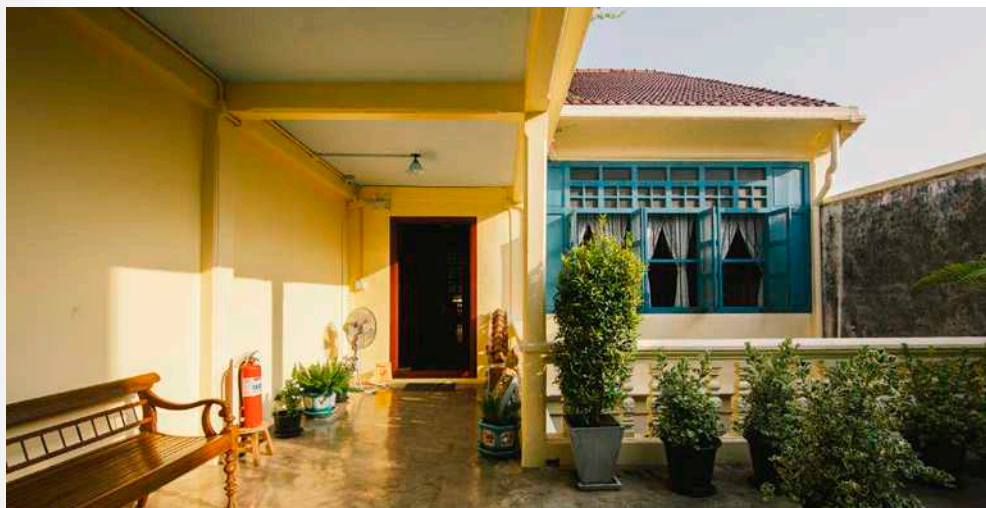




มองขึ้นไปจากคอร์ตภายใน เปิดโล่งเห็นท้องฟ้า
Looking up from an inner court to the sky.







คุณเพ็ญและคุณวพร วุฒิชัย กับโครงการดูแลอนุรักษ์และพิพิธภัณฑ์ที่ก่อตั้งที่เสร็จสมบูรณ์
Mr. Padet and Mrs. Nawaphon Wuttichan, the owners and their successful conservation project of Woo Gallery Hotel and Moh Seng Museum.

กิติพานิช

ตึก ‘กิติพานิช’ เป็นสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นมาในยุครุ่งเรืองของเศรษฐกิจริมน้ำ ถือได้ว่าเป็นตึกเดียวในเขตพื้นที่เมืองเชียงใหม่ที่แทบจะไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเลย อาคารหลังนี้ยื่นแสดงตัวอยู่บนถนนท่าแพ ปิดสร้างไว้เหมือนเป็นความทรงจำที่เป็นความลับของเมือง จนกระทั่งเมื่อปลายปีที่ผ่านมาจึงได้ฟื้นชีวิตขึ้นอีกครั้งท่ามกลางยุคสมัยใหม่ในฐานะร้านอาหารสไตล์ลันนา โดยรุ่งโรจน์ อิงคุณานนท์ กายากรุ่นที่ ๕ และหัวเรือใหญ่แห่ง Ledu ร้านอาหารระดับ ๑ ดาวมิชลิน

คุณรุ่งโรจน์ถูกใจตึกเก่าหลังนี้ตั้งแต่เมื่อ ๑๐ ปีก่อน จนได้ทราบว่า ตึกหลังนี้คือมรดกตกทอดของครอบครัวอย่างไรก็ดี ด้วยความที่อาคารทรุดโทรมมาก คุณรุ่งโรจน์จึงได้พบโครงการไว้ก่อน หันไปทำธุรกิจร้านอาหารของตนเอง เมื่อกิจการเริ่มอยู่ตัว จึงปรึกษาคณะครอบครัวถึงแผนการฟื้นชีวิตกิติพานิช โดยได้รับแรงสนับสนุนจากเครือญาติในเมืองใหม่มากมาย

“วันแรกที่ผมเข้ามาสำรวจเพื่อเตรียมปรับปรุงตึก ผมได้รับความช่วยเหลือจากคนในตระกูลและญาติพี่น้องที่อยู่ในเชียงใหม่หลายคน บางคนผมไม่เคยเจอมาก่อน แต่ทุกคนก็พร้อมใจกันมาช่วยและให้คำแนะนำเราด้วยความยินดี อย่างอาจารย์จุลทัศน์ กิติบุตร ศิลปินแห่งชาติสาขาสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ท่านก็มาช่วยดูรายละเอียดด้านโครงสร้างตึก หรือคุณยายนิลา คุณารักษ์ ท่านก็เอื้อเฟื้อเวลามอบเล่าประวัติความเป็นมาของตึกให้ฟัง”

คุณยายนิลา คือบุตรสาวคนสุดท้ายของนายเทพ กิติบุตร หรือเก่าแก่เจียว คหบดีชาวเชียงใหม่ผู้เป็นเจ้าของตึกกิติพานิชรุ่นที่ ๒ (เจ้าของตึกรุ่นแรกคือ นางสุน์ กิติบุตร แม่ของนายเทพ) แม้ปีนี้ท่านกำลังย่างเข้าสู่วัย ๙๕ แต่คุณยายยังสุขภาพร่างกายแข็งแรงดีและความจำยอดเยี่ยม สามารถถ่ายทอดประวัติศาสตร์ของกิติพานิชไว้ให้เราได้ทราบกันว่า

เดิมที่ตึกหลังนี้มีบทบาทเป็นห้างสรรพสินค้าซึ่งเริ่มเปิดดำเนินการประมาณ พ.ศ. ๒๔๓๑ ในชื่อ ‘ยงไทเอ’ ก่อนจะ

รศ.ดร.ณวิทย์ อ่องแสงชัย
คุณศุภชัย ชูศรี
ถนนท่าแพ ตำบลช้างคลาน
อำเภอเมือง เชียงใหม่
โทร. ๐๘๘-๙๔๙-๗๙๙๖

เปลี่ยนภายหลังเป็น ‘กิติพานิช’ ว่ากันว่ายุคนั้นบรรดาชนชั้นนำเจ้านายฝ่ายเหนือ และข้าราชการชั้นสูง นิยมมาอุดหนุนสินค้ากันที่นี่ เนื่องจากเป็นสินค้าที่เก๋ ก็นิยม นำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งจำพวกเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องแก้วเจียรไร้น้ำหอม หรือของประดับตกแต่งบ้าน ต่อมาเมื่อกิจการเล็กกลับจึงปรับเป็นสถานที่ส่งเสริมความงามเฉพาะสตรี ‘Maison Dara’ ซึ่งถือเป็นร้านแรกๆ ในเชียงใหม่ที่มีบริการตัดผมและนวดหน้าด้วยเครื่องไฟฟ้า ธุรกิจปิดตัวลงอีกครั้งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ พร้อมกับบรรดาพี่น้องที่ย้ายขยายถิ่นฐาน หนึ่งในนั้นคือ คุณอุทัย กิติบุตร พี่ชายคนโตของครอบครัวที่ย้ายไปตั้งรกรากอยู่กรุงเทพฯ และท่านผู้นี้คือคุณตาของคุณรุ่งโรจน์นั่นเอง

“ถ้าเราลองสังเกตจากลักษณะการใช้หลังคาซ้อนชั้น มีจั่วประธาน จั่วบริวาร และโค้งคิ้วที่ทำลวดลายต่างๆ รวมถึงการหันหน้าจั่วออกมาหาถนน ก็พอระบุได้ว่าตึกกิติพานิชนี้เป็นสถาปัตยกรรมลูกผสมที่รับอิทธิพลมาจากพม่า เพราะในอดีตถนนท่าแพเคยมีชาวพม่า ไทใหญ่ และตองซู้ ซึ่งเป็นคนในบังคับของอังกฤษที่เดินทางเข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้จำนวนมาก ดังนั้น คหบดีชาวเชียงใหม่ที่มีฐานะก็จะจ้างช่างพม่ามาทำอาคารบ้านเรือนให้ ประกอบกับช่างพื้นเมืองล้านนาฝีมือดียุคก่อนมีจำนวนน้อยและมักถูกเรียกตัวไปใช้งานในคุ้มเจ้า จนเราติดเรียกช่างว่า ‘สล่า’ คำนี้ก็หยิบยืมมาจากภาษาพม่าเช่นกัน”

รศ.ดร. ณวิทย์ อ่องแสงชัย อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชวนแลกเปลี่ยนเรื่องราวของตึกกิติพานิชผ่านมุมมองการ ‘อ่านเมือง’

“ท่าแพก่อนที่โลกอินเทอร์เน็ตจะทำงานสักช่วง ๒๐ ปีที่แล้วมันเคยชบเซาอยู่ช่วงหนึ่งนะ แต่ตอนนี้มันฟื้นกลับมาใหม่ด้วยสิ่งเดียวกับที่กิติพานิชกำลังทำอยู่ คือการใช้สถาปัตยกรรมที่เคยมีในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ร่วมสมัย ซึ่งผมเองมองว่าเป็นเรื่องดีที่อาคารเก่าได้ถูกใช้ประโยชน์ ทำให้มันยังมีชีวิต ยังถูกอธิบาย และทำให้ทุกคนได้เห็นว่าการหลังนี้ยังมีคุณค่าอยู่”

ด้านแนวความคิดในการปรับปรุงอาคารนั้น คุณรุ่งโรจน์พยายามรักษาความเป็นของแท้ดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด พร้อมเสริมเรื่องบริการอาหารสไตล์ล้านนา เมนูหลักของร้านที่พลิกโฉมหน้าตาให้สวยงามร่วมสมัย ออกแบบโดย เชฟอ้อม-สุจิรา พงษ์มอญ เสรีฟ คู่ของหวานแนวผสมผสานที่คิดค้นโดย เชฟเปเปอร์-อริสรา จงพาวณิชกุล สองเชฟมือทองจากร้าน Saawaan

“เดี๋ยวนี้เรื่องอาหารการกินมันไม่ใช่แค่กินอิ่มอย่างเดียว แต่ยังเป็นเหมือนสุนทรียภาพ ดังนั้น นอกจากรสชาติที่ดี การนำเสนอก็ต้องสร้างสรรค์ควบคู่กันไปด้วย สองสิ่งนี้ถือเป็นเรื่องที่ผมให้ความสำคัญ ตลอดจนเรื่องคุณภาพและการบริการที่ได้นำประสบการณ์จากการทำร้าน Ledu มาพัฒนาเพื่อให้คนที่มาได้รับความประทับใจ”

จากความตั้งใจแรกเริ่มของคุณรุ่งโรจน์ คืออยากคืนชีวิตให้ตึกของครอบครัวหลังนี้กลับมามีชีวิตชีวากครั้ง กิติพานิช ได้กลายเป็นหมุดหมายของเมืองเชียงใหม่และเชื่อมโยงคุณค่าสถาปัตยกรรมกับผู้คนยุคปัจจุบัน ผ่านอาหารที่เป็นมรดกภูมิปัญญา ทำให้คุณค่าทั้ง tangible และ intangible ได้ผสานกลมกลืนกันอย่างน่าชื่นชม



Kitipanit

Assoc. Prof. Dr. Nawit Ongsavangchai
Mr. Supachai Chusri
Tha Phae Road, Tambon Chang Khlan,
Amphoe Mueang, Chiang Mai
Tel. 088-949-7996

“Kitipanit” is a commercial building of the 19th century period which has been preserved in its original appearance as an architectural heritage of Tha Phae road, a historic business area of Chiang Mai. The place originally functioned as a department store, opened in 1888, named “Yong Tai Heng”, before it was changed to “Kitipanit”. The store carried imported high-end and fashionable goods such as clothing, crystal wares, perfumes, and home decorative items, therefore, it was frequented by wealthy people, northern royalties, and high-ranked officials.

“The architectural features of tiered-roofs, gables, decorated pediments facing the road, indicate the Burmese influences. In the past, Tha Phae was the area where Burmese, Shan, and Pa’O ethnic groups from Myanmar who came to work with the British lumbering companies resided in large number. These people were hired as builders,” said Assoc. Prof. Dr. Nawit Ongsavangchai from Faculty of Architecture, Chiang Mai University, who was project consultant and conservation architect.

From the glorious past, Kitipanit has undergone several changes until today, when the place has been transformed to become one of the most distinguished restaurants in Chiang Mai by Mr. Rungroj Ingkutanon, the 5th generation of the family who is a prominent chef.

“Food is not only for fulfilling the body, but also for fulfilling the mind. So, apart from good taste, presentation must be creative, these 2 aspects of food are what I have attempted to achieve”.

From the above statement, it is clearly seen that the well-conserved architecture of Kitipanit has been an important part of the appreciable works of the owner-chef. The place presents an integration between tangible and intangible values of the old place and new use that everyone can enjoy today.





กิติพานิช ด้านหน้า
Kitipanit, the façade.



ภายในปรับปรุงเป็นร้านอาหาร
Interior, renovated as a restaurant.





บ้านปลูกปรีดี

ศ.ดร.ธีระ สูตะบุตร คุณนันทยา มาคะวิสุทธิ์
ดร.สุนงนาก สูตะบุตร ดร.ยุวรัตน์ เหมะศิลป์
รศ.อรชุนา ยุทธวงค์ คุณวราญ ประทีปะเสน
รศ.ศรีรักษ์ สูตะบุตร
หมู่บ้านเกษตรนิเวศ ถนนแจ้งวัฒนะ
กรุงเทพมหานคร โทร. ๐๒-๑๑๕-๓๕๓๕

บ้านไม้หลังงามสีขาวขลิบลีหลังที่ตั้งโดดเด่นอยู่
ปลายซอยแจ้งวัฒนะ ๑๕ เป็นเรือนโบราณที่มีสถาปัตยกรรม
แปลกแยกแตกต่างจากบ้านหลังอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด เมื่อร้อย
ปีก่อน บ้านไม้หลังนี้ได้ก่อสร้างฐานขึ้นอยู่ริมหาดชะอำ มี
สถานะเป็นตำหนักในเขตที่ประทับของพระบรมวงศ์พระองค์
สำคัญ ก่อนผันมาสู่การครอบครองของครอบครัวสามัญชน วัน
นี้ทายาทตระกูลสูตะบุตร และจุลสมัย อันประกอบด้วย ศ.ดร.ธีระ
สูตะบุตร ดร.สุนงนาก สูตะบุตร รศ.อรชุนา ยุทธวงค์ รศ.ศรีรักษ์
สูตะบุตร คุณนันทยา มาคะวิสุทธิ์ ดร.ยุวรัตน์ เหมะศิลป์ และ
คุณวราญ ประทีปะเสน เจ้าของบ้าน ‘ปลูกปรีดี’ คือผู้สืบทอด
ตำนานที่มีความหมายอันไปไกลกว่าศตวรรษ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างทางและเริ่มกิจการรถไฟ
ทางรถไฟสายใต้จึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างความสะดวกในการเดินทาง
จากกรุงเทพมหานครไปจนจรดปลายแหลมมาลัย อันเป็นจุดเริ่ม
ต้นของการค้นพบแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล ได้แก่ หัวหิน และ
ชะอำ ในเวลาต่อมา

สมัยนั้น หัวหินกลายเป็นถิ่นตากอากาศอัน
หรูหรา ลุดมไปด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการ
คหบดีจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งต่างเข้ามาจับจองที่ดินจน
จรดชายหาดเพื่อสร้างที่พำนัก มีโอเดียนไฟส่องรับชาว
ต่างประเทศที่เดินทางมาจากมาลัยและสิงคโปร์ มีสนาม
กอล์ฟอันลุดมไปด้วยนักเรียนนอกและผู้มีฐานะ ขณะนั้นได้มี
พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นชอบ
กับการถือครองที่ดิน เพื่อจัดสรรเป็นหาดส่วนตัวอย่างที่เป็น
อยู่ จึงได้ชวนกันสำรวจหาสถานที่ตากอากาศแห่งใหม่แทน

**“พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์
พงศ์ ทรงเป็นผู้ออกสำรวจพื้นที่ชะอำเป็นพระองค์แรก และไม่
โปรดให้จัดการพัฒนาที่ดินในลักษณะเดียวกันกับหัวหิน สำหรับ
ชะอำนั้น ไม่โปรดให้ถือครองหา地为พื้นที่ส่วนตัว แต่โปรดให้เว้น**

**พื้นที่หน้าบ้านเอาไว้เพื่อทำเป็นถนนสาธารณะ ชาวบ้านสัญจร
ผ่านไปมาและลงเล่นน้ำทะเลได้ ถือเป็นภาระเอื้อประโยชน์ต่อ
คนในท้องถิ่นและผู้มาพักตากอากาศอย่างเท่าเทียมกัน ชาว
บ้านจึงใกล้ชิดและผูกพันกับพระองค์ท่านมาก จนทรงดำรง
ตำแหน่งนายอำเภอชะอำเป็นรายแรก”** ดร.ยุวรัตน์ เล่าถึงที่มา
ของหาดสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย

ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิป
ประพันธ์พงศ์ ตัดสินพระทัยสร้างที่ประทับขึ้นที่ชะอำ ประทาน
นามว่า ‘วังหทัยหมื่น’ อันประกอบด้วยตำหนักหลายหลัง โดย
มีอยู่ ๓ หลังที่ปรากฏนามคล้องจองกันว่า เกษมสม ผงมสุข
ปลูกปรีดี ซึ่งถือเป็นเรือนกลุ่มแรกๆ ที่สร้างขึ้นในพื้นที่ ก่อน
จะมีพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการย้ายเข้ามาสร้างบ้านตาก
อากาศที่ชะอำตามมาอีกเป็นจำนวนมาก

ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ
นราธิปประพันธ์พงศ์ ประทานที่ดินและตำหนักปลูกปรีดีให้แก่
หม่อมเจ้าหญิงวรรณศรีสมร วรรณกร พระธิดา

**“หลังจากที่หม่อมเจ้าวรรณศรีสมรสิ้นชีพิตักษัย
คุณทวดเลื่อน จุลสมัย ภรรยาอำมาตย์โทพระประสารอักษร
พรรค (หมีย จุลสมัย) ปลัดกรมบัญชาการกระทรวงศึกษาธิการ
ในขณะนั้น ตัดสินใจซื้อเรือนไม้หลังนี้ผ่านทางหลวงจำนงค์
บริรักษ์รัชย์ ปลัดกรมผู้เคยถวายงานให้กับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ราคาซื้อขายใน พ.ศ. ๒๔๗๖ คือ
สองพันห้าร้อยบาท ซึ่งรวมทั้งตัวบ้านพร้อมที่ดินเจ็ดไร่ คนที่เล่า
ให้ฟังคือยายจิดต์ จันทรง ผู้เฝ้าดูแลบ้านปลูกปรีดีมาโดยตลอด”**
คุณนิกายาเปิดเผยเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ทำให้ตำหนักปลูกปรีดี
กลายมาเป็นบ้านปลูกปรีดี บ้านพักตากอากาศที่สร้างความสุข
ทุกฤดูร้อนให้กับสมาชิกครอบครัวสูตะบุตร และจุลสมัย นับแต่นั้นเป็นต้นมา

บ้านปลูกปรีดีเป็นเรือนไม้สองชั้น ยกใต้ถุนสูง ตกแต่งด้วยลายฉลุตามแบบแผนของวังกะโลตาทากอากาศในสมัยรัชกาลที่ ๖ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากรูปแบบสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกันกับพระราชวังเรือนมกุฎกษัตริย์ ซึ่งสร้างขึ้นในพื้นที่และเวลาใกล้เคียงกัน ดร.ยุวรัตน์ อธิบายให้ฟังว่า **“การสร้างบ้านตากอากาศนั้นต้องคำนึงถึงทิศทางการรับลมเย็นเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นตัวบ้านจะหันอยู่ในแกนเหนือ-ใต้ ซึ่งเป็นทิศรับลมในบริเวณชายทะเลชะอำ ส่วนสำคัญที่สุดของบ้านคือชาน (Verandah) ขนาดกว้างใหญ่ เพราะเป็นพื้นที่ที่สมาชิกใช้เวลามากที่สุด ทั้งนั่งเล่นนอนเล่นสังสรรค์กันตั้งแต่เช้าจรดค่ำ ระเบียงไม้โปร่งโล่งช่วยเปิดทางรับลม ไม้ฉลุลายเรขาคณิตประดับไว้โดยรอบเพื่อช่วยกรองแสงแดด ใต้หลังคาบิ้นหยาบมีพื้นที่ว่างเหนือฝ้าเพดาน คอยทำหน้าที่เป็นฉนวนกั้นความร้อนไม่ให้แผ่ลงมาถึงตัวเรือน ประตูและหน้าต่างเกือบทั้งหมดตั้งเรียงอยู่ในแนวเดียวกัน เพื่อให้ลมผ่านเข้าออกได้โดยไม่มีทางตัน (Through Ventilation)”**

อย่างไรก็ดี เมื่อเวลาผ่านไป ชะอำเริ่มเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นจนล้น ความสงบและเป็นส่วนตัวเลือนหาย บ้านถูกปล่อยให้ทรุดโทรม ราว พ.ศ. ๒๕๕๓ สมาชิกในครอบครัวจึงเห็นชอบกันว่าจะขายที่ดินที่ชะอำผืนนี้ แต่ก็ยังคงต้องการรักษาบ้านไว้ จึงตัดสินใจว่าจะย้ายบ้านมาที่กรุงเทพมหานคร

“แม่มีที่ดินเปล่าอยู่ที่ซอยแจ้งวัฒนะ 14 ก็เลยรับวัดขนาดของบ้านปลูกปรีดีที่ชะอำ พร้อมกับวัดขนาดที่ดินเปล่าผืนนี้ ปรากฏว่าเข้ากันได้พอดีเลย แล้วยังเหลือพื้นที่ข้างๆ ให้ปลูกต้นไม้เพื่อสร้างบรรยากาศแบบชะอำได้ด้วย ก็เลยปรึกษากับ ดร.ยุวรัตน์ เหมะศิลปิน ผู้เป็นทั้งญาติและสถาปนิกอนุรักษ์เพื่อดำเนินการโดยเร็วที่สุด เพราะเจ้าของที่ดินรายใหม่ต้องการที่ดินของเราที่ชะอำแล้ว” คุณวราวุฒ

การดำเนินการรีโนเวทบ้าน ทำในระยะเวลาอันสั้น แต่ก็มีทางเลือกช่างที่มีประสบการณ์ สำรองไว้ระยะต่างๆ และถ่ายรูปโดยละเอียดก่อนถอดรีโนเวทอาคาร

“พอถ่ายรูปเสร็จแล้วก็รีอเลย แล้วก็ลำเลียงไม้จากชะอำมาที่กรุงเทพมหานคร สภาพไม้ขาดความสมบูรณ์ไปบ้างเพราะเป็นไม้เก่า จึงอาจเสียหายระหว่างรีโนเวทและขนย้าย พอตัว พ.ศ. ๒๕๕๔ เกิดน้ำท่วมใหญ่ที่กรุงเทพมหานคร และทำให้เราได้ข้อมูลสำคัญว่า น้ำท่วมในซอยนี้ได้สูงถึงหนึ่งจุดสองเมตร ดังนั้นเราจึงตัดสินใจถมดินเพิ่มขึ้นไปอีกหลายเมตร ดังนั้นจึงต้องย้ายไม้ที่รื้อมาเก็บรักษาเพื่อรอการปรับพื้นที่อีกพักใหญ่”
ดร.ยุวรัตน์กล่าว

การประกอบเรือนใช้เวลากว่าปี แต่ได้ผลสำเร็จที่คุ้มค่าและน่าภูมิใจ สำหรับทั้งสถาปนิกและทายาททุกคน เพราะบ้านปลูกปรีดีได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

ด้วยความตั้งใจในการอนุรักษ์มรดกอันทรงคุณค่า บ้านปลูกปรีดียังคงปลูกความสุขให้กับทุกคนในครอบครัวอยู่เสมอ ดังเช่นที่เป็นมาในอดีตไม่เคยเปลี่ยนแปลง แม้ที่ตั้งจะเปลี่ยนไปที่ตาม

Plukpreedee House

Prof. Dr. Thira Sutabutr
Dr. Sunongnart Sutabutr
Assoc. Prof. Onchuma Yuthavong
Assoc. Prof. Harirak Sutabutr
Ms. Nataya Masavisut
Dr. Yuwarat Hemasilapin
Mr. Warayu Pradipasen
Kaset Niwet Village,
Chaeng Watthana Road, Bangkok
Tel. 02-115-3535

“Plukpreedee House” the heritage home of the Sutabutr and Chulasamaya families has a history that goes back to the reign of King Rama V’s period, early 20th century, when seaside resorts were developed in Hua Hin and Cha Am successively, and Plukpreedee was one of the first houses built on the beach of Cha Am in 1921.

The house features raised floor, bungalow style, decorated with wood openwork designs influenced by the architecture of King Rama VI’s reign. Dr. Yuwarat explained about the architecture that, **“Seaside resort house design should focus on the ventilation, thus the house was laid on north-south axis, the wind direction of Cha Am area. The most important part of the house is the large verandah where family members spent most of the time from morning till night. Furthermore, the open balustrades are for ventilation, wood openwork elements around the roof also act as sunscreen, the void above the ceilings serves as thermal insulation, the doors and windows are laid on the same axes for through ventilation.”**

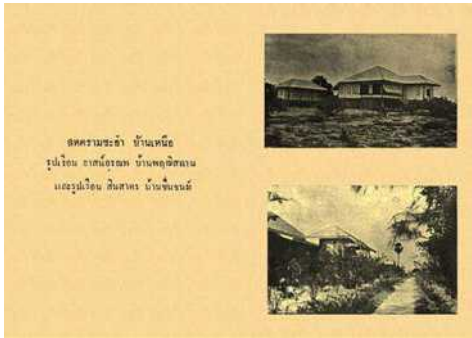


However, when time passed, Cha Am has changed from a peaceful seaside resort to a crowded tourists attraction with much greater number of visitors. Since then, the family did not frequent the house as before, so the house was rather abandoned to decay until 2010, it was decided that the land should be sold. The house, however, was thought of as a family heritage therefore, family member tried to find means to keep it by relocation.

“Mother had a land on Soi Chaeng Watthana 14, which is suitable for accommodating the Plukpreedee house as well as having some open area for the garden. We immediately consulted Dr. Yuwarat Hemasilapin, our cousin who is an architect to conduct the project”

The relocation was carried out by dismantling the original house, which was possible since the house was entirely made of wood, however, some of the wood elements were damaged and lost during the process, which were replaced with elements of the same material and design.

The moving and reassembling of the house took around 1 year. Nowadays the Plukpreedee House has been restored to its original beauty and has become one of the most appreciable conservation projects. It is a living testimony of relocation that, by good conservation design and planning, a heritage building can continue to serve its original function in the new setting successfully and harmoniously.



๔๐

บ้านชื่อ วิมวีน (ของวงศ์วรรรณ ณชบุชยา) เรือนชื่อ
ไมตรีกลุ่ม เรือนชื่อ สุขุมธรรมะเสวีฯ ห้องชื่อ
แถมคืน วิวัฒนาการ เสนาสนะวชิรา วาคร
บัญญัติ อารณพิลลีย์ กิพยโรหฐาน สัก
ภาวะไตรรัตน์ โสมนัสอำนาจ

บ้านชื่อ ชื่นชื่น (ของหม่อมเชษฐ) เรือนชื่อ สนิทสาร
หัตถ์ชื่อ รมย์รเมฆ วิเวกวิธ วิมลมรุษย์ ชวย
ชีวภาพศ หาศเวินเท ทลสมรภค เรือนชื่อ สมร-
ปลั่ง ห้องชื่อ โสมชลลช พิศอชิวก เรือนชื่อ วังเขิน
ห้องชื่อ องค้ออม ณชณนค

บ้านชื่อ คนเฉย (ของหม่อมสุ่น) เรือนชื่อ เทนแกม ห้อง
ชื่อ โมโนพธอ หวิตรวม เรือนชื่อ สุขแก้ว ห้อง
ชื่อ สรวีสวัญ ยามมณัส เรือนชื่อ แม่นฝัน

บ้านชื่อ ชัยสุวิมลศุภย์ (ของหม่อมทรงยศ) เรือนชื่อ
ขวัญภาค

วังชื่อ พญามีสถาน (ของหม่อมเจ้าวรรณไวทยารว)
เรือนชื่อ อาสน์อรณพ ห้องชื่อ อยุ่เขิน เขินสุข
ทฤภกาย สมายชิวิน คันทสงฆ



ภาพถ่ายเก่าของบ้านริมหาดชะอำ รายชื่อบ้านที่ไฟระคล้องจอง และบ้านปลุกปริติก่อนการอนุรักษ์
Old photographs of houses on Cha Am beach, list of house names in the period and the Plukpreedee house
before conservation.



ภาพถ่ายครอบครัวของเจ้าของบ้านรุ่นปัจจุบัน และบ้านที่ได้รับการอนุรักษ์อย่างสมบูรณ์
The present owners family photo and the house after conservation.





คุ้มวงศ์บุรี

คุ้มวงศ์บุรี เรือนสี่ชั้นพูลหลังใหญ่ประดับไม้ฉลุลวดลายวิจิตร คือมรดกวัฒนธรรมสำคัญของเมืองแพร่ ที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้โดย คุณกมลวรรณ วงศ์บุรี (รุ่งเรืองศรี) ดร.ณัชชนพงศ์ วงศ์บุรี คุณสหยศ วงศ์บุรี คุณกัญชลิลา วงศ์บุรี และคุณศรีพนา วงศ์บุรี ภายากผู้พิทักษ์และดูแลคุ้มวงศ์บุรีแห่งนี้สืบต่อกันมาบรรพบุรุษ

“แม่เจ้าบัวถาสร้างคุ้มวงศ์บุรีขึ้นเพื่อให้เป็นเรือนหอของเจ้าสุนันทา” คุณสหยศเล่าประวัติของคุ้มว่า แม่เจ้าบัวถา ขยายองค์แรกของเจ้าพิริยเทพวงศ์ เจ้าหลวงองค์สุดท้ายของแพร่ที่ครองเมืองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒-๒๔๕๕ ก่อนการปฏิรูปการปกครองเป็นระบอบมณฑลเทศาภิบาลขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ สร้างคุ้มวงศ์บุรีขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ใช้เวลาสร้าง ๓ ปีจึงแล้วเสร็จ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกันกับที่เจ้าสุนันทามรสกับเจ้าพรหมพอด

คุ้มวงศ์บุรีสร้างขึ้นตามสถาปัตยกรรมวิจิตรที่พัฒนาขึ้นในอังกฤษช่วง ค.ศ. ๑๘๓๗-๑๙๐๑ ในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย สถาปัตยกรรมรูปแบบนี้ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ ๔ อันเป็นช่วงที่อังกฤษกำลังรุ่งเรืองและมีอาณานิคมอยู่ทั่วโลก

ในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐ แพร่เป็นเมือง “อินเตอร์” มีชาวตะวันตกอาศัยอยู่กลุ่มใหญ่ โดยเฉพาะชาวอังกฤษ ดังนั้นสถาปัตยกรรมที่งดงามจากยุโรปแบบนี้จึงแผ่ความนิยมเข้ามาที่แพร่ด้วย ดังจะเห็นได้ว่ามีอาคารทรงวิจิตรหลายหลังตั้งอยู่ในจังหวัดแพร่ แต่หลังแรกที่สร้างขึ้นคือคุ้มวงศ์บุรี

“ช่างชาวจีนทวางตุ้งเป็นผู้ออกแบบและก่อสร้างร่วมกับช่างท้องถิ่น เป็นการสร้างโดยไม่ใช้เสาเข็ม แต่ก่อสร้างฐานด้วยก้อนซุงวางเรียงอยู่ลึกลงไปใต้ดิน ก่อนเทปูนทับอีกชั้นให้แข็งแรง การประกอบอาคารก็ไม่ใช้ตะปูเหล็กตัว

คุณกมลวรรณ วงศ์บุรี (รุ่งเรืองศรี)
ดร.ณัชชนพงศ์ วงศ์บุรี
คุณสหยศ วงศ์บุรี
คุณกัญชลิลา วงศ์บุรี
คุณศรีพนา วงศ์บุรี
ถนนคำลือ อำเภอเมือง แพร่
โทร. ๐๘๘-๒๑๖-๖๕๔๑

ใช้เพียงการเข้าลิ้มแบบโบราณ และมีลายฉลุที่เป็นลายเถาวัลย์ลายพรรณพืช ลายดอกไม้ ฯลฯ วางใบกรอบทรงเรขาคณิตแบบต่างๆ เช่น ทรงสามเหลี่ยม ทรงครึ่งวงกลม ประดับทั่วไปทั่วคุ้ม แล้วลวดลายก็จะต่างกันไปด้วย” คุณศรีพนาเล่าเสริม

คุ้มวงศ์บุรีเป็นมรดกตกทอดมาถึงเจ้ากองด้วง วงศ์บุรี บิดาของคุณสหยศ เมื่อก่อนแต่งงานกับคุณแม่ คือคุณวรรณลิ้มตระกูล แล้วก็อาศัยอยู่ที่คุ้มวงศ์บุรีต่อมา ที่นี่จึงเป็นเรือนหอของท่านด้วย สัญลักษณ์ของความเป็นเรือนหอคือไม้ฉลุลายดอกโบตั๋นกลางจั่ว ซึ่งดอกโบตั๋นตามคติจีนนั้นแทนความซื่อสัตย์ ความมั่นคง รวมทั้งความรัก

คุ้มวงศ์บุรีเป็นอาคารไม้สักสองชั้น ยื่นหน้ามุข ในอดีตบันไดหน้ามุขมักจะปิดไว้เสมอ เพื่อสงวนไว้ให้เฉพาะแขกที่มาเยี่ยมเยือนอย่างเป็นทางการเท่านั้น เมื่อขึ้นบันไดมาจะพบโถงงดงามด้วยไม้ฉลุลายที่ประดับอยู่ทั่วไป หน้าต่างบานกระจุกเปิดออกรับแสงสว่าง มีภาพเขียนของแม่เจ้าบัวถาประดับเด่นเป็นประธาน

ด้วยสภาพอาคารที่ทรุดโทรมตามกาลเวลา คุณสหยศและครอบครัวจึงตัดสินใจตัดสินใจพัฒนาคุ้มให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันนำมาสู่การบูรณะอาคาร เริ่มจากหลังคากระเบื้องว่าว การรื้อไม้ที่ผุออกและเสริมเข้าไปใหม่ รวมทั้งการทาสีอาคารตามสีดั้งเดิมจนคุ้มวงศ์บุรีกลับมาสวยงามอีกครั้ง ส่วนสมาชิกครอบครัวที่เคยอาศัยอยู่บนคุ้ม ก็ย้ายลงไปยังเรือนหลังอื่นในบริเวณเดียวกัน

นอกจากสถาปัตยกรรมที่เป็นประจักษ์พยานของประวัติศาสตร์แล้ว ภายในคุ้มยังจัดแสดงภาพเขียน ภาพถ่ายโบราณ โบราณวัตถุ ที่สำคัญได้แก่ พระพุทธรูป ทำปิ่นเหล็กสำหรับเก็บเอกสารสำคัญสมัยรัชกาลที่ ๕ เครื่องเงิน ภูษาชวาง ฯลฯ และเอกสารโบราณที่หาได้ยาก โดยเฉพาะสัญญาซื้อขาย

ทาส สัญญาสัมปทานป่า เป็นต้น

การเป็น Living Museum ทำให้ครอบครัววงศ์บุรีมีโอกาสได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของบ้านและประวัติศาสตร์ให้กับแขกที่มาเยี่ยมชม ทำให้สถานที่แห่งนี้มีการสืบทอดและเผยแพร่ความรู้ จากเจ้าของข้อมูลโดยตรง อันเป็นสิ่งที่หาได้ยากยิ่งในโครงการอนุรักษ์

คุ้มวงศ์บุรีได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ ปัจจุบัน เปิดให้เข้าชมและใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรม ที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด คืองานแต่งงาน

“แม่เจ้าบัวถาท่านเจตนาสร้างคุ้มวงศ์บุรีขึ้นเป็นเรือนหอ แล้วปัจจุบันคุ้มวงศ์บุรีก็กลับไปเป็นสถานที่แต่งงานของคู่รักอีกหลายร้อยคู่ตามที่ท่านริเริ่มไว้ สิ่งที่เราพยายามทำทั้งหมดก็เพื่อรักษาคุ้มวงศ์บุรีไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของแพร่ต่อไป เราคิดว่าประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของเมืองแพร่ส่วนหนึ่งอยู่ในนี้”



แม่เจ้าบัวถา
Princess Buatha

Wongburi House

Wongburi House was originally built as a bridal house by Princess Buatha for her daughter, Princess Sunanta. Mae Chao Buatha (Princess Buatha) was the first wife of Prince Phiriyathepawong, the last Lord of Phrae who ruled Phrae during 1889 – 1902 as a tributary state of Siam.

The house is built of teak wood, 2-storey, Victorian style, which was popular circa late 18th to early 19th centuries. The style was adopted in Siam during the reign of King Rama IV's period. Phrae, in those days, was the place where foreigners resided in large number, therefore, several Victorian houses were built in Phrae, some of which have remained until today.

“The house was designed and built by Cantonese builders with help from local builders. The foundation was made by laying logs of wood in raft foundation system before overlaying with a layer of concrete. The house did not use nails as fasteners but using the ancient wood jointing techniques. Decorative carvings are made in various designs, such as the vines, foliage, floral, etc. set inside geometric frames in different shapes, for instance, triangle, half-circle, etc.”, related Ms. Siphana.

Dr. Natchanapong Wongburi
Mr. Sahayot Wongburi
Ms. Kanchalika Wongburi
Ms. Siphana Wongburi
Khamlue Road, Amphoe Mueang, Phrae
Ms. Kamolwan Wongburi (Rungrueangsi)
Tel. 088-216-6541

Conservation project was conducted by Mr. Sahayot and his family who decided to renovate the house which was deteriorated by time to be a cultural tourist attraction. The architecture, therefore, has been conserved based on the original features and the objects e.g. paintings, photographs, antiques, Buddha images, old documents, etc. have been preserve and exhibited in the house which has become a living museum.

Originally built as a bridal house, Wongburi House has become a popular venue for weddings. The successful conservation work was awarded by the Association of Siamese Architects under Royal Patronage in 1993. Mr. Sahayot concluded on the outcome of his work that:

“Mae Chao Buatha intentionally had the house built as bridal house, and now it has become a venue for hundreds of weddings. We have tried to conserve the house as a heritage attraction of Phrae, and we believe that part of Phrae history and life are contained in this house”.





ภาพถ่ายเก่าของคุ้มวงศ์บุรี เอกสารโบราณและโบราณวัตถุซึ่งเป็นมรดกตกทอด
Old photograph of Wongburi House, old documents and antiques which are family heritage.





ภาพถ่ายครอบครัวของเจ้าของคฤหาสน์ปัจจุบัน กับคัมภีร์ที่ได้รับการอนุรักษ์และปรับปรุงอย่างสมบูรณ์แบบ
 ได้รับความนิยมในการใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีมงคลสมรส
 Owners' family photo in front of the house which has been completely conserved and renovated,
 which has become very popular as a wedding venue.



โรงแรม ปรีชเชีเยเตอร์ เออร์เทจ สเตย์

“ตอนแรกสุดที่เราอยากหาโลเคชัน เราก็ได้พูดคุยกับทางกรมธนารักษ์และรับรู้ถึงตัวโปรเจกต์โรงแรมปรีชชารามาในตอนที่ได้ไปดูก็คิดว่ามันไม่มีทางเป็นไปได้เลย โรงแรมนี้ปิดตัวไปแล้ว สภาพภายในก็เหมือนเป็นที่เก็บขยะของคนในชุมชนแทนคือเราก็เคยเห็นคนที่หิ้วเอาอาคารเก่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วหลายอันมาปิดฝุ่นทำใหม่ ทั้งโกดังหรือโรงพิมพ์ แต่สำหรับโรงแรมแห่งนี้ก็สภาพทรามมากๆ เนี่ย คิดว่าเราไม่น่าจะทำได้ มันออกมาได้ บังเอิญว่าช่วงนั้นได้ไปพูดในงานเวิร์กช็อปเรื่องการเอาบ้านเก่ามาทำเป็นโรงแรม ก็ได้เจอกับ อ.อุษุ่ย ที่มาพูดในงานเหมือนกัน หลังจากที่ได้พูดคุยกัน ก็เลยเริ่มมารู้อิสต์ว่าด้วยคาแรกเตอร์พิเศษของโรงแรมนี้ถ้ามีบทบาททำเป็นโฮสเทลก็อาจจะมีความเป็นไปได้อยู่ แล้วก็คงจะดีถ้ามีคนมาช่วยดูแลในส่วนนี้ ผมก็เลยเชิญ อ.อุษุ่ย มาช่วยกันทำโรงแรมแห่งนี้ด้วยในฐานะ **Managing Director**”

คุณปาน-กิตติศักดิ์ ปัทมเสวี Chief Commercial Officer ของบริษัท Montara ผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ และ อ.อุษุ่ย-จิตติพันธ์ ศรีกรสิกรณ์ คือผู้สร้างสรรค์และลงมือลงแรงเปลี่ยนแปลงโรงแรมปรีชชารามาให้เป็นบูทีคโฮเทลที่น่าประทับใจ

โรงแรมปรีชชารามา ก่อนปรับปรุงเป็นสถานที่ที่มีภาพลักษณ์ไม่ดีนัก แต่เมื่อศึกษาสิบลองไป จะพบประวัติที่น่าทึ่งว่าที่มาของอาคารแห่งนี้เกิดจากความห่วงใยประชาชนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ กล่าวคือแต่เดิมสถานที่นี้เคยเป็นโรงบ่อนหลวงถูกกฎหมายมาก่อน สืบเนื่องจากรัชกาลที่ ๕ ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะเลิกกาสิโนและทรงพิจารณาว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดระบบกาสิโนนั้นมาจากการเป็นหนี้นับ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริจะยกเลิกบ่อนทั้งหมด แต่ต้องค่อยเป็นค่อยไปเพราะในยุคนั้นโรงบ่อนเฉพาะกรุงเทพมหานคร มีจำนวนถึง ๔๑๓ แห่ง โรงบ่อนเหล่านี้สามารถเปิดได้อย่างเสรีโดยการประมูลส่งเงินเข้าหลวง คนที่ได้รับประมูลจะมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนพัฒนาสมบัติที่เป็นตำแหน่งนายอาคารบ่อนเนี่ย พระองค์จึงทรงค่อยๆ ควบคุม โดยการปิดบ่อนที่มีอยู่เดิม แล้วเปิดเป็นบ่อนหลวงขึ้นมาเองเพื่อจะได้ควบคุมและจัดการได้ง่ายขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๕๕ ซึ่งมีทั้งหมด ๕ แห่งใน

คุณกิตติศักดิ์ ปัทมเสวี (คุณปาน)
๔๕๑/๑ ถนนเจริญกรุง เขตบางรัก
กรุงเทพมหานคร
โทร. ๐๒-๐๙๐-๒๕๕๘

กรุงเทพมหานคร คือ บางรัก บางเล็ง ตลาดน้อย เขาวราช ก่อนที่จะปิดบ่อนอย่างถาวรลงใน พ.ศ. ๒๔๖๐ (ในยุครัชกาลที่ ๖) พอหลังจากบ่อนปิดตัวแล้ว สถานที่นี้ก็ผ่านการปรับปรุงและเปิดกิจการใหม่เป็นโรงแรมปรีชช่อมา ก่อนจะเริ่มซบเซากลายเป็นโรงแรมร้างไป และปิดตัวลงไปอย่างถาวรใน พ.ศ. ๒๕๕๑

“วันแรกที่เข้ามาดูมัน คือสถานที่ที่ถึงขยะของชุมชน เพราะก่อนหน้ามันในตัวชุมชนก็เพิ่งรีโนเวทปรับปรุงหน้าบ้านไปทั้งหมด อะไรที่เหลือหรือเกินออกมาเขาก็มาวางกันที่โรงแรมนี่ คนเร่ร่อนก็มีมานอนในนี้ เหมือนเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน” คุณปานเล่าให้ฟังถึงสภาพของโรงแรมในวันแรกที่เข้ามาดูพื้นที่ ด้วยระยะเวลาการเช่าจากกรมธนารักษ์ซึ่งไม่ได้ยาวนานมากนัก คือประมาณ ๑๐ ปี (ในสัญญาฉบับแรก) ทำให้ทางคุณปานและคุณอุษุ่ยต้องมองหารูปแบบวิธีการปรับปรุงให้เป็นโรงแรมที่ต้นทุนต่ำที่สุด ในที่สุดก็มาสรุปที่รูปแบบที่พักแบบเฮรัลด์ห้องน้ำกันอย่างโฮสเทล แต่เน้นความแตกต่างที่คาแรกเตอร์และเอกลักษณ์ของที่พัก ด้วยความเป็นอาคารโรงแรมเก่า มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมอบประสบการณ์แบบ heritage stay ให้แก่นักเดินทางที่มาพักโดยแตกต่างจากที่อื่น

ในการออกแบบปรับปรุง อาจจะเรียกว่าเป็นความโชคดีที่โรงแรมปรีชช่อหลังคาที่สูงมาก ทำให้สามารถแบ่งกันด้านในออกได้เป็น ๒ ชั้น ชั้นล่างจะเป็นพื้นที่ส่วนกลาง ล็อบบี้ และห้องพักรวมเฉพาะผู้หญิง ส่วนชั้นสองจะเป็นห้องพักแบบส่วนตัวและห้องพักรวมทั่วไป ความเจ๋งที่สุดของการที่หิ้วเอาข้อได้เปรียบที่สุดของโรงแรมมาปรับใช้นั้นอยู่ที่ตัวห้องพักชั้นบนของโรงแรม เพราะด้วยความสูงที่เหลือเฟือจึงมากพอจะทำให้ห้องพักส่วนหนึ่งของชั้นบนมีชั้นลอยอยู่ด้านบน หรือเป็นห้องแบบ duplex ถ้าจะพูดให้เสียภาพมากขึ้นไปอีกคือเหมือนเป็นอาคาร ๓ ชั้นที่อยู่ใต้กรอบโรงแรมปรีชช่อเดิมนั่นเอง

โครงการ HOTEL PRINCE THEATRE HERITAGE STAY เป็นอีกตัวอย่างของมุมมองของการอนุรักษ์ที่ใส่ใจวิถีใหม่เข้าไปในอาคารเก่าได้อย่างลงตัว อย่างที่คุณปานกล่าวถึงท้ายไว้ว่า

“ที่เราทำนี่พอมีคนรู้ก็จะมีคนหาว่าเราบ้ากันเยอะ ซึ่งจริงๆ แล้วผมค่อนข้างดีใจที่มีคนว่าเราแบบนี้แหละครับเพราะมันหมายความว่าเรากำลังทำอะไรในสิ่งที่คนอื่นคิดไม่ถึง อย่างการที่เราสร้างอาคารขึ้นมาด้านในโรงหนังอีกที่เนี่ยมันค่อนข้างจะยากและซับซ้อน แต่การที่ทำแบบนี้มันเป็นการสร้างความแตกต่างได้จริงๆ เพราะเราอยากพิสูจน์ให้คนอื่น ๆ ได้เห็นว่าอาคารเก่าที่หลายคนคิดว่ามันไร้ประโยชน์เนี่ยจริงๆ มันยังมีคุณค่าอยู่ มันยังสามารถนำกลับมาใช้งานได้อีก โดยเฉพาะในแง่ของธุรกิจก็ยังเป็นไปได้เช่นกัน เราอยากให้เป็นเหมือน showcase ใหม่เพื่อให้ในอนาคตคนอื่นๆ ที่มีอาคารเก่ามีประวัติศาสตร์ก็สามารถนำมาปรับกลับมาใช้ใหม่ให้มีคุณค่าที่สุดแบบนี้ได้”



โรงภาพยนตร์ปรินซ์ราม่า ก่อนการปรับปรุง
Prince Rama Theatre before renovation.

Hotel Prince Theatre Heritage Stay

“When we were looking for location, we found the Prince Rama Theatre and we thought it was impossible. The theatre was closed down, the inside was used for keeping unused things and garbage. We almost gave up, but finally we met Achan Tui who gave us ideas and so we asked him to join us as Managing Director of the project”. Mr. Pan and Mr. Kittisak Pattamasaeви, the owners, related the initiation of the project, mentioning Achan Tui, Mr. Chittiphon Srikasikorn, the project director.

The location of Prince Rama Theatre was originally a royal gamble house which was opened in 1912. In 1917, all gambling houses were closed down. The site of this gambling house was used for building a movie theatre named Prince Rama Theatre. However, the theatre business did not perform well, it gradually declined and closed down in 2008.

The theatre was decided to be rehabilitated as a hostel with cultural heritage background that should enrich guests' experience. The architecture proved to be advantageous thanks to its high ceiling, which enabled the creation of 2-storey interior. The finished design is: ground floor comprising common space, lobby, and women's dorm room; and upper floor comprising private rooms and general dorm room. The ceiling height provides enough space for some duplex rooms, which is a remarkable feature of this hostel.

Mr. Pan – Mr. Kittisak Pattamasaeви
441/1 Charoen Krung Road,
Khet Bang Rak, Bangkok.
Tel. 02-090-2858

“Many people said we were mad when they heard about our project. I was quite happy to hear such opinion, though, since it pointed out that we did something extraordinary. The final result is really extraordinary, really different, and we want to prove to people that we really can turn a useless place into a place of value. We want to make this a showcase for future works on revitalization of historic buildings”.

Now, Hotel Prince Theatre Heritage Stay is ready to welcome guests and visitors to an extraordinary experience in the new hotel within the shell of heritage building, where the old and new have been ingeniously integrated to achieve the new values.



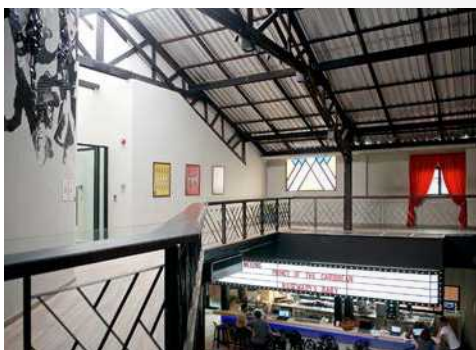




พื้นที่ภายในโรงภาพยนตร์ที่กว้างขวางและมีความสูงเพียงพอที่จะปรับปรุงเป็น ๒-๓ ชั้น
The spacious interior of the theatre, with sufficient height for a 2-3 storey renovation.



พื้นที่ภายในโรงภาพยนตร์ที่กว้างขวางและมีความสูงเพียงพอที่จะปรับปรุงเป็น ๒-๓ ชั้น
The spacious interior of the theatre, with sufficient height for a 2-3 storey renovation.





เรือนไทย ส.รวยเจริญ

ส. รวยเจริญ คือชื่อที่รับประกันคุณภาพของธุรกิจ ทำให้คำปรึกษาและปลูกสร้างเรือนไทย มาวันนี้ คุณสุชนา สุรวยเจริญ เป็นผู้รับสืบทอดกิจการเป็นรุ่นที่ ๒ ต่อจากคุณแม่ คือคุณสำรวย สุรวยเจริญ

ธุรกิจค้าเรือนไทยจนมาถึงปลูกสร้างเรือนไทยของ ส.รวยเจริญนั้น ย้อนกลับไปที่ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๘ คุณแม่สำรวย และสามีประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งผัก ผลไม้ ไข่ และสารพัดสิ่งจำเป็นในชีวิตเพื่อเลี้ยงลูกทั้งหกคน เพราะความยากจนจึงมีเรือเป็นทั้งพาหนะเดินทาง ที่นำมาหาคืน และที่อยู่อาศัย แต่ไม่ว่าจะล่องแม่น้ำเจ้าพระยาไปค้าขายที่ใด คุณแม่สำรวยก็ไม่เคยละสายตาไปจากเรือนไทยทรงงานที่เรียงรายอยู่ริมน้ำได้สักครา

“เวลาไปขายของก็มองข้างทางตลอด คิดว่าเรือนไทยนี้สวยนะ มีเสน่ห์ อยากได้สักหลัง”

วันที่ความฝันเริ่มเป็นจริง คือวันที่คุณสำรวย ซื้อเรือนไทยมาจากนครสวรรค์หลังล่องเรือไปขายของที่นั่น เรือนไทยหลังแรกเป็นเรือนขนาดย่อม ชื่อกลับมามาทองไว้ที่บ้านพี่สาว หวังปลูกให้ลูกอยู่ แต่เมื่อคนแถวนั้นเห็นว่าเรือนร่างที่ ยังสภาพดี จึงขอซื้อต่อไปปลูกเอง

“เราซื้อมาสี่พันบาท เขาขอซื้อต่อแปดพันบาท เรา ก็ขายเพราะเงินจำนวนเท่านั้นก็ถือว่าเยอะมากแล้ว”

เมื่อขายเรือนไปแล้ว คุณสำรวยจึงต้องเสาะหาเรือนใหม่มาทองไว้รอสร้าง แต่ก็จบลงเช่นเดิม คือมีคนมาขอซื้อ เมื่อเห็นว่าการค้าเรือนไทยน่าจะไปได้ดี จึงหันมาจับอาชีพนี้เป็นหลัก และอาจถือได้ว่าคุณแม่สำรวยเป็นนักค้าเรือนไทยคนแรกๆ ของประเทศเลยทีเดียว

การค้าเรือนไทยเริ่มจากการเสาะหาเรือนทำเองและ ให้นายหน้าช่วยประกาศซื้อขาย เพราะเรือนไทยนั้นถอดและปรับปรุง ใหม่ได้ เมื่อถอดและล้างทำความสะอาดเรียบร้อยก็ล่องเรือ พร้อมส่งต่อ เรือนไทยทางภาคกลางตอนบน เช่น ชัยนาท

คุณสำรวย สุรวยเจริญ
คุณสุชนา สุรวยเจริญ (คุณหนู)
๖๕/ก หมู่ ๕ ตำบลบางปลาต อำเภอบางบาล อ่างทอง
โทร. ๐๘๘-๘๗๙-๕๑๕๓/ ๐๓๕-๖๖๑-๐๐๔

นครสวรรค์ มีทรงเตี้ย ฝาเรือนไม่ติดกันสาด ทำให้ฝาเรือนพุงง่าย กว่าส่วนทางภาคกลางตอนล่าง โดยเฉพาะเรือนพระทรงใหญ่ของสุพรรณบุรีและเรือนนางทรงอ่อนช้อยของอยุธยา มีทรงที่สูงกว่า

“กับคำถามว่าทำไมคนไทยจึงขายเรือนทิ้ง คุณสำรวย ตอบว่า “เขาก็ต้องการเงินไปใช้หนี้บ้าง เพราะเห็นว่าบ้านปูนสวย และทันสมัยกว่าบ้าง บางรายก็กลัวเรือนที่อยู่มาเกือบร้อยปีพัง ลงบ้าง ก็ทำแค่เปลี่ยนฝาเรือนหน่อยก็อยู่ต่อได้อีกหลายสิบปี”

จากธุรกิจซื้อขายเรือนไทยเก่า ต่อมาด้วยเรือนเก่า เริ่มหายากขึ้น ประกอบกับคนมีฐานะสมัยนั้นอยากได้เรือนจาก ใหม่ไมใช่เรือนไทยที่รื้อมาขายเช่นเดิม คุณสำรวยจึงหันมาเปิด โรงงานสร้างเรือนไทย หรือในวงการเรียกกันว่า ‘ปรุง’ ขึ้นภายใน ชื่อ ส.รวยเจริญ อันมีที่มาจากนามสกุลสุรวยเจริญ นามสกุลแบบไทยๆ ที่คุณแม่ตั้งขึ้นใหม่แทนนามสกุลจีนเพื่อรับใช้ครอบครัวกับกิจการนี้

การรื้อเรือนไทยมาขายคงไม่ยากเกินความสามารถ คนทั่วไป แต่การปรุงเรือนไทยขึ้นเองทั้งหลังโดยปราศจากความรู้ทางสถาปัตยกรรมนั้นทำได้อย่างไร

“แม่ไม่มีความรู้ทางสถาปัตย์เลยแต่เขาเป็นคนฉลาด ตั้งแต่ตอนขายเรือนเก่า ถ้าเขาเห็นว่าเรือนไหนทรงสวย ก็จะวัดและจดไว้ ช่างที่ปรุงเรือนขึ้นก็ไม่มีใครทำเป็น แต่แม่ก็ให้เอาของเก่ามาเป็นครู ฝึกด้วยการเลียนแบบจนได้เรือนหลังแรกขึ้นเป็นเรือนแฝดราคาดึงแสนห้าหมื่นบาท”

คุณสุชนาญาติตัวอย่างผลงานชิ้นโบแดงฝีมือคุณแม่ ในครั้งต่อๆ มาให้ฟัง ไม่ว่าจะเรือนไทยที่วังสวนผักกาด โรงแรมแชงกรีลา หรือเรือนไทยที่โกอินเตอร์กึ่งเยอรมัน เชียงใหม่ และหลายประเทศ มีทั้งส่งช่างไปปรุงเรือนต่างถิ่น หรือลูกค้าเอาไปปรุงเองแล้วแช่ภาพเรือนไทยทรงงามท่ามกลางหิมะโปรยปรายมาให้ชม

เรือนไทย ส.รวยเจริญ เรื่องชื่อจนได้รับรางวัลผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมดีเด่นและรางวัลอื่นๆ อีกมาก อย่างไรก็ตาม อยากรู้ที่อนาคตของกิจการก็ต้องมีผู้สืบต่อ และด้วยการตัดสินใจของคุณแม่สำรวย ให้คุณสุชนา ลูกคนที่ ๓ จากทั้งหมด ๖ คน ออกจากโรงเรียนตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ ๔ ขณะที่ลูกอีก ๕ คนที่เหลือได้เรียนจนจบปริญญาตรี

“เขาบอกว่าเราฉลาด แก่นแก้ว น่าจะช่วยให้มาก เราเลยจบแค่ปอสี่ ส่วนพี่น้องจบปริญญาตรี ตอนเด็กๆ ฝันว่าอยากเป็นพยาบาล ตอนนั้นเสียใจมาก ไม่เข้าใจว่าทำไมแม่ให้เราออก แม่ออกจากโรงเรียนมาสองปีแล้วก็ยังขอลงกลับไปเรียนอีก แม่ก็บอกว่า ไม่ต้องเรียนแล้ว เรียนกับแม่นี้แหละ”

การศึกษานอกห้องเรียนโดยมีคุณแม่เป็นคนสอน ทำให้คุณสุชนารู้จักทุกซอกทุกมุมของโรงงาน และทุกขั้นตอนในการปรุงเรือนไทย ตั้งแต่องค์ประกอบเรือน การปรุงเรือน จนกระทั่งการพุดคุยกับช่าง โดยที่คุณครูสำรวยไม่ได้สอนนักเรียนสุชนาตรงๆ แต่เธอได้เรียนรู้จากการตามติดไปทุกที่จนความรักและความรู้ด้านเรือนไทยซึมเข้าสู่กระแสเลือดไปโดยปริยาย

เรือนไทยของ ส.รวยเจริญ ได้อนุรักษ์และสืบทอดเอกลักษณ์ของเรือนไทยที่เสา ฝาเรือน หน้าต่าง บานประตู ฯลฯ สอดเข้าหากัน จึงมีทรงอย่างสี่เหลี่ยมคางหมูที่ด้านล่างใหญ่ ด้านบนเล็ก ทำให้บ้านดูงามได้สัดส่วนและมั่นคงแข็งแรง การเข้าไม้ที่ไม่ได้ใช้ตะปู แต่ใช้เดือยรูปแบบต่างๆ ชัดกันทั้งหลัง เพื่อให้โครงสร้างเรือนแข็งแรงและสะดวกในการต่อเติมหรือขยาย เพราะถอดชิ้นส่วนเหล่านั้นแล้วประกอบขึ้นใหม่ได้โดยง่าย

ไม่เพียงเท่านั้น ส.รวยเจริญ ยังมีการปรับเปลี่ยนบางส่วนของเรือนเพื่อการใช้งาน เช่นให้มีห้องน้ำในเรือน หรือบางครั้งก็เชื่อมติดกับนอน คล้ายบ้านสมัยใหม่แต่ยังคงสัดส่วนเรือนไทยไว้ได้ หรือการเปลี่ยนวัสดุโครงหลังคาเช่นกลอนระแนงซึ่งมองไม่เห็นจากภายนอก ให้เป็นสแตนเลส เพื่อให้ใช้ได้นานขึ้น และง่ายต่อการซ่อมแซม

ในยุคสมัยที่มีเทคโนโลยีและเครื่องมือพร้อมสรรพ การเลียนแบบของโบราณไม่ใช่เรื่องยาก แต่การเลียนแบบที่อนุรักษ์ความดั้งเดิมไว้ให้ยืนนานเข้ากับยุคสมัยนั้นไม่ง่าย คุณสุชนา ทายากรุ่นที่สองของ ส.รวยเจริญ คือนักคิด นักพัฒนา และนักบริหารคนหนึ่งที่ทำสิ่งเหล่านั้นได้สำเร็จอย่างงดงามด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจจริง สมกับที่กล่าวขานกันตลอดมาว่า **‘เรือนไทยสวย ต้อง ส.รวยเจริญ’**



S. Ruaycharoen Thai Traditional Houses

S. Ruaycharoen is the name of a Thai traditional houses consultant and builder that guarantees the best quality. Ms. Suchaya Sukruaycharoen, the 2nd generation is running the business after her mother, Mrs. Samruai Sukruaycharoen, the founder, retired.

The history of the business goes back before 1975, at that time, Mrs. Samruai and her husband made a living by peddling goods on boat, traveling up and down the Chao Phraya river. She related her love of Thai houses that, **“Whenever I went peddling goods, the sight of Thai houses along the river banks always caught my eyes...I thought, Thai houses are so beautiful, I wish to have one like that, some day...”**.

Finally, she bought an old Thai house from Nakhon Sawan. Since Thai house is prefabricated, the disassembled parts were transported and placed at her sister’s house and before they were reassembled, a neighbour was interested and asked to buy them from Mrs. Samruai at the price of 8,000 baht. She, therefore, decided to sell it since the profit was considerable. That was the first house that she sold and could be the beginning of the business because, from that time onward, Mrs. Samruai bought more houses and all of them were sold. Eventually, she had the idea to open a business of buying and selling Thai houses, followed by building Thai houses afterward.

How could a woman who did not have any background in building crafts could

Mrs. Samruai Sukruaycharoen
Ms. Suchaya Sukruaycharoen
65/n Mu 5, Tambon Bang Pla Kot, Amphoe
Pa Mok, Ang Thong
Tel. 088-879-5153/ 035-661-004

successfully found and run a Thai houses building company? Ms. Suchaya answered the question that, **“Mother had no backgrounds in building but she was intelligent. From the time when she was buying and selling houses, whenever she saw beautiful ones, she would measure and record them. These drawings became references for her house building business which began by replicating old houses based on her records. The first completed house was a twin house that was sold for one hundred fifty thousand baht”**.

Ms. Suchaya was chosen by her mother as the successor of the business due to her active, love of learning nature and her intelligence. Consequently, Mrs. Samruai had her daughter leave school at an early age to work with her as an apprentice. Although she was greatly sad to leave school at first, the knowledge and learning that her mother completely transferred to her has become invaluable. Ms. Suchaya now is a true expert in Thai traditional houses business and S. Ruaycharoen under her management has continued to thrive and become more and more famous, receiving numerous awards. Examples of S. Ruaycharoen Thai houses can be seen in Suan Phakkad Palace, Shangri-la Hotel, and some were sent abroad to Germany, Shanghai, etc.

Although the company is well known and highly successful in business, S. Ruaycharoen never ceases to develop. The company aims to conserve traditional forms and techniques, especially the wood jointing without nails, while trying to find means for new adaptation such as the installation of toilets inside the house to suit the present way of life. Today, it is known to all lovers of Thai architecture that: **“S. Ruaycharoen, for beautiful Thai houses”**.



ภาพถ่ายเก่า คุณสำรวยและลูกๆ ในเรือค้า
Old photographs of Mrs. Samruai and her children in the peddling boat.

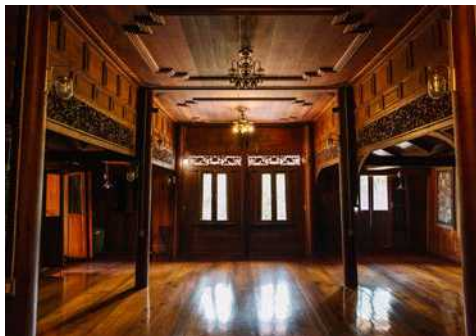


คุณสุชญาทับผลงานที่ภาคภูมิใจ เรือนไทย ส. รอยเจริญ
Miss Suchaya in front of her work of pride, the S. Ruaycharoen Thai houses.





คุณสำรวย คุณสุชญา โรงงานผลิตชิ้นส่วนเรือนไทย และตัวอย่างผลงาน
Mrs. Samruai, Miss Suchaya, their Thai house manufacturing and examples of works.



รชต ชายูเซีย ช่างกรจกกรียบ

คุณรชต ชายูเซีย ช่างฟงกรจกชวอำทอพงตง จงหวัดเซียงใหม่ คือผู้พิ้นชีวิต คินลมหยใจให้กรจกโบราณ หลากสี และเป็นช่างฟงกรจกเพียงคนเดียวในประเทศไทยที่คุม แรงกายแรงใจเพื่อกลับมำทำหน้าทีเติมเต็มคุณค่างานประณีต ศิลป์ไทยอย่างสง่างม

“คนสมัยก่อนเขาใช้ประดับตกแต่งเครื่อง ราชภัทท์ วัฒอราม และงานพุทธศิลป์ ถ้าลองสังเกตดู ดินแดนใดทีตามทีอดีตเคยเป็นเมืองขึ้นของสยาม เช่น มะริด ทวย นครศรีธรรมราช ลาว ทัมพูชา หรือทงลำนนา เรวจะ พงงานศิลปะทีประดับกรจกสีโบราณนี้แทบทุกแห่ง อย่าง เซียงใหม่เองทีมีหลักฐานปรากฏในพงศวตารวาทกรงการสยาม ได้ส่งลูกปืนใหญ่ ลูกปืนเล็ก ทงค้ำเปลว และกรจกเงิน มา เป็นสิ่งตอบแทนเครื่องบรรณาการต่างๆ เพราะกรจกเหล่านี้ นิยมใช้งานกันมากตั้งแต่สมัยรัชกาลที ๓ กระทั่งต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที ๔ จึงได้มีการก่อตั้งกรมช่างฟงกรจกขึ้นเพื่อกำกรการผลิตกรจกทั้ง ๒ รูปแบบ โดยโปรดฯ ให้กรมขุนวรจักรธรานุภาพ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรม”

ยอนเวลาไปเมื่อคุณรชตบวชเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา ปีที ๒ เริ่มหลงไหลและฝึกฝไ้ในงานศิลปะปะตั้งเดิม อักทังเขายัง ฝไ้ฝันอยากเป็นร่างทรงและช่างทำปราสาทศพ ตามรอยพระครู ปยธรรมานุสิฐ วัดกรายมูล ทีเขาเลื่อนใสคริธา ซึ่งเซียชวญกร ทำปราสาทศพลำนนาและเป็นผู้มีมอ้งกรงเจ้า เขวจึงขอฝักตัว เป็นลูกศิษย์ของท่น ซิมซิมอ้งค้ความรูภูมิปัญญาพื้นบ้าน ฝึกฝน ทักษะเชิงช่างและงานหัตถกรรมหลากหลายแขนง จนในที่สุดที ตัดสินใจลาสิกขามาครองตนเป็นอุบาสกเพื่อกเลือกเส้นทางชีวิต ทีเหมาะสมกับตนเอง

การเลือกทงชีวิตเป็นช่างทำปราสาทศพนับเป็น จุดเปลี่ยนสำคัญ คุณรชตออกจากโรงเรียนมาสู่แนวทงทีตั้งใจ อย่างไม่หันหลังกลับ คุณรชตมำทำปราสาทศพอยู่ทีกับพระครู เต็มตัวได้ ๕ ปี จนขึ้นเป็นหัวหน้าช่าง ระหว่างนั้นก็รับทำกรจกกรง รกนุพลชาติ และงานออร์เทไ้ใช้ด้านวัฒนธรรมไปด้วย กระทั่ง ท่นพระครูถึงแก่บรณภาพ ชีวิตจึงเหมือนขาดเสาหลัก

คุณรชต ชายูเซีย
บ้านหนองแก้ว อำทอพงตง เซียงใหม่
โทร. ๐๘๑-๑๖๘-๒๔๗๒

เพราะไม่มีใครสนับสนุนการสร้างปราสาทศพในวัดอีกต่อไปแล้ว และ ณ เวลานั้น ค้ำตอบทีปรากฏขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์

“พอเลิกทำงานทีเควใจกว้างไม่รูจะไปทงไหนต่อ จึงกรบอริษฐานขอพระครูช่วยมำดลใจ ให้ค้ำตอบตรงอ้งค้ พระเจดีย์ทีท่นชอมมำนังเป็นประจำ แล้วท่นไ้เด้นกรจกเงิน แผ่นหนึ่งทีร่วงลงมำตรงหน้า”

หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา เขารเริ่มลงมือศึกษาโดย ขอเข้าไปทงานทีโรงปั้นหม้อ เรียนรูวิชาค้ำน้ำเคลือบเซรามิก ซึ่งเป็นสะพานเชื่อมสู่ศาสตร์การผลิตน้ำกรจก ควบคู่กับการ ทหารยได้ด้วยทักษะควมชำนาญด้านงานหัตถศิลป์ แม้จะลงทง ลงแรง และผิตทงซ้าชวทมำตลอดระยะเวลา ๑๐ ปี แต่ทุกย่าง ท้าวของควมล้นหลวก็ไ้ให้ทกรเรียนสำคัญทีช่วยยับยั้งควมผิน ฝให้เข้าไ้กลควมเป็นจริง และในที่สุด ตำรฟงกรจกทีพระเจ้า บรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ และหม่อมราชวงศ์สินจี ปรำโขษ ประทานไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๘ คือกฎเแเจ้าสำคัญทีช่วย สบมรยร่วว ควมล้นหลว พร้อมไขประตูควมสำเร็จในการ รื้อฝืนคุณค่า ‘กรจกเงิน’ และ ‘กรจกกรียบ’ ศิลปหัตถกรรม โบราณทีสูญหายไปจากแผ่นดินสยามนกว่ำ ๑๕๐ ปี

“เราไม่มีใครสนับสนุนะ แต่เรื่องคนดูถูกดูแคลนมี เยอะเยะ บางคนบอกร่ววำเอาเงินไปทึงขว้างเปล่ำว ซึ่งเรมอง ว่ำทีไม่เห็นจะเป็นไรนั้ ในเมื่อตอนเกิดมำก็ไม่มีอะไรดีตัวมำด้วย สักอย่าง วันนั้มีไ้ทีทหมดไ้เด้นท่น เรวเป็นคนไม่ยึดติดอะไรทึง นั้ แล้วพร้อมจะเทมดหน้าตักเพื่อสิ่งทีอยากไ้และอยากทำ”

กรจกเงิน คือกรจกทีด้านหน้าเป็นแก้ว ด้านหลัง เป็นเงิน (ตะกั่ว) กรจกเงินกับกรจกกรียบแผนผลิตจกวัสดุตั้ง ต้นเดียวกัน แต่ทึงสองชนิดนั้มีคุณสมบัติพิเศษทีแตกต่างกัน สิ้นเชิง กล่าวคือ กรจกกรียบมีความบาง เปราะ และแตกหัก ง่ายคล้ายข้วกรียบ กรจกชนิดนั้เหมาะกับการทงานทีต้องการควม ละเอียด หรือนำไปประสรรค้เป็นลายยกดอก สร้างเหลี่ยมมุมในมิติ นูนต่ำ เพียงใช้ตีกรดแล้วหัก ชิ้นส่วนของกรจกจะไม่หลุดแยก จากกัน เพราะมีโลหะคอยเชื่อมประสาน

ส่วนกระจกจึงมีความยืดหยุ่นสูงกว่า เนื่องจากชนิดใช้กรรไกรตัดและดัดงอได้ รวมถึงมีสายผิวราวเป็นธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์และเสน่ห์ที่ยากจะเลียนแบบ นอกจากนี้ เรื่องเขตสีที่หลากหลายยังเป็นจุดเด่นเหนือกว่ากระจกประติมากรรมใหม่ที่ให้โทนสีน้อยและแสงเงาเชิงกระด้างกว่า มีความระยิบระยับเหลือมลือแสงเงาอย่างแพรวพราว

ลักษณะพิเศษของกระจกโบราณเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาการผลิตแบบดั้งเดิมที่เรียกกันว่า ‘การหุงกระจก’ หรือกระบวนการหลอมวัสดุด้วยส่วนผสมจากเคมีต่างๆ ให้กลายเป็นน้ำกระจก โดยใช้ระยะเวลากว่า ๔ ชั่วโมง ก่อนนำมาลงเบ้าหลอมอะลูมินา แล้วหุงต่อที่อุณหภูมิ ๑,๒๘๐ องศาเซลเซียส จนของเหลวเดือดแดงคล้ายลาวา ที่เข้าสู่กระบวนการรีดกระจกเป็นอันจบสิ้นตอนสุดท้าย

กระบวนการหุงกระจกนั้น ทำในโรงงานผลิตกระจกขนาดย่อมของคุณรชตแบ่งการทำงานออกเป็น ๔ ยก หมุนเวียนกระบวนการหุง-รอ-รีด ตั้งแต่เข้าเตาจุดจรดหัวค้ำ โดยแต่ละวันผลิตกระจกโบราณได้เฉลี่ย ๒๐ แผ่น (ขนาดกว้างประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ยาว ๘๐ เซนติเมตร)

กระจกจับชุดแรกๆ ที่ได้รับการชุบชีวิตขึ้นใหม่หลังหลับใหลไปร่วมศตวรรษ คุณรชตนำมาทดลองสร้างสรรค์งานส่วนตัวและแจกจ่ายให้ช่างหัตถกรรมท้องถิ่นได้นำไปใช้ ก่อนที่ความต้องการจะเริ่มแพร่หลาย จนปัจจุบันมีรายการสั่งผลิตยาวเหยียดข้ามปี โดยมีกลุ่มลูกค้าหลักทั้งจากวัดวาอาราม หน่วยงานราชการ รวมถึงนักสะสมโบราณวัตถุเหล่านี้คือผลลัพธ์ของความอุตสาหะจากการทดลอง ค้นคว้า และพัฒนามานานกว่า ๑๕ ปี นับจากวันแรกที่กระจกจีนประดับหล่นจากยอดองค์พระเจดีย์ ซึ่งเขาเชื่อว่านั้นคือสัญญาณที่ท่านพระครูกำลังชี้ทางดำเนินชีวิตและความคิดแว่นแรก เขาจึงบอกกับตัวเองว่าจะต้องสร้างสิ่งนี้ให้สำเร็จให้จงได้

ว่ากระจกโบราณจะออกมาสมบูรณ์และมีคุณภาพเช่นทุกวันนี้ ต้องใช้เวลาต่อพัฒนาอีกร่วมขวบปี โดยได้รับความร่วมมือจาก รศ.ดร.กมลพรพรณ เฝิงพิต จากภาควิชาฟิสิกส์

และวัสดุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งเล็งเห็นถึงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญา หยิบจับองค์ความรู้จากการวิจัยค้นคว้ามาปรับปรุงคุณภาพให้กระจกทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ เพิ่มความแวววาวสวยงามตลอดจนออกแบบสีสันทึบหลายเฉดสียิ่งขึ้น อีกทั้งยังนำผลงานไปจัดแสดงในมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ (Thailand Research Expo 2019) เมื่อต้นปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ช่างฝีมือตัวเล็กฯ ได้รับโอกาสอันทรงเกียรติในการเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณะสมบัติชาติ

“ลองคิดดูสิว่าถ้าเราไปซื้อกระจกจากเมืองนอกมาประดับสมบัติประจำชาติ มันจะสวยงามไหม ในเมืองงานแค่นี้หรือไม่หรือแผ่นทองคำเปลวก็ทำจากฝีมือคนไทย ขาดแค่กระจกอย่างเดียว ทำไม่ถึงมีพยายามเพื่อให้ทุกอย่างเสร็จสมบูรณ์โดยฝีมือช่างศิลป์ไทยให้สมกับเป็นความภาคภูมิใจของพวกเขาชาวไทย”

ต่อมาทางสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร ได้พบผลงานที่มีคุณลักษณะตรงตามตำรับโบราณของคุณรชต จึงขอสันนิษฐานกระจกเตรียมสำหรับนำไปบูรณะราชรถ ราชยาน พระยานมาศ และพระที่นั่งพุทธานวังหน้า รวมถึงเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ที่จัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จเสด็จถวัลย์ราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

“ล่าสุดที่ทำการกระจกเตรียมให้ทางสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร นำไปบูรณะพระแท่นบรรทมพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งลึกๆ เรารู้สึกถึงความผูกพันกับโบราณวัตถุเหล่านี้มาโดยตลอด มันเหมือนเป็นการระหน่ำที่ที่เราจะต้องทำ ขอแค่ได้เห็นคนนำไปใช้แค่นั้นก็มีความสุขและภูมิใจที่สุดแล้ว”

**Mr. Rachata Chanchiew,
coloured glass sheets artisan**

Mr. Rachata Chanchiew, the coloured glass sheet artisan is a native of Amphoe Hang Dong, Chiang Mai. He is the person who has given a new life to the ancient building craft of coloured glass sheets making. At present, he is the only one ancient glass sheet artisan in Thailand.

“Coloured glass sheets were used for decorating royal objects, temples, and Buddhist arts. This form of decorative arts can be seen in all tributary states of Siam, for instance, Mergui, Dawei, Nakhon Si Thammarat, Lao, Cambodia, or Lanna. The coloured glass sheet arts were popular in the reign of King Rama III of Rattanakosin until the Department of Coloured Glass Manufacturing was founded in the reign of King Rama IV”, related Mr. Rachata.

From the time when Mr. Rachata was in Mathayom 2, he was greatly fascinated by the ancient arts and crafts until he left school, became a novice monk and practiced under Ven. Phra Khru Piyathammanusit, Wat Sai Mun temple, on the building of temporary cremation halls, a form of traditional Lanna crafts. He was competent in the art until became the chief artisan. However, when the Venerable, his art master, passed away, he was lost for his future direction until, miraculously, a piece of Krachok Chuen (a type of coloured glass sheet) fell before his eyes while he was sitting in the place where his master frequently sat. That glass sheet inspired him so much that he began researching for means and methods of coloured glass sheet making.

Mr. Rachata Chanchiew
Ban Nong Kaeo, Amphoe Hang Dong,
Chiang Mai
Tel. 081-168-2472

More than 10 years of research and experiment, with a reference of an ancient textbook on the method of coloured glass sheet making written in 1915 by Prince Krommakhun Worachaktharanuphap and M.R. Linchi Pramoj, Mr. Rachata has successfully produced Krachok Chuen and Krachok Kriap, 2 types of ancient coloured glass sheets. Krachok Chuen is the glass sheet with lead backing. It is flexible, having a beautiful, cracked texture when bent or curved. Krachok Kriap is brittle, with sparkling and bright colour. It can be cut and broken into small pieces, which are used for decorating fine details like glass mosaics.

Mr. Rachata put all his efforts and contributed all he had to the revival of the craft. He clearly stated his intention and aspiration that

“Think about it, if we had to buy coloured glass to decorate our national arts, would it be suitable? We have woodcarvings, gold leaves, and other decorative crafts made by the Thais, only the coloured glass sheets are missing. Why wouldn't we attempt to have everything completed by the Thai artisans, to be the pride of Thai people?”

Development of the ancient craft manufacturing has been going on with help from Chiang Mai University and the Thailand Research Fund. Eventually, success is the result of his perseverance that his products have been used in numerous art and conservation works, most importantly, the decoration of the Narai

Song Suban of King Rama IX Reign Royal Barge, royal chariots, and the Phra Thinang Phuttan royal throne.

Mr. Rachata proudly related that:

“Recently I made Krachok Kriap for the Office of Traditional Arts, Fine Arts Department, to be used in the conservation of the Royal Bed of King Rama IV. I have always deeply felt that I am bonded with these ancient objects. It seems that this work is my duty, and, only seeing people using my work, I am most happy and proud”.



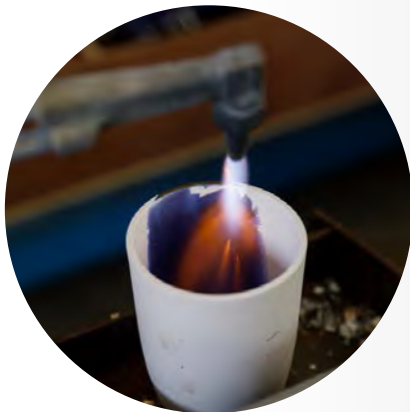
คุณรัชต ในห้องพระและะหว่างการทำงาน
Mr. Rachata in his praying room and workshop.



รายละเอียดการประดับตกแต่งลวดลายปิดทองประดับกระจกกรีย์บ
Detail of gilding and Krachok Kriap decoration.



ผิวที่ยืดหยุ่นและแตกลายของกระจกจีน กับตัวอย่างการใช้ตกแต่งลวดลายฐานพระพุทธรูป
The flexibility and cracked texture of Krachok Chuen, example of Krachok Chuen decoration on pedestal of the Buddha image.



การตัด การฟุ้ง และการประดับกระจกสี
The cutting, melting, and decoration of coloured glass mosaics.



ท่านผู้หญิงสิริกิติยา เจนเซน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร

๖ มีนาคม - ๒๘ เมษายน ๒๕๖๒ พระที่นั่งอัคราภิรมย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

นี่คือการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ที่แปลกใหม่ และน่าสนใจมาก

กรมศิลปากร โดยท่านผู้หญิงใหม่-สิริกิติยา เจนเซน ทำโครงการ ‘วังหน้าในมิติแห่งกาลเวลา’ ระหว่างวันที่ ๖ มีนาคม - ๒๘ เมษายน ๒๕๖๒ ที่พระที่นั่งอัคราภิรมย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ความน่าสนใจของงานนี้คือการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ที่อาจฟังดูไกลตัวให้น่าสนใจ ผ่านมุมมองใหม่ๆ และการใช้สื่อที่หลากหลาย ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการวังหน้าในมิติ ที่จัดเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ ที่หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร

“อยากให้เห็นประวัติศาสตร์ไทยช่วงนี้จากหลากหลายมิติ” ท่านผู้หญิงสรุปแนวคิดของโครงการ ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานประวัติศาสตร์ช่วงที่ว่า คือช่วงที่สยามมีพระมหากษัตริย์ถึง ๒ พระองค์พร้อมกัน คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ‘วังหลวง’ กับ ‘วังหน้า’

ฟังเพียงเท่านี้คนรุ่นปัจจุบันอาจนึกไม่ออกว่าเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับจีน ท่านผู้หญิงใหม่จึงคิดวิธีนำเสนอ เชิญคนเก่งจากสารพัดวงการ ทั้งศิลปิน ช่างเขียนรูป นักพัฒนาแอปพลิเคชัน นักพฤกษศาสตร์ นักร้องประสานเสียง นักทำหนัง ร็อกเกอร์ เชฟ สถาปนิก นักภาษาศาสตร์ ฯลฯ รวม ๒๐ คน และ ๑ คณะนักร้องประสานเสียง มาดูร่องรอยประวัติศาสตร์สำคัญช่วงหนึ่งของชาติไทย แล้วสร้างชิ้นงานตามความถนัด

ด้วยเหตุนี้ การสื่อความหมายของประวัติศาสตร์จึงมี “มิติ” ที่หลากหลายตามการตีความของศิลปินแต่ละท่าน ไปสู่การซึมซับ รับรู้ในมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างของผู้ชม

และนี่คือโครงการ ‘วังหน้าในมิติแห่งกาลเวลา’ และนิทรรศการ ‘นิยามนอก อื่นซุ้: แปลงร่างอดีตในหลืบแห่งปัจจุบัน’ โดยมี นาตาลี บูแตง คุณใหม่ และแมรี่ ปานสง่า เป็นคณะภัณฑารักษ์

สถานที่จัดนิทรรศการครั้งนี้คือพระที่นั่งอัคราภิรมย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อันเป็นพระที่นั่งท้องพระโรงของวังหน้า สมัยก่อนห้องนี้ใช้สำหรับออกวารสาร และต้อนรับแขกเมือง

แต่อาณาบริเวณที่เคยเป็นวังหน้าในอดีตนั้นกว้างใหญ่ เมื่อตำแหน่งวังหน้าถูกยกเลิกในสมัยรัชกาลที่ ๕ พื้นที่วังหน้าส่วนใหญ่กลายเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร บางส่วนเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปัจจุบัน

ท่านผู้หญิงใหม่เชิญศิลปินและผู้เชี่ยวชาญเข้าไปในพื้นที่วังหน้า แล้วให้แต่ละคน ‘สื่อสาร’ กับกลิ่นอายและร่องรอยประวัติศาสตร์ ตั้งคำถาม หาแรงบันดาลใจ และค้นคว้าเพิ่มเติมก่อนลงมือสร้างงานตามความถนัดของตน ออกมาเป็นผลงานที่แตกต่าง ปรากฏเป็นงานที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ เช่นงานทัศนศิลป์ และงานเชิงนามธรรม เช่นการขับร้อง อ่านบทกวี จนถึงงานเสียงอาหารที่รังสรรค์ขึ้นด้วยแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์ของยุคสมัย

ท่านผู้หญิงใหม่ออกตัวว่า **“ไม่รู้เหมือนกันว่าเสียงตอบรับจากผู้ชมและนักวิจารณ์จะเป็นอย่างไร”**

แต่ผลลัพธ์ออกมาเป็นการพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์การจัดนิทรรศการในประเทศไทย และถือเป็นตัวอย่างงานสื่อความหมายทางวัฒนธรรมที่เปิดมุมมองให้กับมรดกอย่างไม่เคยมีมาก่อน

Wang Na Naruemit in the Dimensions of Time

Thanphuying Sirikitiya Jensen
Bangkok National Museum, Bangkok
6th March – 28th April, 2019 at Issara Winitchai Throne Hall,
Bangkok National Museum, Bangkok.

This was the interpretation of history which was extraordinary, new and very interesting.

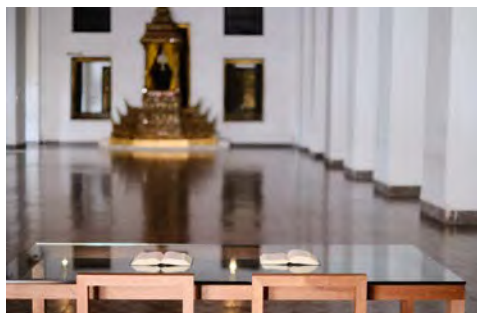
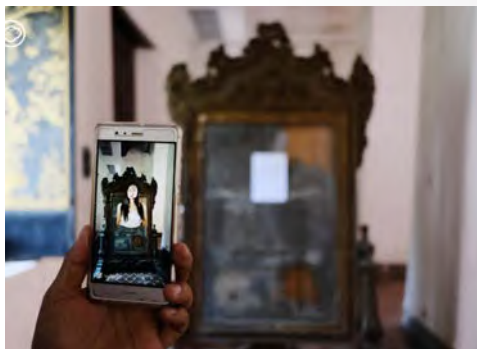
“I would like visitors to view the Thai history of this period in various dimensions”, Thanphuying Sirikitiya Jensen, the project creator summarized on the concept. The mentioned history is the King Rama IV’s period when Siam had 2 kings simultaneously, King Chomklao, Rama IV or “The Grand Palace” and King Pinklao, “The Front Palace”.

For today’s people, this part of history may seem unrelatable, therefore several forms of interpretation were applied in the exhibition by cooperation of experts and creative people including artists, painters, application developer, botanist, choir singers, movie producer, rocker, chef, architects, linguists, etc., totaled 20 persons and 1 choir. Then, creative works were conceived by these people by the impressions they had on the Wang Na (Front Palace) history.

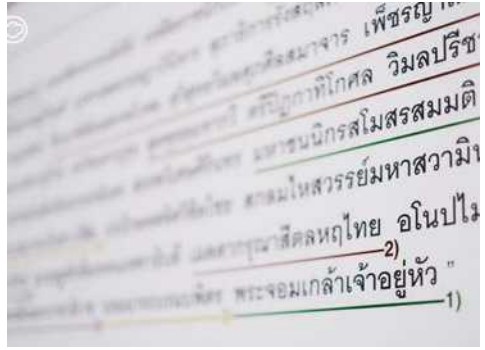
Consequently, “Wang Na Naruemit in the Dimensions of Time” exhibition was created. The event was the accumulation of various dimensions of interpretation by artists and contributors, as well as dimensions of perception that visitors had on experiencing the exhibited objects, performances, and food.

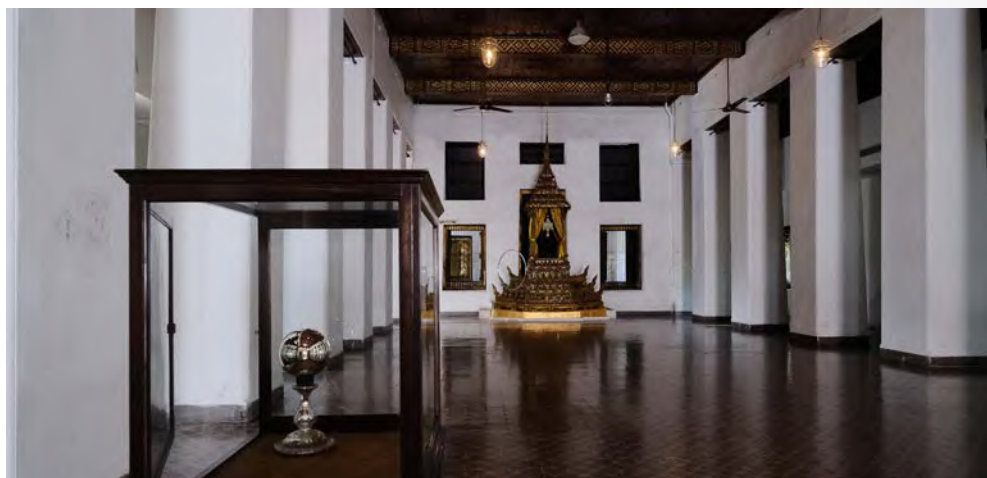
“I don’t know how visitors and critics would respond to this project”, Thanphuying Sirikitiya said.

The result has proved to be a revolution of exhibition in Thailand, SWan example of cultural interpretation that opened a new view on heritage successfully and unprecedentedly.



การสื่อความหมายของวังหน้าในรูปแบบและสื่อที่หลากหลาย
Interpretation of the Front Palace in various forms and media.







ท่านผู้หญิงสิริกิติยา เจนเซน ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์โครงการ วังหน้าอนุมิต ในมิติแห่งกาลเวลา
Thanphuying Sirikitiya Jensen, the initiator of Wang Na Naruemit Project.

เอกสารอ้างอิง

โลจน์ นันทวิชฌรินทร์,

การซ่อมโรงงานน้ำปลาทั้ง่วนอะที่บังเอิญเป็นการอนุรักษ์บ้านคหบดีจีนโบราณเล็กหลังสุดท้ายใน กทม.,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/thang-nguan-hah-heritage-house-renovation/>

มีงขวัญ รัตนคช,

บ้านร้อยเสา ซุขชีวิตสถาปัตยกรรมโคโลเนียลล้านนาสมัย 5.๕ อายุ ๑๓๐ ปีให้เป็น Luxury Boutique ที่เก็บรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไปพร้อมกับการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยอย่างกลมกลืน,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/137-pillars-house/>

โลจน์ นันทวิชฌรินทร์,

What When WOO Where Why เยือนเมืองภูเก็ต คุยกับทายาทตระกูลหูกู้ฟื้นฟูป้านสไตลชีโน-ยูโรเปียนของบรรพบุรุษ ‘ร้านหม่อเส็งแอนด์โก’ ให้เป็นโรงแรมพร้อมพิพิธภัณฑ์ที่เปลี่ยนผู้เข้าพักให้เป็นนักอนุรักษ์,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/woo-gallery-and-boutique-hotel-phuket/>

คุณากร,

ตึกเก่าเล่าใหม่ เรื่องเล่าที่เกือบเลือนหายโดยสมาชิกตระกูลกิติยตรคนสุดท้ายที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในตึกกิติพานิชย์ ก่อนจะเป็น Kiti Panit ร้านอาหารล้านนาในบรรยากาศสถาปัตยกรรมลูกผสมอิทธิพลพม่า,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/kitipanit-store-kiti-panit-restaurant-chiang-mai/>

โลจน์ นันทวิชฌรินทร์,

บ้านปลุกปรดี : อดีตตำหนักตากอากาศริมทะเลชะอำ ที่ย้ายมาปลุกความสุขในเมืองหลวง,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/plukpreedee/>

โลจน์ นันทวิชฌรินทร์,

คุ้มวงศ์บุรี เรือนหอไม้สีชมพูอายุ 123 ปี ของลูกหลานเจ้าหลวงแพร่องค์สุดท้าย,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/wongburi-house-phrae/>

ธีรพันธ์ สีสาวรรณสุข,

CINEMA PARADISO ตามไปดูเรื่องราวการเปลี่ยนโรงหนังสแตนดะอะโลนร้างย่านบางรัก ให้กลายเป็นโรงแรมคอนเซ็ปต์ใหม่ที่คนรักหนังต้องตื่นเต้น,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/replace-7/>

จิตรชนก ชัยวงศ์,

สุข รวย เจริญ คุยกับผู้ที่ก่อตั้งและทายาทรุ่นสอง ส.รวยเจริญ ธุรกิจค้า รับซื้อ และสร้าง ประกอบเรือนไทย กับความรู้และประสบการณ์ที่สั่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นครอบครัวนักปรุงเรือนไทยมือหนึ่ง,
เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/sor-ruaycharoen/>

คุณากร,

หุงรุ่งหุงคำ รชต ชายชูชัย ช่างผู้ชอบชีวิตศิลปะ ‘กระจกจีน’ และ ‘กระจกกรีย์บ’ งานศิลปะหัตถกรรมโบราณที่สูญหายไปจากแผ่นดินสยามประเทศตั้งแต่สมัย ร.๕,

เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/master-ancient-kriab-glass/>

กรณิศ รัตนามหัทธนะ,

ใหม่ในเก่า ๑๖ ชิ้นงานศิลปะของช่างเขียนรูป นักพัฒนาแอปพลิเคชัน นักพฤกษศาสตร์ นักร้องประสานเสียง นักทำหนัง ร็อกเกอร์ เซฟ สถาปนิก นักภาษาศาสตร์ ใน ‘วังหน้า’ ที่จะเผยแพร่ร่องรอยประวัติศาสตร์สำคัญช่วงหนึ่งของชาติไทย,

เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/wang-na-naruemit-exhibition/>



มรดกเมือง สู่มรดกโลก



“การอนุรักษ์เมือง” เป็นบริบทหนึ่งที่น่าสนใจ มีความสำคัญ และมีขอบเขตที่กว้างไกลออกไปจากการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยโดยคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า จึงได้ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้วรวมทั้งสิ้น ๓๑ เมือง

ในจำนวนเมืองเก่าทั้งหมด เชียงใหม่ และสงขลา ได้ดำเนินการนำเสนอเมืองเข้าสู่บัญชีมรดกโลก ซึ่งได้ดำเนินการมาโดยลำดับ จึงเป็นเรื่องราวที่น่าติดตามและให้กำลังใจ ใ้การนำเสนอประสบความสำเร็จ อันจะเป็นความภาคภูมิใจของชาวเมืองเก่าทั้งสอง รวมถึงชาวไทยทั้งประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะนำมาสู่การตระหนักรู้และความรับผิดชอบร่วมกันของประชาชน ในการสร้างกระบวนการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

FROM TOWN HERITAGE TO WORLD HERITAGE

06

“Historic town conservation” is an interesting context which is important and covers a much wider scope than architecture conservation. Consequently, the Thai Government by the Committee on Conservation and Development of Rattanakosin and Old Towns has designated 31 Old Town areas by consent of the Cabinet.

Amongst these old towns, Chiang Mai and Songkhla have decided to nominate their old towns to World Heritage Inscription and have carried out the work for a period of time to the present. This is an interesting issue, which should be followed and given encouragement. We all hope for successful inscription of both towns, which would be the pride of townspeople and Thai people as a whole, and, most importantly, would bring about public awareness and shared responsibility in building a sustainable conservation process.



เมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก

เชียงใหม่ อดีตศูนย์กลางอาณาจักรล้านนา เมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต และเมืองแห่งการสืบสานส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมล้านนา ‘มรดก’ หลักฐานและประจักษ์พยานที่แสดงออกถึงอัจฉริยภาพ และคุณค่าอันโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ในระดัปลานนา จากคุณค่าอันประเป็นค่ามิได้ของเมืองเชียงใหม่ และวิถีวัฒนธรรมล้านนาที่ช่วยชูชูให้เมืองแห่งนี้เจริญงอกงามมายาวนานกว่า ๗๒๕ ปี

ผู้คนชาวเชียงใหม่ นำโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และคณะสงฆ์เมืองเชียงใหม่ จึงร่วมกันริเริ่มดำเนินการโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ตามแนวทางเมืองมรดกโลกขององค์การยูเนสโก (UNESCO) หรือ ‘โครงการขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก’ ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๕๙ และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีเป้าหมาย ‘หนึ่งเดียว’ คือ การใช้โอกาสในการขับเคลื่อนการขึ้นทะเบียนเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลก เป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม สานพลังใจและการปฏิบัติการในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงใหม่จากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันปกป้องรักษาแหล่งมรดก และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์แห่งนี้ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างสมดุล เพื่อให้ชาวเชียงใหม่ได้อยู่อาศัยในเมือง ‘เชียงใหม่’ เมืองอันเป็นที่รักอย่างมีความสุขและยั่งยืนสืบไป

วิสัยทัศน์ “เมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต”

๑. เมืองที่ยังคงรักษาคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของระบบนิเวศเชิงที่ตั้งและการวางผังเมืองไว้ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง
๒. เมืองที่ยังคงรักษาและสืบทอดคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลด้านวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องรักษาเมือง บนฐานคติความเชื่อ พิธีกรรม ฝั-พุทธ-พราหมณ์
๓. เมืองที่ยังคงรักษาและสืบทอดคุณค่าอันโดดเด่น เป็นสากลของงานศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมล้านนารวมถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

ผศ.ดร. วรสิทธิ์ ตันตติพันธ์กุล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

๔. เมืองที่พัฒนาด้วยความสมดุลและยั่งยืนของระบบนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจเพื่อให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุปความก้าวหน้าการขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก (พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๓)

การขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก ดำเนินการภายในชื่อ โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ตามแนวทางเมืองมรดกโลก หรือเรียกสั้นๆ ว่า ‘โครงการขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก’ โดยการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ และภาคส่วนต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา คณะสงฆ์ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเมืองเชียงใหม่ โดยการขับเคลื่อนโครงการได้มีการดำเนินงานต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน โดยใน พ.ศ. ๒๕๕๙ คณะทำงานขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลกได้ริเริ่มดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการ ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ตามแนวทางเมืองมรดกโลก (ระยะที่ ๑) โดยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัย และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกเชียงใหม่ร่วมกับจัดกิจกรรมประชุมหารือคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสังเคราะห์คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value : OUV) ของเมืองเชียงใหม่ และดำเนินการจัดทำเอกสารนำเสนอ (Nomination Dossier) ตามกรอบเอกสาร (Operational Guideline) จนนำไปสู่การได้ร่างแนวคิดคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของเชียงใหม่ ใน ๓ คุณค่า ได้แก่ คุณค่าด้านผังเมือง (Values of Town Planning) คุณค่าด้านวัฒนธรรมของเมือง (Values of Town’s Culture) และคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม (Values of Town’s Architecture) และนำเสนอขอบเขตพื้นที่แหล่งมรดก (Area of Property) ในรูปแบบของแหล่งมรดกเกี่ยวเนื่อง (Serial Nomination) ประกอบด้วย ๒ พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ และพื้นที่วัดพระธาตุดอยสุเทพ และได้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไป หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะทำงานฯ ได้ดำเนินโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ตามแนวทางเมืองมรดกโลก (ระยะที่ ๒) เพื่อจัดทำข้อสรุปคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของเมืองเชียงใหม่ (Outstanding Universal Value-OUV) และกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งมรดก (Property Area) และพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับกฎหมาย ข้อบัญญัติท้องถิ่น และศักยภาพในการปกป้องพื้นที่แหล่งมรดก พร้อมทั้งมีการจัดประชุมจัดทำแผนการจัดการ (Management Plan) ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน มีการจัดประชุมนานาชาติ Chiang Mai Forum of Experts ในหัวข้อ 'The Lanna Historic City Forum of Experts 2017' โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญนานาชาติ ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมล้านนา-ไต และวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมจำนวน ๒๘ ท่าน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าและอัตลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ ในที่สุดได้มีการเสนอรอบแนวคิดหลักของแผนการจัดการแหล่งมรดก (Management Plan) ใน ๕ กลุ่มประเด็น ได้แก่ ๑) กระบวนการร่วมมือกับพลเมืองเพื่อการดูแลเมือง ๒) การอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่าและตอยสุเทพ ๓) การจัดการด้านการจราจรและขนส่ง ๔) การจัดการการท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ๕) การจัดการเพื่อรองรับความเสี่ยง

ใน พ.ศ. ๒๕๖๑ คณะทำงานฯ มีการดำเนินโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ตามแนวทางเมืองมรดกโลก (ระยะที่ ๓) โดยได้ดำเนินการจัดประชุมนานาชาติด้านมรดกโลก เมื่อวันที่ ๑๑-๑๔ กันยายน ๒๕๖๑ เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกโลก การอนุรักษ์ และการพัฒนาเมืองจากทั่วโลก และได้ข้อสรุป ๒ สารสำคัญ ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์มรดกทางวัฒนธรรมตามแนวทางมรดกโลก ใช้เกณฑ์ข้อที่ ๒ ๓ และ ๔ (Area of Property) มีข้อสรุปให้ขยายขอบเขตพื้นที่จากข้อเสนอเดิมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นพื้นที่ตอยสุเทพ (พื้นที่ลุ่มน้ำที่ให้น้ำกับเมืองเชียงใหม่) และพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ ตามประกาศเขตเมืองเก่าของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ตามแนวทางเมืองมรดกโลก (ระยะที่ ๓) โดยได้ดำเนินการจัดประชุมนานาชาติด้านมรดกโลก

เมื่อวันที่ ๑๑-๑๔ กันยายน ๒๕๖๑ เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกโลก การอนุรักษ์ และการพัฒนาเมืองจากทั่วโลก และได้ข้อสรุป ๒ สารสำคัญ ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์มรดกทางวัฒนธรรมตามแนวทางมรดกโลก ใช้เกณฑ์ข้อที่ ๒ ๓ และ ๔ (Area of Property) มีข้อสรุปให้ขยายขอบเขตพื้นที่จากข้อเสนอเดิมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นพื้นที่ตอยสุเทพ (พื้นที่ลุ่มน้ำที่ให้น้ำกับเมืองเชียงใหม่) และพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ ตามประกาศเขตเมืองเก่าของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในส่วนของพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ขยายครอบคลุมพื้นที่ตอยสุเทพ-ปุย โดยอ้างอิงเขตอุทยานแห่งชาติตอยสุเทพ-ปุย ผวกวักเข้ากับพื้นที่ฝั่งเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ และในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๑ คณะทำงานฯ ได้นำส่งร่างเอกสารนำเสนอ (Draft Nomination Dossier) ที่จัดทำแล้วเสร็จ ส่งถึงสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ซึ่งได้ดำเนินการส่งต่อไปยังศูนย์มรดกโลก ณ เมืองปารีส ประเทศฝรั่งเศส และได้รับแนวทางการปรับปรุงเอกสารนำเสนอจากศูนย์มรดกโลกเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เพื่อดำเนินการปรับปรุงเอกสารต่อไป และได้มีการนำเสนอข้อมูลขอบเขตและความคืบหน้าโครงการเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลกให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ ๗ ธันวาคม และถวายข้อมูลแด่พระสังฆราชเจ้าอาวาสวัดที่อยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกันเขต Buffer Zone เชียงใหม่เมืองมรดกโลก ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑

ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะทำงาน โครงการขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก (ระยะที่ ๔) ได้ตั้งเป้าหมายของโครงการในเรื่องการจัดทำเอกสารนำเสนอ (Nomination Dossier) ให้เสร็จสมบูรณ์ ควบคู่ไปกับการริเริ่มจัดทำแผนการจัดการ (Management Plan) และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่มรดกโลก คณะทำงานได้ทำการจัดทำข้อสรุปฉบับสมบูรณ์ในเรื่องขอบเขตพื้นที่มรดก (Property Zone) พื้นที่กันชน (Buffer Zone) และแหล่งมรดกเชียงใหม่ที่เป็นประจักษ์พยานคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด ๔๘ แหล่ง ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒ คณะทำงานได้ดำเนินการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อการจัดทำแผนการจัดการ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพิ่มเติมร่วมกับหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติร่วมกับประชาชนทั่วไป การจัดกิจกรรม Chiang Mai Heritage Walk และกิจกรรมยูทูบมรดกโลก

ใน พ.ศ. ๒๕๖๓ คณะทำงานกำลังดำเนินการจัดทำเอกสารข้อเสนอ (Nomination Dossier) ในขั้นตอนสุดท้าย และวางแผนจะส่งมอบเอกสารนำเสนอแผนการจัดการ และคู่มือการใช้แผนการจัดการให้กับองค์การยูเนสโกที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และประชาชน ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ พร้อมไปกับการจัดแถลงข่าวการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับองค์กรด้านการศึกษา และองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนา แหล่งมรดกเชียงใหม่พร้อมทั้งสิ้น ๑๖ สถาบัน ได้พัฒนาปรับปรุงเอกสารจนได้ร่างเอกสารนำเสนอร่างที่ ๒ (2ndDraft Nomination Dossier) ที่จัดทำแล้วเสร็จ ส่งถึงสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในวันที่ ๒๖ กันยายน ซึ่งได้ดำเนินการส่งต่อไปยังศูนย์มรดกโลก ณ เมืองปารีส ประเทศฝรั่งเศส เป็นครั้งที่ ๒ และได้รับคำแนะนำกลับมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

คุณค่าอันโดดเด่นของแหล่งมรดกเชียงใหม่

จากข้อเสนอการขึ้นทะเบียนเมืองเชียงใหม่เป็นแหล่งมรดกโลกตามเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกด้านวัฒนธรรมขององค์การยูเนสโก (UNESCO) คุณค่าที่มีความโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value) ของแหล่งมรดกเมืองเชียงใหม่และดอยสุเทพ ประกอบด้วย

๑. คุณค่าด้านการวางผังเมือง

เมืองเชียงใหม่แสดงออกถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในคุณค่าของมนุษย์ ในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง ผ่านการตั้งเมืองและการวางผังเมืองที่ทันสมัยที่สุดในเวลานั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ไท มีหลักฐานประจักษ์พยานที่โดดเด่นคือ การตั้งเมืองเชียงใหม่ที่มีองค์ประกอบของแม่ป่าปิง เมืองเก่าเชียงใหม่ เวียงสวนดอก และดอยสุเทพ และการวางผังเมืองเมืองเก่าเชียงใหม่

๒. คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณีล้านนา

วัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ หรือของแท้ดั้งเดิมและผู้คนยังยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน เป็นประเพณีและพิธีกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อการดูแลรักษาเมืองเชียงใหม่และดอยสุเทพ ได้แก่

๑. พิธีสืบชะตาเมือง
๒. ประเพณีบูชาเสาอินทขิล (ใส่ขันดอกบูชาเสาอินทขิล)
๓. ประเพณีการเดินขึ้นดอยสุเทพเพื่อบูชาพระธาตุดอยสุเทพ
๔. พิธีกรรมเลี้ยงตง (เลี้ยงผีปู่และ-ย่าและ)

คุณค่าและความหมายของประเพณีสำคัญทั้ง ๔ ประเพณี ได้แสดงออกให้เห็นผ่านพิธีกรรมและแหล่งมรดกที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่แหล่งมรดกเชียงใหม่-ดอยสุเทพ **แสดงถึงพัฒนาการทางวัฒนธรรม คติประเพณีความเชื่อต่างๆ รวมถึงการเผยแพร่พุทธศาสนาจนมีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น**

๓. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมล้านนา

สิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของพัฒนาการด้านวัฒนธรรม ผ่านงานสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมในช่วงยุคทองของล้านนา วิจารณ์ เจตีย์ และงานศิลปสถาปัตยกรรมล้านนา **แสดงออกถึงความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมในศาสนาพุทธอันมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและกลายเป็นศูนย์กลางเผยแพร่พุทธศาสนาเถรวาทในเขตพื้นที่ราบสูงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**

ซึ่งมีคุณค่าตรงตามเกณฑ์คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของคณะกรรมการมรดกโลก (Criteria for World Heritage) ในเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์ที่ ๒ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการแลกเปลี่ยนคุณค่าของมนุษยชาติทางด้านการพัฒนาทางสถาปัตยกรรม หรือ

เทคโนโลยี, ศิลปกรรมที่ยิ่งใหญ่, การวางผังเมืองและการออกแบบภูมิทัศน์ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือในพื้นที่ซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของโลก

เกณฑ์ที่ ๓ เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานที่มีอัตลักษณ์หรือพิเศษของวัฒนธรรมประเพณีหรืออารยธรรมซึ่งยังดำรงอยู่หรือสาบสูญไปแล้ว

เกณฑ์ที่ ๔ เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของประเภทอาคารองค์ประกอบของสถาปัตยกรรม เทคโนโลยีและภูมิทัศน์อันแสดงถึงช่วงเวลาที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

เหตุผลของเชียงใหม่ในฐานะมรดกโลกซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value)

คุณค่าตามเกณฑ์ข้อที่ ๒ เมืองเชียงใหม่แสดงออกถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านรูปแบบสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม และการตั้งชุมชนเมืองที่มีการวางแผนและวิวัฒนาการจากการผสมผสานทั้งคติความเชื่อพื้นเมือง ภูมิจักรวาลแบบฮินดู-พุทธ และอิทธิพลจีนตอนใต้ จนถึงช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เมืองเชียงใหม่เจริญรุ่งเรืองเข้าสู่ยุคทองจนเป็นศูนย์กลางของความเจริญในภูมิภาค พุทธสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมของเชียงใหม่เป็นต้นแบบงานสถาปัตยกรรมให้กับกลุ่มเมืองใต้ทั้งในประเทศไทยและในพื้นที่ราบสูงของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปัจจุบันคือ ประเทศลาว เวียดนาม และจีนตอนใต้เช่นกัน

คุณค่าตามเกณฑ์ข้อที่ ๓ เมืองเชียงใหม่เป็นประจักษ์พยานที่สำคัญของวัฒนธรรมประเพณีชาวไทพยูรในอาณาจักรล้านนาที่สืบเนื่องต่อมากว่า ๗๐๐ ปีซึ่งแสดงออกผ่านทางรูปแบบพุทธสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมและเทศกาลสำคัญประจำปีที่ยึดโยงวิถีชีวิตและความเชื่อของมนุษย์กับธรรมชาติเข้าด้วยกัน

คุณค่าตามเกณฑ์ข้อที่ ๔ เชียงใหม่มีการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรมเฉพาะที่แสดงถึงการแพร่ขยายพุทธศาสนาอิทธิกรเวทในพื้นที่ราบสูงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ เชียงใหม่ได้เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดในยุคทองที่พุทธสถาปัตยกรรม ลวดลายศิลปกรรม พิธีกรรมกลายเป็นต้นแบบที่ส่งผลต่อพัฒนาการของสถาปัตยกรรมไทยและกลุ่มวัฒนธรรมชาวไทที่แพร่กระจายในพื้นที่ราบสูงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แผนการจัดการแหล่งมรดกเชียงใหม่ตามข้อเสนอขอขึ้นทะเบียนเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลก

แผนการจัดการแหล่งมรดกเชียงใหม่สร้างขึ้นจากข้อเสนอแนะที่ได้จากการประมวลผลการประชุมระดับความคิดเห็นและประชาพิจารณ์ร่วมกับกลุ่มหน่วยงานองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน คณะสงฆ์ ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป ระหว่างพ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๒ ผคนอกเข้ากับข้อเสนอแนะต่อร่างแผนการจัดการจากการประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกในพื้นที่ ได้เป็นข้อสรุปแผนการจัดการแหล่งมรดกเชียงใหม่ตามข้อเสนอขอขึ้นทะเบียนเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งประกอบด้วย ๕ แผนการจัดการ ได้แก่

๑. แผนการสร้างความเข้มแข็งชุมชน
๒. แผนการจัดการเพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
๓. แผนการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และการป้องกันความเสี่ยงจากภัยคุกคามและภัยพิบัติ
๔. แผนการจัดการการท่องเที่ยวและผู้มาเยือน
๕. การส่งเสริมศักยภาพผู้คน และหน่วยงานรับผิดชอบงานปกป้องรักษาแหล่งมรดกในเมืองประวัติศาสตร์

ทั้งนี้คณะทำงานโครงการขับเคลื่อนเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก ได้คัดเลือกโครงการเร่งด่วนระยะ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๖๖) เพื่อเป็นโครงการนำร่องและริเริ่มปฏิบัติการใน ๑๐ โครงการดังนี้

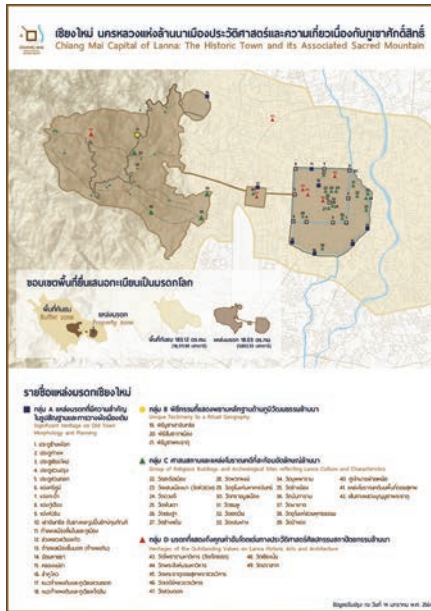
โครงการที่ ๑: โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศและองค์ประกอบทางผังเมือง

โครงการที่ ๒: โครงการฟื้นฟูองค์ความรู้ ทัศนคติ เชื้อ และภูมิปัญญาการรักษาอุทยาน

โครงการที่ ๓: โครงการอนุรักษ์แหล่งมรดกเชียงใหม่ตามรายชื่อข้อเสนอขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (กลุ่มแหล่งมรดกคุณค่าด้านผังเมือง)

โครงการที่ ๔: โครงการฟื้นฟูและยกระดับ ๔ ประเพณีสำคัญของเมือง

โครงการที่ ๕: โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมตามรายชื่อเอกสารนำเสนอ ที่เป็นแหล่งสำคัญ และมีความจำเป็นเร่งด่วน



แผนที่ขอบเขต Property zone และ Buffer zone ของโครงการมรดกโลก เมืองเชียงใหม่ นครหลวงแห่งล้านนาและพื้นที่ต่อเนื่องโดยอุทพ
Map showing Property Zone and Buffer Zone, Chiang Mai World Heritage Nomination.
Wat Chiang Man, one of the attributes of Chiang Mai World Heritage nomination.

โครงการที่ ๕: โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และ
ศิลปกรรมตามรายชื่อเอกสารนำเสนอ ที่เป็นแหล่งสำคัญ และ
มีความจำเป็นเร่งด่วน

โครงการที่ ๖: โครงการสื่อความหมาย คุณค่า และ
ความทรงจำของแหล่งมรดก ๖ แหล่งสำคัญ

โครงการที่ ๗: โครงการพัฒนาศักยภาพการรับมือ
ความเสี่ยงที่มีต่อแหล่งมรดกสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมใน
แหล่งมรดก ๖ แหล่งสำคัญ

โครงการที่ ๘: โครงการจัดตั้งองค์กร/ สถาบันสลา
ล้านนา เพื่อฟื้นฟูองค์ความรู้ล้านนา

โครงการที่ ๙: โครงการจัดทำร่างแผนแนวทาง
องค์กรเชียงใหม่เมืองมรดกโลก

โครงการที่ ๑๐: โครงการจัดทำร่างแผนแนวทางตั้ง
มูลนิธิเชียงใหม่เมืองมรดกโลก



วัดเชียงมั่น วัดแห่งแรกของเมืองเชียงใหม่หนึ่งใแหล่งมรดกที่
มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของเชียงใหม่
Wat Chiang Man, one of the attributes of Chiang Mai
World Heritage nomination.



วัดพระธาตุดอยสุเทพ มหาธาตุเจดีย์องค์สำคัญแห่งอาณาจักรล้านนา
Wat Phra That Doi Suthep, the great stupa of Lanna.

Chiang Mai is the centre of Lanna Kingdom, the living historic town, and the town of cultural heritage continuation. It is the 'heritage' place of evidence and testimony of the past ingenuity and outstanding cultural identity of the Lanna's Tai people which has developed and thrived for longer than 724 years.

With awareness and appreciation of the town's outstanding values, the people of Chiang Mai including the Chiang Mai Provincial Administrative Organization, Chiang Mai Provincial Office, Chiang Mai City Municipality, Chiang Mai University, Rajamangala University of Technology Lanna, government organizations, private organizations, public sector, and the Sangha Association of Chiang Mai, have cooperated in the preparation of the Implementation Plan for Conservation and Development of Chiang Mai Historic and Cultural Area for the nomination of Chiang Mai to UNESCO's World Heritage List under "Chiang Mai World Heritage Initiative Project".

This project is aimed for gathering cooperation and participation from all concerning sectors for the conservation and development of Chiang Mai, our beloved historic town to continue in a balanced direction for future happiness and sustainability.

Asst. Prof. Dr. Worrasit Tantipankul
School of Architecture and Design,
King Mongkut's University of Technology
Thonburi

Chiang Mai Vision "Living Historic Town"

1. The town which conserves its outstanding universal value of its ecological system of location and town planning in the current of change.

2. The town which conserves and continues its outstanding universal value of its traditions and culture on the protection of the town based on the beliefs and rituals in animism-Buddhism-Brahminism which have made townspeople living together happily and safely.

3. The town which conserves and continues its outstanding universal value of Lanna art and architecture, and other relevant knowledge.

4. The town which develops on the balanced and sustainable ecological, social, and economic systems for the people's good quality of life.

Progress of Chiang Mai World Heritage Nomination (2016 – 2020)

The nomination process of Chiang Mai has continually been carried out. The process can be summarized as follows:

2016: Preparation of the Implementation Plan for Conservation and Development of Chiang Mai Historic and Cultural Area, 1st phase; conclusion of OUV; and making Draft Nomination Dossier.

2017: Preparation of the Implementation Plan for Conservation and Development of Chiang Mai Historic and Cultural Area, 2nd phase; demarcation of property area and buffer zone; and preparation of management plan.

2018: Preparation of the Implementation Plan for Conservation and Development of Chiang Mai Historic and Cultural Area, 3rd phase; organizing International Conference on Chiang Mai World Heritage Nomination during 11th – 14th September, 2018; conclusion on the criteria for nomination. Draft Nomination Dossier (1st version) was completed and sent to the Office of natural Resources and Environment Policy and Planning in September, which was forwarded to World Heritage Centre in Paris, France, and the recommendation for the improvement of the Dossier from World Heritage Centre was sent back to Chiang Mai Nomination Working Team in November.

2019: Setting date of completion of Nomination Dossier; making the management plan; forming a participation and collaboration network for World Heritage nomination; and organizing activities to promote the nomination project.

2020: Management plan and implementation guidelines for implementation were completed and distributed to all concerning parties; Draft Nomination Dossier (2nd version), which was made based on the recommendation from World Heritage Centre, was completed and sent to the Office of natural Resources and Environment Policy and Planning in September,

which was forwarded to World Heritage Centre in Paris, France and the 2nd recommendation for the improvement of the Dossier from World Heritage Centre was sent back to Chiang Mai Nomination Working Team in November.

Chiang Mai's Proposed Criteria for World Heritage Nomination

Chiang Mai will be nominated under the name "Chiang Mai, Capital of Lanna", the criteria for justification of Outstanding Universal Value (OUV) of Chiang Mai have been concluded as follows:

Criterion (ii): Chiang Mai represents an interchange of culture through its architecture, craftsmanship, and urban formation that was planned and evolved through time therefore demonstrating the confluence of Hindu-Buddhist cosmological order, indigenous spiritual belief and Southern Chinese practices. At its peak in late 15th century, Chiang Mai was an exemplary center in that its Buddhist architectural monument and ornament patterns were emulated among the ethnic Tai cities in not only Thailand but also in present day Laos, Myanmar and Southern China.

Criterion (iii): Chiang Mai bears an exceptional testimony to unique Tai Buddhist cultural traditions of the Lanna Kingdom that have evolved over 700 years, manifesting through its Buddhist architectural typology, craftsmanship and sacred historic sites that hold worshipping rituals and annual grand ceremonies linking



วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร พระอารามหลวงชั้นเอกแห่งล้านนา แหล่งรวมงานสถาปัตยกรรมชั้นเอกและพระธาตุเจดีย์ในเมือง จึงเป็นแหล่งมรดกโลกที่มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของเชียงใหม่

Wat Phra Sing Woramawihan, the heritage site of architectural masterpieces and the Buddha's relics stupa in the heart of Chiang Mai. One of the attributes of Chiang Mai World Heritage nomination.



วัดเจดีย์หลวง เจดีย์ใหญ่ที่เป็นจุดหมายตาของเมือง และแหล่งมรดกโลกที่มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล ของเชียงใหม่
 Wat Chedi Luang, the great stupa and iconic landmark of Chiang Mai.
 One of the attributes of Chiang Mai World Heritage nomination.



วัดปราสาท วัดที่มีวิหารต่อซุ้มจรนนำ รูปแบบวิหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์อันโดดเด่นของพุทธศาสนาปัตยกรรมล้านนา
 Wat Prasat, the prototype of Lanna architecture with the porched vihara.



ประเพณีบูชาเสาอินทขิล หนึ่งในประเพณีสำคัญของชาวเชียงใหม่
 ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเชื่อสำคัญที่ยังคงมีชีวิตผู้คน เมืองและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของภูมิภาคล้านนาเข้าด้วยกัน
 Sao Inthakin, the Town Pillar worshipping ceremony, one of the most important traditional events of Chiang Mai.

เมืองเก่าสงขลาสู่เมืองมรดกโลก

เมืองเก่าสงขลาอยู่บนเส้นทางการค้าทางทะเลระหว่างดินแดนตะวันออกอย่างจีน ญี่ปุ่น หรือชวา กับ ดินแดนตะวันตกอย่างอินเดีย อาหรับ และเปอร์เซีย สงขลาจึง กลายเป็นเมืองท่าการค้านานาชาติที่พ่อค้าและนักเดินเรือต่าง แวะพักและซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ามาตั้งแต่โบราณ ก่อให้เกิด สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชาวเมืองเชื้อสายต่างๆ

ประวัติการตั้งถิ่นฐานของเมืองสงขลาเริ่มมาตั้งแต่ สมัยอยุธยา โดยพบการตั้งถิ่นฐานใน ๓ พื้นที่หลัก คือเมืองเก่า สงขลาเขาแดง เมืองเก่าสงขลาแหลมสน และเมืองเก่าสงขลา บ่อทราย โดยอาศัยภูมิประเทศตรงปากทางออกทะเลสามสงขลา สู่ทะเลใหญ่เป็นชัยภูมิสำคัญ ตั้งเป็นชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยมานาน นับพันปี รวบรวมสินค้า ผลผลิตจากแผ่นดินตอนในนำออกมา จำหน่าย พัฒนาเป็นเมืองท่าค้าขายกับต่างประเทศ ต่อมาภายหลังเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง และการอุตสาหกรรมของภาคใต้ตอนล่าง

เมืองเก่าสงขลาเขาแดง

บริเวณเขาแดงเป็นเมืองโบราณตั้งแต่สมัยที่เมือง สกิงพระเป็นศูนย์กลางการปกครองบนคาบสมุทรหรือเกาะตัน ตาลิม (TANTALEM) ปรากฏหลักฐานเช่นฐานเจดีย์ขนาดใหญ่ ที่วัดเขาบ่อยซึ่งสร้างมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ราวพุทธศตวรรษ ที่ ๑๓ บันทึกต่างชาติเรียกเมืองนี้ว่า เซงโกรา เมื่อเจิ้งเหอนำ กองเรือหาสมบัติของจีนไปกรุงศรีอยุธยาราว พ.ศ. ๑๙๕๐ ได้ บันทึกชื่อเมืองสงขลาแห่งนี้ว่า ชุนกูหน่า มีเกาะแมงและเกาะ หมู อยู่หน้าเมือง

ราว พ.ศ. ๒๑๕๐ ดาโต๊ะ โมกอล ชาวมุสลิมเชื้อสาย อาหรับจากเมืองสาเลบนเกาะชวา ได้นำผู้คนมาตั้งชุมชนที่เมือง สงขลาเขาแดง สร้างท่าเรือค้าขายกับต่างชาติจนเจริญรุ่งเรือง ดาโต๊ะ โมกอลได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระเอกาทศรถให้เป็น เจ้าเมืองสงขลาเขาแดงขึ้นกับเมืองพัทลุง จนกระทั่งเสียชีวิต เมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๓ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงตั้งให้สุลัยมาน บุตรชายดาโต๊ะ โมกอลเป็นเจ้าเมืองสงขลาคนต่อมา สุลต่าน สุลัยมาน

ดร.จร สุวรรณชาติ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

ได้สร้างป้อมปืน กำแพง และคูเมือง สะสมกำลังทหาร ยังปรากฏ หลักฐานป้อมขนเขาแดงมาจนทุกวันนี้ เนื่องจากสงขลาในสมัย นั้นได้แข็งเมืองต่ออยุธยา ทางอยุธยาจึงได้ส่งกองทัพมาปราบ และตีเมืองสงขลาแตกใน พ.ศ. ๒๒๒๓ รัชสมัยสมเด็จพระ บารายณ์มหาราช จากนั้นมาเมืองก็เสื่อมโทรมลงมาก ชาวเมือง อพยพย้ายไปอยู่ที่อื่น ส่วนหนึ่งไปตั้งชุมชนใหม่ที่บ้านแหลมสน

เมืองเก่าสงขลาแหลมสน

เมืองสงขลาแหลมสนเป็นเมืองขนาดเล็ก ถูกโอนไป ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๕๖ จนกระทั่งกรุง ศรีอยุธยาเสียแก่พม่าใน พ.ศ. ๒๓๑๐ ใน พ.ศ. ๒๓๑๖ สมเด็จพระ เจ้าตากสินมหาราชยกทัพมาปราบชุมนุมเจ้านคร เจ้าพระ ยานครา (หนู) หนีไปปัตตานี สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงมาถึง ทัพที่ทุ่งป่อเตย เมืองสงขลาฝั่งแหลมสนเมื่อกรุงปรปตาทิเชก แล้ว ทรงตั้งนายเหยียง แซ่เอ้า ชาวจีนฮกเกี้ยน นายอากร ริงกน เป็นหลวงสุวรรณคีรีสมบัติเจ้าเมืองสงขลา ขึ้นกับเมือง นครศรีธรรมราชใน พ.ศ. ๒๓๒๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอด ฟ้าจุฬาโลกมหาราชรัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้นายบุญหุย บุตร หลวงสุวรรณคีรีสมบัติเป็นเจ้าเมืองสงขลาคนที่สอง พระยา สงขลา (บุญหุย) ต่อมาท่านได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าพระยา พิชัยคีรีฯ ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาขึ้นตรงกับกรุงเทพฯ และ ทำกับหัวเมืองมลายู ท่านได้เดินทางกลับไปที่บ้านเกิด ณ เมือง ใต้เจียง มณฑลฮกเกี้ยน ช่วยบูรณะศาลประจําตระกูลที่นั่น ทำให้ เมืองสงขลาเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศไทย

ใน พ.ศ. ๒๓๗๔ สุลต่านไทรบุรี (ปะแงรัน) ก่อการ กบฏ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ โปรด เกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (ตีศ) ยกทัพจากกรุงเทพฯ ร่วมกับ ทัพของเจ้าพระยาหนครา (น้อย) ปราบปรามจนราบคาบ เจ้าพระยา พระคลัง (ตีศ) ได้สร้างเจดีย์องค์หนึ่งบนเขาค่ายม่วงเรียกว่า “เจดีย์องค์ดำ” ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๑ สุลต่านไทรบุรีเป็นกบฏ อีกครั้ง ยกกำลังมาตีเมืองสงขลา พระยาสงขลา (เทียนแสง) ได้ ทำการรวมอย่างเข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนจากทัพกรุงเทพฯ โดยมีพระยาศรีพิพัฒน์ (กัต) เป็นแม่ทัพ เมื่อปราบกบฏเสร็จ แล้วท่านได้สร้างเจดีย์ไว้บนเขาค่ายม่วงอีกองค์หนึ่ง ชาวบ้าน เรียกว่า “เจดีย์องค์ขาว”

เมืองเก่าสงขลาบ่อยาง

ใน พ.ศ.๒๓๗๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองสงขลามาที่ตำบลบ่อยาง เพื่อขยายเมืองให้ใหญ่ขึ้นเป็นเมืองหลักในการป้องกันพระราชอาณาเขตทางภาคใต้ ทรงให้สร้างกำแพงเมืองและป้อมแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๓๘๕ โปรดเกล้าฯ พระราชทานเสาหลักเมืองให้ฝังไว้กลางเมืองสงขลาเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่นคงสงบสุขสถาพรของชาวเมือง พระยาวิเชียรคีรี (เทียนแสง) เจ้าเมืองสงขลาได้สร้างศาลเจ้าครอบไว้และัญเชิญเทพเจ้าจีนมาประดิษฐานไว้ร่วมกัน หลังจากนั้นก็มีผู้อพยพจากจีนและที่อื่นๆ มาอาศัยอยู่ในเมืองสงขลาเป็นจำนวนมาก ทำให้เมืองคึกคักเจริญรุ่งเรือง มีการปฏิสังขรณ์วัด มีสยด ศาลเจ้า และสร้างอาคารอยู่อาศัยแบบจีนเหมือนบ้านบรรพบุรุษ ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมที่หลากหลายยังคงเหลืออยู่จนถึงทุกวันนี้

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ สงขลาได้เป็นที่ตั้งของมณฑลนครศรีธรรมราช และมีโอกาสรับเสด็จพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๗ จนถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมืองสงขลาถูกยึดครองโดยกองทัพญี่ปุ่นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘ ทำให้เมืองตกเป็นเป้าโจมตีของสัมพันธมิตร ชาวเมืองต้องอพยพไปอยู่ตามพื้นที่ใกล้เคียง บ้านเรือนถูกทำลาย เมื่อสงครามสงบชาวสงขลาจึงกลับมาช่วยกันสร้างเมืองกลับมาอีกครั้ง จนกระทั่งหลัง พ.ศ. ๒๕๐๐ การค้าขายไปเจริญเฟื่องฟูที่หาดใหญ่ เมืองสงขลาจึงเงียบเหงาลงแต่ยังคงมีเสน่ห์ที่ชวนหลงใหล รอให้มีการฟื้นฟูกลับมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ และพัฒนาสู่เมืองมรดกโลกต่อไป

จุดเริ่มต้นของแนวคิด “เมืองเก่าสงขลาสู่เมืองมรดกโลก”

ย้อนไปในอดีตของเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง ผู้คนจะรู้จักว่าเป็นเมืองแห่งศูนย์กลางของราชการและเมืองการศึกษาของภาคใต้ ดังจะพบว่าคนใต้ที่เป็นข้าราชการระดับสูง หรือเจ้าสิ่วผู้ที่มีฐานะมักจะมีประวัติชีวิตในวัยเยาว์ที่เกี่ยวพันกับการศึกษาหรือรับราชการในเมืองสงขลา ในขณะที่เมืองสงขลาเขาแดงและแหลมสน เป็นชุมชนชาวประมงที่ส่งผลผลิตกักที่สัตว์น้ำสู่

ตลาดค้าขายกุ้งของสดและการแปรรูปสู่ตลาดในเมืองหาดใหญ่และประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย

จนกาลเวลาผ่านไปประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคโชติช่วงชัชวาล (ประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๐) คือยุคทองของการปีติเรียมที่เปลี่ยนเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองแห่งที่พักอาศัย และธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับปีติเรียม เมืองการศึกษาและการประมงควบคู่กันเป็นยุคที่มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวเพื่อมาเป็นแรงงานประมงอาคารเก่าในเมืองเก่าแถบถนนนครนอกได้ใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ในการเก็บของและจอดเรือประมง บ้านบางหลังใช้เป็นที่พักของแรงงานต่างด้าว ทำให้บ้านเก่าในช่วง พ.ศ.๒๕๓๐-๒๕๕๐ มีความทรุดโทรม บางหลังก็ปิดร้าง ทำให้เมืองเสื่อมโทรม มีเหตุอาชญากรรม และการทะเลาะวิวาทของแรงงานต่างด้าวอยู่เนืองๆ จนกระทั่งใน พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งตรงกับวาระดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีของคุณพระ ตันติเศรณี (คุณสมศักดิ์ ตันติเศรณี เป็นรองนายกฯ) ได้หยิบยกประเด็นเรื่องเมืองเก่ามาพัฒนา ได้มีการหารือสาธารณะ ทั้งการพูดคุยในวงเล็กๆ ไม่กี่คน และการตั้งวงระดมสมองขนาดใหญ่ (ที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา) นำมาสู่การเชิญนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ร่วมกับเทศบาลนครสงขลา ICOMOS Thailand และการเคหะแห่งชาติ มาช่วยคิดกระบวนการที่จะรักษาและพัฒนาเมืองบนต้นคุณ คุณค่าที่เมืองเก่าสงขลา มี ซึ่งในขณะนั้นได้มุ่งประเด็นไปที่เมืองเก่าสงขลาอย่างเป็นหลัก

จากการประชุมโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม นำมาสู่การตั้งกลุ่ม Heritage NGOs หรือกลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานเรื่องเมืองเก่าสงขลาชื่อว่า “ภาคีคนรักเมืองสงขลา” ใน พ.ศ. ๒๕๕๒ ในช่วงเวลานั้นภาคีในส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนได้สรุปตรงกันว่าเครื่องมือที่จะทำให้การพัฒนาเมือง สามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้โดยยังรักษาคุณค่าของเมืองเก่าสงขลาไว้ได้ คือ การพัฒนาสงขลาไปสู่ความเป็นเมืองมรดกโลกของ UNESCO เพราะมีทั้งประเด็นการรักษาคุณค่า ทางกายภาพและการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาไว้

พร้อมๆ กับ อีกทั้งการบริหารจัดการเมืองมรดกโลกสามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ พร้อมๆ กับมีตัวอย่างการปฏิบัติ (Best Practice & Poor Practice) จากเมืองมรดกโลกใกล้ๆ ให้ได้ศึกษาและเรียนรู้ จึงน่าจะเป็นกลไกที่เหมาะสมในการนำมาใช้พัฒนาเมืองเก่าสงขลา

ดังนั้นภาคีทุกภาคส่วนจึงได้ร่วมกับกลุ่มนักวิชาการจัดการประชุมทางวิชาการครั้งแรกในเมืองเก่าสงขลา ในชื่อว่า “สงขลาสู่มรดกโลก” ภายใต้การสนับสนุนจากเทศบาลนครสงขลา มีการจัดประชุม นำเที่ยวเมืองเก่า จัดกิจกรรมถนนคนเดิน แต่งเพลงเล่นให้สงขลา และจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อนำเมืองสงขลาให้เป็นที่รู้จักว่าอยู่ส่วนไหนบนแผนที่โลก (Put Songkhla on The Map) การใช้คำว่าสงขลาสู่มรดกโลก เป็นเหมือนการปักธงมุ่งสู่ปลายทางความสำเร็จ เป็นมติร่วมกันของวงประชาคมในยุคนั้น

จากแนวความคิดและการริเริ่มดังกล่าว ได้เกิดผลประจักษ์ของความสำเร็จคือเมืองสงขลากลับมามีชีวิตชีวากลับบ้านเก่าได้รับการฟื้นฟูโดยพยายามรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิม คุ้มบ้านกับกระแลสมัยเมืองเก่ากระจายไปทั่วโลก มีคนหนุ่มสาวมาอยู่ในเมืองเก่าสงขลามากขึ้น การย้ายออกน้อยลง แต่การย้ายเข้ามาสู่เมืองเก่ามากขึ้น แม้กระทั่งฝรั่งต่างชาติหลายคนก็ยิ่งมาตกหลุมรัก มาอยู่อาศัยในเมืองเก่าสงขลา ต่อมาในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงปัจจุบัน เกิดภาวะถดถอยของธุรกิจการประมงและปิโตรเลียม ทำให้เมืองสงขลาได้ปรับเปลี่ยนกลายเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงมีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้ในรูปแบบปรับเปลี่ยนการใช้สอยเป็นบ้านพักอาศัยและร้านค้าที่ทันสมัย เช่น ร้านกาแฟ ร้านหนังสือ Co-working space ร้านอาหาร โรงแรมแนวบูติก เป็นต้น

จากการเก็บสถิติผู้มาเยือนถึงนักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศ ณ สำนักงานภาคีนครเมืองสงขลา อาคารโรงสีแดงพิง โห้ หิ้น ใน พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่ามีผู้มาเยือนโรงสีแดงถึงแปดพันคนต่อเดือน นับว่าเป็นสถิติที่น่าสนใจหากเทียบกับ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่มีค่าเท่ากับศูนย์ (ไม่มีการท่องเที่ยว) เป็นการพิสูจน์ว่าการตัดสินใจของประชาคมเมืองเก่าเมื่อสิบปีที่ผ่านมาในเรื่องการใช้สูตร “สงขลาสู่เมืองมรดกโลก” เป็นยุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ประโยชน์ที่สงขลาจะได้รับหากได้เป็นเมืองมรดกโลก

๑. ด้านการอนุรักษ์ การเป็นมรดกโลกจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เพื่อบ่งบอกคุณค่าของเมือง มีการจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก ซึ่งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์คุณค่าทั้งทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ได้มาตรฐานในระดับสากล สามารถตรวจสอบได้ เป็นหลักประกันว่าแหล่งมรดกโลกจะยังคงอยู่สืบต่อไป พร้อมกับการรักษาคุณค่าที่โดดเด่นอันเป็นสากลนั้นไว้เพื่อส่งต่อไปให้กับอนุชนรุ่นหลัง

๒. ด้านเศรษฐกิจ การเป็นมรดกโลกเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่มรดกโลก และบริเวณโดยรอบ สร้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชนได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ในระหว่างทางสู่มรดกโลกนั้น สงขลาจะได้รับพัฒนาควบคู่กันไปหลายด้านตามแผนแม่บทการพัฒนาสู่เมืองมรดกโลก เช่น การวางผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา การพัฒนาทักษะแรงงานและผู้ประกอบการ การคมนาคมขนส่ง เทคโนโลยีดิจิทัล เมืองสร้างสรรค์ การรักษาสสิ่งแวดล้อม การรักษาความปลอดภัย การส่งเสริมวัฒนธรรม การเคารพพิทักษ์สังคม และการดูแลสุขภาพอนามัย เป็นการยกระดับมาตรฐานของเมืองให้สูงขึ้นหลายด้าน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยให้ดียิ่งขึ้น เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

๓. ด้านความมั่นคง จากการศึกษาที่สงขลาเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธอิสลาม และคนไทยเชื้อสายจีนอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข สมานฉันท์ ร่วมกันสร้างบ้านสร้างเมืองมาทุกยุคทุกสมัยในประวัติศาสตร์ ย่อมเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนทั้งในสงขลาและสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าคนไทยทุกกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน สร้างจิตสำนึกพลเมืองให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เหมือนกับคนไทยในส่วนอื่นของประเทศ

๔. ด้านศักดิ์ศรีของประเทศ จากการศึกษาที่สงขลาได้รับการจัดให้เป็นเมืองหลักของ IMT-GT ร่วมกับป็นังของมาเลเซีย และเมดานของอินโดนีเซีย จึงมักจะถูกเปรียบเทียบกับเมืองป็นังในเวทกีนานาชาติ การพัฒนาให้สงขลาเป็นเมืองมรดกโลกเช่นเดียวกับป็นังและมะละกา ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย สร้างความเชื่อมั่นทางด้านเศรษฐกิจ การลงทุน และยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนคนรุ่นหลัง ภาคภูมิใจในประเทศชาติบ้านเกิดของตนเองว่ามีศักยภาพในการพัฒนาทัดเทียมกับชาติอื่น ๆ

พัฒนาการของโครงการสงขลาสู่เมืองมรดกโลก

พ.ศ. ๒๕๕๒

- ตั้งกลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา นำเสนอขอบเขตเมืองเก่าสงขลา

พ.ศ. ๒๕๕๓

- คณะรัฐมนตรีประกาศให้เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองเก่าสำคัญของชาติ ในกลุ่มที่ ๑
- การประชุมวิชาการประจำปีของสมาคมอิโคโนไทยในหัวข้อ “สงขลาสู่มรดกโลก”
- ร่วมกับเทศบาลนครสงขลาจัดงานถนนคนเดิน สงขลาแต่แรก
- ร่วมเป็นคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา

พ.ศ. ๒๕๕๔

- นำเสนอ “รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมและกรรมวิธีการก่อสร้างในย่านเมืองเก่า” (กรณีรณาคารอมสีน)

พ.ศ. ๒๕๕๕

- เริ่มเผยแพร่ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลาในสถานศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๖

- ตั้งสำนักงานเลขานุการ คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลาที่โรงสีแดง
- จัดทะเบียนภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม
- นำเสนอการวิจัยศึกษาชีวิตประวัติและบทบาทชาวจีนที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ในเขตเมืองเก่าสงขลา
- การประชุมวิชาการนานาชาติ “IMT-GT Livable Old Towns Tourism 2015”
- จัดกิจกรรมฟื้นฟูชีวิตชีวาย่านเมืองเก่าสงขลา ร่วมกับจังหวัดสงขลา
- เปิดอุทยานการเรียนรู้นครสงขลา สนับสนุนโดย บมจ.ปตท.สผ
- เริ่มจัดงานตลาดสองเลเก่า เก๋ริมเลสาบ ทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ ๒ ของเดือน

พ.ศ. ๒๕๕๗

- พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษเยี่ยมชมการอนุรักษ์เมืองเก่า
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการโครงการปรับปรุงแหล่งโบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๖๐

- เทศบาลนครสงขลาออกเทศบัญญัติกำหนดบริเวณห้าม

ก่อสร้าง ตัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดบริเวณย่านเมืองเก่าสงขลา

พ.ศ. ๒๕๖๑

- พื้นฟูกำแพงเมืองเก่าด้านตะวันตกปลายถนนนครนอก
- เปิดใช้ห้องมรดกโลก สนับสนุนโดย บมจ.ปตท.สผ.
- ท่านผู้หญิงสิริกิติยา เจนเซน ลงสำรวจพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ทั้งฝั่งสิงหนคร เกาะยอ และเมืองเก่าสงขลา เพื่อดูศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองมรดกโลก
- จัด workshop ในย่านเมืองเก่าสงขลา ระหว่างประเทศไทยและจีน โดยเชิญนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยชิงหว่า มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง และมหาวิทยาลัยหัวเฉียว ร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผลที่ได้รับทำให้เกิดงานวิชาการที่จะใช้ต่อยอดในการขึ้นทะเบียนเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองมรดกโลกผ่านงานวิชาการ ร่วมกับมหาวิทยาลัยในประเทศจีน

พ.ศ. ๒๕๖๒

- นำเสนอผลงานการเวิร์กช็อปในประเทศจีน โดยได้นำเสนอต่อท่านเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง และอดีตเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย 4 ท่าน เพื่อสานความร่วมมือทางวิชาการในการผลักดันเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลก และเป็นเมืองท่าในโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) จัดทำขอบเขตเมืองเก่าสงขลาส่วนขยาย (เมืองเก่าสงขลาเขาแดง เมืองเก่าสงขลา เมืองเก่าแหลมสน และพื้นที่เกาะยอ)
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งคำขอให้สงขลาเข้าโครงการ Upstream ของ ICOMOS International
- จัดทำประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นเรื่องการนำสงขลาสู่เมืองมรดกโลก 4 ครั้ง ในพื้นที่เมืองเก่าบ่อทราย เมืองเก่าเขาแดง เมืองเก่าแหลมสน และพื้นที่เกาะยอ
- จัดการประชุมวิชาการนานาชาติ “เมืองท่าและเส้นทางการค้าทางทะเลแห่งเอเชีย” “Asian Port Towns and Maritime Trade Routes 2019” เพื่อชูนโยบายของสงขลาในฐานะที่เป็นเมืองท่าบนเส้นทางการค้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และหาเสียงสนับสนุนในการเสนอตัวเป็นเมืองมรดกโลก

พ.ศ. ๒๕๖๓

- ICOMOS International ตอบรับการประเมินเมืองเก่าสงขลาตามโครงการ Upstream โดยใช้เวลาประเมินและจัดทำรายงาน 6 เดือน หลังจากสามารถเดินทางได้หลังจากสถานการณ์ Covid-19
- จัดตั้ง “มูลนิธิสงขลาสู่มรดกโลก” เพื่อช่วยขับเคลื่อนโครงการให้มีความคืบหน้าและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Songkhla Old Town towards World Heritage Site

Songkhla old town is situated on an ancient maritime trade route, between the eastern lands e.g. China, Japan, and Java, and western lands e.g. India, Arab, and Persia. Consequently, Songkhla developed into an important international port town that merchants and travelers came to stay and exchange goods, resulted in the evolution of multi-cultural society where people of various cultures have coexisted peacefully since ancient times.

The history of Songkhla began in Ayutthaya period. The location of the town was moved from Khao Daeng to Laem Son and Bo Yang successively, with Songkhla Lake as the natural landmark. Historical development of Songkhla can be summarized as follows:

Songkhla old town, Khao Daeng

Khao Daeng is the location of an ancient town which developed since circa 8th century, Srivijaya period. The town is mentioned in foreign documents as “Singora”. It is also recorded on the map made by Zheng He during his expeditions circa 1407 CE. in which Songkhla is called “Sun Ku Na” identified by the “Mouse Cat Islets” in front of the town.

Circa 1597 CE Dato Mogol, an Arab Muslim from Java came to settle in Khao Daeng and founded a community which had developed into a prosperous port town that became a tributary state of Ayutthaya Kingdom. He passed away in 1620, then his son, Sulaiman,

Dr. Jaray Suwannachart
Faculty of Architecture, Rajamangala
University of Technology Srivijaya, Songkhla

succeeded him and, due to conflicts with neighbouring towns and Ayutthaya, Sultan Sulaiman had strong defensive walls and fortresses built around the town. However, the attempt to declare independence from Ayutthaya failed and Songkhla was defeated by Ayutthaya troop in 1680. Consequently, the townspeople abandoned the town, some of them went to settle in Laem Son area.

Songkhla old town, Laem Son

Songkhla Laem Son was a small town which Ayutthaya had transferred to be under the administration of Nakhon Si Thammarat from 1699 to 1767, when Ayutthaya fell to the Burmese. Later, when Thon Buri Kingdom was established, King Taksin the Great came to subdue the Lord of Nakhon Si Thammarat. The feat was successful, and King Taksin assigned Mr. Hao Yiang, a Chinese immigrant from Fujian, as the Lord of Songkhla titled Luang Suwankhirisombat. From Thon Buri to Rattanakosin periods, the Hao family had successively governed Songkhla and made remarkable developments, however, the area of Laem Son was too small for further expansion thus the town was moved to a new location in Bo Yang area.

Songkhla old town: Bo Yang

In 1836, King Rama III had Songkhla moved to Tambon Bo Yang in order to expand the town as the main stronghold in the south. The new town was strengthened with town

walls and fortresses built in 1842, then the Town Pillar Shrine was built, and the Town Pillar was installed successively. From that time onward, Songkhla has continuously expanded and thrived. People of various beliefs and ethnicities came to settle in the town and, consequently, temples, Chinese shrines, and mosques were built. Furthermore, since the town became developed and prosperous, residential architecture and shophouses were built which have become architectural heritage of Songkhla as seen today.

“Songkhla old town towards World Heritage Site” Initiation

Songkhla Bo Yang has developed to be administration and academic centre of the South until around 1987, when the petroleum business was highly promoted, the town became a main location for petroleum-related business and fishery. The growth of these businesses induced the immigration of foreign labours and changes in the old town area. Old shop houses were used as storage and fishing boat docks, some were used as housing for labourers, etc. The town, therefore, consequently declined and deteriorated especially during 1987 – 2007. Moreover, crimes and frequent quarreling between foreign labourers made the area rather dangerous thus it was avoided by general people.

In 2009, Mr. Phira Tantisrenee, the Mayor of Songkhla, seriously raised the

issue on the revitalization and development of Songkhla old town, which was agreed and cooperated by Songkhla people from all parties, for instance, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla Municipality, ICOMOS Thailand, National Housing Authority, etc. The conclusion of the first meetings and discussions resulted in the founding of “Songkhla Heritage Trust”, an NGO concerning the conservation and development of Songkhla old town.

Songkhla Heritage Trust perceived the benefit of the UNESCO’s World Heritage scheme for conservation and management of heritage sites around the world as a means for sustainable conservation of valuable heritage, therefore, the idea to promote Songkhla for inscription on the World Heritage List was introduced to the public, which was greatly agreed and cooperated. Consequently, plans, projects, and activities to support “Songkhla towards World Heritage” have been conducted continuously from 2009 to the present.

Resulting from the cooperation of the people and all concerning parties as well as supports from various sectors, the previous problems of Songkhla old town have successfully been solved and the area developed from declined state to a well-conserved historic area. At present, Songkhla old town is a famous cultural tourist attraction, popular for its beautiful architecture, rich culture, delicious food, and friendly atmosphere.

Expected Benefits from Songkhla World Heritage Inscription

The benefits for Songkhla if the town is inscribed on the World Heritage List are expectable in the following aspects:

1. **Conservation:** the cultural heritage sites and historic environment of Songkhla will be sustainably conserved and managed as a World Heritage Site.

2. **Economics:** tourism and related business will considerably prosper resulted from World Heritage inscription. Furthermore, infrastructure, technology, communications, academics, culture and traditions, etc. will be developed, and the people's quality of life will be better from these developments.

3. **Security:** the intangible attribute of Songkhla as a multi-cultural town will be recognized and maintained, resulting in strengthening national security.

4. **National pride:** Songkhla as a World Heritage Site will become the pride of the South, comparable to other World Heritage towns, for instance, Melaka and George Town in Malaysia.

Progress of Work "Songkhla towards World Heritage Site Project"

From 2009, the project has satisfactorily progressed. Some of the important activities are:

- 2009: Establishment of Songkhla Heritage Trust, proposing Songkhla Old Town area.

- 2010: Songkhla was declared an Important Old Town by the Cabinet; organizing ICOMOS Thailand international conference in collaboration with the Songkhla towards World

Heritage project; and activities in Songkhla old town to promote cultural values.

- 2011 – 2013: Activities to raise awareness in school and academic institutions; establishment of Songkhla Heritage Trust Office at Hub Ho Hin, the Red Rice Mill; organizing international conference "IMT-GT Livable Old Towns Tourism 2015"; opening of the Songkhla Learning Park by PTTEP Public Company.

- 2016: Gen. Prem Tinsulanonda, President of the Privy Council and Statesman, visited Songkhla old town and observed the conservation activities; Songkhla Provincial Administration Organization conducted Master Plan for Development of Monuments and Historic Sites.

- 2017: Songkhla Municipality issued the Municipal Regulations on Prohibition of Construction, Alteration, or Change of Buildings in Old Town Area.

- 2018: Thanphuying Sirikitiya Jensen visited Songkhla heritage sites in Khao Daeng, Laem Son, and Bo Yang areas; conservation workshop on conservation co-hosted by Arsom Silp Institute of the Arts and Rajamangala University of Technology Srivijaya with Chinese Tsinghua, Zhejiang, and Huaqiao Universities.

- 2019: Presentation of workshop results in China; requested for Upstream Process sent to ICOMOS International via Office of Natural Resources and Environment Policy and Planning; organizing international conference "Asian Port Towns and Maritime Trade Routes 2019".

- 2020: ICOMOS International accepted the request for Upstream process; work on the documents for submitting to the Upstream Working Team; establishment of "Songkhla towards World Heritage Site Foundation".

From the summary, it can be seen that Songkhla has progressed towards its goal steadily and encouragingly with help and cooperation from all sectors. At present, Songkhla Heritage Trust and the people of Songkhla are looking forward to welcoming experts from Upstream Working Team to visit the old town and give advice on the nomination of Songkhla, which is expected to happen as soon as the Covid-19 pandemic situation is alleviated.



เมืองสงขลา และทะเลสาบสงขลา ความสัมพันธ์ของเมืองกับภูมิประเทศธรรมชาติ
Songkhla Old Town and Songkhla Lake, the relationship between urban development and natural landscape.



ขอบเขตเมืองเก่าสงขลา พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่สงวนรักษาเพื่อการอนุรักษ์
 Songkhla Old Town boundary, showing the Core Zone and Buffer Zone.



เจดีย์องค์ขาวองค์ดำ บนเขาค่ายม่วง
The Black and White Stupas, landmark of Songkhla.

แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์ และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า

“เมืองเก่า” หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะจำเพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ มีคุณค่าทางศิลปะ โบราณคดี หรือประวัติศาสตร์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ ที่รัฐบาลมีนโยบายการดำเนินงานเป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พุทธศักราช ๒๕๔๖ ให้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ทำหน้าที่วางนโยบาย กำหนดพื้นที่ จัดทำแผนแม่บท แนวทาง แผนปฏิบัติการ และมาตรการต่างๆ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้บริเวณเมืองเก่าได้รับการคุ้มครองดูแล ให้การพัฒนาพื้นที่ที่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน สอดคล้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของประเทศไว้ได้ตลอดไป

ปัจจุบัน คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ได้ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้วรวมทั้งสิ้น ๓๑ เมือง แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามความพร้อมด้านแผนแม่บท ดังนี้

กลุ่มที่ ๑: เมืองเก่าที่มีการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าและมีการประกาศใช้แผนเรียบร้อยแล้ว ได้แก่ ๑) เมืองเก่าบ้าน และ ๒) เมืองเก่าลำพูน

กลุ่มที่ ๒: เมืองเก่าที่กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อนำไปสู่การประกาศใช้แผน มี ๗ เมือง ได้แก่ ๑) เมืองเก่ากาญจนบุรี ๒) เมืองเก่าแม่ฮ่องสอน ๓) เมืองเก่าเพชรบุรี ๔) เมืองเก่าตะกั่วป่า ๕) เมืองเก่านราธิวาส ๖) เมืองเก่ากำแพงเพชร และ ๗) เมืองเก่ายะลา

กลุ่มที่ ๓: เมืองเก่าที่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บท มี ๒๒ เมือง ได้แก่ ๑) เมืองเก่าสงขลา ๒) เมืองเชียงใหม่ ๓) เมืองเก่าลำปาง ๔) เมืองเก่าแพร่ ๕) เมืองเก่าเชียงราย

ผศ.ปริญญา ชูแก้ว
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

๖) เมืองเก่าพะเยา ๗) เมืองเก่าตาก ๘) เมืองเก่าพิจิตร ๙) เมืองเก่านครราชสีมา ๑๐) เมืองเก่าบุรีรัมย์ ๑๑) เมืองเก่าสกลนคร ๑๒) เมืองเก่าสุรินทร์ ๑๓) จันทบุรี ๑๔) เมืองเก่าระยอง ๑๕) เมืองเก่าลพบุรี ๑๖) เมืองเก่าสุพรรณบุรี ๑๗) เมืองเก่าราชบุรี ๑๘) เมืองเก่านครศรีธรรมราช ๑๙) เมืองเก่าปัตตานี ๒๐) เมืองเก่าสตูล ๒๑) เมืองเก่าภูเก็ต และ ๒๒) เมืองเก่าระนอง

การจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่ามีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

๑. เพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันโดยศึกษากบวทกลุ่มสังคม ชุมชน และกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า

๒. เพื่อศึกษา สำรวจ และระบุอาคาร สิ่งปลูกสร้าง ในเมืองเก่า แหล่ง หรือบริเวณ รวมทั้งกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของเมืองเก่าโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น

๓. เพื่อจัดระบบแหล่งมรดกวัฒนธรรมและบันทึกให้เป็นเอกสาร ซึ่งท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้อ้างอิงร่วมกัน ทั้งการบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า

๔. เพื่อจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าที่สอดคล้องกับคุณค่าความสำคัญของเมืองเก่า

ในการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่านั้นจะใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเหนี่ยวนำให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทาง (Induced Participatory Action Workshop) โดยพัฒนาจากเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการนี้พัฒนาขึ้นเพื่อผสานแนวทางการบริหารการพัฒนาทั้งจากบนลงล่าง (Top-down Approach) จากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach)

และแนวระนาบ (Cross-sectoral Approach) มีการนำ Page บน Facebook Web Application มาใช้เพื่อเป็นพื้นที่ในการ แสดงความคิดเห็น การเผยแพร่ความรู้ การให้ข้อมูล การ ประชาสัมพันธ์ และระดมการมีส่วนร่วมของภาคชุมชน ภาค ประชาสังคม ภาคเอกชน และภาควิชาการตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ นอกจากนี้ยังใช้กระบวนการเชิงสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ การวาด ภาพ การถ่ายภาพ และศิลปะในพื้นที่สาธารณะ (Art in Public) ในการสร้าง ส่งเสริม และสนับสนุนการรับรู้ ความตระหนัก การ มีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการผสมกำลังของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และการพัฒนา บริเวณเมืองเก่า

มีการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based Research) และเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิทั้งทางกายภาพและสภาพการณ์ ปัจจุบันของพื้นที่มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ หากความ สัมพันธ์และตรวจสอบร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ โดยประเด็นเนื้อหา หลักของข้อมูลประกอบด้วย

- ๑) ลักษณะทั่วไปทางกายภาพ ภูมิศาสตร์ และภูมิอากาศ ของพื้นที่
- ๒) ประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ๓) ศิลปะและสถาปัตยกรรม
- ๔) วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๕) กรรมสิทธิ์ที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ๖) กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ หรือมติคณะรัฐมนตรีที่ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ๗) ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการในพื้นที่ที่มีผลต่อเมืองเก่า
- ๘) ภูมิสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม
- ๙) ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และโครงการพัฒนาขนาดใหญ่
- ๑๐) สังคม ประชากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๑๑) เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว
- ๑๒) ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ
- ๑๓) ระบบและการจัดการโครงข่ายคมนาคมและขนส่งในเขตพื้นที่เมืองเก่า และ
- ๑๔) การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผน

หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาสอบถามด้วยการ ประชุมกลุ่ม (Focus Group) ของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อสังเคราะห์ถ้อยคำแสดงคุณค่าและความสำคัญ (Statement of Significance) ของเมืองเก่า แล้วจึงนำถ้อยคำแสดง คุณค่าและความสำคัญของเมืองเก่ามาใช้ในการจัดทำวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดทิศทางของการอนุรักษ์และการพัฒนาบริเวณเมืองเก่าที่เกิดจากการประสานพลังของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค ชุมชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนการ อนุรักษ์และการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามระบบ กลไก และมีเป้าหมาย ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีเป้าหมายที่จะดำรงไว้ซึ่งคุณค่ามรดก ทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรม รวมทั้งยังสามารถรองรับ การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน



เกาะรัตนโกสินทร์ โดย กฤติกา รอตเจริญ
Rattanakosin Island: Kritika Rotcharoen

Master Plan for Conservation and Development of Old Towns in Thailand

“Old town” means the town or areas in town which have special characteristics that have continued from the past, have indigenous cultural identity, or have specific features of a period of history, which are valuable in the aspects of art, archaeology, or history. Old towns are valuable heritage of the nation that the government has special administrative policy designated for each particular area under the Regulations of the Office of the Prime Minister on Conservation and Development of Rattanakosin and Old Towns B.E. 2546 (2003). The Committee on Conservation and Development of Rattanakosin and Old Towns, under the mentioned regulations, have been established to be responsible for policy planning, area designation, preparation of master plans, guidelines, implementation plans, and other relevant measures by consent of the Cabinet to protect the old towns and supervise the new developments to serve the present use and way of life as well as to conserve and maintain the historical and cultural values of the nation.

At present, the Committee on Conservation and Development of Rattanakosin and Old Towns has designated 31 Old Town areas by consent of the Cabinet, which are categorized into 3 groups based on master plan preparedness as follows:

Group 1: Old towns which have master plans for conservation and development of old town area made and implemented, comprises 2 towns, 1) Nan Old Town and 2) Lamphun Old Town.

Asst. Prof. Parinya Chukaew
Faculty of Architecture,
King Mongkut’s Institute
of Technology Ladkrabang

Group 2: Old towns which are during the preparation of master plans, comprises 7 towns, 1) Kanchanaburi Old Town 2) Mae Hong Son Old Town 3) Phetchaburi Old Town 4) Takua Pa Old Town 5) Narathiwat Old Town 6) Kamphaeng Phet Old Town and 7) Yala Old Town.

Group 3: Old towns which have not prepared the master plans, comprises 22 towns, 1) Songkhla Old Town 2) Chiang Mai Old Town 3) Lampang Old Town 4) Phrae Old Town 5) Chiang Rai Old Town 6) Phayao Old Town 7) Tak Old Town 8) Phimai Old Town 9) Nakhon Ratchasima Old Town 10) Buriram Old Town 11) Sakon Nakhon Old Town 12) Surin Old Town 13) Chanthaburi Old Town 14) Rayong Old Town 15) Lop Buri Old Town 16) Suphan Buri Old Town 17) Ratchaburi Old Town 18) Nakhon Si Thammarat Old Town 19) Pattani Old Town 20) Satun Old Town 21) Phuket Old Town and 22) Ranong Old Town.

The objectives of master plan for conservation and development of old towns are:

1. To build a cooperation network by studying the society, communities, and stakeholders concerning the conservation and development of old town areas

2. To study, survey, and identify buildings and built structures in the old town, districts or areas, as well as social and economic activities which are relevant to the cultural heritage values of the old town by participation of various involving local groups

3. To systemize the cultural heritage sites itinerary and records as sources of information that local communities and relevant organizations can use as references for conservation management and old town development.

4. To make the master plan for conservation and development which are harmonized with the values of the old town.

The preparation of the master plans has applied the techniques of Induced Participatory Action Workshop, which has been developed from the Participatory Action Research technique for integration of management direction to cover the top-down, bottom-up, and cross-sectorial approaches. Facebook page has been used as platform for communication, knowledge and information dissemination, public relations, and participation of communities, public, private and academic sectors. Furthermore, art approach has been applied through activities such as painting, photography, and art in public, which helps building, encouraging and supporting the perception, awareness, participation, cooperation, and collaboration between various sectors in the making of old town conservation and development master plans.

Area-based Research and Participatory Action Research have been applied in the data and information collection to cover all relevant aspects, for instance, physical and topographical features, history

and projects, landscape, and archaeology, art and architecture, culture, traditions and local wisdom, land ownership and land use, laws and regulations, strategies infrastructure, economy, natural disasters, tourism, communications, stakeholders, etc.

The collected data and information are shared and analyzed by focus groups. The results are summarized as Statement of Significance, which is used for setting up the vision on conservation and development of the old town so that all relevant sectors may cooperate in the same direction, aiming to conserve the town's cultural heritage and cultural landscape values and to prepare for future changes with stability and sustainability.



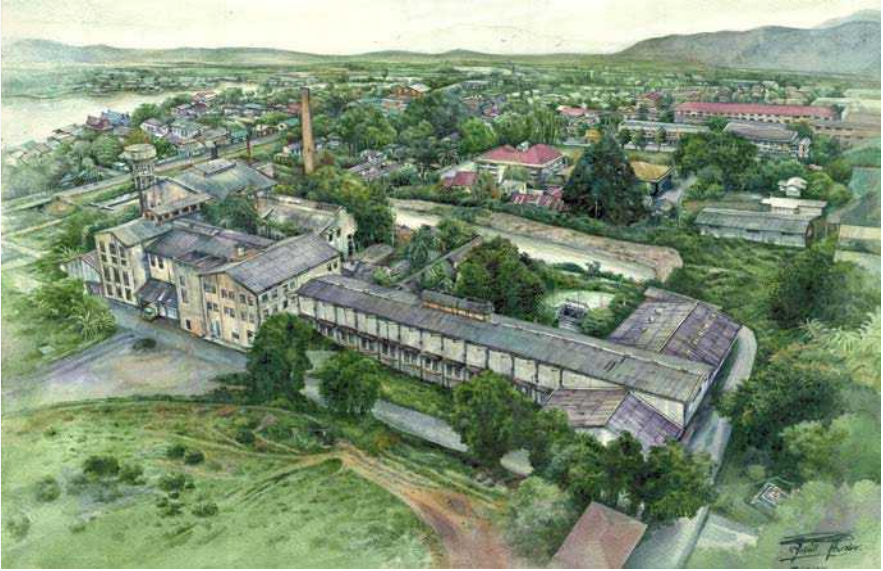
เมืองเก่าภูเก็ต โดย สมภักดิ์ หนูโสภา
Phuket Old Town: Thanaphat Thanasothon



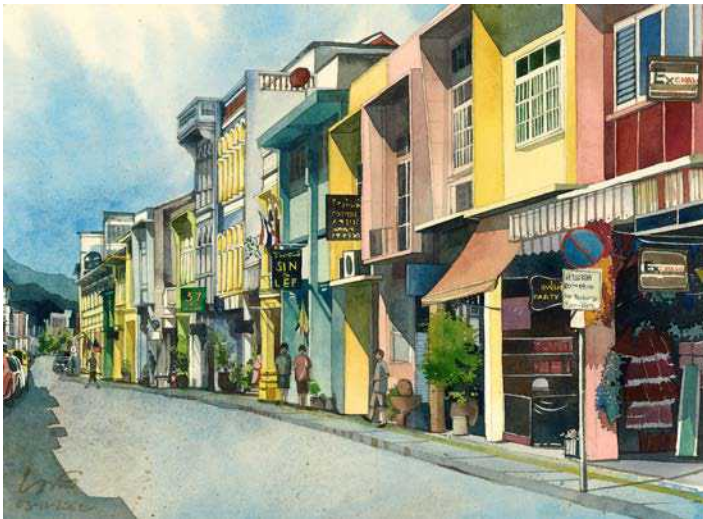
เมืองเก่าแพร่ โดย ชูติพงษ์ พูลทอง
Phrae Old Town: Thitiphong Phunthong



เมืองเก่าตรัง โดย ชานุกศิลป์ พิมพ์กำเนิด
Trang Old Town: Chansin Phimkamnoet



เมืองท่ากาญจนบุรี โดย จีตีพงษ์ พูลทอง
Kanchanaburi: Thitiphong Phunthong



เมืองเก่าภูเก็ต โดย นครินทร์ พักตร์
Phuket Old Town: Nakharin Phithak

มรดกใน งานวิชาการ

ผลงานทางวิชาการด้านมรดกสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหลักฐานที่จำเป็นเพื่อการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ผลงานสองผลงานที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทเป็นข้อมูลในด้านการอนุรักษ์ที่ยอดเยี่ยม โดยเฉพาะในด้านประวัติการบูรณะและพัฒนาการของรูปแบบสถาปัตยกรรมอันนำมาซึ่งภาพอาคารที่เราเห็นอยู่ทุกวันนี้

คุ้มหลวงและคุ้มเจ้านายฝ่ายเหนือ คืออักษรถูกความที่น่าสนใจด้วยการรวบรวมประวัติความเป็นมาและรูปแบบสถาปัตยกรรมของคุ้มเจ้านายฝ่ายเหนือซึ่งเป็นราชวงศ์ที่มีบทบาทและความสำคัญในราชอาณาจักรสยาม

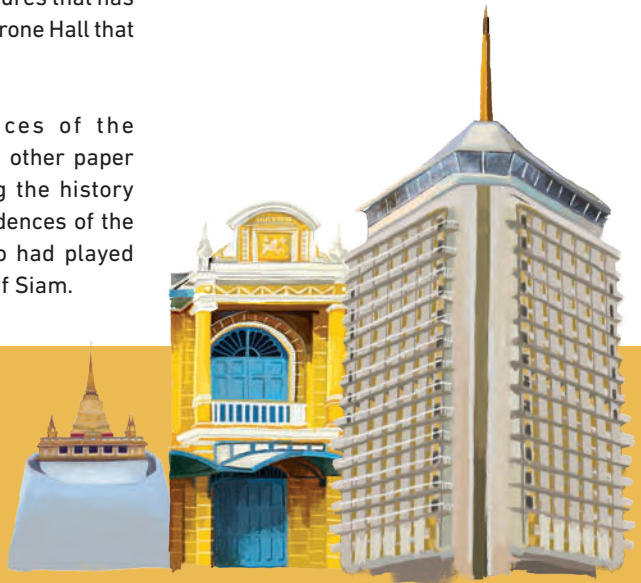


07

HERITAGE FROM ACADEMIC STUDIES

Academic studies on architectural heritage are important works which are essential evidence for accurate conservation. The two papers presented in this book are: Chakri Maha Prasat Throne Hall, the outstanding study and conservation information especially in terms of history of restoration and development of architectural features that has brought about the image of the Throne Hall that we see today.

The Royal Residences of the Northern Tributary States is the other paper which is interesting, presenting the history and characteristics of royal residences of the royal families of the North, who had played important roles in the Kingdom of Siam.



พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท: ความเป็นลูกผสมที่มากกว่ารูปแบบ

บ่อยคนมักที่จะทราบว่าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทที่เห็นในปัจจุบัน แท้จริงแล้วได้รับการซ่อมสร้างครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๗ หาใช่รูปแบบดั้งเดิมที่สร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ไม่ นิทรรศการในหัวข้อ “พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท: ความเป็นลูกผสมที่มากกว่ารูปแบบ” ที่จัดแสดงในงานสถาปนิก’๖๕ นี้ จะพาทุกท่านไปพบกับประวัติศาสตร์การบูรณปฏิสังขรณ์ที่เปลี่ยนพระที่นั่งจักรี จนเกิดความเป็นลูกผสมที่มากกว่าแค่ในเชิงรูปแบบ เพราะได้ผสมผสานทั้งในทางโครงสร้าง การประดับตกแต่ง และเทคนิคการก่อสร้างชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย

พระที่นั่งใหม่ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท อาคารลูกผสมระหว่างศิลปสถาปัตยกรรมแบบไทยและตะวันตก ก่อสร้างขึ้นในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๙-๒๔๒๕ และเริ่มพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์จะสร้างอาคารพระที่นั่งใหม่หลังนี้เป็นแบบตะวันตกทั้งหมด ตามแบบของสถาปนิกชาวสกอต จอห์น คลูนีย์ ที่เพิ่งได้รับการว่าจ้างมาเป็นอาคิเต็กหลวงให้กับราชสำนัก

แบบพระที่นั่งใหม่ที่คลูนีย์ออกแบบมีแผนผังเป็นรูปตัววี โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ๓ ชั้น โดยมีหลังคาโดยครอบคลุมบริเวณขาตัววีทั้งหมด อย่างไรก็ตามขณะที่การก่อสร้างดำเนินไปจนถึงผนังอาคารชั้นที่สาม สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการในขณะนั้น ได้ทราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงเปลี่ยนรูปแบบหลังคาพระที่นั่งจากโดยแบบฝรั่งเป็นยอดปราสาทแบบไทย แม้จะมีการสั่งเครื่องเหล็กหลังคามาลแล้วก็ตาม แต่คำทัดทานของผู้สำเร็จราชการก็มีส่วนทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสั่งแก้หลังคาพระที่นั่งใหม่เป็นเครื่องยอดทรงปราสาทแทน

นายช่างที่รับหน้าที่ออกแบบหลังคายอดปราสาทแบบไทยครอบอาคารแบบตะวันตกของจอห์น คลูนีย์ คือ พระยาราชสงคราม (กร หงสกุล) ซึ่งหากพิจารณาจากภาพถ่ายเก่า

พศ.ดร.พินัย สิริเกียรติกุล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ จะพบว่ามีความแตกต่างจากรูปแบบยอดปราสาทในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทรวดทรงของหลังคาที่เป็นทรงแบบเครื่องก่อ เครื่องประดับหลังคาที่มีปราสาทประดับสันหลังคา และช่องฟ้ารูปเกวตา ที่สำคัญคือโครงสร้างภายในที่รองรับหลังคายอดปราสาท ซึ่งแม้จะไม่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก แต่จากการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการบูรณะอาคารในสมัยรัชกาลที่ ๗ ก็ทำให้ทราบได้ว่า ยอดปราสาทพระที่นั่งจักรีที่เราเห็นในทุกวันนี้ไม่ใช่ผลงานเมื่อแรกสร้าง หากแต่เป็นงานสืบเนื่องจากการซ่อมแซมในสมัยรัชกาลที่ ๗ อันเป็นผลงานฝีมือหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ร่วมกับนายช่างไทยและนายช่างฝรั่งของศิลปากรสถานราชบัณฑิตยสถาน ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๔๗๕ ซึ่งกระบวนการบูรณะนี้เองที่ได้มีความเปลี่ยนแปลงมาสู่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทแบบที่เห็นในปัจจุบัน

“ปราสาทเสาคอดยอดดวน”: พระที่นั่งจักรี ในสมัยรัชกาลที่ ๕

ควรกล่าวด้วยว่าการซ่อมยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในสมัยรัชกาลที่ ๗ โดยการนำของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นี้ไม่ใช่การซ่อมแซมครั้งแรก อาคารความเสื่อทรงยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทโดยเฉพาะที่เกิดขึ้นกับยอดปราสาทได้ปรากฏความเสียหายมาก่อนหน้านั้นแล้วหลายครั้ง บางครั้งร้ายแรงถึงกับยอดปราสาทหักลงมากองกับพื้น อันแสดงให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบหลังคาภายในแบบเดิมจากที่คลูนีย์ออกแบบไว้ มาสู่หลังคายอดปราสาทของพระยาราชสงครามนั้นขาดซึ่งการทำโครงสร้างรองรับหลังคาอย่างแข็งแรงเพียงพอ

ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ หรือเพียงแค่ ๑๐ ปีหลังจากพระที่นั่งจักรี ก่อสร้างแล้วเสร็จ ปรากฏว่ายอดปราสาทองค์ตะวันตกใต้ “พิทหลุดลงมาถูกหลังไฟที่หน้าประตูพระที่นั่งดุสิตปราสาทคอดหัวหนึ่ง”^๑ สาเหตุความเสียหายในครั้งนั้นระบุไว้เกิดจาก “โค่นไม้ที่ยอดนั้นคอดอยู่แล้ว เพราะช่างก่อสร้างเดิมทำไม้แน่นหนาแข็งแรง”^๒ แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการซ่อมแซมยอดปราสาทองค์ตะวันตกนี้อย่างไร แต่ในปีต่อมา

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนบรมนครานุวัตติวงศ์ เสด็จมาตีกระบวนโยธาธิการ ในขณะนั้น ก็ได้ทรงแก้ไขลูกแก้วทองเหลืองของยอดปราสาทองค์กลางและองค์ตะวันออก โดยนำ “ลงมาครึ่งควานเสียให้บางให้น้ำหนักเบา”^๓ เพื่อไม่ให้หนักเกินไปจนต้องให้ยอดปราสาท “ขุ่นสับตีไปโดยแรง บางที่จะหักลงมาได้เหมือนเช่นข้างองค์ตะวันตก”^๔ การกลึงควานลูกแก้วให้เบาลงในครั้งนี้จึงเป็นการแก้ไขเพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงเสียหายที่อาจเกิดจากการไหวตัวของยอดปราสาทตามแรงลม

เมื่อยอดพระที่นั่งจักรีฯ จะได้รับการแก้ไขเพื่อลดน้ำหนักลงไปแล้ว แต่อีกเพียง ๖ ปีให้หลัง ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๑ ความล้มเหลวทางโครงสร้างของยอดปราสาทก็ปรากฏให้เห็นอีกครั้ง โดยพระยาศรีสุนทรโวหาร เจ้าพนักงานอาลักษณ์ ผู้ที่ทำงานอยู่ในพระที่นั่งจักรีฯ ได้บันทึกเหตุการณ์ไว้ว่า ขณะ “นั่งทำการอยู่ในห้องกรมพระอาลักษณ์ เวลาฝนตกพายุพัดเหยยอดพระที่นั่งจักรีฯ มาปราสาทองค์กลางคลอนมากลัวจะมีเหตุขึ้น”^๕ ในเวลาต่อมาเมื่อยุทธสถานนวกรรม นายเวรก่อสร้างได้ขึ้นไปตรวจสอบสภาพยอดปราสาทก็พบว่าได้รับความเสียหายมาก ไม่สามารถจะซ่อมแซมแบบ “เสียงใช้” ได้อย่างเต็มอีกต่อไป

“ตั้งแต่ปลีเหนือลูกแก้วขึ้นไปทั้ง ๓ ยอดแป้นเหตุ ด้วยน้ำฝนไหลลงไปตามซอกที่ต่อแกนเหล็ก ไม้จึงผุเหล็กก็เป่นสนิมมาก เวลาที่ลมแลพายุพัดจึงเป่นที่ไหวคลอนได้ แต่ไม้ปลีหรือบัวกลุ่มแลเชิงกลอนที่ซุ้มต่างๆ ชำรุดเสียหายข้าพเจ้าเห็นว่าจะซ่อมให้แล้วไปในคราวหนึ่งไม่ได้ ควรหรือออกเปลี่ยนใหม่ดีกว่าซ่อม”^๖

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบความ จึงทรงมีรับสั่งให้กระทรวงโยธาธิการดำเนินการซ่อมแซมครั้งใหญ่ โดย “ให้ถอดยอดลงเสียก่อน อย่าให้ทับหักหลุดลงมาตามรายงานนี้ [...] ออกรางจะขอให้แล้วโดยเร็วที่สุด เพราะจะต้องอยู่ปราสาทเสาคอดยอดต้นเสียใจมอยู่”^๗

ความเสียหายระดับ “เสาคอดยอดต้น” ในครั้งนี้มีสาเหตุมาจากความอ่อนแอของแกนยอดพระที่นั่งจักรีฯ ที่เป็น “แกนเหล็กต่ออยู่กับแกนไม้” ซึ่งนับเป็นจุดวิกฤตทางโครงสร้างอันเป็นปัญหาที่ช่างไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ แท้ไม่ตก เพราะเมื่อรอยต่อระหว่างวัสดุต่างชนิดกัน จึงประสานกันไม่สนิท ดังที่ยุทธสถานนวกรรมบันทึกไว้ในรายงานว่า “ลองโยกดูแต่แรงเดียวก็สับตีถึงยอด”^๘ จนในที่สุดต้องดำเนินการเปลี่ยนแกนเหล็กใหม่ โดย “ทำให้กลวงให้ยาวลงมาถึงชั้นระฆัง แลทำเครื่องเหล็กยึดโคนแกนด้วย แต่แกนเหล็กจะต้องสั่งมาแต่สกลโคป [...] เมื่อเหล็กแกนเข้ามาแล้วจะทำการเปลี่ยนยอดพระที่นั่งทั้ง ๓ คงไม่เกิน ๕๐ วัน”^๙

จะเห็นได้ว่าแม้การแก้ไขยอดพระที่นั่งจักรีฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ จะได้รับการดูแลโดยกระทรวงโยธาธิการมาตลอด ตั้งแต่ซ่อมแซมเล็กน้อยไปจนถึงซ่อมแซมใหญ่ชนิดถอดรื้อยอดปราสาทลงมา แต่ไม่มีครั้งใดเลยที่การซ่อมแซมจะบรรลุซึ่งประสิทธิผล ทั้งหมดสิ้นสะกอนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของการซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีฯ ในสมัยนั้นว่าเป็นไปแบบลองผิดลองถูก มากกว่าจะเป็นการแก้ไขที่เข้าใจในปัญหาและตรงจุดอย่างแท้จริง ต้องรอเวลาจนกระทั่งล่วงมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โครงสร้างยอดพระที่นั่งจักรีฯ มาปราสาทจึงได้รับการแก้ไขอย่างถูกหลักทางวิศวกรรมศาสตร์

การ “ซ่อมแปลง” พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในสมัยรัชกาลที่ ๗

ภายหลังจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชสมบัติในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ พระที่นั่งจักรีฯ อยู่ในสภาพทรุดโทรมเป็นอย่างมาก พระองค์จึงทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนบรมนครานุวัตติวงศ์ (พระอิสริยยศในขณะนั้น) อุปนายกแผนกศิลปากร ราชบัณฑิตยสภา ดำเนินการซ่อมแปลงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทให้เสร็จทันงานฉลองกรุงเทพมหานครครบ ๑๕๐ ปี ทั้งนี้พระองค์ไม่ทรงมีพระราชประสงค์ใช้พระที่นั่งจักรีฯ เป็นที่ประทับอีกต่อไป แต่โปรดเกล้าฯ ให้ใช้เป็นที่ตั้งพระโรงสำหรับเข้าเฝ้า และเป็นสถานที่ต้อนรับราชทูตถวายพระราชสาส์น

รวมถึงใช้เป็นที่พักผ่อนใหญ่ตามธรรมเนียมการสร้างวังใหญ่ (Grand Palace) ของต่างประเทศ โดยทรงมีรับสั่งให้รักษาพระที่นั่งองค์นี้ให้อยู่ในรูปแบบเดิม คือยังคงลักษณะความเป็นลูกผสมระหว่างอาคารสูง ๓ ชั้นสลับตะวันตกกับเครื่องยอดแบบไทยเอาไว้ แต่ปรับเปลี่ยนการใช้สอยตามความต้องการในขณะนั้น การรักษาเอาเดิมของสถาปัตยกรรมพระที่นั่งจักรีฯ นี้ปรากฏหลักฐานในบันทึกการประชุมคณะอภิรัฐมนตรีใน พ.ศ. ๒๔๗๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอคำปรึกษาเรื่องการซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีฯ และได้ข้อสรุปว่า “ตกลงให้รื้อหลังคาใหม่ แต่คงทำเป็นยอดปราสาทอย่างเดิม” โดยในอีก ๔ เดือนถัดมา (ตรงกับวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑) สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ได้ทูลเกล้าทูลถวายแปลนหลังคาพระที่นั่งจักรีฯ ให้ทอดพระเนตร และได้ทราบทูลว่าจำเป็นต้องรื้อยอดปราสาทลงมาปรับแก้ไขใหม่ “เห็นไม่มีทางอื่น ต้องทำตามเค้าเดิม ขอพระราชทานรื้อแก้ไขใหม่”^{๑๑} การซ่อมแซมยอดปราสาทพระที่นั่งจักรีฯ ครั้งนี้จึงถือเป็นการรื้อ-สร้างครั้งที่ ๒ ที่ต้องถอดยอดปราสาทลงมาซ่อมขึ้นใหม่หลังจากที่เคยถอดลงมาครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑

อย่างไรก็ดีสิ่งที่แตกต่างไปจากการถอดยอดลงมาซ่อมในครั้งแรก คือการแก้ไขโครงสร้าง รูปแบบทรงยอด ตลอดจนเครื่องประดับตกแต่งยอดปราสาท จนทำให้พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทส่งงานสอดคล้องกับตัวอาคารแบบฝรั่งมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขระบบโครงสร้างรับหลังคายอดปราสาท ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตัวโครงสร้างใหม่ทั้งระบบ จนสามารถแก้ปัญหาารยอดต่อโครงสร้างแกนกลางที่อ่อนแอมาโดยตลอดได้อย่างหมดจด ดังกล่าวแล้วว่า สาเหตุความเสียหายของยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทนั้นมีต้นตอมาจากแก่นยอดปราสาทที่อ่อนแอเกินกว่าจะสามารถรองรับยอดปราสาทที่มีขนาดใหญ่ และมีน้ำหนักมากได้ มีน้ำหนักโครงสร้างหลังคาไม้ที่ทำไว้เดิมที่ใช้ไม้ขนาดเล็กเกินไป ทำให้โครงหลังคาแอ่นตัวจนเกิดรอยร้าวเป็นเหตุให้น้ำฝนไหลเข้าสู่ภายในอาคาร หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ ผู้ชำนาญการศิลปากรสถาน ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบสภาพความเสียหายของโครงสร้างหลังคาบริเวณหลังคาขลุ่ยกระสันพระที่นั่งจักรีฯ ได้กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ ว่า

“การที่หลังคากระเบื้องในกรุงสยามมักจะมีมากนั้น เป็นเพราะช่างคำนวณแบบการก่อสร้างเจียดขนาดไม้ และทำตัวไม้เล็กเกินไปจนเย็นและทำให้กระเบื้องนั้นเคลื่อนที่ได้ ข้าพเจ้าลงความเห็น ว่า โครงหลังคาเช่นพระที่นั่งจักรี

มหาปราสาทนั้นจำเป็นต้องทำให้มั่นคงใหญ่กว่าขนาดตัวไม้ธรรมดา และในที่นี้เห็นว่าตัวไม้แปรรูปจีนกับระหว่างโครงสร้างหลังคานั้น ขนาดบาง ไม่ถูกส่วนโครงหลังคาชนิดถาวรวัตถุสำคัญ”^{๑๑}

ด้วยเหตุนี้หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์จึงทรงเห็นสมควรปรับโครงสร้างหลังคาโดยใช้ไม้ที่มีขนาดใหญ่ขึ้น “หน้ากว้างกับหน้าสูงควรจะมีส่วนเท่ากัน ๒ ต่อ ๓ เพื่อให้ความเย็นนั้นน้อยลง”^{๑๒} ซึ่งเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ได้รับรายงานขึ้นนี้ พระองค์ก็ได้ทรงเสด็จพระวิมาดาภิเษกเพิ่มเติมถึงสาเหตุของความอ่อนแอทางโครงสร้างด้วยว่า มาจากการต่อเติมเสริมความแข็งแรงในการซ่อมแซมครั้งก่อนๆ ที่เป็นไปอย่างสับสนไร้ระบบ จนยิ่งซ้ำเติมความอ่อนแอทางโครงสร้างให้มากขึ้น ดังปรากฏเนื้อหาในรายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีครั้งที่ ๑๘/๒๔๗๓ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ว่า

“ยอดของเดิมน้ำฝนไหลลงใต้เป็นอันตราย ยอดที่แก้ไขให้ไม้เป็นระนาบพุ่งทองแดงกับน้ำฝน กับหลังคาพระที่นั่งจักรีก็ได้แก้ไขมาก เพราะของเดิมตัวไม้เล็ก เห็นประสงค์จะให้เบาแล้วแรงไม่พอ ได้ประกอบเพิ่มเติมจนยุ่งเหยิง กลับทำให้หนักขึ้นเวลาไม้พุงจึงอ่อนทำให้หลังคาทรุดลง”^{๑๓}

ด้วยเหตุนี้การซ่อมแซมยอดปราสาทพระที่นั่งจักรีฯ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบโครงสร้างหลังคาใหม่ ที่ไม่เพียงต้องมีน้ำหนักเบา แต่ยังคงมีประสิทธิภาพในการรับน้ำหนักที่ดีกว่าเดิม ซึ่งนั่นหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องรื้อโครงสร้างภายในยอดปราสาทลงมาแล้วทำขึ้นใหม่แทบทั้งหมด เหลือเพียงโครงสร้างหลังคาส่วนจตุรมุขบางส่วนเท่านั้นที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ทรงเห็นว่าสามารถแก้ไขปรับปรุงจากของเดิมได้ โดยปรับให้รับกับระบบโครงสร้างหลังคายอดปราสาทแบบใหม่เท่านั้น

น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่าความจำเป็นในการแก้ไขส่วนโครงสร้างหลังคาขึ้นใหม่แทบทั้งหมดนี้ได้ทำให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ทรงมีพระวิมาดาภิเษกที่จะแก้ไขทรงรถทรงภายนอกของยอดปราสาทไปด้วยในคราวเดียวกัน มากกว่าที่จะแก้ไขโครงสร้างภายในโดยคงไว้ซึ่งรูปปลั๊กนิกายนอกแบบเดิม เช่นที่เคยกระทำมา

“หลังคาจตุรมุข ตัวโครงของเก่าอาจคงไว้ได้ เพราะไม้ชำรุดมาก แต่เธอเห็นว่าตัวไม้เล็ก คิดจะปรับเปลี่ยนเสียใหม่ ถ้าหากว่าจะทำเปลี่ยนใหม่แล้วต้องเปลี่ยนทรงด้วย เพราะว่าจะ

ทรงเท่าเอาอย่างทรงปราสาทหินมาทำปราสาทไม้ เวลาอยู่มาก ถ้าทำใหม่ต้องเปลี่ยนทรงเป็นอย่างแบบทำด้วยไม้ ต้องตีทรง ทำแบบใหม่”^{๑๔}

ผลจากพระวินิจฉัยให้ต้องตีทรงทำแบบใหม่นี้เอง ที่นำมาสู่โครงการทางสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดชิ้นหนึ่งในประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย เพราะต้องระดมบุคลากรทางการช่างชั้นนำทั้งฝ่ายไทยและตะวันตกเข้ามาออกแบบเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งทางโครงสร้างและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไปพร้อมกัน โดยต้องผ่าน “การออกแบบ” และ “การผลิตแบบ” เสียก่อนงานบูรณะจึงจะเริ่มขึ้นขึ้นได้ อันทำให้วิศวกร สถาปนิก ชาวต่างประเทศ และบรรดาช่างไทยในศิลปากรสถาน ได้ทำงานสอดประสานกันอย่างจริงจัง เพื่อรังสรรค์แบบบูรณะที่สามารถนำไปใช้ประมูลงานและทำสัญญากับผู้รับเหมาก่อสร้างต่อไปได้

วิศวกรคนสำคัญในการซ่อมแซมยอดปราสาทครั้งนี้คือ นาย เอ็ม กัลเลตตี (M Galletti) ซึ่งปรากฏบทบาทสำคัญตั้งแต่นั้นตอนการออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบความแข็งแรงของโครงสร้างเดิม การวินิจฉัยความเสียหาย การเสนอวิธีแก้ปัญหาทางวิศวกรรม และการออกแบบคำนวณทางโครงสร้าง ตลอดจนนับบทบาทในขั้นตอนการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมงานก่อสร้าง ติดตามกำกับตรวจงานผู้รับเหมา เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ^{๑๕} ส่วนนายช่างแบบไทยคนสำคัญที่รับผิดชอบทำหลังคาเครื่องยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และรายละเอียดส่วนต่างๆ ที่สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงเป็นผู้ร่างต้นแบบให้ คือ หลวงสมภักดิ์เสนา ซึ่งในเวลาต่อมาได้รับการเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พระพรหมพิจิตร”

“งานซ่อมใหญ่ทั้งภายในและภายนอกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในรัชกาลที่ ๗ สมเด็จฯ ได้ให้ข้าพเจ้าปรุงแบบยอดและหน้าบันที่จะเปลี่ยนขึ้นใหม่ เมื่อทรงตรวจแก้ไขเห็นชอบแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของศิลปากรราชบัณฑิตยสภาจัดการประมูล และข้าพเจ้าได้เป็นผู้ขยายแบบและตรวจการก่อสร้างและรายงานทูลกระษัตริย์เสร็จงานตามต้นที่กล่าวนี้”^{๑๖}

แบบสถาปัตยกรรมที่ผลิตขึ้นโดยศิลปากรสถานราชบัณฑิตยสภา เพื่อใช้ในการซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทไม่เพียงยืนยันถึง “กระบวนการออกแบบ-ผลิตแบบ” ว่าเป็นไปอย่างจริงจังและเป็นระบบมากเพียงไร (ดังที่ได้นำเสนอหนึ่งมาจัดแสดงในนิทรรศการครั้งนี้) แต่ยังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับยอดปราสาทพระที่นั่งจักรีฯ ทั้งในเชิงโครงสร้าง ทรุดทรอง เครื่องประดับยอด

ดังที่จะได้อธิบายความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละส่วนต่อไป

โครงสร้างยอดปราสาท: จากระบบ “เสาดะม่อ-แปดตาราง” ผู้ระบบค้ำยันแบบตะวันตก

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้นมา ทีมวิจัยจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และสถาบันศิลปสถาปัตยกรรมไทยเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ดำเนินการศึกษาการซ่อมแซมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในสมัยรัชกาลที่ ๗ ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบว่า การซ่อมแซมยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในครั้งนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบโครงสร้างภายในยอดปราสาทที่รองรับน้ำหนักหลังคาเครื่องยอดพระที่นั่งจักรีฯ จากระบบ “แป-ตาราง” แบบเดิมในสมัยรัชกาลที่ ๕ มาสู่ระบบแบบค้ำยัน (buttress) ที่มีลักษณะเดียวกับสถาปัตยกรรมตะวันตกสมัยกลาง จนเกิด “ความเป็นลูกผสม” ทางโครงสร้างและสถาปัตยกรรมภายนอก ที่บูรณาการกันระหว่างเทคนิควิทยาการตะวันตกและองค์ความรู้เชิงช่างแบบไทยอย่างลงตัว

การขึ้นรูปโครงสร้างเครื่องยอดของไทยแต่เดิมใช้ระบบ “เสาดะม่อ-แปดตาราง” คือการตั้งเสาบรรด หรือแป ซ้อนตั้งขึ้นเป็นชั้นๆ จากฐานขนาดใหญ่ด้านล่างแล้วค่อยๆ เปรียวขึ้นในชั้นบนตามการลดหลั่นของหลังคาเครื่องยอด ในระบบเดิมนี้ “เสาดะม่อ” และ “แปตาราง” จึงมีฐานะเป็นองค์ประกอบโครงสร้างหลักที่ทำหน้าที่ค้ำยันน้ำหนักจากยอดสุดลงมาเป็นชั้นๆ เรียกระบบการค้ำยันน้ำหนักเช่นนี้ว่า “เสาดะม่อ-แปดตาราง”^{๑๗} แต่สำหรับโครงสร้างรูปแบบใหม่ของยอดพระที่นั่งจักรีฯ กลับเป็นระบบที่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการค้ำยันน้ำหนักแบบเดิมไปอย่างสิ้นเชิง

ประการแรก ได้ยกเลิกโครงสร้าง “เสาดะม่อ-แปดตาราง” ของเดิมลง และตั้งชุด “โครงสร้างเสาและไม้ค้ำชุดแกนกลาง” เพื่อรับน้ำหนัก “โครงสร้างเหล็ก” ของยอดพระที่นั่งแทน หากพิจารณาแบบขยายยอดพระที่นั่งจักรีฯ สเกล ๑:๒๐ และ ๑:๑๐ จะพบว่า “โครงสร้างชุดแกนกลาง” ประกอบด้วยเสาจำนวน ๘ ต้น และไม้ค้ำจำนวน ๘ อัน ที่ทำหน้าที่ค้ำไว้เสาให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง ส่วน “โครงสร้างเหล็ก” คือส่วนที่รองรับตั้งแต่ชั้นของกระซังของยอดปราสาทขึ้นไปถึงยอดสุด แสดงให้เห็นรายละเอียดงานโครงสร้างเหล็กที่เป็นโครงถักสามมิติ และการประกอบชิ้นส่วนเหล็กต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น การประกอบแผ่นเหล็กปะกับและวิธีการยึดด้วยสลักเกลียว ตลอด

งานแสดงแบบเท่าจริง (Full Size Detail) ให้เห็นการเชื่อมต่อระหว่างส่วนปลายยอดของโครงสร้างสามมิติที่ยึดเข้ากับเสาแกน^{๑๘}

ประการที่สอง คือการใช้ระบบ “คานยื่นปะทับและค้ำยัน” เพื่อรับน้ำหนักแปดตารางในแต่ละชั้น โดยทำเป็นคานยื่นจาก “โครงสร้างชุดแกนกลาง” ปะทับกับไม้กันเซ จากนั้นจึงเสริมความแข็งแรงในการรับชั้นหลังคาแต่ละชั้นด้วยค้ำยันที่ตั้งขึ้นจากโครงไม้กันเซไปรับชุดแปดตารางแต่ละชั้น คานยื่นและค้ำยันที่ทำขึ้นลดหลั่นตามลักษณะการซ้อนชั้นหลังคาของส่วนยอดดังกล่าวนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวเสริมความมั่นคงให้กับ “โครงสร้างเสาและไม้กันเซชุดแกนกลาง” อีกต่อหนึ่ง

การทำงานร่วมกันระหว่าง “โครงสร้างเสาและไม้กันเซชุดแกนกลาง” และ “คานยื่นปะทับ-ค้ำยัน” ก่อให้เกิดระบบการรับสมดุลทางโครงสร้างในลักษณะที่ไม่ต่างไปจากระบบ buttress ของสถาปัตยกรรมตะวันตกยุคกลาง อันเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพในการต้านทานแรงกระทำทางด้านข้าง (lateral force) ได้ดีกว่าระบบ “เสาตะม่อ-แปดตาราง” ของไทย การเปลี่ยนระบบโครงสร้างในครั้งนี้จึงเป็นการแก้ไขปัญหาโครงสร้างยอดพระที่นั่งจักรีฯ ที่มีเพียงทำให้โครงสร้างโดยรวมเบาขึ้น หากยังมีประสิทธิภาพในการรับน้ำหนักได้ดี จนเกิดเป็นนวัตกรรม “ข้ามวัฒนธรรม” ระหว่างโครงสร้างเครื่องยอดแบบค้ำยันตะวันตก ที่สอดคล้องกับลักษณะชั้นหลังคายอดปราสาทแบบไทยอย่างลงตัว และที่สำคัญคือเป็นการบูรณะที่ประสบความสำเร็จในการสร้างดุลยภาพทางโครงสร้างอย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณะปฏิสังขรณ์พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทที่จัดขึ้นทุกๆ ๒๕ ปี ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือใน พ.ศ. ๒๕๐๐, ๒๕๒๕ และ ๒๕๕๐ ที่เป็นการซ่อมแซมเครื่องประดับภายนอกโดยไม่ได้กระทำการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในมากไปกว่าการดูแลรักษาทั่วไป ถือเป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาลำโครงสร้างครั้งนั้นได้เป็นอย่างดี^{๑๙}

เครื่องประดับยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

นอกเหนือไปจากการซ่อมแซมโครงสร้างและทรวดทรงภายนอกของยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทให้รับกับอาคารที่เป็นตัวตึกแล้ว การซ่อมแซมครั้งนี้ยังรวมถึงเครื่องประดับยอดปราสาท ได้แก่ หน้าบัน คันทวย นาคปิก บันแถลง และช่อฟ้า ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะเครื่องประดับยอดปราสาทอย่างบันแถลง นาคปิก และคันทวย เป็นสำคัญ เพราะเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏหลักฐานการซ่อมแซมอย่างชัดเจน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์เป็นผู้ทรงดำริไว้

ในการซ่อมแซมเครื่องประดับยอดปราสาทพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ได้ทรงแบ่งงานซ่อมแซมออกเป็น ๒ ประเภท คือ หนึ่ง “ทำตามของเก่า” ได้แก่ งานซ่อมแซมโดยคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิม หากใช้วัสดุของเดิมได้ก็ให้ใช้ของเดิม ดังที่ทรงมีหนังสือประกาศแก่พ่อม่อเจ้าอิทธิเทพสรรค์ว่า ส่วน “**ยอด** ตั้งแต่พุ่มเข้าบันทอลงมาถึงแหม ทาบท้ายเอาของเก่าไว้ เพื่อรักษาทรงเก่า”, “**เชิงกลอน** ที่ผูกท้ายของเก่าให้ใหม่ไว้ เพราะจะไม่มีริ้วโครงขึ้นเก่า”, และ “**ครอบตะเข้** ทาบตามเก่าไว้ สดการฉลกลายเสีย เพราะไม่จำเป็นด้วยแลไม่เห็น ทำให้เสียแรงเปล่า คงแต่ลอกวาด” และ “เสาดอหม้อรับยอดที่จะติดทวย เห็นว่าจะไม่ต้องเปลี่ยน เพราะอยู่ในร่มคงไม่ผุ”^{๒๐} งานทั้งหมดนี้เรียกว่างานประเภท **ซ่อม**

ส่วนประเภทที่สอง คือ **แปลง** หมายถึงองค์ประกอบที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ทรงมีพระวินิจฉัยให้ “ต้องทำใหม่ เขียนแบบใหม่” เพราะเดิมทำไว้ “อย่างเขลาฯ”^{๒๑} ในบรรดางานประเภทนี้ ที่ชัดเจนที่สุดคือ **นาคปิก บันแถลง และคันทวย**

นาคปิกและบันแถลง

ภาพถ่ายเก่าเมื่อครั้งดำเนินการซ่อมแซมยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท แสดงให้เห็นชิ้นส่วนนาคปิกและบันแถลงกะหล่ำทองที่ศิลปากรสถานได้จัดทำขึ้นใหม่ วางเปรียบเทียบกับองค์ประกอบเดิมที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์ทรงมีพระวินิจฉัยว่าเขลา โดยเฉพาะองค์ประกอบส่วนนาคปิก ทรงวิจารณ์ว่า “ทำไว้รูปร่างเก้งก้างเพราะไม่รู้ทรง แลฉลกลายนาคปิกมีพื้น เป็นการทำเสียแรงเปล่าเห็นไม่ได้ ควรทำเปลี่ยนเสียใหม่ทากเอาแต่ทรง กับปลงตัวแต่พอเป็นรูป”^{๒๒} ความน่าสนใจของพระวินิจฉัยนี้คือ การให้ลดทอนรายละเอียดขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการทำให้เป็นสมัยใหม่ แต่เกิดจากหลักการทางทัศนศาสตร์พื้นฐานที่มีต่อการรับรู้วัตถุ เนื่องจากหากองค์ประกอบนั้นติดตั้งอยู่ในที่สูง ก็ไม่จำเป็นต้องทำรายละเอียดขององค์ประกอบมากนัก เพราะอย่างไรก็ไม่สามารถรับรู้ได้จากระยะไกล

แบบลายเส้นขยายนาคปิก มาตราส่วน ๑:๑ เป็นเครื่องยืนยันถึงแนวคิดการลดทอนองค์ประกอบของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์ได้ดี รูปแบบนาคปิกที่พระองค์ประกาศแนวความคิดออกแบบขึ้นใหม่นี้มีลักษณะลดทอนรายละเอียดลงเหลือเพียงเค้าโครงรูปทรงนาคสามเศียร

ให้พอดูรูปร่างนั้น อันต่างจากนกปักของเดิมซึ่งทำด้วยไม้แกะสลัก ลวดลายเป็นหวนสามเศียรอย่างเหมือนจริง

ในนิทรรศการครั้งนี้ได้แสดงขั้นตอนการกำเครื่องทองแดงของนกปักและบันแถลงและกตลองทำองค์ประกอบ ดังกล่าวขึ้นใหม่ในอัตราส่วน ๑:๒ โดยเริ่มจาก ๑) การทำต้นแบบด้วยไม้สัก ๒) การทำพิมพ์หรือทำแม่พิมพ์จากหุ่นต้นแบบด้วยปูนปลาสเตอร์ ๓) การเข้าขี้ผึ้งในพิมพ์ หรืองานบุขี้ผึ้งในพิมพ์ ๔) การเข้าดินในกับกาเข้าดินนอก ๕) การสุกหุ่นสำรอกขี้ผึ้งและ ๖) การตกแต่งชิ้นงานหล่อโลหะ (ขาดเพียงแต่ขั้นตอนสุดท้ายคือการทำกะไหล่ทอง เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงจึงไม่ได้จำลองไว้)

นกยหงส์ หน้าบัน

คันทวยเป็นองค์ประกอบชิ้นหนึ่งของเครื่องบน โดยทั่วไปทำเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมเพื่อทำหน้าที่ค้ำยันส่วนปลาย โครงสร้างไม้ของชายคาที่ยื่นออกไปจากเสาหรือผนังอาคารทางด้านข้าง อย่างไรก็ตาม คันทวยหงส์ หน้าบันพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นๆ เพราะเป็นการนำคันทวยมาใช้ค้ำยันใต้ท้องแปงวงของโครงสร้างไม้หน้าจั่ว โดยยึดติดเข้ากับโครงลายหน้าบันซึ่งเป็นผลงานฝีมือหัตถ์ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงออกแบบขึ้นใหม่ด้วยเช่นกัน คันทวยหงส์นี้ประดับอยู่ระหว่างลายแปงวงของหน้าบันกลางที่ออกแบบประดับเป็นตราแผ่นดิน และลายหน้าบันรูปสามเหลี่ยมเล็กสองข้างที่ประดับลายกระหนก

ในนิทรรศการนี้ได้นำภาพร่างรูปนกยหงส์ฝีมือหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ที่ประธานแก่พระพรหมพิจิตรเพื่อให้นำไปเขียนขยายแบบมาจัดแสดงด้วย โดยในแบบร่างยังมีลายพระหัตถ์ที่ทำการขยายแบบว่า “นกยหงส์หน้าบรรพจักรี จงพยายามผูกให้เปลวมากกว่าให้เปลวตัวนกจริงๆ”

น่าสนใจว่าชิ้นส่วนคันทวยหงส์ หน้าบันพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทที่พระพรหมพิจิตรได้ขยายแบบขึ้นตามพระดำรินี้ ปัจจุบันหลงเหลือตกทอดมาที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๑ ชั้น ซึ่ง ศาสตราจารย์พิเศษ เสนอ นิลเดช เคยเล่าถึงที่มาของคันทวยชิ้นนี้ว่า “นกยหงส์ที่ศิลปากรมาตั้งแต่เดิม เพราะพระพรหมพิจิตร ซึ่งเป็นลูกมือสมเด็จพระจุลจอมเกล้าที่สำคัญดูแลการซ่อมแปลงพระที่นั่งจักรีฯ คงจะนำมาเก็บไว้”^{๒๓} ที่น่าอัศจรรย์คือ หากลองนำลายเส้นนกยหงส์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ มาเทียบกับภาพถ่าย

นกยหงส์ไม้แล้ว จะพบว่ามีส่วนแทบพอดีกัน เส้นโค้งเว้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่คอหงส์ ที่องหงส์ ที่เหยียดลงมาถึงขาหงส์นั้น อยู่ในกรอบโครงที่ทรงเขียนประทานให้พระพรหมพิจิตรอย่างเหมาะสมเจาะ อันแสดงให้เห็นถึงฝีมือหัตถ์ที่แม่นยำช่างในการร่างชิ้นงานขนาดเล็กเพียงมาตราส่วน ๑:๑๐ แต่สามารถนำไปขยายขึ้นเป็นชิ้นงาน ๑:๑ ได้ โดยแทบไม่ต้องปรับเส้นสายที่เป็นตัวกำหนดรูปทรงขององค์ประกอบแต่อย่างใด (มีเพียงเส้นสายภายในตัวหงส์เท่านั้นที่พระพรหมพิจิตรได้ผูกหลายชิ้นใหม่)

หากพิจารณาด้วยไม้ที่พระพรหมพิจิตรทำขึ้น จะสังเกตเห็นการคลี่คลายลายเส้นหงส์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ที่มีการผูกหลายคันทวยมากกว่าที่จะทำให้เหมือนนจริง (ดังที่พระองค์ทรงเขียนกำกับไว้ในแบบร่าง) โดยการใช้เส้นสายผสมผสานกับการเน้นมิติระนาบสูงต่ำที่ก่อให้เกิดรูปทรงและลดทอนรายละเอียดลงเพื่อให้เหมาะกับการมองเห็น ได้จากระยะไกล หลักการลดทอนรายละเอียดขององค์ประกอบที่ติดตั้งในที่สูงเช่นที่เกิดขึ้นกับคันทวย ลายหน้าบัน บันแถลง และนกปักของพระที่นั่งจักรีฯ นี้ เป็นหนึ่งในเครื่องยืนยันว่าแนวคิดการลดทอน (austerity) ไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับ “ความเป็นสมัยใหม่” (modernity) อย่างตรงไปตรงมาเสมอไป

ทิ้งท้าย

มองย้อนกลับไปประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย ไม่บ่อยครั้งนักที่จะพบว่า ปัญหาด้านการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้าง การปรับรควดทรงภายนอกอาคาร และการลดทอนรายละเอียดองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม จะถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพร้อมกัน และได้รับการออกแบบเชิงบูรณาการอย่างมีจินตนาการสร้างสรรค์ เช่นที่เกิดขึ้นกับสถาปัตยกรรม “ลูกผสม” แบบพระที่นั่งจักรีฯ “ความเป็นลูกผสม” ของพระที่นั่งจักรีฯ ในที่นี้จึงไม่ได้เป็นเพียงการซ่อมชกษาไทยไปผสมศิลปะฝรั่งและจบแต่เพียงแค่นั้น หากแต่ยังได้รับการพัฒนาก้าวไปสู่ศาสตร์แห่งการผสมผสานศิลปวิทยาการข้ามวัฒนธรรมชนิดที่หากรณีใดเทียบได้ยาก

เชิงอรรถ

^๑จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๓๕

(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๕), ๑๘๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ “หนังสือกระทรวงโยธาธิการ, ๒๐ พฤษภาคม ส.ศ. ๑๑๑,

พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรินทร์,”
เอกสารรัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ, ก ร๕ ยธ/๑๙ ยธ ๘.๑/๒, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^๔ เรื่องเดียวกัน

^๕ “หนังสือกระทรวงโยธาธิการที่ ๗๒/๒๔๔๔, ๒๐ มิถุนายน ส.ศ. ๑๑๗,

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,”
เอกสารรัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ, ก ร๕ ยธ/๑๙ ยธ ๘.๑/๑๖, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^๖ “หนังสือกระทรวงโยธาธิการ, ๑๖ มิถุนายน ส.ศ. ๑๑๗, ขุนสถานนวกกรม ถึง พระสตีตย์นิมานการ,”

เอกสารรัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ, ก ร๕ ยธ/๑๙ ยธ ๘.๑/๑๖, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^๗ “หนังสือที่ ๓๑/๓๓๘, ๒๑ มิถุนายน ส.ศ. ๑๑๗,

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา,”
เอกสารรัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ, ก ร๕ ยธ/๑๙ ยธ ๘.๑/๑๖, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^๘ “หนังสือกระทรวงโยธาธิการที่ ๘๑, ๑๖ กรกฎาคม ส.ศ. ๑๑๗,

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,”
เอกสารรัชกาลที่ ๕ กระทรวงโยธาธิการ, ก ร๕ ยธ/๑๙ ยธ ๘.๑/๑๖, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^๙ เรื่องเดียวกัน

^{๑๐} “รายงานประชุมอภิรัฐมนตรีครั้งที่ ๓๑/ ๒๔๗๑,” ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๑,

เอกสารรัชกาลที่ ๗ กระทรวงวัง, ม ร๗ ๖/๕ ๖๘/๓, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^{๑๑} “หนังสือศิลปากรสถาน ราชบัณฑิตยสภา, พฤษภาคม ๒๔๗๒,

หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร กราบทูล สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์,”

เอกสารรัชกาลที่ ๗ กระทรวงศึกษาธิการ, (๔) ศธ ๒.๑.๒.๑/๑๙, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน

^{๑๓} “รายงานประชุมอภิรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๘/๒๔๗๓,” ๑๙ กันยายน ๒๔๗๓,

เอกสารรัชกาลที่ ๗ กระทรวงวัง, ม ร๗ ๖/๕ ๖๘/๑๒, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^{๑๔} “หนังสือ, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๒, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ ถึง หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร,” เอกสารรัชกาลที่ ๗ กระทรวงศึกษาธิการ, (๕) ศธ ๒.๑.๒.๑/๑๙, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ; พระวินิจฉัยของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์เกี่ยวกับทรงปราสาทหินของยอดปราสาทเดิมนี้ยังสอดคล้องกับที่ หม่อมเจ้าดวงจิตร์ จิตรพงศ์ ทรงเล่าว่า “เมื่อแรกทำช่างฝรั่งก็ทำส่วนของตนได้ดังตามแบบฝรั่งไป ช่างไทยก็คิดทำเครื่องบนให้งดงามอ่อนช้อยตามแบบศิลปกรรมไทยไป ไม่ได้คิดประสมประสานว่างานจะต้องต่อเนื่องกัน พอเขียนไปต่อกันข้างล่างเป็นก้อนมเล็กก็ทำ ส่วนข้างบนทำแบบเรียบแหลมบางอย่างที่เรียกกันว่า “ไม้เรียวหวดฟ้า” ทำให้ขมก้นน้ำเกลียด ครั้งนั้นจึงทรงออกแบบทรงรถเครื่องยอดพระที่นั่งจักรีเสวยใหม่ให้อ้วนล้นดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้”
ดู หม่อมเจ้าดวงจิตร์ จิตรพงศ์, **ป่าป้อนกลาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: วัฒนธรรมการพิมพ์, ๒๕๓๕), ๗๕.

^{๑๕} “หนังสือ, ๒๓ มีนาคม ๒๔๗๔,
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ ถึง เจ้าพระยาวรวงศ์ไพบุนย์,”
เอกสารรัชกาลที่ ๗ กระทรวงศึกษาธิการ, (๕) ศธ ๒.๑.๒/๑๐, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^{๑๖} วีระ อินพันทัง, บรรณาธิการ,
“ปาฐกถาเวียนรอบ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์ สมเด็จพระเจ้า
หล้าจ้าว ฉบับครบรอบ ๑๐๐ ปี พระพรหมพิจิตร (กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕).

^{๑๗} ทรายเป็นละเอียดเพิ่มเติมใน พิณย สิริเกียรติกุล,
พระพิณย สำราญ และบุญนกร วชิระเรีธรชัย, **ลูบิตรีนิทรศการ การซ่อมแปลงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทและชุมชนประตู่ในพระบรมมหาราชวัง พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๕** (กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๑), ๒๓-๒๔.

^{๑๘} อย่างไรก็ตาม นี่ไม่ใช่ครั้งแรกที่โครงสร้างส่วนยอดปราสาทได้รับการออกแบบเป็นแกนเหล็ก เพราะเคยมีการใช้แกนเหล็กกับโครงสร้างส่วนยอดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แล้ว หากแต่เป็นในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยครั้งนี้ถือเป็นการทำโครงสร้างเหล็กที่เป็นระบบที่สุด ซึ่งเมื่อประกอบเข้าชุดกับโครงสร้างชุดทางด้านล่าง ทำให้โครงสร้างโดยรวมมีความเข้ากันอย่างมาก.

^{๑๙} เป็นที่น่าเสียดายว่านวัตกรรมโครงสร้างถ้ำน้ำหนักเบาแบบค้ำยัน “ฝรั่ง” ที่สอดคล้องกับลักษณะลดหลั่นของชั้นหลังคายอดปราสาทแบบไทยอย่างน่าทึ่งเช่นนี้ ในปัจจุบันยังไม่มีการนำไปพัฒนาต่อยอดแต่ประการใด งานออกแบบเครื่องยอดในสมัยหลังอย่างพระเมรุมาศของรัชกาลที่ ๘ ใน พ.ศ. ๒๔๙๓ ก็ยังคงใช้ระบบโครงสร้างในแบบเดิม หรือมณฑปพระพุทธรูป สระบุรี ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ที่ได้รับการบูรณะซ่อมแซมขึ้นภายใต้แนวความคิดที่คล้ายคลึงกันกับการซ่อมแปลงพระที่นั่งจักรี และเกิดขึ้นภายหลังการซ่อมแซมพระที่นั่งจักรี แล้วเสร็จเพียงแค่นี้เดียว ก็เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างจากเครื่องยอดไม้ไปเป็นเครื่องคอนกรีตทั้งหมดแทน มิได้เป็นการพัฒนาต่อยอดจากระบบโครงสร้างเครื่องยอดไม้ที่นายช่างฝรั่งแห่งศิลปากรสถานได้เคยฝากฝีมือไว้.

^{๒๐} “หนังสือ, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๒,
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครานุวัตติวงศ์ ถึง หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร,”
เอกสารรัชกาลที่ ๗ กระทรวงศึกษาธิการ, (๕) ศธ ๒.๑.๒.๑/๑๙, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน

^{๒๓} พิณย สิริเกียรติกุล, พระพิณย สำราญ และบุญนกร วชิระเรีธรชัย,
ลูบิตรีนิทรศการ การซ่อมแปลงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทและชุมชนประตู่ในพระบรมมหาราชวัง พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๕, ๗๖.

Chakri Maha Prasat Throne Hall: Beyond the Hybrid Architectural Features

Very few people know that the Chakri Maha Prasat Throne Hall that we see today is the result of a major restoration in the reign of King Rama VII, not the original design from King Rama V's period. It is a remarkable restoration and reconstruction project that transformed the building into the architecture that went beyond the hybrid of features but was an integration of structural system, decorative art and construction techniques unprecedented in Thai architectural history.

King Rama V's New Throne Hall

Chakri Maha Prasat Throne Hall, a hybrid between Thai and Western styles architecture was built during 1876 – 1882 CE. At first, the King would like to have the building built entirely in Western style based on the design of John Clunis, a Scottish architect who was recently hired as a royal architect.

Clunis' design was a 3-storey brick masonry building, E-shaped plan, with dome roof covering the leg-part of the E. The construction proceeded until it was about to reach the 3rd floor when Somdet Chaophraya Borom Maha Si Suriyawongse (Chuang Bunnag), then Regent, requested to the King to have the dome roof changed to Thai traditional Prasat (tiered roof) style. The request was granted even though the steel structure for the dome was already ordered, thus the roof of the throne hall was made in the Prasat style.

Asst. Prof. Dr. Pinai Sirikiatikul
Faculty of Architecture,
Silpakorn University

The original design of the Prasat style roof was made by Phraya Ratchasongkhrum (Korn Hongsakul). The design as seen in old photographs was different from the present appearance in several aspects, especially the roof structure as recorded in documents. Study reveals that the roof of the present Chakri Throne Hall has resulted from the restoration in the reign of King Rama VII, being the architectural design of Prince Narisara Nuvadtivongse in collaboration with other Thai and foreign architects from the Royal Academy of Fine Arts, between 1926-1932.

“The Prasat with Weak Core and Truncated Top”: Chakri Throne Hall in King Rama V's Reign

The major restoration led by Prince Narisara Nuvadtivongse in the reign of King Rama VII was not the first restoration of the throne hall. The building had undergone several repairs especially for the roof part, which had, at one time, collapsed due to structural failure. Prince Narisara Nuwattiwong who was in charge of the repair had some elements of the roof spire taken down to be remodeled in order to reduce the load of the roof in 1891, 10 years after the completion of the hall.

Nevertheless, in 1898, 6 years after the first repair, the roof spires still suffered wind load. It was recorded by an officer that the spires visibly swayed during rainstorm. Officers

who went to examine the roof spires reported that they were in damaged beyond repair and reconstruction was necessary.

Consequently, a major restoration was granted by the King, which focused on strengthening the roof structure. The original core made by connecting a timber post to steel post, which was one of the major weak points, was changed to entire steel tube imported from Singapore. Thus, it can be said that the restoration was carried out by trial-and-error rather than by clear problem analysis and pertinent treatment.

Remodelling of Chakri Maha Prasat Throne Hall in the Reign of King Rama VII

When King Rama VII ascended the throne in November, 1925, the Chakri Maha Prasat Throne Hall was in a severely dilapidated state, therefore, the King assigned Prince Narisara Nuvadtivongse to carry out a restoration for the hall to be used in the 150th Anniversary of Bangkok as a place for Grand Banquet and official guests reception. By the King's concept, the building should remain a 3-storey hall with Thai style roofs but appropriate changes were allowed in order to serve new functions.

On 22nd February, 1928, Prince Narisara Nuvadtivongse proposed the renovation design of the throne hall, which comprised a remodelling of the entire roof based on the original features of 3-spire Prasat style.

The new design was a revolutionary work of Thai architecture, which had integrated the modern structural engineering techniques into the Thai traditional design. A number of professional architects and engineers involved included M.C. Iddhidebsan Kridakara, architect who was the Director of the Royal Academy of Fine Arts, Mr. M. Galletti, civil engineer, and Luang Samitthilekha, who was later promoted to the title of Phra Phrombhichitr, one of the most prominent architects of Thailand.

Structural Change from Thai Traditional Grid-Purlin System to Western Buttress System

From 2018 onward, a research team from Faculty of Architecture, Silpakorn University and Chalermprakit Institute of Thai Art and Architecture, Silpakorn University, has carried out a study on the restoration of Chakri Maha Prasat Throne Hall and found that the remodelling of King Rama VII's period had brought about the change of the roof structure from traditional grid-purlin system to Western buttress system, resulted in a hybrid of structure and architectural features that successfully integrated the Western technology with Thai traditional building knowledge.

The new structure was made by removing the grid-purlin to be replaced by the central core structure, consisting of eight timber posts with struts propped against each post to provide support. This core structure is erected on the first level of the roof-tier purlins and continues all the way

up to the seventh tier. On top of this core is an iron truss structure for the bell-shaped part of the spire up to its finial tip. This new system resulted in a structural balance, similar to that of Western medieval architecture, which was efficient in resisting lateral force as well as reducing the load of overall structure of the roof. This can be seen as a “cross-cultural” innovation in which the Western structure was applied to Thai traditional roof harmoniously, being a successful restoration work that has still functioned from that time until the present day. Later restoration works, which occurred in 1957, 1982, and 2007, were made only to the decorative elements of the roofs whereas the structure required only maintenance work, which clearly testified the efficiency of the structure as mentioned.

Roof Spire Decorative Elements

The restoration of decorative elements of the roof spires was categorized into 2 groups by Prince Narisara Nuvadtivongse, first, those which were repaired based on the original features, or using original elements in case they were still in good condition, and second, those which were redesigned because the original designs were not appropriate.

The designs of these elements were made by the Prince himself, assisted by Phra Phrombhichitr. Details were drawn in 1:1 scale to ensure precision. Examples of drawings and elements are still preserved, one of which is part of a “Thuai Hong” (Hamsa bracket) which Phra Phrombhichitr had enlarged and built from the Prince’s design, which is kept at the Faculty of Architecture, Silpakorn University.

Epilogue

Looking back into the Thai architectural history, it is not frequently found that the

structural correction, remodelling, and reduction of architectural details were simultaneously considered and underwent a creative and comprehensive design as seen in the case of “hybrid” architecture of the Chakri Maha Prasat Throne Hall. It is, therefore, not merely the restoration of Thai headgear to cover a Western body, on the contrary, it is an example of advancement in multi-disciplinary integrative approach of art and culture which is rare and highly commendable in all respects.



พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทภายหลังการซ่อมแปลง
สังเกตุยอดพระที่นั่งที่ได้รับการออกแบบขึ้นใหม่ให้มีลักษณะ
ที่รับกับอาคารตึก ๓ ชั้นแบบตะวันตกมากขึ้น

Chakri Maha Prasat Throne Hall after remodelling,
note the spires which were redesigned to be more harmonious
with the 3-storey Western style building.



พระบรมมหาราชวังราว พ.ศ. ๒๔๑๘-๒๔๒๐ ถ่ายโดยช่างภาพชาวอิตาลีชื่อ Odoardo Beccari (๑๘๔๓-๑๙๒๐) สิงคโปร์ที่เมืองจันทบุรี กำลังก่อสร้างถึงผนังชั้นสามเพื่อบังหลังคาโดย อย่างไรก็ตามต่อมาหลังคาได้ถูกเปลี่ยนเป็นยอดปราสาท ๓ องค์ที่เชื่อมต่อกันด้วยหลังคาอนุกระสันแทน

The Grand Palace c. 1875 – 1877, Photographed by Italian Photographer, Mr. Odoardo Beccari (1883-1920). The Chakri Throne Hall was under construction to the 3rd floor, firstly intended to be covered with a dome roof but was changed to 3-spire Prasat style.



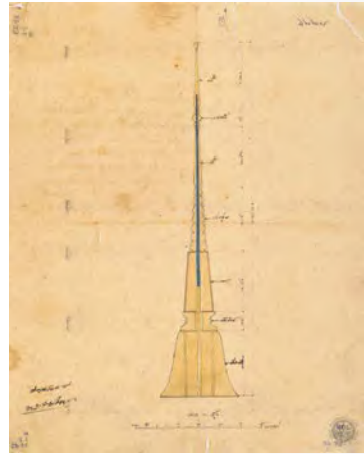
การตั้งนั่งร้านเพื่อ “ลดยอดลงแก้ไข” ที่ยอดปราสาทองค์ตะวันตก ถ่ายราว พ.ศ. ๒๔๓๔-๒๔๓๖

Setting up the scaffold for “taking down the spire for repair” the spire of the western hall, photographed c. 1891 – 1893.



ยอดพระที่นั่งจักรีฯ องค์กลางก่อนการซ่อมแปลง มีทรงตรงแบบเครื่องก่อ “เอาอย่างทรงปราสาทหินมาทำปราสาทไม้” ตามพระวินิจฉัยของสมเด็จพระเจ้า ฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

The middle spire of the Chakri Throne Hall before remodelling, noted by Prince Narisara Nuvadtivongse that “using the style of stone Prasat to build a wooden Prasat”.



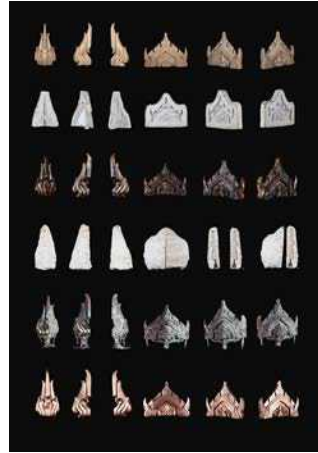
รูปตัดภายในยอดพระที่นั่งจักรีฯ พ.ศ. ๒๔๔๑ แสดง “แกนเหล็กต่ออยู่กับแกนไม้” ที่เป็นสาเหตุของความอ่อนแอทางโครงสร้าง จนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้แก้ไข “เปลี่ยนแกนเหล็กใหม่ ทำให้กลวงให้ยาวลงมาถึงชั้นระฆัง”

Section inside the spire of Chakri throne Hall, 1898, showing the “steel post connected to timber post”, one of the main reasons of structural failure.



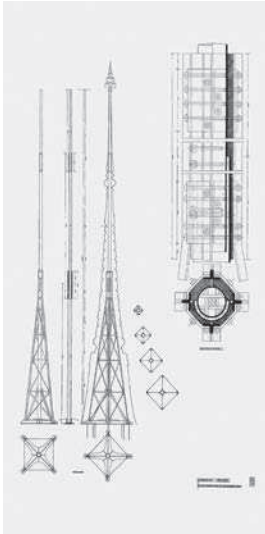
โครงสร้างค้ำยันแบบ buttress ภายในยอดพระที่นั่งจักรี ประกอบด้วยเสาและไม้ทันทัดแกนกลาง และ คานยื่นประกบกับค้ำยัน ที่ลดหลั่นตามลักษณะการซ้อนชั้นหลังคาเครื่องยอดแบบไทย

Buttress structure comprising the central core structure and wooden supports, tiered extended beams and brackets, applicable to the features of Thai traditional roof spire.



ขั้นตอนการทำเครื่องทองแดงของนาคปึก และบันแถลง เริ่มจากบนลงล่าง ๑) การทำต้นแบบด้วยไม้สัก ๒) การทำพิมพ์จากหุ่นต้นแบบด้วยปูนปลาสเตอร์ ๓) การเข้าซีฟิ่งใบพิมพ์ ๔) การเข้าดินใบกับการเข้าดินนอก ๕) การสุบหุ่นสำรอกซีฟิ่ง และ ๖) การตกแต่งชิ้นงานหล่อโลหะ

Copperwork procedures, roof decorative elements 1) making the prototype with teak wood, 2) making plaster mold, 3) filling the mold with beeswax, 4) applying the clay, inside and outside 5) burning the mold to discharge beeswax, and 6) final finishing.



แบบโครงสร้างยอดพระที่นั่งจักรีฯ องค์ตะวันออก มาตรฐานส่วน ๑:๑๐ แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ระดับองค์ระฆังเป็นต้นไปทำเป็นโครงเหล็กทักขึ้น ไปรับแกนเหล็กกลวงด้านบน

Design of the eastern spire, 1:10, showing the steel truss supporting the iron tube of the finial.



แบบโครงสร้างยอดพระที่นั่งจักรีฯ องค์ตะวันออก มาตรฐานส่วน ๑:๒๐ แสดงให้เห็นโครงสร้างภายในตั้งแต่ระดับคานรัดเกล้าขึ้นไป โดยในส่วนหลังคาจตุรมุขปรับปรุงโดยใช้โครงเดิม แต่โครงสร้างตั้งแต่หลังคาชั้นเชิงกลอนชั้นที่ ๑ เป็นต้นไป ได้รับการออกแบบขึ้นใหม่ทั้งระบบ

Section of the eastern spire, 1:20, showing the internal structure from the level of concrete tie-beams up to the tip. The four-porched roof was modified from the original while the upper structure from the first tier upwards was completely redesigned.



หุ่นจำลองยอดพระที่นั่งจักรีฯ องค์ตะวันออก ที่สร้างขึ้นตามแบบของศิลปากรสถาน แสดงโครงสร้างหลังคาจัตุรมุขและยอดปราสาท ที่เป็นระบบการถ่ายน้ำหนักแบบค้ำยัน ไม่ต่างไปจากค้ำยันในงานสถาปัตยกรรมตะวันตกสมัยกลาง

Model of the eastern roof spire based on the design by the Royal Academy of Fine Arts, showing the four-porched and spire roof with buttress structure similar to the buttress of medieval architecture.



ชิ้นส่วนนาคปิกและบันแถลงทะเลทองที่ศิลปากรสถานได้จัดทำขึ้นใหม่ วางเปรียบเทียบกับองค์ประกอบเดิม

Gilded decorative elements, made by the Royal Academy of Fine Arts, compared to the original elements.



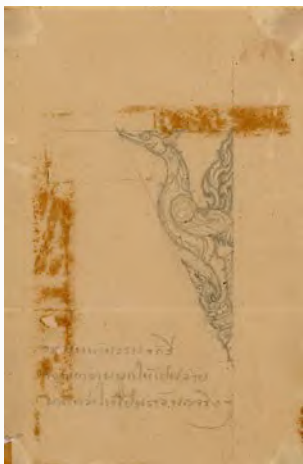
กวยหงส์ หน้าบันพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

Thuai Hong (Hamsa bracket), pediment,
Chakri Maha Prasat Throne Hall.



แบบขยายมากปึก แสดงการออกแบบเชิงลดทอนให้เหลือ
เพียงเค้าโครงที่พอให้รู้ว่าเป็นนาค ๓ เศียรเท่านั้น

Detail of roof elements in simplified 3-headed
Naga form.



นกยูงสี ลายเส้นผีพรหัตถ์ ใบสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยา
บรมราชานุวัตติวงศ์

Thuai Hong (Hamsa bracket), drawn by Prince
Narisara Nuvadtivongse.

คุ้มเจ้าราชบุตร (วงศ์ตวัน) หรือ คุ้มหล่ายหน้า

คุ้มเจ้าราชบุตร (วงศ์ตวัน) หรือ คุ้มหล่ายหน้า ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ริมถนนฟ้าฮ่าม ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองเชียงใหม่ เชื่อมกับคุ้มของพระบิดา ซึ่งพลตรีเจ้าวงศ์ตวันเป็นราชโอรส ในพลตรีเจ้าแก้วนรวิชัย เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๙ (องค์สุดท้ายของเมืองเชียงใหม่) กับแม่เจ้าจามรี ณ เชียงใหม่ พลตรีเจ้าวงศ์ตวันดำรงตำแหน่งเจ้าราชบุตรเชียงใหม่องค์ที่ ๙ อีกทั้งยังเป็นอดีตผู้บังคับการพิเศษ กรมผสมที่ ๗ ราชองครักษ์พิเศษ และอดีตสมาชิกวุฒิสภา คุ้มแห่งนี้สร้างเสร็จในราว พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นอาคารคอนกรีตสองชั้น มีรูปแบบสถาปัตยกรรม Traditionalism แบบ Colonial Revival มีเตาผิง และซุ้มทางเข้าหน้าอาคารสำหรับเทียบรถยนต์ หลังคาด้านหน้าซุ้มเป็นคาตฝ้าคอนกรีตเสริมเหล็ก สำหรับชมทัศนียภาพโดยรอบ

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงมีการยกเลิกการปกครองแบบเจ้าผู้ครองนคร เจ้าวงศ์ตวันจึงมีฐานะเป็นผู้สืบราชสกุลเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า สีนตระกูลจากเจ้าแก้วนรวิชัย เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์สุดท้าย

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ นั้น ได้สร้างความปลาบปลื้มให้กับพลกนิกรในภาคเหนือ ที่ได้ชื่นชมพระบารมีของทั้งสองพระองค์ การเตรียมการรับเสด็จเป็นไปด้วยความยิ่งใหญ่สมพระเกียรติ โดยเฉพาะพิธีบายศรีสู่ขวัญที่คณะทายาทเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ โดยมีเจ้าราชบุตรวงศ์ตวันเป็นประธาน ได้ดำเนินการไปอย่างเรียบร้อยงดงาม สร้างความประทับใจพระราชหฤทัยของล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ต่อมาในวันเสาร์ที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ซึ่งเป็นวันที่ทรงว่างเว้นจากพระราชภารกิจ ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ มายังคุ้มเจ้าราชบุตร (วงศ์ตวัน) เพื่อเสวยพระกระยาหาร

กลางวัน และทรงโปรดฯ ให้คณะทายาทเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เข้าเฝ้าเป็นการส่วนพระองค์ เมื่อเสวยพระกระยาหารกลางวันแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงโปรดฯ ให้คณะทายาทเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ร่วมบันทึกภาพที่บันไดด้านหน้าของคุ้ม และทรงมีพระราชดำริสความว่า “ถึงแม้บ้านเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ให้สามัคคีกัน ให้รวมกลุ่มกันรักษาความดีไว้ ในฐานะทายาทครองนคร” จากพระราชดำรินี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งมูลนิธินรราชดำรินุรักษ์คุ้มฝ่ายเหนือในเวลาต่อมา

Royal Residences of the Northern Tributary States

Khum Chao Ratchabut (Wongtawan) or Khum Lai Na Royal Residence

Khum Chao Ratchabut (Wong Tawan) or Khum Lai Na Royal Residence is situated on the eastern bank of Ping river by Fa Ham road, Tambon Fa Ham, Amphoe Mueang Chiang Mai, opposite to the Khum (royal residence) of his father, Major General Chao Kaeo Nawarat, the 9th and last ruler of Nakhon Chiang Mai tributary state and Mae Chao Chamari Na Chiangmai. Major General Chao Wongtawan was the 9th Prince of Chiang Mai, a former Special Commander of the 7th Mixed Department, Special Royal Guard and Senator.

The Khum (royal residence) was completed c. 1930. It is a 2-storey concrete building in Colonial Revival traditionalist style. Distinguished features are the fireplace, front porch, with a viewing deck on top.

On the occasion of King Bhumibol the Great and Queen Sirikit, the Queen Mother's first royal visit to Chiang Mai in 1957, Chao Wongtawan was responsible for the royal reception, which was a great and memorable event. On 8th March, 1958, the King and Queen went on private visit to have lunch at Khum Wongtawan and granted private audience to the royal family of Chiang Mai. The King gave a remark to the audience that "No matter how the situation change, please be unified and preserve your merit as the descendants of the ruling family".

This royal remark was the inspiration for the founding of Nawaratchadamri Foundation in later time.



พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ ณ คู่มือเจ้าราชบุตร (วงษ์ตวัน) วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑
King Bhumibol the Great and Queen Sirikit the Queen Mother at Khum Chao Ratchabut (Wongtawan) on their private visit,
8th March, 1958.



พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ ณ คู่มือเจ้าราชบุตร (วงษ์รัตน์)

วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เจ้าชายฝ่ายเหนือเข้าเฝ้าและฉายพระบรมฉายาลักษณ์
King Bhumibol the Great and Queen Sirikit the Queen Mother at Khum Chao Ratchabut (Wongtawan) on their private visit, 8th March,
1958. On the occasion, the King and Queen had a group photograph taken with members of the Royal Family of the North.

คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) หรือ คุ้มกลางเวียง

เจ้าบุรีรัตน์เป็นหนึ่งในห้าตำแหน่งทางการปกครองของหัวเมืองเชียงใหม่ที่เรียกกันว่า “เจ้าชั้นห้าใบ” ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญทางการปกครองอันดับสามรองจากเจ้าหลวงเชียงใหม่และเจ้าอุปราช โดยเจ้ามหาอินทร์ ซึ่งเป็นราชบุตรคนที่สองของเจ้าอุปราชพิมพ์พิสาร และเป็นนัดดาของเจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๓ ได้รับแต่งตั้งให้เป็น “เจ้าบุรีรัตน์” ในสมัยพระเจ้านครวิชยนาทนันท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๗

“คุ้มกลางเวียง” สร้างขึ้นโดยเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๒-๒๔๓๖ เป็นอาคารเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งมีอายุประมาณ ๑๒๕ ปี เป็นตัวอย่างของการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและตะวันตกอย่างลงตัว ตัวอาคารเป็นเรือนครึ่งปูนครึ่งไม้สองชั้น ลักษณะคอกู้ (รูปตัวแอล) หลังคาทรงมะนิลา ไม้ไผ่อยู่ด้านบนนอก ชั้นล่างเป็นรูปแบบผสมของเรือนมะนิลา กับสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล เสาค่ออิฐหนาเป็นรูปโค้ง (Arch) งามปูน เป็นระเบียบโดยรอบ ชั้นบนเป็นพื้นไม้สักมีระเบียงโดยรอบ แสดงออกถึงอิทธิพลของการก่ออิฐ การแปรงรูปไม้ เทคนิคการเข้าไม้ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของเมืองเชียงใหม่ช่วงปลายรัชกาลที่ ๕ ปัจจุบันตัวอาคารยังอยู่ในสภาพดี แสดงถึงวิทยาการการก่อสร้างที่แข็งแกร่งคงทนในอดีต

เจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) เป็นบุคคลสำคัญในปลายสมัยพระเจ้านครโลรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๖ จนถึงสมัยพระเจ้านครวิชยนาทนันท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๗ ได้เคยออกทัพจับศึกกับพวกยางแดงและเงี้ยวหลายครั้ง และยังเป็นผู้วางแผนปราบพญาผาบ (พระยาปราบสงคราม) ผู้ต่อต้านกษัตริย์พร้อมกับการดำเนินการป้องกันเมืองเชียงใหม่ เมื่อเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) วายชนม์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัวจึงทรงแต่งตั้งเจ้าน้อยแก้วนุเมืองขึ้นเป็นเจ้าบุรีรัตน์แทน โดยคุ้มแห่งนี้ เจ้าน้อยชมชื่น ณ เชียงใหม่ (ต่อมาเป็นเจ้าราชภาคนิย และเจ้าราชวงศ์ชมชื่น) บุตรชายเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) ได้รับมรดกและเป็นผู้ครอบครองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๗ - ๒๔๘๔

ต่อมานางบัวผืน นิกรพันธ์ (ทิพยมณฑล) ได้ซื้อต่อจากเจ้าบุษบา ณ เชียงใหม่ (ภริยาเจ้าน้อยชมชื่น ณ เชียงใหม่) จึงได้เชิญบิดาคือ พระยาภักคณาทร (เมือง ทิพยมณฑล) มาพำนักที่คุ้มแห่งนี้ โดยให้นามใหม่ว่า “บ้านกลางเวียง” และเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงคุณเรียงพันธ์ ทิพยมณฑล (บุตรนางบัวผืน) เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ คุณเรียงพันธ์ ทิพยมณฑล พร้อม

ด้วยลูกหลานตระกูลกิติบุตรและทิพยมณฑล ได้มอบอาคารคุ้มเจ้าบุรีรัตน์มหาอินทร์ ให้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ใช้เป็นที่ทำการของศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา เป็นศูนย์กลางเรียนรู้ในการดำรงรักษา เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมล้านนาสืบไป

Khum Chao Burirat (Maha In) or Khum Klang Wiang Royal Residence

Chao Burirat is one of the 5 ministerial titles of Chiang Mai tributary state. It was the 3rd in rank after the Chao Luang (Lord) and Chao Uparat (Royal Heir) of Chiang Mai. Chao Maha In was promoted to the title of Chao Burirat in the reign of Phrachao Inthawichayanon, the 7th Lord of Chiang Mai.

“Khum Klang Wiang” was built by Chao Burirat (Maha In) during 1889 – 1893. This royal residence is one of the oldest buildings, dated around 129 years ago. The architecture is a mixture between local and Western styles, featuring 2-storey brick masonry and wooden building, L-shaped plan, Dutch gable roof, with brick arcade surrounding the ground floor and verandah on the second floor. The construction techniques and wood jointing reflect the change of economic and technology adopted in Chiang Mai in late King Rama V’s period. The building is well-conserved thanks to the remarkable built and craftsmanship of the past.

The house has changed ownership successively after the time of Chao Burirat (Maha In). At present, Mrs. Riangphan Thipphayamonthon, the owner who bought the house from the original owner’s descendants, along with the Kitibut and Thipphayamonthon families, have given the house to Chiang Mai University to be founded as the Lanna Architecture Center, a learning center for the conservation and knowledge dissemination on Lanna art and architecture.



คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (แก้วมุงเมือง)

เจ้าน้อยแก้วมุงเมือง ณ เชียงใหม่ สมภพเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นบุตรคนที่ ๓ ของเจ้าดวงทิพย์ และเจ้าคำแสน เจ้าแก้วมุงเมืองได้รับราชการในชั้นต้นเป็นเจ้าราชภาคิไนย ในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๗ ใน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าแก้วมุงเมืองเป็น “เจ้าบุรีรัตน์” ต่อจากเจ้ามหาอินทร์ โดยดำรงตำแหน่งเจ้าบุรีรัตน์เรื่อยมาจนถึงสมัยเจ้าหลวงอินทวโรสุริยวงษ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๘

สถาปัตยกรรมของคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (แก้วมุงเมือง) เป็นเรือนครึ่งปูนครึ่งไม้สองชั้นแบบเรือนขนมปังขิงแบบตะวันตกร่วมสมัยกับเรือนเครื่องไม้แบบสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียที่มีจั่วลูกครึ่งหน้าจั่วแบบเพ็ดเมนทท์ (Pediment) ส่วนตกแต่งที่เด่นคือยอดจั่วสวยงามที่เรียกว่าสระระโนคันรง ยาว ๓ เมตร ชั้นล่างเสาก่ออิฐหนาจากปูนเรียบ ชั้นบนเป็นพื้นไม้มีระเบียงโดยรอบ มีระยະพื้นตั้งเพดานค่อนข้างสูง มีหน้าต่างบานคู่มือกลางบานเป็นบานเกล็ดไม้แบบบานกระทุ้งเหนือหน้าต่างและประตูชั้นบนเป็นช่องลมไม้จั่วลวดลายสวยงามหลังคาปั้นหย้าเปิดจั่วด้านหน้า

คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (แก้วมุงเมือง) สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ ซึ่งเป็นปีที่เจ้าบุรีรัตน์สมรสกับเจ้าหญิงเรณูวรรณ ณ เชียงใหม่ บุตรีของเจ้าราชวงศ์ (เจ้าน้อยชมชื่น) และเมื่อเจ้าบุรีรัตน์และเจ้าหญิงเรณูวรรณได้วายชนม์ กรมสิทธิคุ้มจึงตกแก่เจ้าวัฒนา โชตนา (ณ เชียงใหม่) จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๙๖ กระทรวงการคลังได้ซื้อที่ดินและคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (แก้วมุงเมือง) จากเจ้าวัฒนา โชตนา ในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๔๙๖ เพื่อให้โรงงานยาสูบจัดตั้งสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ โดยใช้อาคารคุ้มเจ้าบุรีรัตน์เป็นที่ทำการสำนักงานตั้งแต่นั้นมา

คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (แก้วมุงเมือง) ซึ่งมีอายุครบ ๑๐๐ ปีแห่งนี้ เป็นคุ้มที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ เป็นสถานที่สำคัญเพื่อการศึกษาทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เจ้าอินทถึงฟ้าและเจ้าบุรีรัตน์

Khum Chao Burirat (Kaeo Mung Mueang)

Prince Chao Noi Kaeo Mung Mueang Na Chiangmai was born on 25th August, 1868. He was the 3rd son of Chao Duangthip and Chao Khamsaen. He began his career as an officer in the reign of Phrachao Inthawichyanon, the 7th Lord of Chiang Mai. In 1893, King Rama V promoted him to the title of “Chao Burirat” after Chao Burirat Maha In. He held this title until the reign of Chao Luang Inthawarorot Suriyawong, the 8th Lord of Chiang Mai.

The architecture of the Khum (royal residence) of Chao Kaeo Mung Mueang is a 2-storey brick masonry and wooden Victorian Gingerbread style building, hip roof with gable opens to the front, the 2nd floor is surrounded by verandah. The outstanding features are the beautifully carved pediments and wood openwork ventilation panels above the doors and windows on 2nd floor.

Khum Chao Burirat (Kaeo Mung Mueang) was completed in 1918, the year that Chao Kaeo Mung Mueang married Princess Renuwanna Na Chiangmai. When the Prince and Princess passed away, the house had changed owners until the Ministry of Finance bought it from Chao Watthana Chotana, the owner at that time, on 15th January, 1953, for the Thailand Tobacco Monopoly to be used as the office of Chiang Mai Tobacco Office, which has continued until the present day.

This royal residence, dated around 100 years, is one of the most complete historic architecture of Chiang Mai. It is a place of learning on architecture, ruling families, the ministers and administrative system of Chiang Mai tributary state.



คุ้มทุ่งเสี้ยวหรือคุ้มบ้านทุ่งเสี้ยว เดิมตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดศรีนครวิสุทธิ (ทุ่งเสี้ยว) ดำเนินการสร้างโดย มหาอำมาตย์โท พลตรีเจ้าแก้วนครวิสุทธิ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ ๙ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ เพื่อเป็นที่ประทับแรมเมื่อคราวเสด็จดูแลการเก็บเกี่ยวข้าวในที่นาของพระองค์ที่บ้านทุ่งเสี้ยว และเยี่ยมเยือนราษฎรอำเภอสันป่าตอง อีกทั้งเป็นนิवासถานเดิมของพระมารดาหม่อมบัวเขียว ในพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๗ และเป็นที่พักขณะทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดศรีนครวิสุทธิใน พ.ศ. ๒๔๖๑ ต่อมาเจ้าแก้วนครวิสุทธิได้มอบพื้นที่คุ้มแห่งนี้เพื่อจัดสร้างโรงเรียนทุ่งเสี้ยว (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งประชุมชนศรีนครวิสุทธิ) และดำริให้ตัดถนนเชื่อมจากถนนเชียงใหม่-ฮอด เพื่อเข้าสู่วัดศรีนครวิสุทธิ อีกทั้งสร้างคุ้มแห่งใหม่ บริเวณทางด้านซ้ายของถนน ประกอบด้วยเรือนไม้สักจำนวนหลายหลัง เพื่อเป็นที่พำนักของโอรส ธิดาของพระองค์

ตัวคุ้มเป็นเรือนไม้สักขนาดใหญ่ ลักษณะรูปทรงแบบพื้นเมืองเชียงใหม่ ยกใต้ถุนสูงมีระเบียงโดยรอบ ด้านหน้าเป็นชานกว้าง มีห้องโถงกลางและห้องบรรทม ด้านหลังมีชานเชื่อมกับครัว มีบันไดขึ้นทางด้านหลัง พื้นที่โดยรอบประมาณ ๕ ไร่ ทางทิศตะวันออกของคุ้ม ซึ่งติดกับห้องบรรทม จะมีต้นลำตวนและต้นมะปรางขนาดใหญ่ ซึ่งพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ได้เสด็จมาเยี่ยม และได้ทรงปลูกไว้

ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ เจ้าแก้วนครวิสุทธิถึงแก่พิราลัย คุ้มทุ่งเสี้ยวมีทายาทดูแลสืบต่อกันมา อีกทั้งเจ้าอินทกนกและเจ้าสุคันธา ณ เชียงใหม่ โอรสและสะใภ้ของเจ้าแก้วนครวิสุทธิ ยังใช้เป็นที่พักลมหกย์ สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยมีเหตุการณ์ที่เจ้าสุคันธา ได้เล่าไว้ว่า

“ไม่ลำบากอะไรหรอก เพราะที่บ้านไม่เป็นอะไรเลย แต่เจ้านนท์ทำนกลัว พวกเราถึงครอบครัวเลยต้องพากันไปหลบ ที่ทุ่งเสี้ยว แควสันป่าตองช่วงนั้นสัมพันธมิตรจะทิ้งระเบิดบินข้ามหลังคาบ้านเราไปถึงระเบิดที่สถานีรถไฟ พอเสียงหวอดัง เราต้องไปหลบในหลุมหลบภัยเดียวกันทั้งห้าหกคน มากลึงๆ เครื่องกระป๋องเริ่มหมด แป้งนม ที่ใช้เลี้ยงเด็กอ่อนก็ไม่มี ต้องเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แทน”

Khum Thung Siao or Khum Ban Thung Siao was originally situated to the north of Wat Si Nawarat (Thung Siao). The house was built by Maha Ammat Tho Major General Chao Kaeo Nawarat, the 9th Lord of Chiang Mai tributary state in 1927 as a residence for staying during his visit to supervise the rice harvest in his paddy fields at Ban Thung Siao, and to visit the people in Amphoe San Pa Tong. The place was the hometown of his mother, Mom Buakhiao, the Royal Wife of Phrachao Inthawichayanon, the 7th Lord of Chiang Mai. During the restoration and reconstruction of Wat Si Nawarat temple in 1918, Chao Kaeo Nawarat stayed in this house. Later, he gave the land to be founded as Thung Siao School (at present, the land is located with Si Nawarat Community Water Supply) and had a road built to connect Wat Si Nawarat with Chiang Mai-Hot road. Consequently, a new residential complex was built for his sons and daughters to the left of the road comprising several teakwood houses.

The house is a large teakwood house of traditional Chiang Mai style with raised floor and deck. The front part is a large deck, the middle part comprises main hall and bedroom, and the rear is a deck which connects to the kitchen, which can be accesses by back stairs. The land is approximately 5 rais (8,000 sq.metres). To the east of the house near the bedrooms are large white cheesewood (*Melodorum fruticosum*) and Marian plum (*Bouea macrophylla*) trees which were planted by Princess Dara Rasmi, the Princess Consort of King Rama V.

In 1939, Chao Kaeo Nawarat passed away, thus the house has been taken care by his descendants. Chao Inthanon and Chao Sukhantha Na Chiang Mai, his son and daughter in law took refuge in the house during WWII. Chao Sukhantha related the incident that:

“It was not that hard because our family was safe. Chao Non was afraid so he had our family moved to Thung Siao. When the plane flew across our house, heading for bombing the train station, we had to hide in a bomb shelter, 5-6 people together. Later the canned food was running out, milk powder was finished so we had to breastfeed our children”.



คุ้มเจดีย์งาม หรือ คุ้มเจดีย์แก้ว

คุ้มเจดีย์งาม หรือคุ้มเจดีย์แก้ว เป็นตำหนักของ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จกลับมา ประทับเมืองเชียงใหม่เป็นการถาวร สร้างโดยพลตรีเจ้าแก้วขวัญ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๙ คุ้มแห่งนี้ตั้งอยู่บนถนนวิชยา นนท์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณริมแม่น้ำปิง แต่เดิม คุ้มเป็นเรือนไม้สักหลังใหญ่ที่พระราชชายาเจ้าดารารัศมีทรง ประทับจนกระทั่งย้ายไปพำนักที่พระตำหนักตาราภิรมย์ อำเภอ แม่ริม หลังจากนั้นเจ้าแก้วขวัญ จึงได้สร้างตึกทรงยุโรปเพิ่ม เต็มในบริเวณเดิม มีอาคารหลักเป็นอาคารคอนกรีตผนังก่ออิฐทึบ หลังทรง ยุโรปสองชั้น หลังคาทรงกระเบื้องซีเมนต์ ผนังนำออกสู่ แม่น้ำปิง มีเตาผิงและซุ้มทางเข้าหน้าอาคารสำหรับเทียบรถยนต์ หลังคาด้านหน้าซุ้มเป็นตาดฟ้าคอนกรีตเสริมเหล็ก สำหรับชม บริเวณสวนโดยรอบ เพื่อเป็นเรือนหอของเจ้าแก้ววงศ์ และเจ้า ศิริประกาย ณ เชียงใหม่ ธิดาของเจ้าแก้วขวัญ ส่วนอาคารรอง เป็นศาลาขนาดใหญ่แบบกังหัน ใช้สำหรับเป็นที่รับรองแขกหรือ จัดงานพิธีสำคัญต่าง ๆ ศาลานี้ได้ใช้ตั้งพระศพ และงานทำบุญ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี ตั้งแต่วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๗๖ จนถึง วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๗๗ ภายหลังเคยใช้เป็นที่ตั้งพระศพของ พลตรีเจ้าแก้วขวัญ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๙ ซึ่ง ถึงแก่พิราลัย ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ ปัจจุบันคุ้มแห่งนี้เป็นที่พำนักของทงสุลใหญ่เอเบอร์กัน ประจำจังหวัดเชียงใหม่

คุ้มเจดีย์งามแห่งนี้เป็นสถานที่รับเสด็จฯ เมื่อคราว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จเสียบมนทกลพายัพ ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ นั้น พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ได้ทรงจัด พระกระยาหารถวายสิ้นเกล้าฯ ทั้ง ๒ พระองค์ พร้อมด้วยเจ้านายสำคัญหลายพระองค์ที่คุ้มเจดีย์แก้วนี้ ในจำนวนที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๖๙ และยังเป็นสถานที่รับเสด็จฯ เจ้านายสำคัญในราชวงศ์ จักรี อาทิ รับเสด็จฯ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ดำรงราชานุภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ รับเสด็จฯ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วร พินิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ รับเสด็จพระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ และรับเสด็จฯ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พร้อมด้วยเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระราชธิดา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑

นอกจากนั้นแล้วพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงใช้คุ้มแห่งนี้เป็นแหล่งฟื้นฟูและส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรม

นอกจากนั้นแล้วพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงใช้คุ้มแห่งนี้เป็นแหล่งฟื้นฟูและส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรมของล้านนา ทรงหัดลูกหลานของเจ้านายฝ่ายเหนือที่เข้ามาอยู่ในวังกับพระองค์ท่านให้เป็นช่างฟ้อนประจําวัง และออกแสดงในเวลาที่มีงานเฉลิมฉลองต่างๆ อีกทั้งฝึกนักร้องหรือช่างซอ ให้ร้องเพลงพื้นเมืองประกอบ ทรงตั้งโรงที่ก่อผ้าเพื่อทอผ้าฝู การทอผ้ายกดอก “การทอซิ่นยกดอก ได้ทรงรวบรวมผู้ชำนาญในการทอซิ่นต้นจากหมู่บ้านวัดดวงตีมาทอที่โรงที่ในวัง และฝึกผู้ที่สนใจการทอผ้าด้วย จะเป็นคนในวังหรือคนวังก็ได้ที่ทั้งนั้น เจ้านายสำคัญชอบการฝีมือในด้านนี้มาก่อนแล้ว และชอบทอซิ่นใช้เองเป็นงานอดิเรกเสมอ ได้มาศึกษาการทอซิ่นยกดอกจากที่โรงที่ในวัง และนำไปทอในคุ้มหลวงสำหรับภายหลังจึงได้แพร่หลายที่จังหวัดลำพูน” พ.ศ. ๒๔๗๐ และรับเสด็จฯ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พร้อมด้วย เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระราชธิดา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑

Khum Chedi Ngam or Khum Chedi Kiu Royal Residence

Khum Chedi Ngam or Khum Chedi Kiu was the residence of Chao Dara Rasmi Princess Consort, a consort of King Rama V, when she returned from Bangkok to reside permanently in Chiang Mai. The house was built by Major General Chao Kaeo Nawarat, the 9th Lord of Chiang Mai, situated on Wichayanon road, Amphoe Mueang, Chiang Mai. The original residence of Princess Dara Rasmi was a large teakwood house. Later, after the Princess moved to the Daraphirom Pavilion in Amphoe Mae Rim, Chao Kaeo Nawarat had new buildings built in the area. The main building is 2-storey, European style, concrete structure, plastered brick walls, cement tiled roof, facing the Ping river, with fireplace, front porch and viewing deck. This house was built as a bridal house for Chao Kawilawong and Chao Siriprakai Na Chiangmai, daughter of Chao Kaeo Nawarat. Another important building in the area is a large Chinese pavilion which was a reception hall for receiving guests and holding important ceremonies. It was, therefore, used for the funeral ceremony of Chao Dara Rasmi Princess Consort during 9th December, 1933 to 22nd December, 1934, and the funeral ceremony of Major General Chao Kaeo Nawarat in 1939.

At present, this place is the residence of American Consulate General of Chiang Mai.

Khum Chedi Ngam Royal Residence was used for receiving important guests on several occasions, the most important event was the reception of King Rama VII and Queen Rambai Barni on their royal visit to the North in 1926. Then, Princess Dara Rasmi hosted a dinner reception for the King and Queen on 25th January, 1926. Other royal guests who were received at the house were Prince Damrong Rajanubhab in 1921; Prince Paribatra Sukhumbandhu in 1922; Princess Krommaphra Sutthasininat Piyamaharat Padiwarada in 1927; and Queen Sri Savarindira, the Queen Grandmother and Princess Valaya Alongkorn, her daughter, in 1928.

Princess Dara Rasmi also used this royal residence as learning centre for revitalization and promotion of Lanna art and culture where young members of the North Royal Family learn traditional dance and music. Furthermore, she had founded a textile weaving house to conserve and develop traditional cloth weaving techniques, which was later adopted by royal family members of Lamphun to set up a weaving house in Lamphun in 1927.



หอคำ คุ้มหลวงลำปาง

เขตพระราชฐานที่ประทับของกษัตริย์ล้านนาสมัยโบราณ เรียกว่า “เวียงแก้ว” ประกอบด้วย

๑. หอคำ เทียบได้กับพระมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง

๒. คุ้มหลวง หมายถึง เวียง หรืออาคารโอรุฐานสำหรับเป็นที่พำนักของเจ้าผู้ครองนคร (เจ้าหลวง)

การสร้างเวียงแก้วจะสร้างตรงจุดที่เป็นมงคลและสำคัญที่สุดของเมือง ซึ่งถือเป็น “ศรี” หรือสิริมงคลที่สุดของเมือง ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้บ้านเมือง “ก้านกุ่มรุ่งเรือง” (เจริญรุ่งเรือง) จุดที่เป็นมงคล คือ

๑. พระมหาธาตุเจดีย์ เปรียบได้กับ เขาพระสุเมรุ

๒. เสาอินทขิล หรือเสาหลักเมือง เมืองลำปาง ในอดีตเรียกว่าเขากลางคันคร มีการพัฒนาบ้านเมืองเป็น ๓ รุ่น

เขากลางคันคร รุ่น ๑ อยู่บริเวณวัดพระแก้วตอนเต้าสุชาตาราม ในปัจจุบัน เสาอินทขิลอยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดแสงเมืองมา มีการสร้างคุ้มหลวงบริเวณใกล้วัดพระแก้วในสมัยเจ้าหลวงสุวรรณหอคำตวกทิพย์ (พ.ศ. ๒๓๑๗-๒๓๖๕)

เขากลางคันคร รุ่น ๒ ในยุคนี ศูนย์กลางเมืองอยู่ที่พระธาตุเจดีย์ปงสนุก และมีการตั้งเสาหลักเมืองที่วัดปงสนุก คุ้มหลวงยังคงอยู่ที่เดิมใกล้วัดพระแก้วตอนเต้าสุชาตาราม

เขากลางคันคร รุ่น ๓ หรือที่ตั้งเมืองนครลำปางในปัจจุบัน ศูนย์กลางเมืองอยู่ที่ “วัดหลวงกลางเวียง” คือวัดบุญวาทย์วิหารในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน “พระเจ้าตนหลวง” (สร้างมาตั้งแต่สมัยพระยาคำโสม เจ้าผู้ครองนครลำปางองค์ที่ ๔) ถือเป็นตัวแทนพระมหาธาตุที่เป็นศูนย์กลางเมือง เจ้าหลวงวรญาณรังสี จากผู้ครองนครลำปาง องค์ที่ ๙ จึงสร้างคุ้มหลวงใหม่ บริเวณด้านหน้าวัด ต่อมาในสมัยของเจ้าหลวงรบับนัไชยชวลิต เจ้าผู้ครองนครลำปางองค์ที่ ๑๒ ได้สร้างคุ้มหลวงใหม่ ในบริเวณคุ้มหลวงเดิม ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๒ - ๒๔๔๓ ในสมัยของเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต (เจ้าผู้ครองนครลำปาง องค์ที่ ๑๓) มีการปรับเปลี่ยนสถานที่ภายในนครลำปาง โดยใช้คุ้มหลวงของเจ้านรบันนัไชยชวลิต เป็นที่ว่าการอำเภอเมืองนคร

ลำปาง จากนั้นได้สร้างคุ้มหลวงใหม่ในบริเวณคุ้มหลวงเดิมเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๔๖ เป็นที่ประทับจนถึงแก่พิราลัยใน พ.ศ. ๒๔๖๕ ต่อมาคุ้มหลวงหลังนี้รื้อลงและปรับเป็นศาลากลางจังหวัดลำปาง โดยมีการนำชิ้นส่วนของหอคำไปเก็บรักษาไว้ที่วัดเชียงราย ตำบลสวนดอก จังหวัดลำปาง ปัจจุบันสมาคมศิษย์เก่าบุญวาทย์วิทยาลัย จังหวัดลำปาง ได้เห็นความสำคัญ รำลึกถึงพระคุณของเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต จึงได้ทำพิธีก่อสร้างอาคารคุ้มหลวงลำปางจำลอง (คุ้มหลวงเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต) ไว้ในโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย (ขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้าง)



Ho Kham, Khum Luang Lampang Royal Residence

The royal palace of the king of Lanna in the past is called “Wiang Kaeo” which comprises:

1. Ho Kham, comparable to the Throne Hall is the Grand Palace.

2. Khum Luang, is “Wiang” or private residence of the Lord (Chao Luang).

Wiang Kaeo must be built on the carefully chosen location which is the most auspicious and important area of the town. The appropriate location is believed to have auspicious influence on the town and make the town blessed and prosperous. The 2 most auspicious spots are:

1. The Mahathat Stupa, which is comparable to the Mount Meru.

2. The Sao Inthakin (Town Pillar)

Lampang, originally called Khelang Nakhon, was developed in 3 periods as follows:

Khelang Nakhon 1st period: situated in the area of the present Wat Phra Kaeo Don Tao Suchadaram. Sao Inthakin town pillar was located near Wat Saeng Mueng Ma. Khum Luang was built near Wat Phra Kaeo in the reign of Chao Luang Suwanhokham Duangthip (1774 – 1822 CE.).

Khelang Nakhon 2nd period: the centre of the town was at Phra That Chedi Pong Sanuk stupa, the Inthakin town pillar was installed at Wat Pong Sanuk. Khum Luang remained in the original location near Wat Phra Kaeo Don Tao Suchadaram.

Khelang Nakhon 3rd period: the location of Nakhon Lampang today, has centred at “Wat Luang Klang Wiang” or Wat Bunyawatwihan where the important Buddha image “Phra Chao Ton Luang” (built from the time of Phraya Khamsom, the 4th Lord of Lampang) is enshrined. The temple represents the Maha That, the auspicious town centre, therefore, Chao Luang Worayanrangsi, the 9th Lord of Lampang, had a new Khum Luang built in front of the temple. Later, Chao Luang Norananchaichawalit, the 12th Lord, had a new Khum Luang built in the same area. During 1899 – 1900, Chao Bunyawatwongmanit, the 13th Lord, had rearranged the town of Lampang and changed the Khum Luang of Chao Luang Norananchaichawalit to be the Office of Amphoe Mueang Nakhon Lampang. Consequently, he had a new Khum Luang built in the same area, which was completed in 2446, and resided there until he passed away in 1922. At present, this Khum Luang was rehabilitated as the residence of the Governor of Lampang. Some of the decorative carvings were taken out and kept at Wat Chiang Rai, Tambon Suan Dok, Lampang province.

In recent time, the Bunyawat Witthayalai School Alumni has considered to reconstruct the Khum Luang of Chao Bunyawatwongmanit as a commemorative place in the school area. The building is under construction at present.

อนุสรณ์สถานพ่อเจ้าทิพย์ช้าง

อนุสรณ์สถานพ่อเจ้าทิพย์ช้าง ตั้งอยู่ที่ บ้านหนาดคำ ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พ่อเจ้าทิพย์ช้างเป็นวีรบุรุษในศึกहारเอกที่ได้กอบกู้เขลางค์นคร และอดีตเจ้าผู้ครองนครลำปาง ผู้เป็นต้นราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน ที่สืบเชื้อสายมาเป็นตระกูล ณ ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จังหวัดลำปาง ลูกหลานสืบสกุลเจ้าเจ็ดตน สภาวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเลขาธิการ สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และประชาชน จึงได้ร่วมกันสร้างอนุสรณ์สถานพ่อเจ้าทิพย์ช้าง หนึ่งในโบราณสถานสำคัญเก่าแก่ของเมืองลำปาง หลังได้ถูกปล่อยทิ้งร้างมานานหลายปีจนมีสภาพทรุดโทรม เพื่อใช้เป็นสถานศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมา อนุสรณ์สถานดังกล่าวจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่าของชาวลำปาง รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง



Pho Chao Thip Chang Memorial

Pho Chao Thip Chang Memorial, Lampang province, is a learning centre on the history of Pho Chao Thip Chang, a historic hero who was one of the Four Great Soldiers who liberated Khelang Nakhon (Lampang), an information centre on Lampang local wisdom, and a tourist attraction for both Thai and foreign tourists.

The people of Lampang are descendants of Chao Chet Ton family.



คุ้มเจ้าราชสัมพันธ์วงษ์

คุ้มเจ้าราชสัมพันธ์วงษ์ อยู่บริเวณหลังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ทรัพย์สินไชย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๕ เพื่อเป็นที่ประทับให้กับเจ้าราชสัมพันธ์วงษ์ (พุกวงษ์ ณ เชียงใหม่) น้องของท่าน คุ้มเจ้าราชสัมพันธ์วงษ์เป็นอาคารเรือนกระเบื้องขนาดใหญ่ ครึ่งปูนครึ่งไม้หลังคาปั้นหย้าเปิดจั่วด้านหน้าทั้งสองปีกของอาคาร

ปัจจุบัน คุ้มเจ้าราชสัมพันธ์วงษ์ ลำพูน ซึ่งเป็นอาคารเก่าแก่อายุกว่า ๑๐๐ ปี ได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน เป็นพิพิธภัณฑ์ซึ่งบอกเล่าประวัติความเป็นมาอันยาวนานของเมืองลำพูน เมืองที่มีความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแหล่งเรียนรู้เมืองลำพูนผ่านภาพถ่าย ทั้งบุคคล เหตุการณ์ และสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งที่นี่ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยที่มีชีวิตโดยมีการจัดแสดงภาพเมืองลำพูน สิ่งของเครื่องใช้และวิถีชีวิตของชาวเมืองลำพูนในอดีตได้อย่างงดงาม

Khum Chao Ratchasamphanthawong Royal Residence

Khum Chao Ratchasamphanthawong is situated to the rear of Hariphunchai National Museum, Amphoe Mueang, Lamphun province. This royal residence was built by Chao Chakkham

Khachonsak around 1912 for Chao Ratchasamphanthawong, his younger brother. The house is a large 2-storey building, the ground floor is brick masonry and the upper floor is wooden, hip roof with gables open to the front on the left and right wings. At present, Khum Chao Ratchasamphanthawong, a historic building of more than 100 years old, is used as Lamphun Community Museum. The museum is an information and learning centre for the long history of Lamphun, the town of strong Buddhist faith from the past to the present. Exhibition includes old photographs of people, places, and events as well as antiques and objects which beautifully reflect the way of life of the people of Lamphun in the past.



คุ้มเจ้ายอดเรือน ณ ลำพูน

คุ้มเจ้ายอดเรือนเป็นคุ้มซึ่งเจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์ได้สร้างขึ้นแก่เจ้ายอดเรือนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ โดยที่ขณะนั้นเจ้ายอดเรือนอาศัยอยู่ที่คุ้มหลวง บ้านหลังนี้จึงได้ให้ผู้พิพากษาจังหวัดลำพูนเช่าพักอาศัย จวบจนเจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์ถึงแก่พิราลัยใน พ.ศ. ๒๔๘๖ เจ้ายอดเรือนจึงได้ย้ายออกจากคุ้มหลวง ไปอาศัยอยู่ที่คุ้มเจ้ายอดเรือนกับหลานสาว ๗ คน ซึ่งเป็นบุตรของเจ้าอินทนนท์ ณ ลำพูน น้องชายของเจ้ายอดเรือน

คุ้มเจ้ายอดเรือน มีรูปแบบเป็นเรือนหลวงसरະໃນบริเวณคุ้มประกอบด้วยยั้งข้าว และสิ่งของเครื่องใช้ ที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เรือนหลวงพื้นถิ่นหลายสิ่ง ตัวอาคารเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง ฐานรากและเสาชั้นล่างเป็นคอนกรีตวางปูนซีเมนต์ขัดมันไม่เสริมเหล็กรองรับคานคู้ที่วางบนเสา ผนังไม้ตีแนวนอน ฝ้าปูด้วยไม้สักเข้าลิ้น สัดส่วนเรือนจากพื้นถึงเพดานค่อนข้างสูงแบบบ้านตะวันตก มีช่องระบายอากาศใต้เพดาน หลังคาทรงจั่วและองค์ประกอบตกแต่งมีความประณีตสวยงาม นับเป็นมรดกสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าแห่งหนึ่งของเมืองลำพูน

Khum Chao Yotruean Na Lamphun Royal Residence

Khum Chao Yotruean was built in June, 1927, by Chao Luang Chakkhakhachonsak for Chao Yotruean, however, Chao Yotruean was staying at the Khum Luang at that time so he let the house to the Chief Judge of Lamphun. Later, in 1943, when Chao Luang Chakkhakhachonsak passed away, Chao Yotruean thus moved to the house and resided there with his 7 nieces who were daughters of Chao Inthanon Na Lamphun, his younger brother.

Khum Chao Yotruean was built in the style of royal residence featuring 2-storey wooden house, with concrete pillars on ground floor supporting the wooden upper floor, gable roof, decorated with finely carved wood elements. The house is one of the most important architectural heritage of Lamphun.



คุ้มเจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์

พลตรีมหาอำมาตย์โท เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (พ.ศ. ๒๔๑๗-๒๔๘๖) เจ้าหลวงผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑๐ (องค์สุดท้าย) โปรดให้สร้างคุ้มหลวงแบบอาคารตึกขึ้น แทนคุ้มหลวงหลังเดิมซึ่งเป็นอาคารไม้ในราว พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ บริเวณคุ้มกลางเวียง ถนนอินทนิคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ออกแบบโดยหม่อมเจ้าทองแถมแก้ว ทองใหญ่ ลักษณะสถาปัตยกรรมกรุงยุโรป ๒ ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูนเรียบ แปลนอาคารมีลักษณะสมมาตร ประกอบด้วยโถงทางเข้ากลางอาคารด้านหน้าอยู่ทางทิศเหนือ ขนาบด้วยหอคอยแปดเหลี่ยมสูง ๓ ชั้นสองข้างของโถงทางเข้า หลังคาเป็นหยาเปิดจั่วกลางด้านหน้า มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ หน้าจั่วมีลวดลายฉลุ และตรารูปช้างสองเชือกชูจักรสีทองมีอักษรย่อ จ.ค. (จักรคำขจรศักดิ์)



คุ้มหลังนี้ก่อสร้างโดยช่างชาวจีนซึ่งติดต่อมาจากกรุงเทพฯ แต่ก่อสร้างไม่ทันเสร็จสมบูรณ์ ช่างชาวจีนก็ขอลากลับกรุงเทพฯ ไป จึงได้ช่างพื้นเมืองชาวลำพูนก่อสร้างจนแล้วเสร็จ และจัดให้งานทำบุญฉลองคุ้มหลังใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ เมื่อสิ้นเจ้าจักรคำฯ ชายา และลูกหลานได้แยกย้ายไปอาศัยในคุ้มและบ้านพักของตน คุ้มหลวงนี้จึงว่างลง และมีการเปลี่ยนการใช้สอยมาจนกระทั่งเจ้าพงษ์ธาดา ณ ลำพูน โอรสเจ้าจักรคำฯ ซึ่งขณะนั้นรับราชการเป็นอัยการอยู่ต่างจังหวัดมาอาศัยและดูแลคุ้มหลวงตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ ปัจจุบันผู้พักอาศัยและดูแลอยู่คือ เจ้าสารินี (ณ ลำพูน) ภริยานาค ธิดาเจ้าพงษ์ธาดา และครอบครัว

Khum Chao Luang Chakkhamkhachonsak Royal Residence

Major General Maha Ammat Tho Chao Chakkhamkhachonsak (1874 – 1943), the 10th and last Lord of Lamphun tributary state, had a new royal residence built of brick to replace the old wooden one around the year 1925, situated in the Khum Klang Wiang area, Inthayongyot road, Amphoe Mueang, Lamphun province. The house was designed by M.C. Thongkaemkao Thongyai in European style, 2-storey, reinforced concrete structure, plastered brick walls. The plan is symmetrical with main entrance at centre flanked by 3-storey octagonal towers, hip roof with gable covering the entrance, the pediment is decorated with design of 2 elephants holding a golden disc with the monogram จ.ค. (Thai initials of the name “Chakkhamkhachonsak”).

This house was, firstly, built by Chinese builders from Bangkok, however, the builders resigned before the work was completed, therefore, the construction was continued by local Lamphun builders until completion. The Housewarming Ceremony was held in 1939. When Chao Chakkham passed away, the house changed owners a few times until Chao Phongthada Na Lamphun, son of Chao Chakkham, moved to live in the house in 1949. From that time onward, the house belongs to the family of Chao Phongthada and the present owner is Chao Sarini (Na Lamphun) Klinnak, his daughter, and her family.

ห้างนาเจ้าหลวง

ห้างนาเจ้าหลวงได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์โดย พลอากาศตรี เจ้าวิชมัน ณ ลำพูน ผู้มีศักดิ์เป็นหลานเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ว่าอาคารทรงแปดเหลี่ยมหลังนี้เป็นของเจ้าปู่ ที่ชาวบ้านจะเรียกขานกันติดปากว่า “ห้างเจ้า” ได้ก่อสร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๒ สมัยก่อนแคว้นนี้เป็นป่าไม้สัก เจ้าปู่เอาช่างใช้งานมาไว้ที่ห้างนา นี้ เจ้าปู่มีห้างนาลักษณะคล้ายกัน ๔ หลังในลำพูน แต่ถูกหรือไปสองหลัง คงเหลือเพียงอาคารหลังนี้ และอีกหลังหนึ่งที่บ้านริมปิง

ห้างนาเจ้าหลวงแห่งนี้ ปัจจุบัน พล.อ.ต. เจ้าวิชมัน ณ ลำพูน ใช้เป็นที่พำนักหลังจากเกษียณอายุราชการ มีเนื้อที่ประมาณ ๘๖ ไร่ ตั้งอยู่เลขที่ ๓๕๑ หมู่ ๕ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยอาคารทรงแปดเหลี่ยม และอาคารหลังเล็กอีก ๒ หลัง และมีฝูงข้าว (หลองข้าว) ได้ถูกสูงอีกหนึ่งหลังใหญ่เป็นที่เก็บข้าวในเวลาที่เจ้าหลวงออกมาผ่าข้าว (แบ่งข้าว) อยู่ในบริเวณเดียวกัน

ในอดีตเนื้อที่ทั้งหมดของที่ตั้งห้างนาแห่งนี้กว้างขวางเกือบ ๕๐๐ ไร่ โดยมีอาณาบริเวณทิศเหนือติดกับเขตบ้านหนองสีแจ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดถนนสายป่าเหว-ริมปิง ทิศตะวันตกติดเขตของตำบลหนองช้างคืน มีผืนน้ำกลางเป็นเขตแนว ทิศตะวันออกติดเขตหลังวัดก่อม่วง มีลำเหมืองลึกเป็นแนวกันโดยสร้างสะพานข้ามลำน้ำที่เรียกว่า “ขัวมุง” เพราะหลังคามุงด้วยสังกะสี ด้านหลังเป็นทุ่งนากว้างใหญ่ มีหนองน้ำที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร, ผักตบชวา และปลาานานชนิด โดยเฉพาะปลากระตี่ ชาวบ้านเรียกขานกันว่า “หนองหลวง” อยู่บุตรตรงทิศตะวันตกเฉียงเหนือจรดเขตติดต่อกับบ้านห้วยฝาย ตำบลหนองช้างคืน มีลำน้ำเหมืองลึกเป็นสายน้ำหล่อเลี้ยง ผากต้นเหนือขึ้นไปจะมีหนองน้ำใหญ่ที่เรียกกันว่าเป็น หนองหลวง ที่มีความกว้างและลึกมาก สมชื่อหนองหลวง มีพืชพันธุ์ธัญญาหารและปลาานานชนิด อุดมสมบูรณ์มาก โดยมีลำน้ำเหมืองที่เรียกกันกว่า “เหมืองเก้าคอก” เป็นสายน้ำหล่อเลี้ยง

Hang Na Chao Luang (Chao Luang's Rice Field House)



Hang Na Chao Luang (the Lord's Rice Field House) is an octagonal house built in the rice field which originally belonged to the Chao Luang (Lord) of Lamphun. At present, the house is owned by Air Vice Marshal Chao Watthanan Na Lamphun, the grandson of Chao Luang, who has lived here since his retirement. The house is situated in the land of approximately 86 rais (0.14 sq.kms.) in Amphoe Mueang, Lamphun province. The area of the house comprises the octagonal house, 2 other small houses, and a traditional style rice barn.

Originally, the area where the house is situated was very vast, covering almost 500 rais (0.8 sq.kms.), with the north adjacent to Ban Nong Si Chaeng, Amphoe Saraphi, Chiang Mai province, the south adjacent to the Pa Heio – Rim Ping road, the west adjacent to the border of Tambon Nong Chang Khuen, the east was bordered by a wall separating the land from the area of Wat Ko Muang, with a deep moat. Behind the house was a vast paddy fields area including a large pond. The fields were fertile and abundant with fish and several kinds of plants that sustained people's life in the past.

คุ้มวงศ์บุรี

คุ้มวงศ์บุรีเป็นคุ้มของเจ้านายเมืองแพร่ในอดีต ผู้สืบเชื้อสายมาจากเจ้าชายสาม จุฬานนิศิริ เมฆภูมินทร์ แห่ง เชียงตุง “ราชวงศ์มังราย” สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ตามดำริ ของแม่เจ้าบัวถา ชายาองค์แรกของเจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์ เจ้าหลวงองค์สุดท้ายของเมืองแพร่ โดยช่างชาวจีนจากมณฑล กวางตุ้ง มาควบคุมการก่อสร้าง ร่วมกับช่างชาวไทยพื้นบ้าน เป็น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิง ตามความนิยมกันในรัช สมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ใช้ระยะเวลาก่อสร้าง ๓ ปี

คุ้มวงศ์บุรีได้รับความสนใจจากสื่อต่างๆ และเป็น สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร หนังสือ เว็บไซต์ สารคดีท่องเที่ยว ทั้งของไทยและต่างประเทศ และได้รับรางวัล “อนุรักษ์ศิลป สถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี ๒๕๓๖” ของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Khum Wongburi Royal Residence

Khum Wongburi belongs to the royal family of Phrae who descended from Prince Sam Chulamanisiri Mekphumin of Kengtung “Mangrai Dynasty”. It was built in 1897, by initiation of Mae Chao Buatha, the first Royal Wife of Chao Luang Phiriyathephawong, the last Lord of Phrae. The house was built by Chinese builders from Guangdong, China, who were the head builders, in collaboration with local Thai builders. The architectural style is Gingerbread house, which was popular in King Rama V’s period. Construction took 3 years for completion.

The house has become popular in the present time, when it has been used as location for movies, dramas, as well as having been presented in several books, websites, and documentaries. In 1993, it was awarded “ASA Conservation Award” by the Association of Siamese Architects under Royal Patronage, granted by HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, Princess Debaratanarajasuda, the Princess Royal.



คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่



คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ เป็นที่พำนักของเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ เจ้าผู้ครองนครแพร่องค์สุดท้าย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ ๕ ยุคต้น เป็นตึก ๒ ชั้น ก่ออิฐถือปูนแบบยุโรป หลังคาเป็นหยาบมีมุขจั่วด้านหน้า มีความโดดเด่นสวยงามด้วยลวดลายแกะไม้แกะสลักประดับที่หน้าจั่ว ช่องลม ชายคา แบบเรือนขนมปังขิง ฝีมือช่างจีน อาคารนี้มีประตูหน้าต่างทั้งหมด ๗๒ บาน ฐานรากใช้ซุงไม้เนื้อแข็งรองรับฐานเสาทั้งหลัง ภายในบ้านตกแต่งด้วยสิ่งของเครื่องใช้เก่าแก่ และภาพถ่ายที่หายากของเมืองแพร่

ในอดีต พื้นที่ภายใต้อาคารคุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่หลังนี้เคยใช้เป็นที่คุมขังทาสมาไม่น้อยกว่า ๕๐ ปีจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ประกาศเลิกทาส คุกทาสแห่งนี้จึงกลายเป็นที่คุมขังนักโทษทั่วไปของเจ้าเมือง หรือข้าหลวงในสมัยต่อมา จนกระทั่งมีการสร้างเรือนจำเมืองแพร่ขึ้นจึงได้ยกเลิกคุกนี้ไป ปัจจุบันคุ้มหลังนี้เป็นจวนผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ คุ้มเจ้าหลวงแห่งนี้เคยใช้เป็นที่ประทับแรมของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อคราวที่เสด็จมาเยี่ยมเยียนราษฎรจังหวัดแพร่ ในระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ และใน พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับรางวัลอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดีเด่นของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Khum Chao Luang Mueang Phrae Royal Residence

Khum Chao Luang Mueang Phrae (Royal Residence of the Lord of Phrae) was the residence of Chao Luang Phiriyathepawong, the last Lord of Phrae tributary state. It was built in 1892 as a 2-storey, brick masonry European style architecture, hip roof with gable at the front. Distinguished features are the wood carvings and openwork decorations at the gable, ventilation panels, and fascia, made by Chinese craftsmen in Gingerbread house style. The house has 72 doors and windows. The foundation comprises hardwood logs supporting the entire building. The interior is decorated with antiques and rare old photographs of Phrae.

In the past, the underfloor area was used as a jail for slave confinement until King Rama V abolished slavery in Siam, then the place was used as jail for general prisoners. Later, the Phrae Provincial Prison was built, therefore, this prison was discontinued.

This royal residence was used for receiving King Bhumibol the Great and Queen Sirikit the Queen Mother on their royal visit to Phrae during 15th – 17th March, 1958, when the King and Queen stayed at the house. In 1993, it was awarded “ASA Conservation Award” by the Association of Siamese Architects under Royal Patronage, granted by HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, Princess Debaratanarajasingha, the Princess Royal.

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร.

จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลฝ่ายเหนือ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕, กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๖๐.

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน**

พระบรมราชจักรีวงศ์กับนครเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, ๒๕๓๕.

งานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิง เจ้าอมชบา วรณรัตน์ ณ ฌาปนสถาน วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร

กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๓. กรุงเทพฯ : อักษรนิติ, ๒๕๓๓.

เจ้าวงศ์สิทธิ์ ณ เชียงใหม่, บรรณาธิการ. **พระราชชายา เจ้าดารารัศมี**. กรุงเทพฯ:

กองทุนพระตำหนักदार ภริมย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

เจ้าศรีจรงกล ณ เชียงใหม่. **เจ้าศรีจรงกล ณ เชียงใหม่**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ๒๕๕๒.

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. **คุ้มเจ้าครองนครเชียงใหม่และคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)**.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่, ๒๕๔๔.

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. **คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (แก้วมุงเมือง)** โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

<http://oknation .na tiontv.tv/blog/laws-ins/2009/08/15/entry-1>

<http://www.lanna-arch.net/>

<https://mnw.paiduaykan.com/province/ north/lam phun/lamphunmuseum.html>

กึ่งศตวรรษ อาสาอนุรักษ์ (พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๖๓)

08



50 YEARS OF THE ASA FINE ARTS COMMISSION (1968–2020)



ความเป็นมา

ในช่วงเวลาร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ริเริ่มเอาความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีตามกระแสโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของผู้นคนและกายภาพของบ้านเมือง เกิดการขยายตัวของประชากรและชุมชนใหม่ ตลอดจนมีการก่อสร้างอาคารรูปแบบใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงทวีความรุนแรงในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่แม้ว่าความเจริญก้าวหน้าจะก่อให้เกิดอาคาร และถนนหนทางที่สะดวกสบายในการดำรงชีวิต แต่ก็มิใช่น้อยว่าการสร้างสิ่งใหม่นั้นได้ทำลายสิ่งที่ดีงาม อันเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมในอดีตลงเสีย ดังเช่น มีการรื้อถอนอาคารทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีการใช้พื้นลานโล่งเชิงกระดังงาเข้าแทนที่สวนสาธารณะอันรื่นรมย์ รวมถึงการเกิดของอาคารตึกแถวที่ห้อมล้อมบดบังวัดวาอาราม เป็นต้น ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงได้มีกลุ่มสถาปนิก ข้าราชการ นักวิชาการ ตลอดจนเอกชนผู้เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า รวมทั้งกันทำงานภายใต้สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในนาม “กรมการวิชาการ สาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม” โดยก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑

กรมการฯ ชุดแรกนี้มีนายพินิจ สมบัติศิริ เป็นประธาน และมีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย นายนิง พิทยะธีระนันท์ (นายกสมาคมสถาปนิกสยามฯ ในขณะนั้น) นายบวร วิเศษกุล นายวาทัญญู ณ กลาง นายวิลาศ มณีวัต นายศิริชัย นฤมิตรเรขการ นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ รศ.แสงอรุณ รัตกลีกร นายโอกาส วัลลิภากร นายสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา และนายอุรา สุนทรศารทูล ส่วนที่ปรึกษาของกรมการวิชาการสาขาอนุรักษ์ศิลปกรรมนั้นได้รับพระเกียรติจากพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงรับเป็นองค์ประธานคณะที่ปรึกษา นอกจากนี้คณะที่ปรึกษายังประกอบด้วย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ม.จ.ยาใจ จิตรพงศ์ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ และพระยาอนุমানราชธน นับเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการทำงานอนุรักษ์ภาคประชาชนสืบเนื่องจากความห่วงใยในสภาพบ้านเมืองที่ได้เจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ปองขวัญ สุวัฒนมา ลาซูล

การเปลี่ยนแปลงที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม อาคารสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านศิลปะ และสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ประวัติของบ้านเมืองได้ถูกรื้อทำลายไป “ทำให้ประชาชนขาดสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งในการสร้างสรรค์ ความนึกคิดที่ลึกซึ้ง ความสงบ ความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม และการกินดีอยู่ดี”

วัตถุประสงค์ในการทำงานของกรมการอนุรักษ์ฯ

วัตถุประสงค์ในการทำงานของกรมการวิชาการสาขาอนุรักษ์ศิลปกรรมในวาระแรก ซึ่งได้รับการสืบทอดมาสู่การทำงานของกรมการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมในช่วงต่อมา มีดังต่อไปนี้

๑. พิจารณาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบ้านเมือง ซึ่งประกอบด้วยที่สาธารณะ คลอง ต้นไม้ สวน ทัศนียภาพของถนน และอาคารที่มีความสำคัญทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และประวัติศาสตร์
๒. พิจารณาสถานที่ตั้ง และความเหมาะสมกับบริเวณของสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นใหม่ในบริเวณที่สำคัญ
๓. ให้ความร่วมมือและคำแนะนำต่อหน่วยราชการและเอกชน ทางวิชาการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม
๔. เผยแพร่ให้ประชาชนได้ตระหนักและเข้าใจในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ดีของบ้านเมือง ในการก่อให้เกิดและรักษาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว
๕. สสำรวจ เก็บข้อมูล บันทึกภาพ และจัดทำบัญชีอาคารสถานที่ที่สำคัญทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ ทั้งที่ถูกรื้อไปแล้วและที่ยังคงอยู่เพื่อเป็นหลักฐานของความเจริญของบ้านเมืองในอดีต และเพื่อการดำเนินการอนุรักษ์ในขั้นต่อไป

ในช่วงเวลาที่ศตวรรษที่ผ่านมา การทำงานอนุรักษ์ของสมาคมสถาปนิกสยามฯ สามารถแบ่งได้เป็น ๔ ยุคด้วยกัน

ยุคที่ ๑ บุคคลงานอนุรักษ์: อนุรักษ์คืออะไร – อนุรักษ์เพื่ออะไร (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๑๓)

การดำเนินงานของกรมการช่างฯ ในยุคแรกเริ่มเน้นไปที่การเผยแพร่ให้ประชาชน ภาครัฐ และเยาวชนให้เกิดความเข้าใจในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ติดรอบบ้านเมือง และเกิดความคิด ความกระตือรือร้นที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม และมีคุณค่าทางศิลปกรรมหรือทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ต่อไป โดยทางกรมการช่างฯ ได้ออกวารสาร “อาษา” ฉบับกรมการช่างวิชาการสาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม ๒ ฉบับ เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่หน้าที่ของกรมการช่างฯ คือ อาษาฉบับกรมการช่างวิชาการ สาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม ฉบับที่ ๑ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๒ และอาษาฉบับกรมการช่างวิชาการสาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม ฉบับที่ ๒ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓

งานชิ้นสำคัญที่เป็นรูปธรรมที่ได้ริเริ่มในช่วงนี้ คือ การบูรณะหอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งเป็นนิเวศสถานเดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แต่เดิมหอไตรแห่งนี้ตั้งอยู่กลางสระน้ำ และมีสภาพทรุดโทรมอย่างมาก เจ้าอาวาสในขณะนั้นจึงได้ขอความร่วมมือจากกรมการช่างฯ ในการบูรณะให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ โดยความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ ในการอนุรักษ์ โดยมี อ.เพื่อ หรือพิทักษ์ เป็นผู้ควบคุมการบูรณะ ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นการฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๒๕

ยุคที่ ๒ ร่วมมือร่วมใจพัฒนางานอนุรักษ์ (พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๔)

จากการที่มีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการสาขาต่างๆ ไม่จำกัดเฉพาะสถาปนิก มารวมกลุ่มกันทำงานภายใต้กรมการช่างวิชาการ สาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม (Academic Committee: Fine Arts Commission) สมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้ ๓ ปี จึงพบว่างานอนุรักษ์จำเป็นต้องขยายขอบเขตกว้างออกไปในบริบทเมืองและสิ่งแวดล้อม ท่านเหล่านั้นจึงเห็นสมควรจัดตั้ง

สมาคมใหม่เพื่อขยายฐานการทำงานให้กว้างออกไปครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรมโดยสมาคมใหม่มีชื่อว่า สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม (SCONTE: Society of Conservation on Natural Treasure and Environment) จัดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ทั้งนี้สมาคมสถาปนิกสยามฯ และสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ต่างก็สนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมกับสยามสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับรายชื่อของผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการในช่วงเวลานี้ไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัด เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูล โดยในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ทางคณะกรรมการฯ มีผลงานโดดเด่น เช่น

- ริเริ่มโครงการอนุรักษ์ป้อมพระสุเมรุ โดยมีการเสนอแนวความคิดพร้อมกับผลักดันให้ผู้บุกรุกย้ายออกจากพื้นที่ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ และสร้างเป็นส่วนสาธารณะสันติชัยปราการในปัจจุบัน
- ในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๙ มีการทำงานร่วมกับกรมการช่างศิลปกรรมของสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ ในด้านกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม การจัดพิมพ์หนังสือด้านมรดกวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดตั้งโครงการรื้อฟื้นป้อมและกำแพงเมืองเชียงใหม่
- ริเริ่มการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในและต่างประเทศ ให้เข้าชมพื้นที่มรดกสถาปัตยกรรมและย่านเก่า ผลพลอยได้ของการทำงานด้านการท่องเที่ยวคือการใช้โอกาสเข้าไปสำรวจสภาพทรุดโทรมของโบราณสถาน และจิตรกรรมฝาผนังจนเกิดเป็นความร่วมมือในการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดสมัยอยุธยาในกรุงเทพมหานคร โดยร่วมมือกับกรมศิลปากร

ยุคที่ ๓ : เชิดชูผู้อนุรักษ์และการขยายงานอนุรักษ์สู่ภูมิภาค (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๔๕)

ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ นายวิจิตร ชินาลัย เป็นประธานกรรมการอนุรักษ์ ปีนั้นเป็นวาระแห่งการเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานครครบรอบ ๒๐๐ ปี ทางสมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้มีการริเริ่มโครงการสำคัญที่ได้ทำสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ คือการคัดเลือก “รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น” ขึ้นทุกปีเพื่อให้เจ้าของอาคารได้รับพระราชทานรางวัลใส่เกียรติยศ สลักพระปรมาภิไธยย่อ “ส.ร.” จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การมอบรางวัลนั้นนอกจากจะมุ่งหวังให้เป็นการเผยแพร่อาคารที่มีคุณค่าให้เป็นที่รู้จัก ยังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้ที่ครอบครองดูแลรักษาอาคารที่มีคุณค่านั้นๆ เพื่อให้ดูแลรักษาอาคารไว้ต่อไป มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๕๓ ในวาระที่ ศ.ดร.บัณฑิต จุลาลักษณ์ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการอนุรักษ์ มีการเพิ่มรางวัลประเภทชุมชนพื้นที่ขึ้น ในการคัดเลือกรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม และได้รับเริ่มการจัดเก็บข้อมูลรายชื่อรางวัลอนุรักษ์ฯ ดีเด่นในรูปแบบของหนังสือและซีดีรอม ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเก็บบันทึกข้อมูลรางวัลอาคารอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ

ใน พ.ศ. ๒๕๒๘ มีการเปลี่ยนชื่อจาก “กรรมการวิชาการ สาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม” เป็น “กรรมการวิชาการ สาขาอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม” (Arts and Architectural Committee) โดยมีนายบุญญวัฒน์ ทิวทิส เป็นประธานกรรมการ และใน พ.ศ. ๒๕๓๓ มีการเปลี่ยนแปลงชื่อกรรมการชุดนี้เป็น “กรรมการวิชาชีพ สาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม” (Professional Committee: Arts And Architecture Commission) นอกจากนี้ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๙ รัฐบาลที่ปรึกษาและกรรมการฝ่ายอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมนั้น ได้มีการแยกออกเป็นกรรมการตามกฎหมายต่างๆ คือ กรรมการล่านนา กรรมการอีสาน และกรรมการทักษิณ ซึ่งแสดงให้เห็นว่างานด้านการอนุรักษ์ในส่วนภูมิภาคมีการขยายตัวขึ้นอย่างมาก

ยุคที่ ๔ : นักอนุรักษ์รุ่นใหม่ การปฏิรูปการทำงานอนุรักษ์ และการอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมชุมชน (พ.ศ. ๒๕๔๕-ปัจจุบัน)

ใน พ.ศ. ๒๕๔๕ นายประภากร วกานยกุล เป็นนายกสมาคมสถาปนิกสยามฯ มีการปฏิรูปการทำงาน

โดยเปลี่ยนแปลงให้ประธานกรรมการอนุรักษ์ฯ เข้ามาริบตำแหน่งกรรมการบริหารสมาคมฯ ในตำแหน่งอุปนายก ได้เชิญ ดร.วิระพันธ์ ชินวัตร มาเป็นอุปนายก และได้มีการปรับเปลี่ยนกรรมการอนุรักษ์ฯ ใหม่ทั้งหมดเป็นนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ในสมัยนั้นซึ่งหลายท่านทำงานต่อเนื่องมาหลายสมัย อาทิ นางปองขวัญ สุขวัฒนา ลาซูล ผศ.ดร.สุดจิต เศวตจินดา (สนั่นไหว) ดร.วสุ โปษยะนันท์ และมีการปฏิรูปการทำงานของกรรมการฯ โดยการขยายขอบข่ายการทำงาน ให้มีโครงการใหม่ๆ เกิดขึ้น งานใหญ่ที่สำคัญก็คืองานประเมินสภาพอาคารรางวัลอนุรักษ์ดีเด่นในรอบ ๒๐ ปี เพื่อการปรับปรุงเกณฑ์การให้รางวัลในอนาคต นอกจากนี้ยังมีการจัดทำหนังสือ “๑๗๕ มรดกสถาปัตยกรรมในประเทศไทย” เพื่อรวบรวมภาพถ่ายสวยงามและประวัติอาคาร ๑๗๕ อาคารที่ได้รับรางวัลอนุรักษ์ฯ ดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๔๕ เพื่อเป็นการเผยแพร่ต่อยอดการคัดเลือกรางวัลให้ได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น การจัดทำหนังสือเล่มนี้ภายใต้การดูแลของคุณปองขวัญ สุขวัฒนา ลาซูล ในฐานะบรรณาธิการ ได้ส่งผลต่อยอดให้เกิดการจัดเก็บข้อมูลอาคารรางวัลอนุรักษ์ฯ ดีเด่น อย่างเป็นระบบในสมัยต่อมา มาจนถึงทุกวันนี้ หลังจากนั้นอีก ๑๐ ปี หนังสือเล่มที่ ๒ คือ “๑๘๓ มรดกสถาปัตยกรรมในประเทศไทย” ก็ออกสู่สายตาสาธารณชน เพื่อให้ได้ชื่นชมผลงานอาคารรางวัลอนุรักษ์ดีเด่นอีก ๑๘๓ อาคารที่ได้รับรางวัลอนุรักษ์ฯ ดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๕

ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑ นายสิน พงษ์หาญยุทธ ขึ้นเป็นนายกสมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้เชิญให้คุณปองขวัญ มาเป็นอุปนายกและประธานกรรมการอนุรักษ์ฯ เพื่อบริหารงานด้านการอนุรักษ์ให้มีความก้าวหน้าที่กว้างขวางขึ้น ประกอบกับใน พ.ศ. ๒๕๕๑ จะเป็นหมุดหมายสำคัญในวาระครบรอบ ๔๐ ปี การทำงานของกรรมการฯ โดยทางสมาคมสนับสนุนเรื่องงบประมาณอย่างเต็มที่ จึงได้มีการแต่งตั้งกรรมการและให้ท่านเหล่านั้นได้ร่วมกันเสนอโครงการใหม่ๆ เพื่อเตรียมเฉลิมฉลองวาระขึ้นปีใหม่หลายโครงการ ส่วนใหญ่ยังดำเนินต่อเนื่องและได้รับการต่อยอดมาจนถึงทุกวันนี้ ได้แก่

- โครงการแผนที่วัฒนธรรมท้องถิ่นรับน้ำบางกอก (บ้านบุญ - กุฎีจีน)
- โครงการฟื้นฟูย่านกะดีจีน (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔)
- โครงการจัดทำทะเบียนอาคารครุฑคำแก่การอนุรักษ์ออนไลน์ (online)
- โครงการ ASA VERNADOC
- โครงการจัดทำฐานข้อมูลอนุรักษ์ฯ
- โครงการนำร่องการอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมยุคโมเดิร์น

- การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์
- งานฉลองครบรอบ ๕๐ ปี กรมศิลปากรอนุรักษ์ (พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๖๑)
- การจัดตั้งกรมศิลปากรอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมด้านสถาปัตยกรรมไทยประเพณี
- โครงการอนุรักษ์โบราณสถานเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานสมเด็จพระเจ้าอยู่กรมพร ในอมรปุระ ประเทศเมียนมา
- การจัดตั้งคณะทำงานกลุ่มอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมยุคโมเดิร์น

การทำงานในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๓

ดร. อิชชพล ดุสิตานนท์ เข้ารับตำแหน่งนายกสมาคมสถาปนิกสยามฯ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างการทำงานของสมาคมหลายส่วนงาน ได้แต่งตั้งให้ ผศ.ดร.สุดจิต เศรษฐจินดา (สนั่นไขว) ให้เป็นประธานกรมศิลปากรอนุรักษ์ฯ ในขณะที่เดียวกัน ดำรงตำแหน่งอุปนายกฝ่ายกิจกรรมเมืองและนโยบายสาธารณะ เพื่อให้สมาคมมีบทบาทมากขึ้นในเรื่องทิศทางพัฒนาเมืองจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

ในช่วงนี้ ได้เกิดโครงการหลายโครงการของภาครัฐที่จะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมและมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในกรุงเทพมหานคร อาทิ โครงการทางเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา และโครงการจัดทำสวนสาธารณะบริเวณชุมชนป้อมมหากาฬ

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ เพื่อดำเนินงานอนุรักษ์ฯ ให้เกิดความต่อเนื่องโดยเฉพาะในเรื่องการเป็นศูนย์ข้อมูลทางมรดกสถาปัตยกรรมและเป็นศูนย์ประสานงานบริหารจัดการให้บริการเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางอนุรักษ์ฯและสนับสนุนการทำงานของกรมศิลปากรอนุรักษ์ฯ ใช้ชื่อว่า “ศูนย์มรดกเมือง” คุณปองขวัญเป็นหัวหน้าศูนย์ บริหารงานภายใต้สำนักบริการวิชาการ โดยมี ดร.วีระพันธ์ ชินวัตร เป็นผู้อำนวยการสำนัก ศูนย์มรดกเมืองได้เริ่มรวบรวมเอาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับงานอนุรักษ์ฯ ของสมาคม รวมทั้งข้อมูลรางวัลอนุรักษ์ฯ ดีเด่น และรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่นที่ยังไม่ได้รับการรวบรวมมาจัดทำเป็นฐานข้อมูล มีการจัดทำต้นฉบับหนังสือ “Bangkok ASA Walking Guide” เล่ม ๒ และต้นฉบับหนังสือ “ประวัติและผลงานของคุณอมร ศรีวงศ์” นอกจากนี้ศูนย์มรดกเมืองยังได้รับคำเชิญให้เข้าร่วมในโครงการจาก mASEANa ร่วมจัดโดย do.co.mo.mo สากล do.co.mo.mo Japan คณะทำงานมรดกสถาปัตยกรรม ศตวรรษที่ ๒๐ แห่ง ICOMOS สากล

กลุ่ม mAAn (modern Asean Architecture network) ภายใต้การสนับสนุนของ Japan Foundation และ Tokyo Foundation ซึ่งเป็นโครงการระยะยาว ๕ ปี ในการจัดโครงการสัมมนาและเวิร์กช็อปเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมยุคโมเดิร์นในประเทศแถบ ASEAN

บทส่งท้าย ถึงศตวรรษแห่งการทำงานอนุรักษ์

กรมศิลปากรอนุรักษ์ฯ ทุกยุคสมัยได้เสียสละแรงกายแรงใจทำงานกันอย่างหนักต่อเนื่องมาจากรุ่นสู่รุ่นตลอดทั้งศตวรรษ ด้วยเห็นประโยชน์สาธารณะในการรักษาคุณค่าของมรดกสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมเมืองซึ่งภาคส่วนอื่นของสังคมอาจมองไม่เห็น ตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งมาจนเกิดผลงานที่เป็นรูปธรรมในทุกวันนี้ ถือว่าเป็นการสนองตอบกับวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ของสมาคมสถาปนิกสยามฯ คือ “มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามทางสถาปัตยกรรม และสิ่งแวดล้อม และรักษาอารยธรรมของชาติ ในฐานะองค์กรวิชาชีพอิสระทางสถาปัตยกรรม”

สรุปรายชื่อประธานกรรมการอำนวยการฯ ในรอบ ๕๐ ปี

ประธานกรรมการวิชาการ สาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม

พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๓ นายพิบิจ สมบัติศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๓ เป็นที่น่าเสียดายที่หลักฐาน ข้อมูลได้สูญหายไป จึงไม่อาจนำเสนอรายชื่อที่แน่ชัดได้

ประธานกรรมการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม

พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๘ นายวิจิตร ชีนาสัย

พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๒๙ นายบุญญวัฒน์ ทิพทิส

พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๒ นายธนสิทธิ์ (แดง) วงศ์ประการณ์

พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔ นายบุญญวัฒน์ ทิพทิส

พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๘ ม.ล.ชัยนิมิตร นวรัตน์

พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๑ นายบุญญวัฒน์ ทิพทิส

พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓ นายเกรียงไกร สัมปชชิต

พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๕ ศ.ดร.บดินทิต จุลาสัย

พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๗ ดร.วีระพันธ์ ชินวัตร

พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ ศ.ดร.บดินทิต จุลาสัย

พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑ นางปองขวัญ สุขวัฒนา ลาซุส

พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕ ดร.วันชัย มงคลประติษฐ์

พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ นางปองขวัญ สุขวัฒนา ลาซุส

พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ ดร.พรธรรม ธรรมวิมล

พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ผศ.ดร.สุดจิต เศวตจินดา (สนั่นไหว)

พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕ ดร.วสุ โปษยะนันท์

ประธานกรรมการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมด้านสถาปัตยกรรมไทยประเพณี

พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๗ ดร.วสุ โปษยะนันท์



Preamble

In the last century, Thailand has adopted new technology and has developed in the current of globalization which has great impact on the people's values as well as the physical features of the environment. The most remarkable change occurred in the 1950s when new buildings, roads and infrastructure were rapidly built, resulted in the demolition of a considerable number of historical buildings, green areas, as well as the building of shophouses around temples which obstructed the cultural scenery. Consequently, a group of architects, government officials, academicians, and people who were concerned with these phenomena and perceived the significance of architecture conservation gathered to work within the Association of Siamese Architects under Royal Patronage (ASA) under the name "Fine Arts Commission", officially founded on 6th June, 1968.

The first organization was chaired by Mr. Phinit Sombatsiri and committee members including Mr. Nij Hincheeranan (then President of ASA), Mr. Mayun Wisetkul, Mr. Wathanyu Na Thalang, Mr. Wilat Maneewat, Mr. Sirichai Naruemitrehakan, Mr. Sulak Siwarak, Asst. Prof. Saengarun Ratakasikon, Mr. Opat Walliphakon, Mr. Sumet Jumsai Na Ayudhya, and Mr. Ura Sunthonsarathun. The Advisory Committee was chaired by Prince Thaniniwat, Krommamuen Phitthayalap Phruethiyakon, and members including Dr. Puai Ungphakon, M.C. Yajai Chitrbhongs, M.C. Subhadradis Diskul,

Mr. Sanya Thammasak, and Phraya Anumanratchathon. This was the first time in Thailand that conservation works were conducted by private sector.

Objectives of Work

The Fine Arts Commission aims to work for the following objectives:

1.To consider on the conservation of urban environment e.g. public places, canals, green areas, parks, roadside landscapes, and buildings which are important in the aspects of architecture, art and history.

2.To consider the location and appropriateness of the new architecture and built structures which are planned to be built in important areas.

3.To cooperate with and give advice to public and private sectors on art and architecture conservation.

4.To inform the public on the significance of good environment in order to build awareness and understanding which would lead to public participation in environment conservation.

5.To survey, collect information, photograph and make itinerary of important places, both the demolished and the existing, to be kept as archives for reference and future conservation work.

1st phase: The beginning of conservation work: What is conservation? – What is it for? (1968 – 1970)

The initial stage of the Fine Arts Commission focused on raising awareness on the significance of good urban environment and the cooperation in conservation of the valuable art and architectural heritage. The ASA Magazines vol.1, April 1969, and vol.2 April, 1970, are the first issues which promoted and disseminated information on the Fine Arts Commission and its mission. The first conservation project conducted in this period was the Restoration of Scriptures Hall at Wat Rakhong Khositaram, which was initiated by the ASA Fine Arts Commission and cooperated by experts from several fields, supervised by Prof. Fuea Hariphitak. The project was completed as part of the celebration of the 200th Years Anniversary of Rattanakosin in 1982.

2nd phase: Collaboration on the development of conservation works. (1971 – 1981)

The collaboration of architects and experts and professionals in several other fields was formed as “Academic Committee: Fine Arts Commission” had led to the idea on expansion of the conservation scope to include the urban and environmental contexts, therefore, a new committee was founded under the name “SCONTE: Society of Conservation on Natural Treasure and Environment”. The society was officially registered on 22nd July, 1971. The objectives of the committee concern

the conservation of both natural and art environment. ASA Fine Arts Commission and SCONTE has been working cooperatively until the present day.

Some of the outstanding projects of the Fine Arts Commission in this period are:

- Initiation of conservation of Phra Sumen Fort, 1972.
- Working with Siam Society in organizing art and cultural activities, publishing books on cultural heritage, and initiating the revitalization and restoration of Chiang Mai town walls and fortresses.

Organizing cultural tours, both in Thailand and abroad, which had led to the conservation of temples and mural paintings in cooperation with the Fine Arts Department.

3rd phase: Commendation on conservation projects owners and expansion of conservation work to the regions. (1982 – 2001)

In 1982, on the occasion of 200th Years Anniversary of Rattanakosin, the Fine Arts Commission, chaired by Mr. Wichit Chinalai, initiated the giving of “Architecture Conservation Award” to the owners of well-conserved buildings. The award giving ceremony, presided over by HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, has been held annually from that time until today. In 2010, the Fine Arts Commission chaired by Prof. Dr. Bundit Chulasai

has included the local vernacular communities amongst the categories of heritage to be awarded.

During 1994 – 1996, the committee was reorganized by adding 3 regional committees namely, Lanna Committee (the North), Isan Committee (the Northeast), and Thaksin Committee (the South), indicating the expansion of conservation works in these regions.

4th phase : New conservation professionals, the reformation of conservation work and conservation of community architectural heritage (2002 – present)

In 2002, ASA, with Mr. Praphakon Wathanyakun as President, had the Chairman of Fine Arts Commission joined the ASA administrative committee as Vice President. Dr. Weeraphan Shinawatra, the Chairman, had organized a new Fine Arts Commission to include new conservation architects such as Mrs. Pongkwan Lassus, Asst.Prof.Sudjit Svetachintâ (Sananwai), Dr.Vasu Poshyanandana, etc. The new committee had conducted some of the outstanding works such as the publication of “174 Architectural Heritage of Thailand” which is the collection of the conservation awarded architectural heritage during 1982 – 2002; and the “183 Architectural Heritage of Thailand” (awarded buildings during 2003 – 2012).

Some outstanding conservation projects of this period involved architectural heritage, vernacular communities and architectural documentation, for instance, cultural mapping of Bangkok waterside (Ban Bu – Kudi Chin), Kadi Chin district revitalization, ASA VERNADOC, Modern architecture conservation project, conservation of King Uthumphon Memorial in Myanmar, etc.

Works during 2016 – 2018

During this period, Dr. Ajaphon Dusitnanon was the President of ASA and Asst. Prof.Sudjit Svetachintâ (Sananwai) was the Chairperson of the Fine Arts Commission. There were many challenging projects, for instance, Chao Phraya riverside routes; Mahakan Fort Park, etc. Conservation of urban heritage was led by Mrs. Pongkwan Lassus who founded the “Urban Heritage Centre”, a centre of knowledge and information on architectural heritage and conservation. The centre had participated in several conservation projects in cooperation with foreign organizations e.g. do.co.mo.mo., ICOMOS and mAAn (modern Asean Architecture network).

Conclusion: Half a century of conservation work.

The Fine Arts Commission has dedicatedly worked throughout these 5 decades for the public benefit in conservation of architecture and urban heritage. This can be proudly seen as part of the fulfilment of the 1st mission of ASA, that is, “To aim for the creation of aesthetic development in architecture, environment, and to preserve the civilization of the nation as a professional association in architecture”.





นายพินิจ สบัตติศิริ
Mr. Phinit Sombatsiri



นายนิจ รัญธิระนันท์
Mr. Nij Hincheeranan



นายมยุร วิเศษกุล
Mr. Mayun Wisetkul



นายวาทัญญู ณ ทาลง
Mr. Wathanyu Na Thalang



นายวิลาศ มณีวัต
Mr. Wilat Maneewat



นายศิริชัย นฤมิตรธรรการ
Mr. Sirichai Naruemitrehkhan



นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์
Mr. Sulak Siwarak



รศ.แสงอรุณ รัตกลิง
Asst. Prof. Saengarun Ratakasikon



นายโอภาส วัลลิภาพกร
Mr. Opat Walliphakon



ดร.สุเมธ ชุนสาย ณ ออยุธยา
Mr. Sumet Jumsai Na Ayudhya



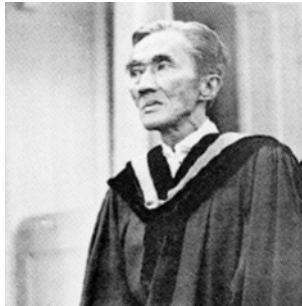
นายอุรา สุนทรการกุล
Mr. Ura Sunthonsarathun



นายสัญญา ธรรมศักดิ์
Mr. Sanya Dharmasakti



ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์
Dr. Puai Ungphakon



ม.จ.ยาใจ จิตรพงศ์
M.C. Yajai Chitrbhongs



ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล
M.C. Subhadradis Diskul



พระยาอนุমানราชธรม
Phraya Anumanratchathon



พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร
Prince Thaniniwat, Krommamuen Phitthayalap Phruethiyakon



นายวิจิตร ชินาลัย
Mr. Wichit Chinalai



นายบุญญวัฒน์ ทิพทัส
Mr. Boonyawat Tiptus



นายพินิจ สมบัติศิริ
Mr. Phinit Sombatsiri



นายธนสิทธิ์ (แดน) วงศ์ประศาสน์
Mr. Thanasit (Dan) Wongprasat



น.ส. ชัยนิมิตร นวรัตน์
Mr. Chainimit Navarat



นายเกรียงไกร สัมปชชลิต
Mr. Kriangkrai Sampatchalit



ศ.ดร.บัณฑิต จุลาสัย
Prof. Dr. Bundit Chulasai



ดร.วีระพันธุ์ ชินวัต
Dr. Weeraphan Shinawatra



นางปองขวัญ สุววัฒนา ลาซุส
Mrs. Pongkwan Lassus



นายวินชัย มงคลประดิษฐ์
Mr. Wonchai Mongkolpradit



ดร.พรธรรม ธรรมวินิต
Dr. Porntham Thamwimon



ผศ.ดร.สุจิตต์ เศวตจินดา (สนั่นใจ)
Asst.Prof. Dr. Sudjit Svetachintā
(Sananwai)



ดร.วสุ โปษยะนันท์
Dr. Vasu Poshyanandana

หลากมิตี อดีต ปัจจุบัน อนาคต มรดกสถาปัตยกรรม ในประเทศไทย

เรียบเรียงจากหนังสือ “มรดก ๖๕” โดย รัศมี รัตนไชยานนท์

“มรดก”

“มรดก ก็คือ ของที่แบบตกทอด สืบทอดต่อกันมา”

“มรดก มรดกก็ของเท่านั้นล่ะ”

“มรดกก็คือทรัพย์สินสมบัติของปู่ย่าตายาย พ่อแม่ต้นตระกูลทิ้งไว้ให้ ที่เขามีความผูกพัน เพราะถ้าเขาไม่ผูกพัน เขาไม่เรียกว่า มรดก”

“สำหรับผม... มันคือของมีค่าที่เชื่อมไปด้วยความรักนะครับ”

“มรดกไม่จำเป็นต้องเป็นบ้าน เป็นที่ดิน หรือเป็นเพชรพลอย หรืออะไร มรดกทางปัญญา ก็ถือว่าเป็นมรดกอย่างหนึ่ง มรดกในครอบครัวที่ส่งต่อกันมา โดยที่ไม่ใช้ทรัพย์สิน แต่เป็น Know-how ซึ่งพวกนี้ถ้าเกิดมันได้ส่งต่อกันอย่างดี มันคือมรดกล้ำค่าเลยแหละ”

ความหลากหลายคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้สืบทอดมรดกในปัจจุบัน และเป็นเจ้าของมรดกที่จะส่งต่อในอนาคต ฉายให้เห็นมิติความเป็นมาของมรดกในอดีต ความหมายของมรดกที่ได้รับการรักษามาสู่ปัจจุบัน และมองเห็นอนาคตที่จะดำรงอยู่ของมรดกสถาปัตยกรรม ที่ยอมรับการปรับเปลี่ยนตามธรรมชาติของกาลเวลา สภาวะของเศรษฐกิจ และสังคมในประเทศไทยและในโลก

PAST, PRESENT, FUTURE ARCHITECTURAL HERITAGE PLACES IN THAILAND

From short film “Heritage 64” By Ratsamee Rattanachaiyanont

“Heritage”

“Heritage is that which has been handed down from the past.”

“Heritage are those old things.”

“Heritage is the treasure that our grandpas, grandmas, fathers, mothers, ancestors left for us. Things which they had bonded, because if there are no bonds, these things can’t be called heritage.”

“For me...they are valuable objects which are filled with love.”

“Heritage does not have to be houses, lands, or jewelries, or whatever, wisdom is also a kind of heritage. The know how passed down within the family is priceless heritage.”

Variety of opinions obtained by interviewing people who have been entrusted with the caretaking, conserving, and preparing the heritage to be passed down to future generations, reflect the dimensions of the heritage from the founding day in the past to the present state of conservation, and the future expectation for sustainable existence in the current of change in time, economic, and social contexts.



คุณชัตติรัตน์ กายากรุ่นที่ ๒ ของธุรกิจโรงบ่มใบยาสูบ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เล่าถึงที่มาของมรดกที่ได้รับมาจากคุณพ่อ โรงบ่มใบยาสูบก่อตั้งโดยเจ้าชื่อน สีโรรส ทำธุรกิจรับซื้อใบยาสูบจากชาวนา ๕๐๐ ครอบครัว เพื่อนำมาบ่ม ต่อมาเมื่อประสบกับสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจแบบเดียวกันจากประเทศจีน ทำให้ตัดสินใจเลิกกิจการโรงบ่มไป แต่ถึงกระนั้นด้วยความผูกพัน คุณพ่อของคุณชัตติรัตน์คงเก็บอาคารโรงบ่มที่ว่างจากการบ่มใบยาไว้ ไม่ทุบทิ้งทำบ้านจัดสรร หรือสวนส้มเหมือนคนอื่น และมีความคิดที่จะนำมาอาคารมาปรับประโยชน์ใช้สอย

Ms. Khattirat, the 2th generation of tobacco drying kilns in Amphoe San Pa Tong, Chiang Mai, related the history of the business that, the tobacco drying kilns were founded by Chao Chuan Sirorot. Tobacco leaves were bought from 500 families to be dried in these kilns. Later, due to high competition from China, the business closed down but Ms. Khattirat's father decided to conserve the unused kilns and adapt them to serve new functions.

การตกทอดที่ตั้งใจสืบต่อ

“มรดกของเราก็คือ เก้าไม้ล้านนาละ คือเป็นมรดกที่พ่อส่งให้ลูกละ เพราะว่าครอบครัวเราทำโรงบ่มใบยาสูบ เล็ก ทำโรงบ่มละ ก็เลยมาทำเก้าไม้ล้านนา เป็นโครงการแรก แล้วเอสเตท 1955 นี้เป็นลูกของโครงการเก้าไม้ล้านนา”

“มันเหมือนค่อยๆ เป็น ค่อยๆ มา ต่อเนื่องมาเรื่อยๆ นะคะ แล้วเราก็ได้มีโอกาสทั้งลองผิดและลองถูกมาเหมือนกัน แต่ที่สำคัญนะ... เรารู้สึกว่่า คืออะไรที่มันเป็นมรดกนะค่ะ เรา รู้สึกว่่า เราโตมากับมัน เราจะเห็นคุณค่ามันเอง จังๆ ของมันเลย เพราะว่าปกติที่บ้าน มีที่อยู่หลายแปลง แล้วคุณพ่อเขาก็จะบอกว่่า อีกหน่วย ถ้าอยากจะขายแปลงไหนก็ขายไปเลย ยกเว้นที่นี่แหละ ขอไว้เก็บไว้...”



The inheritance

“Our inheritance is the Kaomai Lanna, our first project. It is the heritage that has been passed down from father to children. Estate 1955 is the child of Kaomai Lanna.”

“It has been gradually developed, continually. We have been through trials and errors, but especially...this is the heritage that we've grown up with and we see its value. Father said that, as for our lands, he would let us sell any piece except this one, do keep it....”

มองโรงบ่มเต่า ไข่ (เกิด) ใหม่



“ข้อดีของโรงบ่มใบยาสูบคือ อีซูพวกนี้มันจะแข็งมาก เพราะว่าทุกปีมันถูกบ่มอยู่ ต้องบ่มทั้งหมด ๗ วัน ๗ คืน เพราะงั้นความร้อนที่ก่อให้เกิดอะไรต่างๆ มันแรง เลยทำให้เราได้มีโอกาสเอามาใช้ มาดัดแปลงเป็นห้องพักแอย ร้านกาแฟ หรือว่าร้านอาหารพอเลี้ยงบิสโทรปัจจุบันนี้ค่ะ”

การรีอูฟชีวิตของโรงบ่มใบยาสูบ โดยเริ่มจาก เก้าไม้ล้านนา รีสอร์ท เป็นโครงการแรก ประกอบด้วยที่พักที่ค่อยๆ เพิ่มจำนวนจาก ๔ ห้อง ๖ ห้อง ๑๒ ห้อง จนมี ๓๖ ห้อง แต่ปัจจุบันได้ดัดแปลงหลังหนึ่งมากำเป็นดูเพล็กซ์ จึงเหลือ ๓๔ ห้อง ต่อมาได้มีการพูดคุยกันในครอบครัว และมีความคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ส่วนหนึ่งเปิดเต็มที่ให้คนข้างนอกเข้ามาได้ โครงการเอสเตท ๑๙๕๕ จึงเกิดขึ้น เป็นการพัฒนาพื้นที่ส่วนหลังที่ปกติสร้างว่างเปล่า

“เอสเตทนี้ประกอบไปด้วย ๓ ส่วนประกอบหลักๆ นะคะ คือธรรมชาติ ธรรมชาตินี้มาก่อนเลย เพราะว่าเรามีต้นไม้ใหญ่

เก้าอี้ไม้เอสเตท จังหวัดเชียงใหม่

ต้นไม้หลัก อันที่ ๒ ก็คือ พวงอาคารโรงบ่มใบยาสูบเดิม แล้วก็ส่วนที่ ๓ ก็คือชุมชน คนที่มาอยู่ที่นี้ก็คือพนักงานเดิมทั้งหมด ตั้งแต่รุ่นทำโรงบ่มใบยา ต่อเนื่องกันมาเลย การจ้างงานชุมชน มันเป็นจุดเด่นของเรา”

ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ เก้าอี้ไม้ล้านนา ได้รับรางวัลมิว ดีไซน์ อวอร์ด จากโครงการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม เอเชีย-แปซิฟิก จากยูเนสโก

“คิดว่านี่มันน่าจะเป็นเรื่องของการเอาของเก่ามาใช้ มันเหมือน ...มันตายแล้ว กลับมาให้มันมีชีวิตขึ้นมา แล้วก็ใช้ได้จริงนะ ก็เลยมาเป็นร้านค้าแพ แต่ร้านค้าแพนี่ก็เลือกที่จะเก็บอาคาร ทำทุกอย่างในอาคารเก่าทั้งหมด เพราะว่าเรารู้สึกว่า เราอยากจำลองให้คนเห็นว่าเข้าไปนั่งอยู่ในร้านค้าแพ คาเฟ่โรงบ่ม ซึ่งเป็นโรงบ่มเดิมปะคะ แล้วก็มองออกมาเห็น สีเขียวๆ ของต้นไม้”

ในอนาคต เก้าอี้ไม้เอสเตทยังมีโครงการต่างๆ ที่แตกต่างกันจากโรงบ่ม เช่น โครงการพิพิธภัณฑ์โรงบ่มที่แสดงขั้นตอนการบ่มใบยาสูบ อาชีพที่เฟื่องฟูมากในยุคหนึ่ง นอกจากนี้ จะมีพื้นที่แบบไม่คิดค่าเช่า ประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นนำของดีสินค้าของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และงานฝีมือมาวางขาย

“เมื่อที่นี้เกิดมาจากใจรักของเขา (คุณพ่อ) ล้วนๆ แล้วเขา (คุณพ่อ) สร้างทุกอย่างมา เราก็เลยคิดว่า เราอยากจะทำ สืบทอด มันก็เลยเป็นที่มาว่า อยากจะทำให้นั่งดี”



Renewing the old drying kilns

“One of the advantages of these tobacco drying kilns is that the bricks are very strong because they have been through continuous firing, so it is easy to reuse the building as hotel rooms, café, or the Pho Liang Bistro restaurant as it is now.”



The adaptive reuse of the old tobacco drying kilns began from “Kaomai Lanna Resort”, a hotel that started from 4-room to 6-room, 12-room, until 36-room, later, one of which is changed to a duplex house so the hotel now has 34 rooms. The Estate 1955 is the latest development of the unused rear part of the area.

“The estate comprises 3 main parts, that is: nature, which is our first priority secondly the old kilns thirdly the community, which means we keep all our original workers from the time of the drying kilns working with local community is our mission.”

In 2019, Kaomai Lanna received the UNESCO Asia-Pacific Heritage Award.

“We were awarded, I think, because we revitalized something which seemed to be dead. We made it alive again, to serve practical functions. People can sit in the café and feel that they are in the kiln, looking out to the green and trees.”

In the future, Kaomai Estate aims to create new projects which are related to the tobacco drying, for instance, the tobacco drying kilns museum, and venue for local products display and sell.

“Since the place was born from the love of my father, who had initiated everything, I want to keep it, continue it, and make it good.”

แม่แสงดา สัมฤทธิ์ ปัจจุบันอายุ ๙๐ ปี เป็นเจ้าของเรือนไทลื้ออายุ ๗๓ ปี หลังเดียวที่ยังคงได้รับการดูแลรักษาในสภาพสมบูรณ์ ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

เรือนของแม่แสงดา เป็นตัวอย่างของเรือนพื้นถิ่นไทลื้อในประเทศไทยที่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ มีลักษณะเป็นเรือนไม้จริงยกใต้ถุนสูงประกอบด้วยเรือน ๒ หลังคือเรือนแฝดและเรือนเดี่ยว ใต้ถุนบ้านใช้เก็บของและแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ทางขึ้นเรือนมี ๒ ทาง คือ บันไดหน้าและบันไดหลัง บันไดหน้ามีชายคาปีกนกของเรือนแฝดยื่นลงมาปกคลุมโดยมีเสารับ ซึ่งเรียกว่า เสาแหลงหมา (บริเวณที่ผูกสุนัขไว้เสาเรือน เวลาไปอยู่บ้าน) พื้นที่ต่อเนื่องจากบันไดเป็น ชายคา ซึ่งต่อเนื่องกับชานแดดอีกทีหนึ่ง ชานแดดนี้เองที่ใช้เป็นพื้นที่ก่อนประกอบของบ้าน บริเวณชานแดดนี้ถูกโอบล้อมถึง ๔ ด้าน โดยด้านยาวถูกขนาบด้วยส่วนของเรือนแฝดและเรือนเดี่ยว อีกด้านหนึ่งขนาบด้วยม้านั่งสำหรับนั่งพักผ่อนและร้านน้ำ พื้นที่ถัดจากชานเป็นพื้นที่ที่เจ้าของบ้านเรียกว่า พะไล เป็นพื้นที่ที่ยกระดับขึ้นมาจากชานประมาณ ๒๕ เซนติเมตร พอดีสำหรับทำนั่งพื้นอย่างสบายเป็นพื้นที่นั่งเปิดโล่ง มักใช้เป็นที่นั่งพักผ่อนและทำงานบ้าน ตลอดจนรับแขกไปใครมาด้วย พื้นที่ถัดจากพะไลเข้าไป เป็นห้องต่างๆ ได้แก่ เฮินนอนและเฮินไฟ เฮินนอนมีขนาดใหญ่มาก ใช้เป็นห้องนอนรวมกันของสมาชิกทุกคนภายในบ้าน ภายในห้องด้านทิศเหนือเป็นที่ตั้งของหิ้งพระ และมีเสา ๒ ต้นกลางห้อง การก่อสร้างเรือนไทลื้อการวางเสาของบ้านจะเริ่มต้นจากเสา ๒ ต้นนี้ เรียกว่า เสางาน-เสาขวัญ เพื่อความเป็นสิริมงคล เฮินไฟหรือครัวตั้งอยู่ในส่วนของเรือนหลังที่เล็กกว่าของเรือนแฝด ส่วนยุ้งข้าวตั้งอยู่ในส่วนเรือนเดี่ยวใช้เก็บข้าวเปลือก

Mae Saengda Samrit (Mae – ‘mother’ a local title for respected elderly lady), a 90-year-old lady who owns a traditional Tai Lue house, the only complete example nowadays.

The house is built of wood, raised on stilts, comprising 2 houses, one is a twin-house and the other a single house, which are connected by an open deck. Hoen-non (sleeping house) features long-extended eaves covering an open area with raised floor, which is used as semi-outdoor sitting area, and a large bedroom which is used by the whole family. Hoen-fai (fire house), the smaller house of the twins, is the kitchen. A rice barn is a detached structure used for keeping rice.



ความผูกพันแต่เริ่มสร้าง



“เขารักบ้านหลังนี้ ให้เขาไปนอนบ้านหลังอื่น เขาก็ไม่ไปนะครับ ก็เขาผูกพันกับบ้านหลังนี้มาตั้งแต่เล็กนะ เขาว่าเกิดที่นี่จะตายที่นี่” ลูกชายสนทนากับผู้สัมภาษณ์

ความผูกพันต่อเรือนหลังนี้ของแม่แสงดามีมากกว่าการได้รับเป็นมรดก หากเริ่มตั้งแต่เมื่อครั้งอายุ ๑๗ ปี

“แม่แสงดาเกิดมามีพี่น้องกัน ๘ คน ๕ คนไป
แต่งงานหมด เหลือพ่อกับพี่ชาย กับแม่แสงดา สร้างบ้านหลัง
นี้ แม่แสงดาที่ปั้นฝ้ายตรงนี้แหละ ขายผ้าได้สี่ห้าร้อย ก็ไปซื้อไม้
สี่ร้อยห้าสิบ เหลือห้าสิบบาทก็เก็บเอาไว้ ก็ปั้นฝ้ายต่อ ก็ไปซื้อไม้
ช่วยพ่อช่วยแม่”

“สร้างบ้านหลังนี้ไปซื้อบ้านมาสองพันบาท มันมี ๗
ห้อง แล้วก็แม่แสงดาเอามาตัดเป็น ๕ ห้อง”

“หมู่ ๑ หมู่ ๒ ไปช่วยกันลากมา พี่ชายคนนั้นเอาล้อ
เกวียนไปลากไม้”

“สล่า (ช่าง) คือนายอด น้องชายแม่ เป็นสล่าบ้าน
นะ เป็นคนทำบ้าน เจาะรู ถ้าเอาเสามาแล้วก็เขามาเจาะรู เจาะ
รูไว้ เขาเป็นช่าง”

“ประกอบไม้ไว้ ครบแล้วก็สองวัน ชุดหลุมวันหนึ่ง
แล้วก็เอาชิ้นเสาวันหนึ่ง ทำช่างบนวันหนึ่ง สองวันเสร็จ” “หมู่
1 หมู่ 2 หมู่ 3 ช่วยกัน สามบ้านช่วยกัน ไม่ได้จ้างแหละ” “ก็ฆ่า
หมู ลาบ (หัวเราะ) เลี้ยงคนที่มาช่วยนั้นแหละ”

คำบอกเล่าของแม่แสงดาถึงกระบวนการสร้างบ้าน
ของชาวไทลื้อที่พึ่งพาอาศัยแรงงานจากสมาชิกในหมู่บ้าน ไม่ต้อง
เสียค่าจ้างแรงงาน เจ้าของบ้านเพียงทำหน้าที่ดูแลปากท้องของ
เพื่อนบ้านให้อิ่มหนำก็พอ เป็นการแสดงน้ำจิตน้ำใจต่อกัน

The bond

“Mother loves this house. She won't
sleep anywhere else. She is bonded with the
house so much that she said she was born here
and she will die here”, said Mae Saengda's son.

The bond began since Mae Saengda
was 17 years old.

“I have 8 siblings, 5 got married



and moved away, only father, brothers and
I remained. I spun cotton here sold the cloth
for 4-5 hundred and spent 450 to buy wood,
kept the remaining 50 baht. I kept spinning and
selling cotton, making money to help father
and mother to buy wood.”

“I bought the house for 2,000 baht.
Originally it had 7 rooms, I had it cut to 5
rooms.”

“Neighbours from Mu 1 and Mu 2
helped transporting the house by carts.”

“Uncle Yot, my mother's younger
brother was village carpenter, he assembled
the house.”

“The house was assembled in 2 days
from digging holes for the columns. Mu 1, Mu
2, Mu 3 neighbours helped in the making. I
didn't hire them. I prepared food for them
(laughing).”

The house building was completed by
traditional means of “labour pooling”, no money
required, the house owner only provided food
and refreshments for all helpers.

อนุรักษ์...แพงกว่าหรือสร้างใหม่

“อนุรักษ์มันยากหน่อย เพราะว่าตอนนี้มันก็ราคาสูง ไม้ก็หายาก”

ถึงแม้วิธีการและขั้นตอนการก่อสร้างเรือนไทลื้อจะเอื้อต่อการซ่อมแซม ทดประกอบ และเคลื่อนย้าย เนื่องจากใช้ระบบเดือย ลิ่ม ตอก ในการประกอบเรือน แต่ปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน คือไม้สักที่หายากและมีราคาสูง

“การซ่อมแซมปะมันยาก ไม่มีใครมาช่วยเหลือซ่อมแซมคนเดียว ไม่มีใครมาช่วยเหลือ”

ถึงจะไม่มีทุนสนับสนุนการอนุรักษ์เรือนไม้ไทลื้อ ที่เหลือหลังเดียวในจังหวัดพะเยาจากหน่วยงานไหน แม่แสงดา ยืนยันที่จะเก็บรักษาเรือนทั้งสองหลังนี้ต่อไป เท่าที่พลังกำลังจะทำได้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเองและครอบครัว เท่าที่ทุนจะมีค่อยๆ ซ่อม ค่อยๆ ทำไป

“ก็ปีที่แล้วก็ซ่อมตรงนี้ กับบันไดทางนั้น หมดไปแสนหกแล้ว ปีนี้ซ่อมแซมก็หมดไปห้าหมื่นกว่าบาทแล้ว ยังไม่เสร็จนะ ยังจะซ่อมอยู่”

“มาทำบ้านนี้เนะ เอาเงินที่ไหน ก็ขายผ้า ขายผ้า ผสมกัน ใจนั้นน้อยนี้หน่อยก็เก็บเอาไว้”

เมื่อถามถึงอนาคตของเงินใต้ล้อแม่แสงดา

“มันก็ยิ่ง... มันก็จะอยู่แหละ 50 ปีก็ยิ่งอยู่นะ ถ้าที่ไหนผูกพันก็จะซ่อม... เนาะ”

“ฝากลูกหลานนั้นแหละ ตอนนี้อยู่ก็ฝากลูกหลาน แม่แสงดาที่จะได้แค่นี้แหละ”



Conserving is more expensive than building new house

“Conserving is quite difficult because now it’s expensive, wood is rare to find.”

Even though the Tai Lue house is prefabricated with wood jointing and dowels techniques, which is convenient for the repair, disassembling or moving, the conservation is still challenging due to high price of teak wood at present.

“Repair is difficult. I did it myself.”

Conservation has been funded totally by Mae Saengda’s own money without help from other sources, yet she still determines to keep the house and do the repair work as necessary.

Mae Saengda's Tai Lue House, Phayao

“Last year I repaired this part and the stairs, one hundred sixty thousand baht. This year I spent fifty thousand, not finished yet, there are other parts that I will do.”

“The money? I got from selling cloths. I save up little by little for this house.”

As for the future of the house.

“It will remain...50 years from now even. Whichever is damaged, I will repair...”

“After my time, it depends on my descendants. I only do the best I can now.”





บ้านเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นสถาปัตยกรรม อิทธิพลตะวันตก อายุร้อยยี่สิบเจ็ดปี ร่วมสมัยกับพระที่นั่งอนันตสมาคม ห้างสมุดเนียลสัน เฮส์ ที่ออกแบบโดยสถาปนิกคนเดียวกัน คือ นายมาริโอ ตามาญโญ สถาปนิกชาวอิตาลีเลียนที่มีผลงานออกแบบมากมายในสมัยนั้น

คุณโจ พงศ์พรหม ยามะรัต หลานของคุณทวด เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เจ้าของบ้านคนแรกพูดถึงอุดมการณ์ปรัชญาของคุณทวด ซึ่งคุณโจเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในการบูรณะมรดกที่ตกทอดมาสู่ตน

Chao Phraya Thammasakmontri House is a European influenced style architecture dated 121 years ago, contemporary with the Ananta Samakhom Throne Hall and Nielsen Hayes Library, designed by the same architect, Mr. Mario Tamagno, an Italian architect who worked for the government of Siam in King Rama V and VI's reigns.

Mr. Phongphrom Yamarat, great-grandson of Chao Phraya Thammasakmontri, the first owner, related the idea on the conservation of this heritage house.

สืบสานเจตนารมณ์

“คนคือสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ สิ่งที่จะปฏิรูปประเทศได้ ณ ยุคนั้น คือยุครัชกาลที่หก ก็คือการปฏิรูปที่คน ต้องทำให้คนมีปัญหา คุณทวดถึงเริ่มมีส่วนอะไรได้บ้าง หนึ่งในผลกดันให้เกิด มีส่วนร่วมในการให้กิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชาติสองที่ทางคุณทวดทำ เป็นศิษย์แมนสำคัญในยุคนั้น ในการที่ก่อให้เกิดโพลีเทคนิค ปัจจุบันเรียกว่าอุเทนถวาย..”

“ผมมองว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามมาก เพราะว่ามันเกิดจากการคิดแล้วคิดอีก ว่าทำอย่างไรให้สถาปัตยกรรมแบบชาติตะวันตกสามารถอยู่ในเมืองร้อนชื้น อากาศร้อนอย่างประเทศไทยได้อย่างดีจริงๆ ตั้งแต่เด็กคือผมไม่รู้เรื่องสถาปัตยกรรมเลย แผลกใจมากกว่าบ้านนี้ไม่เคยร้อน พอโตขึ้นมาถึงถึงเริ่มสังเกตว่า อ้อ จริงๆ แล้วมันมีการทำช่องลมเป็นรู และที่วันนี้ก็ยังหาคำตอบไม่ได้ก็คือ รูเหล่านี้ ทำไมยุ่งไม่เคยเข้ามาบ้านผมเลย ก็ต้องให้วิศวกรคนรุ่นนั้นที่เขาทำออกมาดีมาก...”



Continuing the intention

“People are the most important assets of the nation, in the reign of King Rama VI, the focus was on human development, promoting human wisdom, which my great-grandfather took part in the mission, part of which was the establishment of Chulalongkorn University another part that my great-grandfather was a keyperson was the establishment of polytechnic school, which is the Uthenthawai as it is known today..”

“I see the house as a superb piece of architecture which was created by thorough thinking to make a European style architecture perfectly livable in such a hot and humid climate as that of Thailand/ this house has never feel hot I only noted when I grew up that there are ventilation holes, however, these holes have never attracted mosquitoes I can only give high credit to designers and builders of those days.”



เปิดกว้าง...สู่สาธารณชน

ตั้งแต่ตำแหน่งที่ตั้งของอาคารที่ค่อนข้างดีมาก เพราะติดถนนใหญ่ มีคนสนใจเข้ามาพัฒนาในเชิงพาณิชย์ค่อนข้างมาก แต่คุณใจให้ความสำคัญกับเจตนารมณ์ของเจ้าของเดิม เลือกที่จะพัฒนามรดกและที่ดินผืนนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนมากกว่า โดยมีเป้าหมายให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ที่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างไทยและต่างชาติได้โดยความร่วมมือของคุณชูชานา ต้นเต็มทรัพย์ ผู้ก่อตั้ง และผู้อำนวยการบริหารมูลนิธิศรีเอกพิ ไบรอนเซ็น และ Bangkok 1899 พันธกิจของมูลนิธิมีเป้าหมายเพื่อยกระดับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมผ่านศิลปะ การมีส่วนร่วมของประชาชนและความยั่งยืน

“สิ่งที่เราเปลี่ยนมากที่สุดก็คือ เราเจาะทำเพงออกไป เปิดสู่ถนน ซึ่งแต่เดิมไม่มี (ทางเข้าออกด้านนี้) ทำให้คนมองเห็นบ้าน เป็นการเปิดรับสาธารณชน ดังนั้นร้านค้าแพ นา ติจิน คิดว่ามันเป็นมากกว่าร้านค้าแพ มันสร้างผลลัพธ์ทางสังคม และเป็นพื้นที่ทางความคิดสร้างสรรค์ พวกเราจัดกิจกรรมต่างๆ มากมาย ซึ่งเราทำร่วมกัน พวกเขามีโครงการเซฟในพำนัก (Chef in Residence) ลงมือทำให้ขยะเหลือศูนย์ (zero waste) และพยายามทำให้ดีในกิจกรรมของเราทุกๆ วัน”

แนวความคิดที่อยากให้บ้านเปิดออกสู่สาธารณชนของคุณชูชานา ได้ส่งต่อให้คุณอะเล็กซานเดอร์ สรรประดิษฐ์ สถาปนิกผู้รับผิดชอบการบูรณะอาคารหลังนี้ นอกจากการเปิดทำเพงไว้ให้เชื่อมต่อกับโลกภายนอกแล้ว การปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในให้สอดคล้องกับประเภทการใช้สอยใหม่ตามภารกิจของบางกอก 1899

“คราวนี้ในโปรแกรมข้างใน ชั้นบนจะต้องเป็นออฟฟิศ ส่วนห้องน้ำข้างบน ในอดีตเป็นห้องน้ำใหญ่ห้องน้ำเดียว มันไม่เหมาะกับการใช้งานสมัยนี้ที่เขาต้องการ ใช้ทีเดียวพร้อมๆ กัน หลายๆ ห้อง เราก็ต้องแบ่งอันนั้นให้เป็นสามสี่โซนพร้อมๆ กัน แล้วเข้าไปใช้ได้ แล้วก็ห้องแพนทรีที่ต้องขยับรวมทั้งฝ้าเพดาน ก็ต้องรื้อฝ้าออก แล้วก็แต่งฝ้าข้างบนใหม่ มันถึงดูสวยกลับมาเป็นประมาณอย่างนี้ล่ะครับ”

บ้านเจ้าพระยารธรรมศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร

“ส่วนข้างล่างก็เหมือนเป็นส่วนนิทรรศการ Exhibition แล้วก็มีส่วนเป็นเปิดพื้นที่ไว้สำหรับร้านอาหาร ส่วนศิลปินก็ต้องออกไปใช้พื้นที่ส่วนข้างนอกได้ด้วย เป็นการใช้บริเวณกลางแจ้ง เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามาใช้งาน เพื่อมาดูศิลปินทำงาน เพราะฉะนั้นต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างข้างนอกกับข้างใน”

“สมัยก่อน เนื่องจากตรงนี้เป็นโรงเรียน สนามหน้าบ้าน เขาเอาปูนมาโปะไว้ แล้วก็มียังห้องส้วมสาธารณะอยู่ตรงหน้าบ้าน ก็ต้องเฝ้าหน้าเขาว่า ห้องน้ำควรจะถ่ายไปไว้ในตำแหน่งหลังบ้าน ในการถ่ายออกมันก็จะมียุทธศาสตร์ก็คือว่า สวนด้านหน้าก็ต่อเนื่องไปที่สวนด้านหลัง ไม่จั้นมันจะกลายเป็นสองสวนที่แยกกัน”



ห้องโถงชั้นล่าง : หลังบูรณะ



มองเก่า ให้ใหม่

“สุดท้ายต้องให้ความเคารพคนที่ทำบ้านขึ้นมา ผมมองว่า การสืบทอดกันเป็นสิ่งที่ดี ให้ความเคารพต่อพื้นที่ที่ดีที่สุด อย่าไปจำกัดตัวเองว่าต้องทำอะไร ให้มองว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ของอะไร แล้วเราจะสร้างประโยชน์กลับไปสู่สาธารณะ ผู้สังคมนักๆ หรือกว้างขึ้นได้อย่างไร ผมมองว่าอันนี้คือคำนิยมของครอบครัวเรา”

Open...to public

Even though the house is located in a prime location, which the owner received several proposals for business development, however, he did not agree but aimed to conserve and develop the land for public benefit. His idea has been cooperated by Ms. Susanna Tantemsap, founder and director of Creative Migration Foundation and Bangkok 1899. The mission of the foundation is to raise the level of cultural exchange via art, public participation, and sustainability.

“The biggest change was to cut part of the wall to make an access to the street, so people can see the house. Then we make the Na Café that people can come and share ideas, organize activities. We have Chef in Residence and zero waste projects which are parts of our daily activities.”

Mr. Alexander Sanpradit, the architect talked about the functions.

“The programme includes renovation of the upper floor as office redesigning the restrooms, pantry, and renovating the ceilings.”

“The ground floor is exhibition area and coffee shop. The outdoor is also used by artists and visitors who came to see the working process, so the outdoor and indoor are connected.”

“Originally this was a school, so the front lawn was laid with concrete and toilets were built in the front I had the toilets moved to the rear, thus the front garden is now connected to the back garden, not separated as before.”

Refocusing the old

“Eventually, we should respect the creator of the house I think that to continue his intention is the best means to show respect don't limit yourself to what we have to do but to think about the best possible means to create benefits for the public, from small to large circle. I see that this is the value of our family.”

สถานีรถไฟห้วยยาง จังหวัดชุมพร



สถานีรถไฟห้วยยาง จังหวัดชุมพร หนึ่งในมรดกของการรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นตัวอย่างสถานีรถไฟเก่าแก่ที่เหลืออยู่ไม่มากนักในปัจจุบัน

Huai Yang Railway Station, Chumphon, one of the heritage station of the State Railway of Thailand, is a rare example of old railway station that still exists.

ความผูกพันแต่เริ่มสร้าง

ในมุมมองของ ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“มรดกก็คือทรัพย์สินสมบัติของปู่ย่าตายาย พ่อแม่ ต้นตระกูลถึงไว้ให้ ที่เขามีความผูกพัน เพราะถ้าไม่ผูกพัน เขาไม่เรียกว่า มรดก ถ้าถนนสายนี้มันใช้กันทั้งหลายบ้าน มันก็เป็นมรดกของถนนสายนี้ ถ้ามันเป็นอาคารโรงเรียน มันก็เป็นมรดกของนักเรียนที่เรียนที่นี่ เพราะฉะนั้นคำว่า มรดก มันไม่มีสเกลที่เราพูดกันในภาษา ‘สถาปัตยกรรม’ มันเลยมีขนาดต่างๆ กัน”

“กิจการรถไฟนี้ ที่จริงไม่ว่าทุกสายนะ สายเหนือ สายอีสาน สายใต้ มันมีความสำคัญต่อประเทศชาติมาก”

คุณจรูญ รุ่งชานิช รองผู้อำนวยการรถไฟแห่งประเทศไทย: ด้วยสายพระเนตรของในหลวงรัชกาลที่ ๕ ที่เล็งเห็นระบบคมนาคมเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ที่จะทำให้ประเทศไทย

สมัยราชวงศ์ ๑๓ มกราคม ๗ และ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
สมัยราชวงศ์ รongผู้ว่า จเร ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓

ความเจริญรุ่งเรือง การวางระบบคมนาคมที่มีอายุกว่า ๑๕๐ ปี ทำให้รถไฟมีความผูกพันกับประชาชนมาอย่างยาวนาน

ครูจกส หนึ่งในชาวบ้านห้วยยาง เล่าว่า

“ตั้งแต่เกิดเลขคี่ เด็กห้วยยาง และตอนนี้เป็นผู้ใหญ่ห้วยยางแล้ว ตอนที่ไปเรียน ๖-๗ เราที่นั่งรถไฟจากห้วยยางไปลงกับสะแก คือไปไหนก็ใช้รถไฟตลอด เวลานั้นรถไฟรู้สึกที่เราปลอดภัยแน่นอน วิ่งข้างทางสวย มันเป็นธรรมชาติ มันสบายใจ ตอนที่ก็ยังนั่งเลย เวลาเข้ากรุงเทพฯ นี้ ก็ที่นั่งสปริงเตอร์”

Our heritage, national heritage

Opinion of Prof. Dr. Bundit Chulasai, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University.

“Heritage is the treasure that our forefathers left for us, it is what they have bonded, because if there are no bonds, it is not called ‘heritage’ like this road, used by many houses, it became the heritage of people on this road, a school building is heritage of students who studied there, so heritage, as we say in architecture, comes in various scales.”

“The railway, all lines, be it northern, northeastern, southern, are important to the country.”

Mr. Jaray Roongthanee, Deputy Director, State Railway of Thailand: “The far-sighted vision of King Rama V on the importance of communication for the country’s development had led to the founding of railway system in Thailand, which is older than 150 years thus

Huai Yang Railway Station, Chumphon

Interview: 13th January and 7th, 21st February, 2020

Interview with Deputy Director of State Railway of Thailand: 30th October, 2020

it has long relationship with the Thai people.”

Ms. Jongkon, a schoolteacher, said:

“From my first memory as a Huai Yang child to now that I’m grown up when I was little I rode the train from Huai Yang to Thap Sakae I always travel by train, it’s safe and I can see beautiful views along the way, even now, whenever I go to Bangkok, I ride sprinter.”



โครงการสำรวจและรังวัด ...
สถานีรถไฟ นครปฐม - ชุมพร

เมื่อได้รับการขอให้ทำการสำรวจอาคารสถานีรถไฟสายใต้ ตั้งแต่นครปฐมถึงชุมพร รวม ๕๘ สถานี เพื่อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการว่าจะทำอย่างไรดีกับอาคารเหล่านี้ ศ. บัณฑิต ได้พานิสิตเดินทางไปสำรวจและเรียนรู้อาคารโครงสร้างไม้ที่ปัจจุบันไม่มีให้เห็นแล้วจากพื้นที่จริง

“อาคารสถานีทั้งหมด ถ้าไม่นับสถานีใหญ่ๆ เช่น หัวหิน นครปฐม เพชรบุรี ชุมพร อาคารที่เหลือนี้อาจพร้อมกัน ด้วยแบบเดียวกัน เพียงแต่ว่าคนรถไฟฉลาด ก็รู้จักปรับแบบมาตรฐาน แล้วใช้กับที่ต่างๆ เช่น ถ้าบริเวณไหนมีผู้โดยสารเยอะ เขาก็ขยายให้มันใหญ่ขึ้นหน่อยนึง แต่ว่าตัวรูปแบบอาคารโครงสร้าง วัสดุเป็นแบบเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องน่าสนใจมาก ในแง่ของวิชาการออกแบบนะครับ”

“หลังจากที่สำรวจเรียบร้อยแล้ว เราก็ค้นคว้าประวัติศาสตร์ ค้นคว้าทุกอย่าง แล้วเราก็กลับไปบอกเขาว่า มันคือต้นแบบของการออกแบบอาคารที่น่าสนใจที่สุด การใช้วัสดุที่ดีที่สุดยุคร้อยปีที่แล้ว ถ้าพูดงายๆ มันคือโรงเรียนสถาปัตย์ เพราะฉะนั้นถ้าใครอยากจะทำโรงเรียนสถาปัตย์ ก็ศึกษาจากตรงนี้ เราต้องไปบอกเขาว่าคุณมีของดีนะ”

รองผู้ว่าฯ: “ก็ต้องยอมรับว่าคนสมัยบู๊นเขาออกแบบแล้วมันยังคงฟังก์ชันได้จนถึงปัจจุบันก็เป็นเรื่องที่น่าทึ่งมาก เพียงแต่ว่าสภาพอาคารก็จะมีเสื่อมโทรมตามอายุของมัน แต่ว่าฟังก์ชันการใช้อาคารยังสมบูรณ์แบบเหมือนเดิม แล้วก็ความสวยงาม ไม่มีความล้าสมัยสักนิดเดียวเลยนะครับ ดูยังไงก็ไม่เบื่อ มันก็เหมือนกับเป็นมรดก แต่ไม่ใช่เป็นของบุคคล อาจจะเป็นมรดกของชุมชน แล้วก็ต้องรักษา”

ศ.บัณฑิต: “ที่นี้พอมือของดี เขาก็รักษา เขาไม่มีตั้งใจจะทำ คราวนี้มันก็จะอยู่ที่เรา สมมติเราไปบอกเขาว่า ให้ปรับปรุงใหม่หมด แล้วเปลี่ยนเป็นไม้ทั้งหมดเลย คุณจะไปหาไม้ที่ไหน ไม้เมืองไทยมันก็ไม่มี ไม้ที่ไหนก็ไม่มี ไม้สมัยนั้นมันมหาศาลทั้งประเทศไทย แต่ตอนนี้ไม่มีไม้แล้ว แล้วจึงจะใช้ไม้ต่อไป ก็อัน

สถานีรถไฟห้วยยาง จังหวัดชุมพร

นี่ก็เป็นความอ่อนด้อยของคนที่ว่า เวลาไปพูดว่า อนุรักษ์มรดก ก็จะต้องทำให้มันเป็นอย่างอื่น อย่างนี้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรากำลังทำในตอนนี้ก็ก็คือ เราเสนอให้รดไฟรักษามันไว้ด้วยวิธีที่ไม่แพง วิธีที่เป็นไปได้ในเชิงฐานะของเขา”

การอนุรักษ์ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้

คุณชนินทร์ ไตรสุริยธรรมา แห่งบริษัท ศาลา-ท่าม้า ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้มาอนุรักษ์สถานีรถไฟต้นแบบที่สถานีรถไฟห้วยยาง

“เราพบว่า มีสถานีรถไฟ อาจจะมีอยู่ ๖ แบบ ที่เป็นตัวแทนของสถานีรถไฟต่างๆ ในยุคนั้น ซึ่งอันนี้คือแบบที่ ๑ ซึ่งมีขนาดเล็กที่สุด เราพบว่าจากการสำรวจ โครงสร้างมันได้เสียหายไปเยอะ เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่ใช้วิธีรื้อลงเพื่อทำให้ถูกต้อง มันก็จะอยู่ไม่ได้นาน เราจำเป็นต้องทำวิธีนี้ แต่ก่อนที่จะทำ เราต้องมีการสำรวจ ถ่ายรูป เขียนเบอร์ อะไรก็แล้วแต่ แล้วก็สืบค้นประวัติ เช่น สีของกระเบื้อง ขนาดของกระเบื้อง อะไรต่างๆ ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการครับ”

ขั้นตอนและวิธีการในการอนุรักษ์อาคารสถานีหลังนี้ คุณชนินทร์อธิบายว่า เลือกใช้วิธี Refurbishing คือรื้อแล้วไปตั้งขึ้นมาใหม่

“เขาเรียกปรุใหม่ ที่นี้พอปรุใหม่ มันไม่จำเป็นต้องใช้ของเดิม เขาอาจจะเอาแค่ผิวสัมผัสของเดิม เช่น เราเก็บเส้นครุทิว เราเก็บเสาแบบนี้ไว้ เราก็เก็บผนังซึ่งพยายามจะเป็นปูนอยู่นี้ เราเก็บ Half-Timber ไม้ แต่เราเปลี่ยนวัสดุได้ตามยุคตามสมัย ช่วงต้นรัชกาลมีไม้เยอะ ช่วงนี้ไม่มีไม้ แต่มีวัสดุทดแทนที่เหมือนไม้ แล้วก็ทำผิวสัมผัสให้เหมือนไม้เดิมได้ แล้วก็ต้องหาสีเดิมว่าสีเดิมคือสีไหน”

“วิธีที่ทำได้ว่า เราเก็บผิวสัมผัสหรือรูปทรงข้างนอกเอาไว้ โดยการเอามาผ่า เก็บเฉพาะผิวที่ยังไม่เสียหาย แล้วเสริมโครงสร้างแกนกลางเข้าไปใหม่ แล้วเอาผิวเดิมมาประกอบ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากนายช่างเยอรมันให้เรา มีสเตอร์อีวาน เพราะเยอรมันเขาอนุรักษ์เรื่องนี้เป็นเรื่องปกติ



ใบโบสถ์ในวิหารของเขา ทำให้เสาหินสภาพได้เหมือนเดิม แต่ข้างในแข็งแรงกว่าเดิม”

การสำรวจนำองค์ประกอบอาคารที่เคยมีการต่อเติม ผิดเพี้ยนไปกลับสู่ความดั้งเดิมและถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นครกน ราวลูกกรง ช่องชายตั่ว

“ช่องชายตั่วซึ่งเราค้นพบว่าอันนี้คือของแท้ ซึ่งมีสัดส่วนสวยงาม ไม่ถูกทำลาย ไม่ถูกเจาะ เราจะเก็บอันนี้เป็นต้นแบบไว้ว่านี่คือมาตรฐาน”

“ส่วนนี่คือส่วนห้องอานัติสัญญาณ ซึ่งนายสถานีจะต้องเห็นการเดินรถ เขาก็ยื่นเป็นนุษย์ออกไป แล้วก็มีการจกสมัยก่อนจกจกทำไม่ได้แผ่นใหญ่ แล้วจกจกเป็นของแพง เขาก็พยายามใส่จกให้เยอะที่สุดบนโครงสร้างไม้เท่าที่ทำได้ อันนี้คือมรดกทางสถาปัตยกรรมว่า เมื่อนานมาแล้ว เขาได้ใช้สถาปัตยกรรมออกแบบอาคารให้เหมาะกับสภาพภูมิประเทศ เขาคิดถึงเรื่องของแดด ลมของประเทศไทย”

ในส่วนการอนุรักษ์ ทางบริษัทฯ จะเก็บรักษาวัสดุเดิมที่รื้อออกมาเท่าที่จะเก็บได้ เช่น ฝาฝ้าเพดานไม้ในห้องนายสถานี จะเป็นไม้ฝ้าเพดานที่รื้อมาทั้งหมด ซ่อมแซม แล้วนำมาใช้ภายในห้องนี้ รวมถึงผนัง เพื่อเป็นอนุสรณ์ของไม้จริงฯ เมื่อร้อยกว่าปี

Nakhon Pathom – Chumphon Railway Stations Survey and Measuring Project

Professor Bundit led his students on the survey and measuring project of 58 railway stations from Nakhon Pathom to Chumphon, a research on the rare wooden station buildings.

“All the station buildings, apart from large stations such as Hua Hin, Nakhon Pathom, Phetchaburi, Chumphon, were built at the same time using the same design which was adapted in parts to suit each location like enlarging the size for the station which carried high number of passengers. The style, materials, structure, remain the same, this is really interesting in terms of design.”

“After the survey, we went back to research on history and all relevant aspects and tell the Railway that these were the most interesting building design, using the best materials in the 100 years ago period. They are architecture school that everyone can learn from I told them you have valuable things.”

Deputy Director Jaray: **“People of those days designed them, which are still functioned today, this is amazing however, buildings deteriorate by age they still look good and not out of date they are heritage, not personal but community heritage, which we have to preserve.”**

Prof. Bundit: **“They want to preserve but if they have no money, how to do? So it depends on us If we tell them to use wood, nowadays wood in Thailand is so rare, this is**

a drawback of conservation what we are doing is proposing the means of conservation to the Railway, which is possible and suitable for their budget.”

To conserve along with learning

Mr. Chanin Trisuriyathamma from Sala-Thanam Co.,Ltd. was responsible for the conservation design of Huai Yang Station.

“We have found around 6 designs of railway stations, this is the 1st type, which is the smallest the structure is quite seriously deteriorated so we had to disassemble the building before disassembling we did a thorough survey and documentation, photographing, marking, etc., and did research on the materials like roof tiles to get the accurate colour and size, as required in conservation science.”

The conservation method was by refurbishing or disassemble and reconstruction.

“We reconstructed the building by keeping important parts, some materials were replaced, like the wood, we used new material to replace the wood but made the texture and colour as the original.”

“We kept the surface by cutting it out, strengthened the core, and finished with the original parts that we conserved the techniques were taught by a German conservationist, Mr. Evan, this method is popular in Germany for conservation of churches the pillars, for instance, still look the same from outside but the inside has been strengthened.”

Original elements which had been misplaced were returned to their correct locations, e.g. brackets, balustrades, ticket booth.

“This is the original ticket booth. It’s very beautiful and complete so we have preserved it as a prototype.”

“This is signal room where the head of the station observed the trains, so it is extended as a porch with glass panels since the production of large glass panes was not possible at that time, and glass was expensive, so they tried to install glass panels in wood frames as many as possible, it is the design that considered the climate, sun and wind directions of Thailand.”

The conservation company intended to conserve the original materials as much as possible, for instance, the ceiling and walls of the Head of Station room are built by reusing wood from the old ceiling and wall partitions.



อนุรักษ์...ถูกกว่าสร้างใหม่

สถานีนี้ปกติมีผู้โดยสารเยอะไหม?

คุณการศักดิ์ เพ็ญสวัสดิ์ พนักงานการเดินรถ ๖ นายสถานีรถไฟหัวขบวน: **“เฉลี่ยวันหนึ่งก็ประมาณ 50 คนครับ มีขบวนรถจอดอยู่ 4 ขบวน”**

ชินินทร์: **“ผู้โดยสารไม่ได้เยอะ แต่ว่าการออกแบบนี่ ออกแบบสถานีใหญ่ไป ที่นี้ถ้าเรากลับมาใช้ทางเลือกทางนี้ คือ เก็บ อนุรักษ์ แล้ว Refurbishing สถานี ก็สามารถเพียงพอกับผู้โดยสาร และยังได้คุณค่าทางสถาปัตยกรรม”**

Conservation...cheaper than building new one?

Does this station have high number of passengers?

Mr. Kansak Phensodsai, Railway Officer 6, Head of Huai Yang Railway Station: **“Approximately 50 passengers on average. We have 4 stationed trains.”**

Chanin: **“Not so many passengers, but the design is too large. If we conserve and refurbish the station, we can adjust it to be suitable for the number of passengers as well as keeping the architectural value.”**

มองเก่าให้ใหม่ มรดกชาติ ณ ชุมชนหัวขบวน

รองผู้ว่าจร: **“ประเทศไทยบางจังหวัดไม่มีอาคารโบราณเหลืออีกแล้วนะครับ เพราะว่าไม่มีการอนุรักษ์ เพราะฉะนั้นอาคารรถไฟเนี่ย ไร่โห เรายังมีอาคารที่สวยงามอีกเยอะเลยนะครับ การรถไฟก็จะต้องทำการอนุรักษ์นะครับ”**

ครูจงกล: **“ชอบ ชอบ มัน รู้สึกว่ามันทันสมัยนะ ถึงจะเป็นของเก่า ที่คิดว่ามันทันสมัย มันสามารถรอดใครๆ ก็ได้ บ้านเราสามารถที่จะเอาอาคารทรงเดิม ดั้งเดิมเอาไว้ได้ แล้วเขาสวยจริงๆ นะ เร็วกว่าของเก่า แต่เก่าแบบมีค่านะ มีค่า แล้วก็ประเมินคุณค่าทางใจไม่ได้”**

Refocusing the national heritage at Huai Yang community

Deputy Director Jaray: **“Some provinces in Thailand do not have old buildings because they don't conserve them since we still have a lot of beautiful buildings we will conserve them.”**

Ms. Jongkon: **“I like them. I think they are fashionable even though they are old. We can proudly show them to other people our community can keep our original buildings. They are really beautiful, like old but valuable and... the intangible value is priceless.”**

มรดกทรัพย์สินทางปัญญา

“สำหรับผม ภาพยนตร์เป็นศาสนา เป็นที่เรายึดเหนี่ยว เป็นสละนะ คำขวัญของเราว่า “ภาพยนตร์ยังให้เกิดปัญญา” เพราะเราเห็นว่า ประโยชน์สูงสุดของภาพยนตร์ก็คือการเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของมนุษย์”

คุณโดม สุขวงศ์ ผู้คร่ำหวอดในวงการภาพยนตร์ พูดถึงสิ่งอันเป็นที่รัก และยึดโยงมายาวนาน และเป็นหัวใจที่แข็งแรง ก่อตั้งหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) จนสำเร็จในปัจจุบัน งานหลักของหอภาพยนตร์มี ๓ อย่าง หนึ่ง แสวงหาเพื่ออนุรักษ์ ภาพยนตร์ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และในอนาคต เพื่อเป็นมรดกส่งต่อให้ลูกหลาน ภาระที่ ๒ คือศึกษา ค้นคว้าวิจัย และภาระที่ ๓ คือเผยแพร่ ส่งเสริมให้คนได้ชม ได้ใช้ประโยชน์

“มันก็เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของมนุษย์ เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ได้สร้างสมกับมาตั้งแต่คนรุ่นก่อนสืบทอดส่งต่อกันมา ก็ย่อมเป็นมรดกครับ”

“ภาพยนตร์หรือหนังเพิ่งเกิดร้อยกว่าปีนี่เอง หนึ่งเมื่อแรกๆ ก็ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นงานศิลปะ ถูกดูถูกว่าเป็นศิลปะอย่างต่ำ หรือเป็นของบันเทิง แต่เมื่อเวลาผ่านไป ก็ได้รับการยอมรับ แล้วมันมีอิทธิพลกับโลกมากขึ้นเรื่อยๆ นะ เรียกว่าครองโลกก็ได้ เป็นงานบันเทิงกุรูปธรรม นามธรรม ความคิด สติ ปัญญาของมนุษย์ ปัญหาคือถ้าไม่เก็บ มันก็หาย แล้วยิ่งถ้าเกี่ยวกับสื่ออื่นๆ ภาพยนตร์เป็นสื่อที่เสี่ยงต่อการสูญหายมาก มากที่สุด”

Intelligence heritage

“For me, films are my religion, my anchor, my refuge the motto is “Films create wisdom”, because we see that the highest benefit of films is being the tools for human learning.”



Mr. Dom Sukhawong, the main founder of the Film Archive (Public Organization), talked about the love of his life. The Film Archive has 3 main missions: firstly, to search for and preserve the past, present, and future films to be handed down to the future generations, secondly, to study and research, and thirdly, to disseminate and promote the films to the public.

“They are parts of human property, intelligence property which have been created and handed down, so they are heritage.”

“Films were conceived only hundred years ago first they were not seen as art, were looked down as low-class art or merely entertainment until sometime later that they were accepted and had more influences on the world, they have dominated the world, eventhey record the tangible, intangible, thoughts, wisdom, of people if we don't conserve them, they are lost. Films are most vulnerable medium compared to other media.”

Interview: 10th March and 26th June, 2020



Heritage that requires care

“Why do we need film archive? This is the same reason as why do we need libraries?”

Ms. Chalida Uabumrungjit, the present Director of Film Archive (Public Organization), talked about the mission of the archive.

“The Film Archive is responsible for collecting the films, focusing on those which are Thai or related to Thai people we have limited budget so we give first priority to our national works, which, if not for us, nobody would keep them.”

Dom: **“Films are fragile, they age and decay. We need cold storage for conservation. The digital files are also perishable, so we have to set up a conservation system.”**

มรดกที่ต้องการการดูแล

“ทำไมถึงต้องมีหอภาพยนตร์ มันก็เหมือนเหตุผลว่าทำไมถึงต้องมีหอสมุดนั่นแหละ”

คุณชลิดา เอื้อบำรุงจิต ผู้อำนวยการของหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) คนปัจจุบันพูดถึงสถาบันที่ทำหน้าที่ดูแลมรดกทรัพย์สินทางปัญญาประเภทภาพยนตร์

“หอภาพยนตร์ก็คือทำหน้าที่เก็บรวบรวมภาพยนตร์นะคะ เราเน้นเก็บที่เป็นของคนไทย หรือเกี่ยวข้องกับคนไทย เพราะเรามองจำกัดใช้ไหมคะ เพราะฉะนั้นเราก็ให้ priority ลำดับความสำคัญ กับสิ่งที่เป็นของชาติ เพราะว่าคิดว่า ถ้าเราไม่เก็บก็คงไม่มีใครเก็บนะค่ะ”

คุณโตม: **“สื่อภาพเคลื่อนไหวนี้ เมื่อก่อนเป็นฟิล์ม มันอยู่ได้ไม่นาน มันเสื่อม ถ้าจะอยู่ให้นานต้องอนุรักษ์ ต้องอยู่ในห้องเย็น ยิ่งปัจจุบันเป็นดิจิทัล เป็นรหัส เป็นความจำ ซึ่งมันเสื่อมหายได้ (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีระบบการอนุรักษ์ การเก็บรักษา มันก็จะหาย”**

เส้นทางสู่หอภาพยนตร์

กำเนิดของหอภาพยนตร์ เริ่มมาจากการค้นคว้าทางด้านภาพยนตร์ของคุณโดม จนไปเจอฟิล์มหนังเก่าบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่กรมรถไฟ ประจวบเหมาะกับสหพันธ์ภาพยนตร์นานาชาติมีการจัดอบรมประเทศที่ไม่มีหอภาพยนตร์ ทำให้เริ่มมีองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ฟิล์มเก่า หอภาพยนตร์จึงเริ่มจากเป็นโครงการจัดตั้ง โดยใช้ตึกโรงภาพยนตร์เก่าสามร้อยยอดผลป.พิบูลสงคราม ในหอศิลป์เจ้าฟ้า เป็นที่เก็บรักษาฟิล์ม

“เริ่มมาจากความไม่มีอะไรจริงๆ เศษซาก ก็ยังงั้นนะว่า เมื่อก่อนหอศิลป์มันเป็นกองซากปรักหักพัง เหมือนสงคราม พอตีตรงนั้นเป็นโรงภาพยนตร์ มันก็มีห้องเก็บเหรียญ ซึ่งมันก็น่าสนใจว่ามันมีลักษณะที่ตรงกับห้องเก็บฟิล์ม ซึ่งมันต้องเป็นผนังที่หนา เพียงแต่เราเอาแอร์ติดเข้าไป ก็เริ่มต้นจากตรงนั้นเป็นห้องเก็บฟิล์มของหอภาพยนตร์”

คุณโดม: “แล้วก็ถูกไล่ (หัวเราะ) มาอยู่ที่ศาลายา มันยังเป็นทุ่งนาอยู่นะ อาคารหลังแรกเป็นอาคารเก็บฟิล์มสองชั้น เป็นตึกเล็กๆ สิ่งแวดล้อมก็เป็นทุ่งนา มีงู มีหนู อะไรอย่างนี้ แล้วก็ยังไม่มียังไงเหมือนถ้าเป็นวัด ก็เป็นวัดในชนบท ใครมาที่สมเพช ตอนนั้นชื่อหอภาพยนตร์แห่งชาติ เออ มันไม่เห็นสมกับ ‘แห่งชาติ’ เลยนะ”



The road to Film Archive

The Film Archive was originated from Mr. Dom research on films, which led him to the finding of old films which recorded important events in the Department of Railroad. Later, Mr. Dom participated in the training organized by International Film Association on the organizing of film archive, so the first film archive was created at the Chao Fa Art Gallery.

“There was nothing at the beginning, just scraps, but the Chao Fa Gallery was originally the Royal Mint so there was a storage for coins that was suitable for keeping films. We had air-con installed in it that was the first film storage.”

Dom: “We were driven to Sala Ya, which was nothing but rice field. The first building was 2-storey/ surrounded by rice fields, snakes, rats, like that/ no movie theatre/ it was pathetic.”



จากวัดเล็กๆ เป็นอารามหลวง

เมื่อเปลี่ยนเป็นองค์กรมหาชน หอภาพยนตร์ได้รับงบประมาณในการสร้างอาคารให้สมกับเป็นผู้ดูแลภาพยนตร์ที่เป็นมรดกของชาติ

“วันแรกที่ผมเข้ามาคุยกับคุณโตม สุขวงศ์ นะครับ ผมมองว่าภาพยนตร์ก็คือศาสนาของแทนะครับ แกอธิบายถึงโครงการว่า มันจะมีส่วนที่เป็นพุทธาวาส ส่วนที่มันเป็นสังฆาวาส นะครับ”

คุณวีระ สิริพัฒน์ภูติ สถาปนิกโครงการผู้รับผิดชอบออกแบบอาคารหอภาพยนตร์

คุณโตม อธิบายว่า “พุทธาวาสคือที่บริการประชาชน มีโรงหนัง เราอยากให้มีโรงหนังใหญ่ เพื่อเป็นพลังของภาพยนตร์ เป็นโบสถ์ใหญ่ มีห้องสมุดเหมือนศาลาการเปรียญ ส่งเสริมให้คนมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด มีพิพิธภัณฑ์ มีส่วนจัดแสดงเป็นวิหาร และยังพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งที่เราเรียกเมืองมายา ทำให้เหมือนกับโรงถ่าย นี่คือเป็นเขตพุทธาวาส ให้บริการประชาชน อีกส่วนหนึ่งเป็นสังฆาวาส เป็นที่ทำงาน เป็นที่เก็บ เป็นหอไตรเป็นแล็บ ห้องปฏิบัติการ ซ่อมสงวนรักษาฟิล์ม ดิจิทัล อะไรต่างๆ”

แนวความคิดในการออกแบบของสถาปนิกยังได้แรงบันดาลใจมาจากภาพวาดคุยกับเจ้าของโครงการ “โบสถ์ไม้ลอยฟ้า” จึงมาจากความทรงจำของโรงหนังในอดีตที่สร้างด้วยไม้ (โรงหนังเฉลิมธานี ที่ตลาดนางเลิ้ง) และโรงหนังลอยฟ้าจากจินตนาการของนักวิชาการภาพยนตร์

“ถ้าได้ไปเห็นภาพโรงหนังเฉลิมธานี มันก็เป็นหลังคาทรงจั่ว อาจจะมีปีกๆ ด้วยพอสมควร ซึ่งเราก็พยายาม keep คาแรกเตอร์ของลักษณะขององค์ของจั่วให้ได้ใกล้เคียง รวมถึงส่วนใหญ่โรงภาพยนตร์นี้จะถูกสร้างไว้ที่สี่แยก จะมีมุมหักเกิดขึ้น ซึ่งเราก็พยายามจะทำให้เกิดสิ่งนั้นขึ้น เราจะมีการตัดมุมนิดนึงแล้วเราจะมีการเปิดช่องหน้าต่างใหญ่อยู่ตรงบริเวณนั้น เหมือนกับเป็นทางเข้าของโรงภาพยนตร์นะครับ”

From small temple to royal temple

When the status was changed to public organization, the budget came.

“The first day I came to talk with Mr. Dom, he said films were his religion so the project should be like temple, with Buddhawas, Sanghawas,”

Mr. Veera Leelapattanaputi, architect who designed the Film Archive project recalled.

Dom: **“Buddhawas is public service area, with large movie theatre like Ubosatha the library is Sala Kan Parian (Gathering Hall) that people can come and gain highest benefits the museum is the Vihara, and open-air museum is the Illusion Town, like production house. The Sanghawas is the office, back of the house, the storage is like a scriptures hall, with lab, conservation workshop, et cetera.”**

The architect also got the idea from talking with the owner of “Flying Ubosatha” project, inspired with images of wooden movie theatre (Chaloem Thani Theatre at Nang Loeng Market) and the flying theatre in the imagination.

“The image of Chaloem Thani is gable hall, rather low-pitched roof, and the setting of old cinemas which mostly were corner of the roads. I tried to keep these characters.”

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) จังหวัดนครปฐม

ภารกิจ ซีพจรมรดกหนังเก่า ในหอภาพยนตร์ใหม่

หอภาพยนตร์มีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนแนวคิดของคุณโตอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมโรงหนังโรงเรียน ที่ชวนให้เด็ก ๆ มาดูหนังในโรง พูดคุยในเรื่องที่พูดกันตรงๆ ยากใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อในการพูดคุยแทน

การอนุรักษ์มรดกภาพยนตร์ มีตั้งแต่งานขึ้นทะเบียนมรดกภาพยนตร์แห่งชาติ หนังบ้าน ตัวแทนความทรงจำในครอบครัว การตรวจซ่อมฟิล์มภาพยนตร์เก่า การเก็บรักษาไฟล์ดิจิทัล ฯลฯ ทั้งหมดนี้คือภารกิจที่ต้องดำเนินต่อไปไม่หยุดยั้ง



หนังเก่า กับผู้ชมใหม่ๆ

คุณชลิดา: “ช่วงที่มีโควิดขึ้นมา ก็ทำให้เราต้องหยุดกิจการฉายหนังในโรงเกือบทั้งหมด ก็เลยเป็นที่มาว่า โอเค เราจะเผยแพร่ในช่อง YouTube แต่สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น และเราก็เรียนรู้ผู้ชมไปพร้อมๆ กัน ในช่วงที่ผ่านมา Feedback เสียงตอบรับมันเป็นเรื่องของคนรุ่นใหม่เยอะด้วย ที่อ่านจากคอมเมนต์ ความเห็นนะคะ คือคนมักจะมีคิดว่า หนังเก่า อี๊ย ้วยรุ่นไม่ดู ซึ่งเราว่าไม่จริง ความแฉกก็พในช่อง YouTube ของหอภาพยนตร์เพิ่มขึ้นเป็น 100% เลย อย่างเช่น หมอลำคณะสุนทราภรณ์ ซึ่งเป็นคณะหมอลำที่มีชื่อเสียง แล้วก็เหมือนเป็นครูของคนที่เป็นครูอยู่ทุกวันนี้ คือเป็นครูของครูอีกทีหนึ่ง ซึ่งเราคิดว่าน้อยคนที่จะเคยเห็นภาพเคลื่อนไหว ภาพถ่ายยังหายากเลย เพราะจับการที่ได้เห็นพวกบรมครู ฟ้อน รำ ร้องกัน แบบสดๆ ให้เห็น ทั้งภาพและเสียง เราคิดว่ามันมีความหมายมากคอมเมนต์เยอะ แล้วก็มีคนมาช่วยตอบ คือมันเป็นสิ่งที่ดีอดีตมันเหมือนสร้างแรงบันดาลใจ บางทีเราได้เห็น เหมือนเราได้เห็นมาสเตอร์นะ แบบสตาร์วอร์ ได้เห็นมาสเตอร์”



“มันมันคือการ outreach เข้าถึงผู้ชมอย่างดีที่สุดเลย ก็ทำให้เราได้เข้าใจคอลเลกชัน เข้าใจงานที่เราทำมากขึ้นด้วย”



Mission: the pulse of old film heritage in the new film archive

The Film Archive has continually organized activities, for instance, Theatre and School activity that let children see the films and discuss about topics based on the films.

Film conservation includes the registration of national film heritage; house movies, the family memories; repair of old films; preservation of digital files, etc.

Old films, new audience

Chalida: “In Covid-19 time, movie theatres have been temporarily closed so we have to show the films via YouTube the feedback we received from young generation has been impressive as seen from comments it’s not true that young people are not interested in old movies our YouTube films viewers have increased 100%, for instance the old films of Suntharaphirom Mo Lam (northeastern traditional singing and dancing), the master of this art, are so popular. They were masters of masters that are so rare to see. We got so many views and comments it’s so good, like we could see the Star Wars masters.”

“This has been the best outreach to the audience. It made us understand the collections, understand our work better.”





คุณตึก นงนภัส อัครคพงษ์พันธ์ ผู้สืบทอดมรดกบ้านไม้หลังเก่า ที่คุณตาสร้างมาทั้งมือ มีความผูกพันกับบ้านหลังนี้เป็นอย่างมาก ตั้งแต่วัยที่ชีวิต การดำเนินชีวิต และกิจวัตรประจำวันเปลี่ยนแปลง บ้านที่เคยเหมาะสมกับยุคสมัยนั้นที่มีผู้คนอาศัยอยู่หลายคน ปัจจุบันเหลืออยู่แค่สองคน การปรับปรุง ปรับลดขนาดให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตปัจจุบันจึงเป็นที่มาของโครงการอนุรักษ์บ้านไม้มรดกคุณตา

Ms. Nongnapat Akapongpan who inherited an old wooden house that her grandfather built by himself, decided to have the house adapted to suit the present way of life.

มรดกแห่งความทรงจำ

“ภาพความทรงจำน่าจะคะ เป็นบ้านที่ไม่ได้ทันสมัย ถ้าเทียบกับยุคนี้ แอร์ก็ไม่มี มีวิทยุ และก็มีทีวีขาวดำ หรือบางครั้งคุณตาก็ไปหาวัสดุที่อยู่ในบ้านนี้และมาทำเป็นของเล่นให้หลาน อยากรับข้าวโพด คุณตาก็ปลูกข้าวโพด อยากรับมะม่วง ก็ปลูกมะม่วง ส่วนคุณยายนี่คือจะทำอาหาร ก็คือเป็นอาหารพื้นถิ่นที่มันอร่อยมาก ซึ่งมันเรียบง่าย แล้วก็มีการปรับปรุงไม่ที่อย่างคือภาพความทรงจำเป็นบ้านที่เรียบง่าย แต่มันมีความสุข”

Heritage of remembrance

“In my memory, the house was unlike houses today no air-con, we had radio and black and white tv, grandpa made toys for his granddaughters and grandsons by himself all vegetables and fruits were homegrown grandma was a great cook, her cooking was local dishes which were simple and so delicious here was a simple house but happy life.”



บ้านเก่า โจทย์ใหม่

“เจ้าของบ้านมีโจทย์คือ อยากรจะรื้อบ้านเดิมมาสร้างใหม่ เพราะว่าบ้านเดิมจะใหญ่ และก็ไม่ได้ตอบสนองการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แล้วก็อยากสร้างบ้านให้กระชับลง แต่ว่าโจทย์ก็คือ ต้องเอาไม้ทั้งหมดนั้นมาประกอบขึ้นมาใหม่ และให้ดำรงความรู้สึกของเรือนเดิมให้ได้อยู่นะครับ”

คุณจุลพร นันทพานิช สถาปนิกผู้รับผิดชอบการสร้างบ้านใหม่จากบ้านเก่า พูดถึงความท้าทายของโจทย์ที่อยากให้ดำรงความรู้สึกในเชิงอนุรักษ์ไว้ด้วย

ความประจักษ์ใจในแนวความคิดของสถาปนิกและแนวทางการทำงานของสถาปนิกก็ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันระหว่าง คน บ้าน ต้นไม้ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม ทำให้คุณตึกเลือกคุณจุลพรเป็นผู้ออกแบบบ้าน

Old house, new requirements

“The owner wanted to rebuild the old house because it was large and did not suit the present way of living, however, she wanted to use the old wood in rebuilding, to retain the atmosphere of the original house.”

Mr. Chunlaporn Nuntapanich, architect, said about the conservation-based project.

Ms. Nongkaphat, the owner, chose Mr. Chunlaporn because of his idea and approach which emphasize the coexistence of people-house-trees, as well as environment and society.

สืบทอดมรดกงานช่างโพธาราม

แนวทางการทำงานของสถาปนิกที่ละเอียดลึกซึ้งกับอารมณ์ความรู้สึกของงานไม้ ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันกับช่างฝีมือท้องถิ่น

“ขั้นตอนก็คือมารังวัด มาสำรวจ แล้วก็ดูชิ้นส่วนทางสถาปัตยกรรม หาที่อยู่ใหม่ให้ชิ้นส่วนเดิม แปลนก็เปลี่ยนใหม่เลย ตามการใช้สอย ตามการรับลม ตามธรรมชาติ ตามลักษณะรูปร่างที่ดิน ก็ออกแบบตามหน้าที่ใช้สอยก่อน แล้วพยายามดูว่าชิ้นส่วนประตู หน้าต่างของเรือนเดิม มาอยู่ในเรือนใหม่ตรงไหนเหมาะสมที่สุด เหมือนต่อเป็นจิ๊กซอว์ และก็การดำรงไว้ซึ่งอารมณ์และความรู้สึกด้วย”

“ช่างโพธารามก็เป็นช่างไม้ที่เก่งนะ เพราะช่างโพธารามทำเรือนไทยได้ แล้วโชคดีเราก็มาเจอกับช่างที่เก่ง ไม่ง่ายเลยนะ เพราะต้องใช้ชิ้นส่วนเก่ามาประกอบใหม่”

ช่างไฟโรจน์ จันทรรอด เกิดและเติบโตที่โพธาราม เป็นช่างทรงไทยโดยตรง มีประสบการณ์การประกอบเรือนไม้ทรงไทยด้วยมือและสลัก เมื่อแรกเข้ามารับงานชิ้นนี้

“งมมากครับ มาใหม่ ๆ หนึ่งมาก (หัวเราะ) พวกนี้ก็เหมือนต้องจินตนาการเป็นด้วยนะ คือหลังนี้จะเน้นการไม่ประดับของไม้ ตัวไม้ก็เหมือนใช้ไม้ดิบๆ อย่างนี้ครับ ก็คืออาจารย์เน้นธรรมชาตินะครับ”

เพื่อให้ดำรงความรู้สึกของเรือนไม้เดิมไว้ได้มากที่สุด วัสดุไม้ทุกชิ้นที่ประกอบบ้านหลังนี้ สถาปนิกตั้งใจใช้ไม้เดิมทั้งหมด ประกอบตามแบบใหม่ แต่มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของไม้ได้ เช่น เสาเรือนเดิมบางส่วนถูกนำมาทำเป็นเสาตั้งในโครงสร้างหลังคา และตั้งใจปล่อยให้เห็นร่องรอยของไม้ตามหน้าที่เดิม เช่น รั้วที่ใช้เสียบคนไม้มาก่อน ไม่ได้จุด การตั้งใจใช้เทคนิคการต่อไม้แบบโบราณ ที่เรียกว่า “เดือยเข็น” โดยใช้เสาไม้เก่าซึ่งเป็นเสาสันสองชิ้นมาประกบกัน แล้วใช้ไม้เดือยและไม้ลิ้มจัดเพื่อให้เสาแน่นและแข็งแรง โดยที่ไม่ใช้น็อต ตะปู

Continuing the building craft of Photharam

The architect regarded the importance of working with local builders.

“First, I did a survey, studying the architectural elements to find the suitable locations for them the plan was totally changed based on ventilation, wind directions, nature, land features, which I used to determine the functions and tried to find locations for old elements like working on a jigsaw puzzle while keeping the mood and feeling of the old house.”

“Photharam building craftspeople are competent. They are able to build Thai houses. I was lucky to find great team it was not easy because we had to use old elements for rebuilding.”

Mr. Phairoj Chanrot, a native of Photharam, a specialist in Thai traditional house who has always been working with wood jointing and dowels techniques.

“At the beginning, I was really confused (laughing) like I had to work with imagination. This house did not accept the adjustment of elements old wood parts were used as they were the architect emphasized on keeping the natural feel of wood.”

In order to preserve the feel of original house, the architect used old elements to be assembled in new designs, while the original

functions of the elements can be seen in the remaining traces on the wood itself. Fastening was made by wood jointing and dowels, without nails.



ความทรงจำเก่าในเรือนใหม่

หน้าที่ใหม่ของชิ้นส่วนไม้เก่าปรากฏอยู่ในส่วนประกอบต่างๆ ของบ้านใหม่ รวมถึงความทรงจำที่ผ่านกาลเวลา มาพร้อมกับเจ้าของบ้าน ไม้บันไดเก่าเปลี่ยนมาเป็นหิ้งพระใหม่

“ตอนนี้เป็นหิ้งพระแล้ว แต่ว่าเมื่อก่อนนี่เคยเป็นบันไดขึ้นบ้านมาก่อน อย่างอันนี้คือความยาวขึ้นบันไดเลย คือพยายามจะตัดให้สั้นน้อยที่สุด ที่เป็นเกะจันนี่ เมื่อก่อนก็เป็นหีบโบราณ เป็นเกะโบราณของคุณตา ใช้ใส่ข้าวของเครื่องใช้ ไม่อยากทิ้ง ก็เลยเอามาผสมกับหิ้งพระ สามารถใส่ของได้”

ชิ้นส่วนหน้าต่างของเก่า ถูกนำมาจัดให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่เหมาะสมในเรือนใหม่

“ยังคงแนวความคิดเดิมนะคะ ว่าบ้านนี้ไม่มีแอร์ และก็จะใช้ลมจากธรรมชาติให้ได้มากที่สุด เราก็แค่เปิด แล้วยกเกอร์ดกระดกลง ก็จะมีลมเอื่อยๆ ผ่านเข้ามาตรงนี้ เป็นลมเอื่อยๆที่ทำให้เรารู้สึกสบาย”

Old memory in new house

New uses of old wood elements can be seen, for instance, the stairs which have been changed to Buddha image shelf.

“These stairs are now Buddha image shelf. This drawer was originally an ancient case of grandfather’s, it has been integrated as part of the shelf.”

Old windows have been rearranged in suitable locations in the new house.

“I still want the house to remain without air-con. This is possible we only open the windows and the breeze will flow through gentle, comfortable breezes.”

ทำไมต้องใช้น้ำมันทาไม้เอง?

หน้าต่างเดิมที่ทาสีขาว เพื่อให้เห็นผิวและลายของไม้ธรรมชาติ คุณจุลพรให้ช่างขัดลอกสีออกแล้วล้างด้วยน้ำเปล่า แล้วผึ่งให้แห้ง

“แล้วก็ทาด้วยน้ำมันยางนาที่ผสมเอง บ้านหลังนี้ เมื่อก่อนคุณตาสร้างมาเอง พรอมๆ กับชาวบ้านที่อยู่แถวนี้ คือคุณตาใส่จิตวิญญาณ ตรงนั้นลงไปด้วย ก็เลยทำอะไรก็ได้ที่มันไม่ยากเกินความสามารถ ก็เลยไปเอาเตามา และก็เคี้ยวสีด้วยตัวเอง”

“สูตรเคี้ยวสีได้มาจากอาจารย์จุลคะ ก็จะมีน้ำมันยางนา น้ำมันสน พริก และก็แก่นขบุน เอาทุกอย่างมาผสมกันนะคะ แล้วยกเคี้ยว แล้วยกโรให้เย็นก่อน แล้วยกเอาน้ำมันใส่ได้ สูตรนี้ก็ไม่ค่อยเคย เป็นธรรมชาติล้วนๆ”

Why troubling with the making of wood finishing oil?

Old windows, originally painted in white, were stripped off to reveal natural wood colour and texture before finishing with homemade wood finish oil.

“The house was made by grandpa himself with the help from neighbours. I want to keep the hand-made spirit so I tried to make something by hand, which was not too difficult I took the stove and boiled the oil myself.”

“The oil formula I got from Mr. Chunlaporn (the architect). It comprises Yang Na (Dipterocarpus alatus) resin, turpentine, chillies, and jackfruit heartwood, boiled and used as wood finish. This is purely organic, no chemicals.”

สืบทอดงานภูมิทัศน์แบบพื้นถิ่น

คุณตึกให้ความสำคัญกับสวนรอบบ้านเช่นเดียวกับตัวเรือน การเลือกปลูกต้นไม้ในสวนจะต้องเข้ากับบริบทสังคมและให้ความเย็นสบาย มีกลิ่นหอม เหมาะกับสภาพอากาศของเมืองไทย

คุณจุลพร: ก็ปลูกพรรณไม้ท้องถิ่น ไม้ผล ไม้ยืนต้น ท้องถิ่นครับ มีริงนกแสดด้วย เพราะว่าให้ควบบุมพวกหนู งู มี เล้าห่าน มีลานดิน

คุณตึก: ห่านน้อยก็จะเฝ้าบ้านให้เรา รวมถึงกินหญ้าด้วย เพราะฉะนั้นก็จะมีศัตรูพืช วัชพืช

คุณจุลพร: เรื่องสิ่งแวดล้อม พื้นที่นี้เวทกทั้งหลายนี้ผมคิดว่า เป็นมรดกที่ตาไม่ได้เห็น แต่มันเป็นสิ่งที่มีค่าอยู่

มองเก่า ใ้ใหม่

คุณจุลพร: อันนี้ก็เป็นที่ดินที่เรามา “มองเก่า ใ้ใหม่” โดยที่ไม่ต้องคุ้มครองเก่าในสภาพเดิม นี้อ้อเลย แต่ว่าเอาชิ้นส่วนมาประกอบใหม่ อย่างน้อยเราอนุรักษ์อารมณ์และบรรยากาศของบ้านเดิมไว้ได้ มันก็ยังได้ความรู้สึกของการ “มองเก่า ใ้ใหม่” ได้ เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่อยากจะทำให้กับสังคมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมครับ

Continuing local landscape tradition

The garden has been given high priority. Plant selection was based on local context, comprising aromatic and shady plants, suitable for the Thai climate.

Chunlaporn: **Local plants, fruit trees with local owl nests to control the mice and snakes there are also a goose house and lawn.**

Nongnaphat: **The little geese protect the house for us. They also eat grass so we have no weeds in the garden.**

Chunlaporn: **Environment and ecology are unseen, but they are valuable.**

Refocusing the old

Chunlaporn: **This is a way to “refocus” heritage by not having to protect the old in its original features, at least we conserve the mood and atmosphere of the old house. I think it can be a case study of architectural conservation.**



บ้านสามชั้น สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลัง มีความโดดเด่นด้วยลักษณะสถาปัตยกรรมและรายละเอียดที่ไม่เหมือนใคร คือมรดกสถาปัตยกรรมสำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสกลนคร

มรดกแห่งความภูมิใจ

“บ้านนี้เป็นของอดีตศึกษาราชการอำเภอที่ชื่อ เสี้ยมสมพงษ์ ซึ่งเป็นคุณพ่อผมนะครับ ที่ดินนี้ก็เป็นที่ดินของคุณแม่ครับ ศึกษาเสี้ยม ดูแล้วเขาสุดยอดคนนะ เขาออกแบบบ้านหลังนี้ลงในที่ที่จำกัดมาก เป็นบ้านทรงที่แตกต่างจากบ้านอื่นๆ ในเมืองทั้งหมด”

ลุงหมอ สุขสมัย สมพงษ์ อายุ ๖๘ ปี ภายากรุ่นที่ ๒ พุดถึงบ้านเสี้ยม-มณี อันเป็นมรดกที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษ และกำลังส่งต่อให้กับ คุณฟ้า-อัชชา สมพงษ์ ภายากรุ่นที่ ๓ ดูแลรักษาต่อไป

“จุดเด่นก็คือ มันเป็นบ้านที่มีความสูงสามชั้น แล้วที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลัง”

“การออกแบบหน้าต่าง จะเห็นว่าเขามีหน้าต่างสองระดับ ระดับบน ระดับล่าง เวลาเปิดโล่งทั้งหมด มันจะเย็นสบาย ประตูปนบานเฟี้ยมที่เปิดกว้างได้ แล้วอีกอันนึงก็คือเพดานมันสูง ไม่รู้เขาคิดได้ยังไง ภาษาลุงเขาบอก มันจัดหลายว่า ศึกษาเสี้ยม คือจัด นี่มันลงนว่าแกออกแบบได้ยังไง แกน่าจะออกแบบด้วยตัวเองนะครับ”

“แล้วก็ตัวสถาปัตยกรรมที่เด่น ก็คือตรงบันไดนี่แหละ ตรงบันไดที่ขึ้นมาจากชั้นล่าง ขึ้นมาชั้นสองชั้นสามนี่นะครับ น่าจะเป็นที่แปลกหูแปลกตา”

ในอดีต บ้านหลังนี้จะมีคนมาซุ่มนุมนอยู่เนืองๆ เป็นศูนย์รวมของลูกหลาน ลูกศิษย์ ของศึกษาเสี้ยม ผู้เป็นพ่อ ทำให้ลุงสุขสมัย ในฐานะประธานชมรมส่งเสริมคนดีเมืองสกล มีความคิดที่จะอนุรักษ์บ้านหลังนี้ไว้ให้เป็นสัญลักษณ์ของเมือง



This 3-storey house, built entirely of iron wood (takhian), with distinctive architecture and details, is one of an important architectural heritage of Sakon Nakhon.

Heritage of pride

“This house originally belonged to Mr. Sangiam Somphong, the District Education Officer at that time. The land belonged to my mother. My father designed the house, ingeniously, because the land is limited but the design is unique, different from all other houses in town.”

Mr. Suksamai Somphong, 68-year-old, the 2nd generation, said about the house which

Sangiam-Mani House, Sakon Nakhon

Interview: 12th February, 2020



he has inherited from his father and is going to give it to his daughter, Ms. Atcha Somphong, the 3rd generation.

“The outstanding point is that it is 3-storey built entirely of takhian wood.”

“The windows are made in 2 parts, the upper and lower parts. When we open all parts, the house is really cool and comfortable the doors are folded which can be opened wide the ceilings are high. People said the Officer Sangiam’s design was really clever, really special.”

“The most special architectural detail is the stairs, it is extraordinary.”

In the past, the house was the place where people, especially students of Mr.



มองบ้านเก่า ให้เป็นมรดกเมือง

“ก็เอาความรู้ที่ได้มาตอนที่เรียนปริญญาโทนี่มาใช้ว่าบ้านหลังนี้ควรจะทำไมเป็นอะไรได้บ้าง แล้วตัวเราอยากทำอะไร อยากรจะสร้างให้มันเกิดประโยชน์มากกว่านี้ เพราะว่าบ้านหลังนี้ก็ที่บ้านไม้สามชั้นที่มันแตกต่างจากบ้านหลังอื่น”

เมื่อได้รับมอบหมายให้คิดวางแผนว่าจะจัดการอย่างไรกับมรดกที่ส่งต่อมาจากคุณพ่อ ที่พร้อมร่วมคิดและให้การสนับสนุน คุณฟ้าใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการจัดการทางวัฒนธรรมในระดับปริญญาโท ร่วมกับสถาปนิก ธรรม วัฒนมาเมธี (ดีดี) โดยมีเป้าหมายตั้งต้นอนุรักษ์บ้านหลังนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์เมือง

“จุดมุ่งหมายต่อมาคือ ในเมื่อเราจะซ่อมบ้านแล้วเราต้องทำให้มันเป็นอย่างที่ซ่อมบ้านแล้วทำให้บ้านเกิดรายได้ เกิดประโยชน์กับผู้ที่ลงทุนไปครับ”

โปรแกรมของบ้านจึงกำหนดประโยชน์ใช้สอยที่ประกอบด้วย ชั้นบนจะเป็นที่พัก ส่วนชั้นหนึ่งจะเป็นร้านขายผลิตภัณฑ์งานฝีมือ craft shop ประเภทเครื่องประดับที่ใช้วัสดุจากในท้องถิ่น เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของคนในจังหวัดเข้ามาชมหรือใช้ประโยชน์จากบ้านหลังนี้ได้มากที่สุด

การอนุรักษ์

“แนวคิดในการอนุรักษ์ก็คือ เราจะพยายามคงรูปแบบของตัวไม้เรือนไม้ทางด้านหน้าเกือบ 100% อาจจะมีการซ่อมแซมโครงสร้างที่มันพัง เสริมเพื่อให้มันแข็งแรงมากขึ้นแล้วก็จะจะมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การใช้งาน บางส่วนให้มันเข้ากับโปรแกรมใหม่ แล้วก็เพิ่มเติมครัวกับห้องน้ำที่ทางด้านหลังบ้านเพื่อให้มันตอบโจทย์กับการใช้งานในปัจจุบันมากขึ้นครับ”



Old house to town heritage

“I use the knowledge I learned from my master’s degree to help consider how the house can be used making it more beneficial”

Ms. Atcha, a graduate from Faculty of Architecture, Chulalongkorn University in Cultural Management who has been entrusted with the family heritage, with Mr. Tat Wattanamethee, her architect friend, talked about the conservation of the house.

“Conservation of the house also aimed for generating income and benefits for investor.”

New functions, therefore, comprise accommodation rooms on upper floors, and local crafts shop on ground floor. The place will open for visitors who can enjoy and learn from the house.



การอนุรักษ์

“การกันห้องนี้ ถ้าเป็นของเดิมก็จะมีห้องแค่ด้านที่ติดกับโรงเรียนครับ แล้วก็ถ้าเป็นห้องนี้ เราก็กั้นเพิ่มขึ้นมาทีหลัง ส่วนฝ้าเพดาน เราก็กั้นเปลี่ยนฝ้าเพดานใหม่ เราเห็นว่ามันจะเป็นอาคารที่เปิดสาธารณะมากขึ้น เราก็กั้นฝ้าขึ้นไปชิดตัวโครงหลังคาเลยครับ”

“ที่เปิดโล่งเพราะว่าอยากให้คนที่เข้ามาดูได้เห็นโครงสร้างอาคารไม้ด้วยค่ะ ถ้าเราปิดทึบไปหมดเลยเหมือนเดิม มันก็จะไม่เห็นโครงสร้างว่าเมื่อก่อนเขากำหลังคาอย่างไร มีโครงสร้างอย่างไรบ้าง”

เมื่อถูกถามถึงความคุ้มค่าของการบูรณะอาคารเก่าที่ค่าใช้จ่ายสูงกว่าการรื้อแล้วสร้างใหม่

“จุฬหอยไม้ไผ่อก แต่ผมก็คิดว่ามันเยอะกว่าที่คาดการณ์ไว้ (ยิ้ม) อืม มันก็แล้วแต่กระบวนการมากกว่า ถ้าซ่อมเยอะก็แพงกว่า ถ้าซ่อมน้อยก็ไม่แพงเท่า แต่หลักๆ คือ คุณค่าของบ้านที่เรารักษา กับบ้านที่สร้างใหม่มันไม่เท่ากัน มูลค่ามันเทียบกันไม่ได้”

“มันก็เหมือนว่าเรามีเรื่องเล่าต่อได้ ไม่ใช่ว่าเป็นบ้านใหม่ แต่ว่าอันนี้เหมือนมีประวัติที่ยาวนาน ถ้าเกิดมันไม่มีภาพไม่มีหลังนี้เลย คนรุ่นหลังก็จะนึกภาพไม่ออกว่า บ้านไม้เรือนคหบดีของจังหวัดสกลนครมันหน้าตาเป็นอย่างไร มันก็มีคุณค่า”

สุดท้าย จุฬหอยสุขสมัยยังฝากถึงคนรุ่นหนุ่มสาวให้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมช่วยกันอนุรักษ์มรดกสมบัติของเมือง

“การรักษาเมืองดูมันจะขาด ขาดก็คือว่า กลุ่มหนุ่มสาวนี่จะไม่สนใจในการที่จะลงมาทำ เพราะฉะนั้นก็เลยปล่อยให้ปลະเลยมรดกบรรพชนไป ยกตัวอย่างบ้าน อันนี้มันมองเห็นชัด แต่นี่ถ้าไปจำลองเป็นเมือง เพราะฉะนั้นคนหนุ่มสาวทั้งเมืองนี้แหละที่อยู่ ก็ต้องมาเจ้าก็เจ้าการ มาจัดการ ต้องออกมา แต่ยังไม่ยอมออก เขาจะใช้ประโยชน์ แต่เขาไม่มาเริ่มต้นทำ มันจะได้ใช้ประโยชน์หรือ ถ้าจะอนุรักษ์กันไว้ คนทั้งเมืองต้องช่วยกันนะครับ เพราะว่ามันเป็นสมบัติของเมือง”

Conservation

“Conservation concept aims to preserve 100% of the façade, whereas additional parts may be added to the rear to serve new functions e.g. kitchen, toilets.”

“New rooms will be made by partitioning ceilings will be raised to the roof structure level.”

“I want to show the roof structure to show construction techniques of the past.”

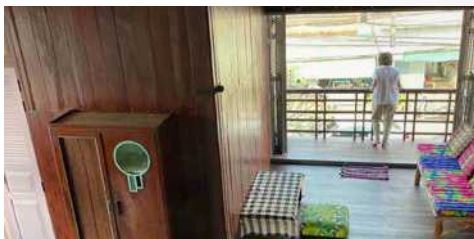
On the cost of conservation, which appears to be higher than demolition and building new house, the architect said:

“Uncle (Mr. Suksamai, the present owner) did not say about the cost, but I think it depends on the degree of repair anyhow, the main thing is the value of the house we conserve, which is much greater than new house. They are not comparable.”

“The house has story to tell it has history. Without this house, new generations will not be able to imagine how the house of wealthy people of Sakon Nakhon’s look like.”

Finally, Mr. Suksamai urged the young generation to help conserve the town’s heritage.

“It seems we still lack the young people who work on it so the heritage is neglected. I’d like to call forth all the young people to come and help, to begin conservationconservation is the mission of all townspeople because it is the town’s heritage.”





วังพิพิธภักดี อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

สัมภาษณ์ ๒๓ มกราคม และ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓

วังพิพิธภักดี เป็นสถาปัตยกรรมอิทธิพลตะวันตก มีอายุประมาณร้อยปี โครงสร้างอาคารเป็นคอนกรีต แต่ฝาผนังเป็นไม้ ประดับลวดลายจลุ ประติมากรรมรดกสถาปัตยกรรมแห่งนี้มีความโรแมนติกแฝงอยู่

Phiphitphakdi Palace is a European influenced style architecture, dated 100 years approximately. The house is concrete-structure with wooden panels decorated with wood openwork. Apart from delicate features, the place has a romantic history.



มรดกและความรัก

วาตุภรี คาสิกกุล สถาปนิกคนสายบุรี ผู้เห็นอาคารวังพิพิธภักดีมาตั้งแต่จำความได้ สำหรับวาตุภรี มรดกก็คือของมีค่าที่เชื่อมไปด้วยความรัก

“ผมรู้สึกว่ ถ้าสมมติว่าเป็นแค่ของมีค่า แล้วไม่ได้ส่งรักไปด้วยสุดท้ายแล้วมรดกก็จะหลุดแค่อีกรุ่นหนึ่ง แล้วไม่ได้ส่งต่อครับ จริงๆ แล้ว มรดกก็คือความรัก”

“จริงๆ คนจะเข้าใจผิดกันว่า ที่นี่คือวัง จริงๆ แล้ววังนี่จะเป็นอีกที่หนึ่ง คืออยู่ตรงข้ามของอาคารหลังนี้นะครับ ที่นี่ถูกสร้างเพื่อเป็นเรือนหอ เป็นเรือนหอของลูกหลานเจ้าเมืองพูดง่าย ๆ ก็คือเป็นแค่บ้าน แต่ว่าด้วยลักษณะที่โดดเด่น แล้วก็สถาปัตยกรรมที่สวยงามนี่ หลายคนก็จะเข้าใจผิดว่าเป็นวังจนสุดท้ายเขาก็เรียกวังกันครับ”

“แปลนของอาคารหลังนี้ คล้ายๆ เป็นแบบมาตรฐานทรงยุโรปในสมัยนั้นนะครับ แต่ว่าเสริมแต่งความเป็นมลายู ก็คือเป็นพวกลวดลายดอกไม้ที่ไม่ใช่ลวดลายสัตว์ตามหลักศาสนาอิสลามนะครับ และก็มุขของอาคารนี้ก็ยังหันไปทางทิศตะวันตกอยู่ ก็คือเป็นที่สำหรับการละหมาดนะครับ”

Heritage and love

Warit Kalikkul, architect, native of Sai Buri, who has known the place from his first memory, sees the heritage as a valuable place full of love.

“I feel that if it is only valuable object, passed down without love, eventually it would stop at the next generation, it won't be handed down further. Heritage is, truly, love.”

“People mistook this place as the palace, actually, the palace was located opposite to this building. In fact, this house was built as bridal house for children of the Lord, simply put, it was merely a house. However, with outstanding and beautiful architecture, many people thought it was the palace until it has been called ‘palace.’”

“The planning is similar to the European style buildings of those days added with Malay style decorations, mainly floral designs because we do not make images of animals due to our Islamic beliefs. The porch faces the west, direction of prayer.”

พลังหญิงทอผ้ากรมทอสาบบุรี

คุณอรพ็องหะ วันมะฮุด (ชื่อภาษาไทย วราภรณ์ ภักธารัตน์) ผู้นำชมรมกลุ่มมุสลิมะฮะ มีสมาชิกส่วนมากเป็นคนเกษียณอายุ แต่เดิมชมรมใช้พื้นที่ของมัสยิดตะลุบันในการประกอบกิจกรรม เช่น เชิญวิทยากรบรรยายธรรม รวบรวมหนังสืออ่านดูเรื่อง ต่อมาเมื่อสมาชิกมีมากขึ้น สถานที่เดิมเลยคับแคบไป

“... พอเขาประกาศขายบ้านวันนี้ ทุกคนก็เห็นควรว່น่าจะซื้อ นอกจากเราทำสถานที่เรียน หรือว่าพบปะ แล้วก็เป็นการอนุรักษ์บ้านนี้ด้วย เพราะตอนที่เขาประกาศขาย ก็จะมีกลุ่มพ่อค้าสนใจจะซื้อหลายราย จะซื้ออาคาร แล้วจะทำเป็นอาคารพาณิชย์ พวกเราก็ยิ่งเสียใจ ถ้าเกิดอาคารนี้โดนซื้อ ก็ประชุมกัน ทุกคนก็เห็นด้วยว่า อยากจะซื้อบ้านนี้”

คุณอาบัส พงศ์ประเสริฐ หนึ่งในสมาชิกกลุ่มเล่าว่าเป็นการคิดร่วมกับของหลายๆ กลุ่ม โดยมีแกนนำเป็นกลุ่มผู้หญิงขับเคลื่อนจนบรรลุผล

“พื้นที่แห่งนี้มีมรดกทางวัฒนธรรมที่มากมาย แล้วยังคงอยู่ บ้านหลังนี้ประมาณร้อยปีนะ มันอยู่คู่เป็นแลนด์

มาร์กของคนที่นี่ แล้วถ้าวันหนึ่งมันถูกรื้อขึ้นมา นี่คือที่บอกว่า “มรดก” มันก็หายไป ซึ่งเป็นอะไรที่น่ากังวล น่าเป็นห่วงมากในตอนนั้น”

การระดมเงินทุนโดยการยืมเงินจากชาวบ้านเพื่อมาซื้ออาคารราคาสิบล้านห้าแสนบาท ใช้เวลาเพียงสองสัปดาห์ และปลดหนี้ได้ภายในเวลา ๔ ปี

“ก็โชคดีมากๆ ไม่เคยมีปรากฏการณ์แบบนี้ โดยที่ร่วมมือร่วมใจกับกลุ่มมุสลิมะฮะ คือผู้หญิงทั้งนั้นเลย เห็นตระเวนขอยืมเงินกับชาวบ้าน แต่ว่าเราก็ทำสัญญากันว่า ใครยืมเท่าไรๆ ใครที่เดือดร้อนก่อน เราก็จ่ายไปก่อน ถ้าไม่เดือดร้อน เราก็ทยอยไปเรื่อยๆ จนหมด”

“ระดมทุน ทำอาหาร เราทำข้าวต้ม เชิญชาวบ้านให้มากิน ที่นี้ก็บริจาค เชิญคนเป็นพัน ครั้งแรกก็ได้ล้านกว่า พอครั้งที่สองได้ประมาณเจ็ดแสน ครั้งที่สามก็ได้ล้านนึงอีก ก็เชิญหมดเลยละ ศาสนาพุทธก็เยอะ ในสายบุรีเขาก็อยู่คล้ายพี่น้องกัน”



Women power in reviving Sai Buri's heritage

Ms. Rofiah Wanmahmut (Waraporn Phathrathikun), leader of Muslimah Club whose member comprises mainly retired people related that, formerly the club held activities e.g. lectures, Koran reading gathering, etc. in Taluban Mosque but, later, the expansion of the club made the place too crowded, therefore...

“...When the house, this palace, was put up for sale we decided to buy it for our activities as well as to preserve the house. Many businesspeople were interested to buy they would tear it down and build shop house instead, so we really concerned about it. We held a meeting and everybody agreed to buy this house.”

Mr. Anat Pongprasoet, a club member, related that the decision was made by members, whose leaders were women who carried out the project until successfully completed.

“This is a place which is rich with cultural heritage, the house is 100 years old a landmark if it was torn down the “heritage” would be lost that was a serious point that we were worried so much at that time.”

Funding of 10,500,000 baht was raised within 2 years by borrowing from community people, and the loan was repaid within 4 years.

“We were so lucky, there had never been such phenomenon that all Muslimah, the women/ walked around to borrow money from people and we promised that whoever was in

need of the money we would repay them first, we repaid the loan little by little until the debt was cleared off.”

“We held fund raising parties, cooked the rice salad invited people to join the party and make donation invited some thousand people, the first time we raised a little over one million. The second time we got around seven hundred thousand, third time around one million. We invited all, a lot of Buddhists also came because in Sai Buri we live together like siblings.”



มองเก่าให้ใหม่ เพื่อชาวสายบุรี

จากเรือนหอเมื่อเกือบร้อยปี มรดกความรักนี้ได้กลายเป็นมรดกของชุมชนชาวสายบุรีที่ตั้งใจให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่ไม่ได้จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา และรักษาไว้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไป

“...ก็เริ่มเล็งเห็นประโยชน์ว่า อาคารหลังนี้มีมันไม่ได้ใช้แค่เป็นที่เรียนศาสนาแล้ว มันเป็นที่ให้องค์ความรู้ให้กับชุมชนได้ เป็นที่แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองสายบุรี ตอนนี้ก็เริ่มมีทางราชการเขามาสนับสนุนงบประมาณครับ แต่ว่ายังไม่ได้นับสนับสนุนงบประมาณในเรื่องของการบูรณะนะ แต่ว่าสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารใหม่ใกล้ๆ จะใช้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยอาคารหลังเดิมนี้อาจจะบูรณะ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้อีกแบบหนึ่งนะครับ”



Refocus heritage for Sai Buri people

The 100-year-old bridal house, the heritage of love, has become Sai Buri's community heritage that transcends the boundary of nationality and religion.

“This house is not only a place for religious study but has become a learning centre for the community on the history of Sai Buri. Recently the government has contributed funds for building a new learning centre nearby as for the original house, it may be conserved and renovated to be used as a museum, another kind of learning centre.”



เสน่ห์มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

“บ้านที่นั่นมันแบบ ๒๐๐ หลัง ๒๐๐ แบบเลย มันมีทุกยุคเลย เป็นที่ศึกษาวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมในอดีตได้ดีมากไล่ตั้งแต่บ้านจีนโบราณ มายุคชิโน ยุคชิโนสงขลา ยุคอาร์ตเดโค ยุคโมเดิร์น อยู่ที่นี่หมด สร้างสรรค์มาก ลานกลางบ้านแต่ละหลังก็คิดมาตบใจกัน มันไม่ได้ถูกสร้างเป็นห้องแถวเป็นชุดเหมือนกันหมด แต่ที่นี้คุณมาอยู่ศึกษาได้เป็นปีก็ไม่หมดนะ เพราะว่าทุกหลังถูกคิดใหม่หมดเลย ช่างจีนโบราณที่นั่นสมัยดี เพราะว่าเขาใช้วัสดุธรรมชาติ แล้วก็ไม้เยอะ มีความพอดี แล้วก็ก็เป็นบ้านจีนโบราณที่ยิ่งเก่าก็ยิ่งสวย อย่างที่เห็นนี่ วัสดุ มันอย่างนี้ เราคิดว่ามันเป็น Organic Architecture เหมือนกับที่เราชอบบ้าน Fallingwater นะ แต่ว่าจริงๆ แล้วมนุษย์มันก็ได้มีแคร์ธรรมชาติไป มันมีวัฒนธรรมด้วย งานที่มิกซ์กันอายุพวกนี้มันมีเสน่ห์”

คุณเป็ ปกรณ์ เนมิตมานสุข สถาปนิกกายภาพชาวสงขลา แม้จะเกิดและโตที่กรุงเทพฯ แต่เมื่อได้กลับมาทำงานอนุรักษ์บ้านโบราณ ที่เมืองเก่าของมารดา เล่าให้ฟังถึงความประทับใจในประสบการณ์ใหม่จากการทำงานอาคารเก่า



The charm of vernacular architectural heritage

“Houses here are, 200 houses 200 styles. All styles are present thus it is a really good place for learning the development of architecture, from ancient Chinese house, to Sino, Songkhla Sino, Art Deco, Modern very creative. The courtyards are tailor-made for each house. They are not the same the old Chinese craftsmen had good taste. They used natural materials and appropriate design the older the more beautiful. We think that these houses are organic architecture, as we like the Fallingwater. Human do not concern only nature, there must be culture like these houses, they are charming.”

Mr. Pakon Nemitmansuk, architect who is a native of Songkhla related his impression on his hometown architecture.

Interview: 20th and 21st January, 2020



ไปแข่งกับงานโมเดิร์นหมดเลย แต่เราพยายามปรับเซนต์ว่าสิ่งที่เรากำกับก็เปลี่ยนอายุของงานอนุรักษ์ แต่เราไม่ได้อนุรักษ์แบบว่าแค่เก็บของเก่าไว้ เราใช้ความคิดสร้างสรรค์ ก็เลยทำให้ตรงนี้เราไปชนะงานโมเดิร์นด้วย รางวัลสถาปัตยกรรม ASA Emerging Architecture Silver Medal Award 2017”

คุณเอ้ ปกรณ์ รุจิระวิไล ทายาทชาวสงขลาอีกท่านหนึ่ง เกิดและเติบโตที่เมืองสงขลา เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงของเมืองสงขลาในช่วงสิบปีที่ผ่านมา



“๘-๙ ปีที่แล้ว ๑๐ ปีที่แล้ว จริงๆ มันก็ ไม่มีคนสนใจ ตึกเก่ามากขนาดนั้นครับ รายแรกก็มีทางคุณโก๋ คุณเหมียว ยิบอินซอย ที่เข้ามาซื้ออาคาร แล้วก็ปรับปรุง แล้วก็ เป็นแบบอย่างที่ให้กับคนที่นั่นได้ดูว่า การอนุรักษ์ตึกเก่ามันทำยังไง หรือว่าทำในรูปแบบที่ดีมันเป็นอย่างไง หลังจากนั้นผมว่าเอกชนก็ เห็นคุณค่า แล้วก็เอาตึกเก่ากลับมาใช้งานใหม่ ปรับปรุงการใช้ และ ก็อนุรักษ์เอาไว้ครับ”

มองใหม่ ไม่ลืมเก่า

“มีบ้าน ๒ หลังที่ส่งประกวดของสมาคมสถาปนิกฯ ในงานสถาปนิก ปี ๒๕๕๕ ครับ แล้วก็ได้เข้ารอบทั้ง ๒ หลัง มัน เป็นบ้านแบบสร้างใหม่ แต่เป็นการสร้างใหม่ที่แบบเชิงอนุรักษ์ ดึงบริบทของเมืองเก่า หลังหนึ่งก็ดึงบริบทของทุกยุค คือบ้าน น่ารัก ชื่อบ้านน่ารัก ด้านหลังบ้านของถนนคนนอนกั้น ทุกหลัง จะติดทะเลสาบ”

“อีกหลังหนึ่งก็คือ บ้านเกียดฝั่ง บ้านเกียดฝั่งนี้ เหมือนกับว่าเขารื้อทิ้งไปแล้ว แล้วเราไปทำกลับมา สร้างขึ้นมาใหม่ โจทย์มันยากตรงที่เขาอยากจะใช้ประโยชน์ใช้สอยแบบ ปัจจุบัน บ้านโบราณมันเป็นหลังคารั่ว อะไรแบบนี้ แล้วมันจะ เชื่อมความเป็นจั่วสองอันเข้าด้วยกันได้ยังไง เราใช้ความคิด สร้างสรรค์ในการที่เราทำงานแบบค่อนข้างโมเดิร์นมากมาก่อน เราก็มาผานตรงนี้ แล้วบ้านเกียดฝั่งก็ได้รับเลือกให้ได้รับรางวัล Emerging Architect สถาปัตยกรรมรุ่นใหม่ ซึ่ง

พื้นที่ศิลปะ ในย่านเมืองเก่า

“ปัญหาของบ้านหลังนี้ ครั้งแรกที่เจอก็คือ บ้านค่อนข้างจะขึ้นมากนะครับ ทำให้พวกผนังเป็นรอยบวมของสี ผมก็เลยคุยกับช่างว่า เอ๊ะ เราจะทำยังไงดี ประกอบกับว่าตอน นั้นตอนที่รื้อหลังคาบ้านออกมา เพื่อซ่อมแซมใหม่ พอมันแสงเข้ามาเออะๆ รู้สึกว่า ความชื้นในบ้านมันจะออกไปหมดเลย ก็เลยทำการย้ายบันไดนะครับ จากตรงกลางบ้าน ก็ย้ายไปอยู่มุมข้าง ฝั่ง หลังจากนั้น floor การไหลเวียนในบ้านก็เปลี่ยนไปเลยครับ”

ปัจจุบัน a.e.y. space ได้จัดกิจกรรมทางด้าน ศิลปะมาเป็นเวลา ๘ ปีแล้ว และมีจุดมุ่งหมายทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน เช่น การทำเวิร์กช็อป กอล์ฟ และการฉายหนัง นอกจาก documentary club แล้วยังได้รับความร่วมมือจาก หอภาพยนตร์ นำหนังไทยเก่ามาฉาย ให้ผู้สูงอายุในชุมชน หรือ คนที่เคยมีความรู้สึกอยากจะทำสวนวาด

Art venue in the old town

Mr. Pakorn Rujiravilai was assigned to the restoration of an old building to be used as an art venue called a.e.y. space.

“The first problem I found was that the house contained high moisture that the wall paints were swollen, then I noticed that, during the restoration, when roof tiles were removed, the moisture and humidity inside was gone, so I had the stairs moved from middle of the house to one corner, which greatly improved the air flow.”

a.e.y. space has been organizing art activities for 8 years up to the present. The activities focus on community participation e.g. workshops, talks, documentary club, and showing old films by cooperation with the Film Archive.



คนเมืองเก่าสงขลา กับ การพัฒนาไปสู่เมืองมรดกโลก

เอ๋ ปกรณ์: “สงขลาเมืองเก่านี้ครับ จริงๆ ต้องยกเครดิตให้ภาคเอกชนหมดเลยนะครับ ในการที่ทำอะไรก่อนภาคของราชการ เหมือนอย่างโรงสีแดง ถ้าในสมัยอดีต ก็คือเป็นโรงสีข้าวสมัยก่อน ปัจจุบันก็ยังมียังมีขายสินค้าอยู่บ้าง แต่ว่าหลักๆ แล้วก็ใช้เป็นสถานที่และที่ทำการของภาคคนรักเมืองสงขลาสมาคมครับ ก็เป็นเอกชนรายแรกๆ ที่เปิดโรงสีแดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม แล้วก็ริ้นงานของเมืองผ่านทางภาคคนรักเมืองสงขลาครับ”

ภาคคนรักเมืองสงขลาสมาคม ก่อตั้งขึ้นโดยภาคประชาชนที่หวังพัฒนาเมืองสงขลาเป็นเมืองท่องเที่ยว เป็นเมืองแห่งความสุขของผู้คน และมีธงที่จะนำเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลก คุณสืบสกุล ศรีสุข ผู้อำนวยการฯ คนปัจจุบันบอกเราถึงเป้าหมาย

“มีแต่ข้อดี ไม่มีข้อเสียเลยครับ เหตุเพราะว่าสงขลาเป็นหัวเมืองทางภาคใต้ของประเทศไทยและเป็นเมืองที่มีร่องรอยประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน สงขลามีเมืองยุคที่มีอายุกว่าพันปีชื่อว่า ยุคสะทิงปุระ หรือสะทิงพาราณสี ที่มีมาก่อนกรุงสุโขทัย และเราก็มียุคสมัยที่พี่น้องมุสลิมเป็นเจ้าของที่คนทั้งโลกเมื่อเดินผ่านเส้นทางเรือแควนี้ เขาจะยกย่องให้เป็นเมืองแห่งป้อมปราการของเอเชียอาคเนย์ยุคสงขลาซึ่งโกโร่ หลังจากนั้นก็มีเมืองยุคที่คนจีนเป็นเจ้าของ ยุคสงขลาแหลมสน มาถึงยุคปัจจุบันนี้ ยุคเมืองสงขลาบ่อหยาง ความสวยงามของสงขลาที่สามารถวัฒนธรรมหลอมรวมอยู่ในเมืองนี้ คิดว่ามันสามารถจะทำให้เมืองสงขลาเป็นเมืองจำลองเมืองสันติภาพได้เมืองหนึ่งเลยนะครับ”

“ถ้าเราทำสำเร็จนะครับ นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกก็จะมาเดินกันที่สงขลา สงขลาจะเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนในการท่องเที่ยวตรงนี้ แล้วเมื่อถึงวันนั้น ภาคใต้จะได้รับการพัฒนายกระดับในทุกมิติ”

คุณเอ๋ ปกรณ์ : ผมไม่ได้มองว่าเป็นมรดกโลก มันจะดีหรือเปล่า ผมแค่มองว่า เรามีทัศนคติตรงกันว่า อยากรพัฒนาให้มันดี แต่ว่าครั้นมันจะไปถึงหรือไปไม่ถึง มันเป็นเรื่อง

Songkhla Old Town, Songkhla: People, Town, and Heritage Conservation

ของปลายทาง แต่ว่าในระหว่างทาง ผมอยากดู process การปฏิบัติมากกว่า ถ้าทุกคนมีแนวร่วมเดียวกันอย่างนี้ อย่างน้อยเขาก็จะไม่มีการทำลายเกิดขึ้น แล้วก็รักษาพวกวิถีชีวิตเก่าๆ ให้ได้ ผมว่าแค่นี้ก็เพียงพอแล้ว ต่อให้จะได้ไม่ได้ มันก็เป็นเรื่องของอนาคต



People of Songkhla old town and the development of the town towards World Heritage

Pakon R.: “For Songkhla old town, we have to give credit to private sector which initiated all actions before the public sector like the Red Rice Mill, an old rice mill that is still used for transporting rice but mainly it is the house and office of Songkhla Heritage Trust. This

is one of the private owners who opened the rice mill for tourists and has operated the old town activities.”

Songkhla Heritage Trust has been founded by private people who wanted to develop Songkhla as a tourist destination, a town of happiness, and a World Heritage town in the future. Mr. Suebsakul Srisuk, Director of Songkhla Heritage Trust, expressed his opinion:

“I see only good points. Since Songkhla is an important town of the South with long history. We have evidence of a town dated over 1000 years, Sathingpura or Sathingvanarasi that existed before Sukhothai. Evidence of a Muslim sultanate that travelers all over the world in the maritime route knew as the fortress town of Southeast Asia called Singora. Then the town governed by Chinese rulers which is called Songkhla Laem Son, to Songkhla Bo Yang, the present town. The beauty of Songkhla lies in the integration of 3 cultures. I think Songkhla can be seen as a model of peace.”

“If we are successful, tourists from all over the world will be walking in Songkhla. Songkhla will be the centre of tourism, and the South will be developed in all dimensions.”

Pakon R.: “I don’t see the status of World Heritage as good or bad, but we all agree that we want to develop the town as much as we can. Whether we achieve it or not, it’s the end of the way, but I prefer to see the process along the way. If everybody has the same goal, there will be no damaging, destroying. Old way of life will be maintained, that’s enough for me. To be or not to be World Heritage, it’s in the future.”

วิถีเก่าๆเสน่ห์ของเมืองเก่า

อ.มงคล : “ตระกูลเราก็อะไรที่เป็นเรื่องต่างๆ อยู่ในสงขลา เสน่ห์จริงๆ ของเมือง ก็คือความเป็นทุกๆ วัน การท่องเที่ยว หรือที่มันช้าลงหน่อย มันจะช่วยให้เราได้เห็นตอนเช้า เขามานั่งกินกาแฟกัน คนขี่มอเตอร์ไซด์ผ่าน เขายังตะโกนทักกันเลย ซึ่งพื้นที่พวกนี้คือพื้นที่ทางสังคม ร้านน้ำชาในสงขลา ตอนเช้าๆ จะมีกลุ่มคนต่างวัย มันเหมือนกับรายการโทรทัศน์ ตอนเช้าที่มาสื่อสารกัน แต่เป็นการสื่อสารสองทาง เพราะฉะนั้น เมืองทุกเมืองนี้ ถ้าคิดจะทำให้เมืองมีชีวิตอยู่ได้ พื้นที่ทางสังคม สำคัญมาก แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยเข้าใจใจ ก็ทำแต่กายภาพ ก็คือชอบสวย คุณแค่เห็นความสวยของตัวรูปธรรมของเมืองแค่นั้นเอง”

ป้า้วย ยุพิน เกียรติโชติชัย อายุ ๘๐ ปี เจ้าของร้านกาแฟเก่าแก่ ฮับเซ่ง เล่าถึงเสน่ห์ของเมืองเก่าที่สืบทอดมา ๒ รุ่นแล้ว ตั้งแต่รุ่นคุณพ่อ

“คือเมื่อก่อนป้า้วยเกิดมาก็เห็นพ่อแม่ขายกาแฟแล้ว สูตรดั้งเดิมถึงนั้นแหละค่ะ พ่อป้า้วยเสียชีวิตตั้งแต่ป้า้วยสิบกว่าปี แม่กับป้า้วยก็สืบต่ออีกทีนี่ค่ะ ลูกค้าประจำทั้งนั้นสนิทกันมาก สิบๆ ปีก็มี บางคนพอมานึก ลูกมาทักต่อค่ะ”

ลูกศิษย์ สุรจักษณ์ เจริญสิน: “คือพ่อพามากันอาหารเช้า เกือบทุกเช้าก่อนจะไปโรงเรียน ๘-๙ ขวบก็มาแล้วคือบรรยากาศเหมือนเดิมอะ ก็ซาร้อนกับชาอ้อ คือชาที่ไม่ใส่นมใส่แต่น้ำตาล แล้วก็ขมมปังปังกับสังขยา เพราะว่าสังขยาเป็นของอร่อยที่สุดที่ร้านนี้ เป็นสูตรเขาเอง แล้วทำมาตั้งแต่สมัยพ่อ แล้วก็ไม่หวานมาก ใช้วัตถุดิบมีคุณภาพ”

Old way of life, the charm of the old town

Mr. Mongkol Chanintornsongkhla, university lecturer : “Our family has been working in building and crafts in Songkhla. The charm of the town is in its daily life, slow



life that we see early morning people come to drink coffee, greeted by people who rode motorcycles passing by, it's social platform. Morning coffee houses in Songkhla are gathering places for people of all ages like tv programme, but it's two-way if we want to make a town alive, social platform is very important but most people don't understand, they only make the appearance beautiful then you see only the tangible beauty of the town.”

Aunty Buai, Mrs. Yuphin Kiatchotchai, 80-year-old lady, the 2nd generation owner of an old coffee house 'Hap Seng', one of the charms of the old town.

“I saw my parents run the coffee house from the time I was born, all are original recipes. Father passed away when I was in early teens then my mother ran the shop. Most are regular customers, very close decades, father came, then children came.”

Uncle Sit, Mr. Surawut Charoensin : “My father took me to have breakfast here almost everyday before school from 8-9 years old, the atmosphere is the same hot tea and tea without milk, toast and kaya, which is the signature here. Their original recipes made from the time of their father, not too sweet quality ingredients.”

มรดก คือ...

ป้าบ่วย: “มรดกเธอ มันมีหลายอย่าง เหมือนคุณพ่อนี้สืบทอดมาเป็นมรดกของป้าบ่วยต่อ ทำมาหาเลี้ยงชีพก็เรียกมรดกใช่ไหม”

Heritage is...

Aunty Buai: “Heritage, many things. Like my father’s shop handed down to me for making a living, this is also called heritage, isn’t it?”



สงขลาจะได้เป็นเมืองมรดกโลก ???

ป้าบ่วย: มันยาก ป้าบ่วยว่า จะเอาตรงไหนล่ะ คิดดูสิ จะเอาตรงไหน สงขลาจะเอาตรงไหนเป็นมรดกโลก มันไม่เหมาะตรงไหนเลยสักอย่าง ป้าบ่วยว่ามรดกโลกต้องเก่าแก่ และมีคนนิยมมาเที่ยว นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวกันเยอะ ใช่ไหม นั่นแหละ บ้านเรามีอะไร โรงสีแดงก็ไม่ม่อะไร”

ป้าสมบุญ ร้านไอติมยิว: “ก็ดีเหมือนกันนะ คนจะได้นิยมชมชอบสนับสนุนค่ะ”

ลุงศิษย์: “ผมว่ายังอีกนานนะ เพราะว่าความพร้อมก็ต้องพัฒนาคนก่อนปะ ให้คนส่วนมากรู้ปัญหา รู้ซึ่ง แล้วยังมีการพัฒนาที่จะไปสู่มรดกโลก เขาจะได้รับอะไรบ้าง แล้วจะมีผลดีผลเสียอะไรกับเมืองของเราบ้าง คือให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบในบ้านเมืองของตัวเอง แล้วยังเห็นความสำคัญที่บ้านเมืองของตัวเองก่อน คือเริ่มตรงนี้”

Songkhla to be World Heritage town???

Aunty Buai: “It’s difficult, I think. What would you take as World Heritage. There’s nothing which is suitable. I think World Heritage must be old and people like to visit, lots of tourists, like that. Our town has what? The Red Rice Mill is nothing.”

Aunty Sombun, Yew Ice Cream Shop : “Good, so people can admire the town. I agree.”

Uncle Sit: “There’s still a long way to go, I think. Due to readiness we have to develop people first to make people really understand problems and know what they will get in developing the town to World Heritage, the pros and cons let local people take part and be responsible for their town, see the importance of their town, this is where it should begin.”

มรดกและความขัดแย้ง

อ.มงคล: “ก็คือมันเป็นเรื่องของความคิดนะครับ คิดจากด้านหนึ่งไป กับคิดจากอีกด้านหนึ่งมา เสร็จแล้วพอมา เจอกันนี่ มันก็ต้องการการปรับ เราคิดไม่ตรงกัน แต่เราไม่ใช่ ศัตรูกันนะ ไข่ม้อย เราแค่คิดไม่ตรงกันแค่นั้นเอง เราแค่คิดว่า เออ เราต้องแย้งจากข้างใน แล้วใช้คนข้างในดูแลตัวพื้นที่เอง นะครับ ไม่ใช่แย้งจากข้างนอก แล้วก็ทำมาสเตอร์แพลน แล้วก็ มากำหนดกฎเกณฑ์ ซึ่งตรงนั้นรัฐแต่จะมีการต่อต้าน รัฐแต่จะ มีความขัดแย้งเกิดขึ้น คือคนต้องรู้จักคำว่า มรดก ก่อน และเป็นมรดกที่ค่อยๆ เป็นระดับ ระดับไป สิ่งสมความเข้มแข็งของ การเป็นมรดก แล้วมันจะเป็นจังหวัด มันจะเป็นประเทศ มันจะ เป็นโลก สิ่งเหล่านี้มันมาเอง”

อ.สืบสกุล : “มันก็มีหลายกลุ่มนะครับ ถ้ากลุ่ม ที่เข้าใจถึงปัญหาภาคใต้ คนกลุ่มนี้เขาจะเข้าใจ แล้วเขาจะ สนับสนุนเราเต็มที่ อาจจะให้เราถึงตรงนั้น แต่คนบางกลุ่มที่ เขายังต้องการที่ไม่อยากจะให้ไหลคนที่มรดกโลกนะครับมาจูนวาย กับเมือง กลุ่มนี้ก็ยังมีครับ เพราะฉะนั้นขณะนี่เราก็กำลังที่จะ เดินผ่านะครับ ฝ่าเรื่องราวเหล่านี้เพื่อจะหาจุดรวมกันให้ได้ ก็คิด ว่าสักวันหนึ่งนะครับ ทุกกลุ่มก็คงจะมาหลอมรวมกัน ในกาที่ จะขับเคลื่อนสงขลาสู่มรดกโลกครับ”

เป็ ปกรณ์: “ถ้าได้มรดกโลก ก็เป็นสิ่งที่ดีครับ ช่วง ที่ผมมาอยู่แรกๆ เมืองมันเงียบมาก ถ้าไม่ได้เป็นเมืองท่องเที่ยว ถ้ามันเป็นเหมือนเมื่อ 9 ปีที่แล้ว มันก็ค่อยๆ พังทีละหลังสอง หลังนะ เพราะว่ามันเป็นบ้านร้างนะ เราอาจจะไม่เหลืออะไรเลย บางทีคนที่นี่ก็ต้องแหกนไปที่กรุงเทพฯ เขาก็อาจจะกลับมา หาบ้านเก่าต้นตระกูลเขา แล้วก็ทำธุรกิจอะไร ถ้ามันเกิดอย่างนี้ ทุกๆ เมืองนะ PM 2.5 มันจะค่อยๆ เขาเนะ เราต้องแก้ที่ต้นเหตุ ตรงนี้ ผมก็เลยคิดว่ากาการเป็นเมืองท่องเที่ยว เป็นเมืองเดียวที่ เมืองเก่ามันทำให้มีคุณค่า พอมีคุณค่าขึ้นมา คนก็จะเริ่มอนุรักษ์ ถึงเมื่ออนุรักษ์ถูกผิดบ้าง ด้วยมูลค่าของบ้านที่ตอนนี้มีราคาสูง มากแล้ว เพราะเป็นเมืองเก่าที่ติดทะเลสาบ แล้วก็มีย่านโบราณที่ สวยมาก เป็นแห่งเดียวในเมืองไทยที่มีบ้านจีนโบราณเยอะขนาด นี้ เดี่ยวศิลปินเก่งๆ สถาปนิกเก่งๆ ดีไซน์เนอร์เก่งๆ ก็ต้องแห่ กันมา คิดว่ามันก็คงออกมาในรูปแบบที่สวยงามและก็มีรสนิยม

เอง ก็เลยคิดว่ากาการที่เป็นมรดกโลก แน่นนอนก็ต้องเป็นเมืองท่องเที่ยว อยู่ที่เราจะจัดการยังไงกับมันเท่านั้นเอง”



Heritage and conflicts

Mongkhon: “It’s the way of thinking, from one side to the other and we have to adjust to find middle way even though we don’t think the same, we are not enemies. I think we have to be strong from the inside, not outside. Making the master plan, setting regulations, I think, will only cause resistance and conflicts. People have to know what heritage is gradually develop and strengthen the heritage, then it will become the provincial, national, and world heritage, they will naturally come.”

Suebsakul : “There are many groups the groups which understand problems of the South are those which totally agree and give us full support, but there are also those who do not like to have regulations imposed on the town so we are moving forward to get through these challenges, to find consensus I think one day every group will join hands in driving Songkhla towards World Heritage.”

Pakon R.: “It’s good if Songkhla is inscribed as World Heritage town. When I first came, the town was so quiet. If it hadn’t become a tourist town, like 9 years ago, the old houses fell down one by one because they were deserted, we would have nothing remain. Some people who moved to Bangkok could come back to see their ancestor’s houses and create business. I think if this happens to every town, the problem of PM 2.5 will decrease. It’s to solve problem from the source. I think that being a tourist town makes the old town valuable. When people see values, they begin to conserve. Even though

conservation is correct or not correct, the value of the houses has become much higher, especially since these are houses by the lake. This is the only town with highest number of ancient Chinese houses. Great artists, architects, designers will be attracted here then the town will become more beautiful and tasteful. Being World Heritage will lead to tourism, it only depends on us how we manage it.”



ตุ๊กล่า่ง กับ มรดกจากแผ่นดินไทยอีสาน

สำหรับตุ๊กล่า่ง (แก่นคำกล้า ฟิลาน้อย นักพัฒนาพันธุ์พืช หัวหน้ากลุ่มชาวนาไทยอีสาน) มรดกที่มีอยู่ถือเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิตจะเป็นเรื่อง ที่ดิน และองค์ความรู้เรื่องการจัดการพื้นที่ทางการเกษตร หรือองค์ความรู้ในการจัดการชีวิต เช่น ศาสนา ตุ๊กล่า่งก็มองว่าเป็นมรดก มรดกที่มีชีวิตก็จะเป็นเรื่องพันธุ์กรรมพืช พันธุ์ข้าว พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ตุ๊กล่า่งมีความตั้งใจที่จะเก็บรักษาสายพันธุ์ข้าวพื้นเมืองทั้งหลายทั้งที่มีคุณภาพ และที่ไม่เหมาะที่จะปลูกแล้วในปัจจุบัน เพื่อตอบแทนคุณข้าวที่เคยหล่อเลี้ยงบรรพบุรุษเรามาตั้งแต่อดีตกาล ตลอดเส้นทางและกระบวนการรักษาพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ตุ๊กล่า่งกับคุณพ่อได้ริเริ่มทำเป็นต้นมา ทำให้กินพบข้อดีหลายอย่างของพันธุ์ข้าวพื้นเมือง รวมถึงการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์ข้าวอย่างจริงจัง...



Tu Lang and Heritage of Tai Isan

Tu Lang (Kankhamla Philanoi, plant breeder, leader of Chaona Tai Isan (Tai Isan -the northeastern Thai- Farmers) Group) sees that heritage, in terms of nonliving things, include land and knowledge in agricultural area management as well as knowledge in life management, for instance, religion. On the other hand, living heritage includes life species, for instance, species of rice, plants, and animals. For Tu Lang, she intends to preserve all indigenous rice species, both those which are of high quality and those which are not suitable to be planted at present, as means to show gratitude to the rice that has sustained the lives of our ancestors since the long past. Along the course of time that Tu Lang, with her father, has initiated and worked on this mission, she has discovered several advantageous qualities of indigenous rice species and has successfully founded a network of rice conservators and breeders...



พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขุนละหาร
มรดกวิถีชีวิตของคนสามจังหวัด

สำหรับบางคน บางสิ่งบางอย่างก็ไม่มีคุณค่า บางคนเอากริชไปแลกกับจานเก่าไม่กี่บาท แต่สำหรับผู้ใหญ่รักมิตร และ นิฟาราช นิติธรรม ทายากรุ่นที่ ๔ และ ๕ ของท่านขุนละหาร ประชาเชษฐ์ ผู้ปกครองดูแลชุมชนบ้านกาแดง ตำบลละหาร ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ความผูกพันและซึมซับวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้านั้น อยู่ในสายเลือด ทั้งสองให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาบรรดาศักดิ์ที่บรรพบุรุษสร้างไว้ แล้วสืบทอดส่งต่อกันมา ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของวิถีการกิน ภูมิปัญญา ไปจนถึงของสะสมที่มีเรื่องราว เช่น ภาพวาด ภาพแกะสลัก และกริชแบบต่างๆ...

Khun Lahan Local Museum,
Heritage of the People of Three Provinces

For some, certain things are of no values. Some has keris exchanged with old dishes worth only a few baht. However, for Mr. Rasmin, the Village Head, and Nifaras Nititham, the 4th and 5th generations descendants of Khun Lahanprachachet, the Head of Ban Kadeng village in King Rama V period, local culture has been part of their lives, therefore, they have attempted to conserve local cultural heritage such as food, local wisdom, and ancient objects including paintings, carvings, and kerises of various styles ...



บ้านป้าฉิว ทองโบราณ จังหวัดเพชรบุรี

Pa Chiew House of Ancient Goldsmith,
Phetchaburi

ตระกูลชুবดินทร์ หนึ่งในสามตระกูลช่างทองโบราณแห่งเมืองเพชรบุรี ยังคงมีการสืบทอดมรดกเรื่องการทำทองตระกูลช่างเมืองเพชร โดยเริ่มจากความชอบ ความสนใจของคุณยายฉิว เข้าเป็นลูกมือฝึกฝนเรียนทำทองตั้งแต่อายุ ๑๘ ในบ้านตระกูลชুবดินทร์ ด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบช่างฝีมือที่ต้องใช้ทั้งการลงมือทำเอง ความอดทน และความซื่อสัตย์ในการเรียนรู้ เทคนิคและองค์ความรู้ที่ละเอียดอ่อน ซึ่งนับวันจะจางหายไปกับการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ยังได้รับการถ่ายทอดมาสู่ทายากรุ่นที่ ๒ และ รุ่นที่ ๓ ของบ้านป้าฉิวในปัจจุบัน สำหรับอนาคตของมรดกการทำทองเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการตัดสินใจ เพราะไม่เพียงแต่การฝึกฝนด้านฝีมือ หากแต่รวมถึงอุปนิสัยของช่างทำทองเอง...

Chubodin family, one of the 3 most distinguished houses of goldsmith in Phetchaburi, still continues the heritage of the Phetchaburi goldsmith. The heritage was passed on to Grandmother Chiew who, with her personal interest, worked as an apprentice in the Chubodin goldsmith house since 18 years old. Her apprenticeship began from the fundamental level and developed with patience and integrity in learning and mastering the sophisticate goldsmith techniques, which have gradually declined with time. Fortunately, these techniques have already been handed down to the 2nd and 3rd generations of Ban Pa Chiew Goldsmith House. The future of ancient goldsmith, however, still depends on the future since the success in gold working does not rely only on the training and competency but also the attitude of the goldsmiths themselves...



ภูคราม มรดกครามแห่งภูพาน

Phu Khram, the Indigo Heritage of Phu Phan

สำหรับคุณเหมี่ยว ปิลันธน์ ไทยสรวง ชาวอำเภอภูพาน โดยกำเนิด มองว่าภูมิปัญญาเป็นมรดกที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำเกษตร การอยู่ การกิน การหาอยู่หากิน แม้กระทั่งการอยู่อาศัยก็เป็นปัจจัยสี่ และมรดกของคนภูพานก็คือ ธรรมชาติ แนวคิดทำงานของคุณเหมี่ยวในเรื่องของการทำผ้าย้อมครามและการออกแบบเสื้อผ้า จึงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติในป่าภูพาน และการอนุรักษ์วิถีชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิมของพื้นที่ ทั้งสองอย่างนี้สะท้อนให้เห็นในผลงานเสื้อผ้าภูครามที่คุณเหมี่ยวออกแบบ ร่วมกับเอกลักษณ์เฉพาะตัวของช่างฝีมือในชุมชน...

Khun Meao, Ms. Pilan Thaisuang, a native of Amphoe Phu Phan, sees that local wisdom is an important form of heritage, be it agriculture, way of life, food, and dwellings, which are the four factors of life inclusively. The heritage of Phu Phan people is nature, thus, the concept of work in Khun Meao's indigo dying craft and clothing design emphasizes on conservation of the natural heritage of Phu Phan forest and the indigenous wisdom, which are reflected in her design that also integrates with local crafts identity...

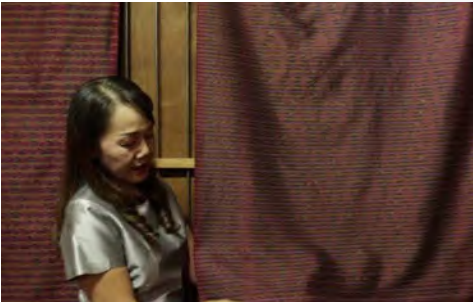


บ้านไหมทองสะเร็น จังหวัดสุรินทร์

Ban Mai Thong Saren, Surin

บ้านไหมทองสะเร็นเป็นหนึ่งในกลุ่มเรือนไหมใบหม่อน เลี้ยงไหมพันธุ์ไหมทองสะเร็นที่ทางกรมหม่อนไหมฯ สำหรับ คนสุรินทร์ ผ้าไหมมีคุณค่าและอยู่ในวิถีชีวิต ประเพณี ไม่ว่าจะ เป็นงานแต่งงาน งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานขึ้นเสาเอก เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต ปัจจุบันความที่ภาวะเศรษฐกิจ สังคมเปลี่ยนไป หลายคนเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น แต่ที่บ้านไหม ทองสะเร็น คุณย์เรียนรู้วิถีชุมชนกับไหม ยังคงการทำอาชีพ เกี่ยวกับผ้าไหม และอนุรักษ์อัตลักษณ์ผ้าไหมสุรินทร์ รื้อฟื้นการ กอแบบโบราณ เพื่อเป็นมรดกให้กับลูกหลาน...

Ban Mai Thong Saren is one of the sericulture groups that cultivates the Thong Saren species of silkworms distributed by the Queen Sirikit Department of Sericulture. For the people of Surin, silk is a valuable cultural heritage that has been part of the way of life and local traditions, for instance, wedding, funeral, housewarming, installing the master column of the house, etc. Nowadays, economic and social change has led many families to change their occupation, however, the Ban Mai Thong Saren Silk and People Learning Centre still continues the work of sericulture, conservation of the Surin silk identity and ancient silk weaving techniques to be transferred to future generation...



พิพิธภัณฑ์อัลกุรอาน จังหวัดนราธิวาส

คัมภีร์อัลกุรอานโบราณที่คัดโดยลายมือ เป็นมรดกประเภทเอกสาร องค์ความรู้ที่ตระกูลของ มาหะมะ มะลุตฟี หะยีสาแม เก็บรักษามาตั้งแต่รุ่นคุณพ่อ ผู้เป็นโต๊ะครูเคยสอนและเขียนตำรา อีกทั้งยังเคยนำตำราของอาหรับจากเมกกะกลับมาเป็นแบบอย่างในการคัดต่อ นอกจากคุณค่าองค์ความรู้ในคัมภีร์ ความวิจิตรของลวดลายกรอบในคัมภีร์ที่มีความโดดเด่น ดึงดูดให้เกิดความสนใจแต่คนรุ่นหลังเป็นวงกว้าง ส่งผลให้การอนุรักษ์ซ่อมคัมภีร์โบราณที่เริ่มจาก ๑๓ เล่ม จนปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มีคัมภีร์โบราณที่ชาวบ้านนำมาฝากให้ดูแลเป็นร้อยๆ เล่ม....

Al-Quran Museum, Nathiwat

The ancient Al-Quran texts written by hand are literature heritage, the knowledge base that the family of Mahmalutfi Hajisameh has preserved since the time of his father, a teacher of Quran who wrote academic books and brought religious texts from Arabian countries as prototype for Quran writing. Apart from the knowledge, the elaborate calligraphy art is an outstanding and attractive feature that inspires people of younger generation. Consequently, conservation of ancient Al-Quran in the museum has expanded from the first 13 volumes to hundreds of volumes that local people gave to the museum for repair and maintenance...



ที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดงานสถาปนิก'๖๔

ท่านผู้หญิงสิริกิติยา	เจนเซน	ที่ปรึกษาทิตติมศักดิ์
นายชนะ	สัมพลิง	ที่ปรึกษา
นายวีระพันธุ์	ชินวัตร	ที่ปรึกษา
นายปฏิกร	ณ สงขลา	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการ ฝ่ายพิธีการ รับผิดชอบ

นายยอดเยี่ยม	เทพธรานนท์	กรรมการ
ศ.กิตติคุณ ดร.สุรพล	วิรุฬห์รักษ์	กรรมการ
พลโท ศยาม	จันทรวิโรจน์	กรรมการ
ร้อยเอก จีทศ	ศรสงคราม	กรรมการ
นายอนันต์	พ่วงสมจิตร์	กรรมการ

คณะกรรมการดำเนินการจัดงาน

ดร.วสุ	โปษะนันท์	ประธานจัดงาน
นางสาววิศมี	รัตนไชยานนท์	รองประธานจัดงาน
		เหรียญก
นายวาทัญญู	เทพพิตติ	รองประธานจัดงาน
นายจุลพร	นันทพานิช	กรรมการ
คุณมนทรา	อุณาภูล	กรรมการ
นายสมภพ	แสงเกิด	กรรมการ
รศ.ดร.มล.ปิยลดา	ทวีปริงษ์พร	กรรมการ
นายวุฒินันท์	จันศิริวานิชย์	กรรมการ
นางสาวกวิศย์	วัชรากัย	กรรมการ
ผศ.ดร.วิมลรัตน์	อิสระธรรมบุญ	กรรมการ
นายสุรยุทธ	วิริยะดำรงค์	กรรมการ
นายไฉจน์	นันทวิชรินทร์	กรรมการ
นายพิเชษฐ	ธิดา	กรรมการ
นางสาววิภาดา	ชาตินันท์	กรรมการ
นางสาวจรีนันท์	ภูมิตนันท์	กรรมการ
น.อ.หญิงอรอุสาห์	เชียงภูล ร.น.	กรรมการ
พ.ต.ท.ปริญญา	เจริญบัณฑิต	กรรมการ
นายสินขจร	นิยมศิริวานิช	กรรมการ
นายธงชัย	ลาภรณ์ชัยวงศ์	กรรมการ
นางกัลยาพร	จงไพศาล	เลขานุการ

คณะผู้จัดทำ

ISBN (e-book)	978-616-7384-43-6
จัดทำโดย	สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
บรรณาธิการ	ดร.เสาวลักษณ์ พงษรา โปษะนันท์
ผู้เขียน	ดร.วสุ โปษะนันท์
	ดร.เสาวลักษณ์ พงษรา โปษะนันท์
	ผศ.ดร.พีรศรี โฟวกอง
	นายวาทัญญู เทพพิตติ
	The Cloud
	ดร.จรัส สุวรรณชาติ
	ผศ.ดร.วรสิทธิ์ ต้นตึ้นพันธุ์กุล
	ผศ.ปริญญา ชูแก้ว
	ผศ.ดร.พินัย สิริเกียรติกุล
	ผศ.ดร.รัฐพงษ์ อังกสิทธิ์
	นางปองขวัญ สุขวัฒนา สาขา
	นางสาววิศมี รัตนไชยานนท์
รวบรวมข้อมูล	นางกัลยาพร จงไพศาล
และประสานงาน	นางสาววราภรณ์ ไทยานันท์
ออกแบบรูปเล่ม	บริษัท อามิน บานา จำกัด

